m.çervendineva/s.pobornikova
t.koleva/b.mitef/n.nedef/b.boef
g.radef/m.dimitrof/n.samokovlief

bulgaristan komünist partisi tarihi

ders kitabı

kızılırmak

bulgaristan komünist partisi tarihi

BULGARİSTAN KOMÜNİST PARTİSİ TARİHİ

(Halk için bilimsel ders kitabı)

TAM METİN

KIZILIRMAK YAYINEVİ
ANKARA — 1975

Bu kitabın, I bölümü **Maria Çervendineva,** 2. bölümü **Stoyanka Poborrikova,** 3. bölümü **Tatyana Koleva,** 4. bölümü **Borls Mitef,** 5. bölümü **Nedü Nedef,** 6. bölümü **Georgi Redef,** 7. bölümü **Slava Petrova,** 8. bölümü **Boris Boef,** 9. bölümü **Mirço Dimitrof,** 10. bölümü **Nikola Samokovlief,** tarafından yazılmış, **Yusuf Kerim** tarafından türkçeye çevrilmiş, **Tuncer Tuğcu** tarafından redaksiyonu yapılmıştır.

KAPAK DÜZENİ : **Nezih DANYAL**

Dizgi, Baskı : Gürsoy Basımevi, Fen Fakültesi Karşısı II, Tandoğan - Ankara

KIZILIRMAK Yayınevi : Zafer Çarşısı 22, Yenişehir - Ankara

Yazışma Adresi : P.K. 39 Küçükesat - Ankara

BİRİNCİ BÖLÜM

BULGARİSTAN'DA MARKSİST PARTİNİN KURULMASI

1. Bulgaristan'da Sosyalist Hareketin Başlangıcı :

Bulgaristan'da Kapitalizmin Gelişmesi :

Bulgaristan, beş yüzyıllık Osmanlı boyunduruğundan ötürü toplumsal ekonomik gelişmesinde çok geri kaldı. 1878 yılı Kurtuluşuna kadar ülkede feodal ilişkiler egemendi. Halk gaddarca sömürülüyor, sistemli olarak baskı altında tutuluyor ve bedenen öldürülüyordu. Köylülerin büyük bir kısmında hiç toprak yoktu; ya yarıcılık yaparlar ya da beylerin, paşaların topraklarını angarya işlerlerdi. Devlet büyük vergiler koyuyor, köy ve kasabalarda halkı ağır baskı altında tutuyordu.

Halk kitleleri millî ve sosyal kurtuluş uğrunda çetin savaşlar yürüttü. 1876 yılında Nisan ayaklanması, Bulgaristan'da millî bağımsızlık hareketinin en açık seçik belirtilerinden biriydi. Ayaklanma gaddarca bastırılmıştı, ama bu ayaklanma Bulgaristan topraklarında müstebit - feodal düzenin temellerini sarstı. Alevler içinde yanan köyleri görünce Benkovski şöyle dedi :

«Muradımıza nail olduk, biz paslı hançerimizi Osmanlı İmparatorluğunun bağrına sapladık.»

Bulgaristan'ın bağımsızlığı Rus - Türk harbinde (1877 - 1878) Rus, Romen askerleri ve Bulgar gönüllülerinin kanı pahasına kazanıldı. Türk feodal düzeni ber-

taraf edildi ve ülkenin iktisadî - siyasî ve kültürel gelişmesine geniş ufuklar açıldı. Köylülere 4 457 000 dekardan fazla toprak dağıtıldı ve onlardan büyük bir kısmı, çıraklık ve yarıcılıktan kurtulup ufak ve orta halli çiftçi oldular. Kasabalarda eski lonca düzeni büsbütün yıkıldı ve zanaatçılar başlı başına mal üreticiler oldular. Objektif olarak Rus - Türk harbi Bulgaristan'da burjuvazi - demokratik devrim rolünü oynadı.

Fakat, Kurtuluştan hemen sonra, ualşılan özgürlük sevinci yerine yeni acılar ve zorluklar geldi. Bağımsızlık sömürücü kapitalist düzenin gelişip kaynaşmasına yol açtı. Bu, halkın büyük bir kısmını oluşturan küçük mal üreticilerinin durumuna, töre ve kültürüne büyük etki gösterdi.

Bağımsızlığın ertesi, daha ilk yıllarda köy ve kasabalarda ufak üreticilerin hızlı tabakalaşma olayı aldı yürüdü. Köylüler verilen toprakların değerini ödemek ve tarım alet - edevatı ve hayvan edinmek için tefeciler den büyük faizle (20 - 300 %) ödünç para almışlardı, onlar bu tefecilerin ekonomik bağımlılığı altına düştüler. Yeni burjuva devletinin koyduğu ağır vergiler, ilkel tarım tekniği, düşük verim, fakir ve orta halli köylülerin durumunu daha da kötüleştirdi. Topraksız kalan köylülerden bir kısmı çıraklık yapıyor, bir kısmı yarıya toprak işliyor, bir kısmı da ana-baba evini bırakıp kasabalarda geçim yolu arıyordu.

Zanaatçıların durumu da iyi değildi. Berlin antlaşmasına göre Bulgaristan'a dışarıdan gümrüksüz mal ithaline müsaade ediliyordu. Ucuz ve kaliteli fabrika malları pazarı boğdu. Bunlar elde işleme zanaatçı mallarına rekabet ediyordu. Rus - Türk Harbinden sonra Türkiye pazarı da Bulgar mallarına kapıları daraltttı. Birçok zanaatçı iflas etti. İşsiz kalan bu zanaatçılar fabrikalarda ve daha büyük işliklerde ücretle çalışmağa başladılar.

Geçen yüzyılın 80 inci yılı zarfında ve 90 ıncı yılı başlarında ülkede ilk kapital birikimi başladı. Yeni fabrika ve atölyeler kuruluyordu. 1830 dan 1878 yılına kadar Bulgaristan'da ancak 20 fabrika kurulmuşken, 1880 den 1890'a kadar yalnız on yıl zarfında 56 yeni fabrika açılmıştır. Fabrikacılığın gelişmesini devlet kendi himayesi altına alması da buna çok yardım etti. 90 ıncı yılda devlet kredi sisteminin temelleri atıldı, ilk hissedar şirketleri kuruldu, yabancı sermaye ülkenin ekonomik hayatına sokulmağa başladı. Kapitalist sanayi ve ticarette çok önemli olan demiryolu ve karayolu ağı genişledi.

Bulgaristan toplumunun sınıf yapısında derin ayırımlar meydana geliyordu. Birbirine karşıt iki sınıf gittikçe daha belirli biçimde oluşuyordu. Bunlardan biri burjuva sınıfıydı, buraya tefeciler, tüccarlar, büyük işlik sahipleri ve fabrikatörler giriyordu, diğeri de işçi sınıfı olup, harap olan orta halli ve ufak mal üreticileriyle beraber durmaksızın büyüyordu. 90 ıncı yılın sonlarında Bulgaristan'da 276 687 ücretli işçi vardı: Bunlardan 20 250 si fabrikalarda, 156 121'i atölyelerde, 89 044'ü ticaret işletmelerinde ve başka yerlerde, 11 272 si de çiftliklerde çalışıyordu.

Fabrika ve işçiliklerde çalışan işçilerin durumu çok kötüydü. Kadın ve çocukların gündeliği 20 santim - 1 lef dolayında, erkeklerin ise 1 - 2 lef dolayındaydı. Çalışma koşulları çok ağırdı. Nemli, karanlık ve soğuk fabrika binalarında iş süresi 14 - 16 saat, bazı yerde ise, iş nöbetleri hiç aralıksız 24 saat devam ediyordu. İşçilere dayak atma hallerine de sık sık rastlanıyordu. 1905 yılına kadar ülkede işçi sınıfının çıkarını koruyan tek bir kanun yoktu.

Gaddarca sömürü, işçiler arasında büyük tatsızlık yaratıyordu. İlk zamanlarda bu memnuniyetsizlikler kişisel ve kollektif isyanlarla dile getiriliyordu, daha sonraları grevler başladı. 80 ve 90 ıncı yıllarda Sofya, Plov-

dif, Sliven, Gabrovo v.b. yerlerde basımevi işçileri, dokumacılar, tütün işçileri, terziler, ayakkabıcılar grev yapmağa başladı. İşçiler, iş koşullarının iyileştirilmesi, gündeliklerin attırılması ve sıralı ödenmesi, patronların işçiye insanca davranması uğrunda savaş yürütüyorlardı. Grevler ve protestolar plansız ve gelişigüzel yapılıyordu. Onlar, işçi hareketinin henüz olgunlaşmadığını yansıtsa da, işçi sınıfının uyanışını ve oluşumunu gösteriyordu.

Kapitalistlerin gaddarca sömürmesi, işçileri sımsıkı birleşmeye yöneltiyordu. Bulgaristan'da ilk meslek örgütü olan Bulgaristan tipograf cemiyeti 1883 yılının Şubat ayında kuruldu. Bunun amacı sınırlıydı, cemiyet üyelerinin karşılıklı yardımlaşmasını öngörüyordu. 1887 yılında Bulgaristan basım işçileri cemiyeti kuruldu, bu cemiyet, üyelerinin maddî durumunu iyileştirme uğrunda savaş yürüteceğini bildirdi. 90 ıncı yıllarda dokumacılar, demiryolu işçileri, ayakkabıcı ve başka işçiler kendi meslek örgütlerini kurdular, bu örgütler karşılıklı yardımlaşma niteliği taşıyordu. İşçiler, dernekler aracılığıyle ürkek ve kuşkulu atılımlarla maddî durumlarını iyileştirme yollarını, sömürülmekten kurtuluş çarelerini araştırıyorlardı. Bu dönem içinde Bulgaristan'a sosyalist düşünceler sokulmağa başladı ve Sosyalist Partisi kurulması için ilk adımlar atıldı.

Marksizm ve Dimitır Blagoef :

Bulgaristan'da marksizmin ve sosyalist hareketin ilk propaganda edilmesi temellerini Dimitır Blagoef (Dedo) attı. O, Bulgaristan işçi sınıfının devrimci ve marksist partisinin kurucusu ve uzun bir süre yönetmenidir.

Dimitır Blagoef, Kostursko ilçesinin Zagoriçene köyünde 14 Haziran 1856 tarihinde dünyaya geliyor. Halkın ulusal kurtuluş savaşları onu etkiliyor. Aşırı bilim merakı onu daha 12 yaşında İstanbul okullarına

sevkediyor. Burada uyanış devrinin tanınmış eğitimcisi Petko R. Slaveykofun yanında okuyor. Blagoef, Bulgaristan'ın Osmanlı boyunduruğundan kurtuluşunu coşku ile karşılıyor ve Stara Zagora civarındaki savaşlarda Rus askerlerine yardım ediyor. Şipka ve Plevne savaşları biter bitmez Rusya'ya gidiyor, öğrenimine devam ediyor. Önce doğa bilimleri daha sonra hukuk öğrenimi yapıyor.

Petersburg'ta Blagoef, Rus aydınları arasındaki çeşitli devrimci hareketlerle tanışıyor. Narodnik edebiyatı ve Alman sosyalisti F. Lasalın eserlerini okuyor. K. Marx'ın «Kapital» inin birinci cildi onun düşünce bakımından olgunlaşmasına çok yardım ediyor.

Blagoef bir anısında şöyle der: «Kapital bana kapitalizmin sonsuz olamıyacağı kanısını verdi, çünkü o bağrında öyle çelişkiler geliştiriyor ki,bunların keskinleşmesi, kapitalizmi sosyal gelişme düzeni olmaktan çıkaracak ve o, başka bir toplumsal üretim biçimi ile değiştirilecektir, çünkü o, sosyal devrimi yapacak olan sınıfı, işçi sınıfını kendi yaratıyor.»

Dimitır Blagoef şu sonuca varıyor: Her sosyalist, sosyalizmi proletarya arasında propaganda etmek ve proletaryayı sosyal devrime hazırlamakla görevlidir. Bu amaçla o, 1885 yılında Petersburg'ta, Rusya'da ilk marksist örgütünü kuruyor. Rus sosyal demokratlarının partisiydi bu, tarihte Blagoef'in grubu diye anılır. Bu grubun üyeleri işçi ve yüksek okul öğrencileri arasında sosyalist düşüncelerini yayıyordu. Onlar, Petersburg'un başlıca sanayi işletmelerinde olmak üzere 15 kadar dernek kurmayı başardılar. Blagoefçiler, Cenevre'de G.V. Plehanof'un «Emeğin Kurtuluşu» grubu ile doğrudan bağlantı kuruyorlar.

Blagoef grubu «Raboçiy» gazetesini çıkarıyor. Petersburg proletaryası grubun bu basın organını heyecanla karşılıyor. V.I. Lenin «Raboçiy» gazetesini «Rus-

ya'da işçi sosyal demokrat basını kurma alanında ilk deneme» diye nitelendirdi. Birinci sayının «Emekçi halka neler gereklidir?» başlıklı başmakalesinde Blagoef, kapitalizme dair marksist öğretimini ve toplumun onarılmasında işçi sınıfının rolünü açıklıyor. «Raboçiy» gazetesinde marksist olmayan görüşler de yer alsa, Petersburg'ta sosyalizmin işçi hareketiyle bağlanmasında onun büyük önemi vardı.

Rus işçileri arasında devrimci eylemlerinden ötürü Dimıtır Blagoef çarlık polisi tarafından tutuklandı ve 16 Mart 1885 tarihinde Rusya'dan sınır dışı edildi.

Sofya'ya gelip yerleşen Blagoef, Viktoriye Jivkova (Vela Blagoeva) ile beraber «Sivremenniy Pokazatel» (Çağdaş Kılavuz) dergisini çıkarmaya başlıyor. Derginin birinci sayısı 1885 yılının Haziran ayında çıkıyor.

Vela Blagoeva, Bulgaristan'da ilk marksist kadındır. O, Peterburg'ta (Rusya) pedagoji kurslarını bitiriyor, Sofya liselerinden birinde öğretmen oluyor ve sosyalizmi gençler arasında yayma hususunda aktif toplumsal girişimlere başlıyor. Kadın işçilerin siyasal bilincini yükseltme uğrunda partinin savaşlarında ve bu amaca hasredilen bir sıra dergi ve gazetelerin çıkarılmasında büyük hizmeti vardır.

«Sıvremenniy Pokazatel» Bulgaristan'da marksist düşünceleri yayma amacını güden ilk dergiydi. İlerici aydınlar ve gençler onu sevinçle karşıladı.

«Sıvremenniy pokazatel» her şeyden önce İşçi Sosyal Demokrat Partisine bir maksimum ve bir de minimum program teklif ediyordu. O, önce Bulgaristan'ın ekonomik durumunu inceledi ve onun gelişme perspektiflerini gösterdi. Dergi sosyalizmin ayrı ayrı kişilerin sıradan bir hayali olmayıp tarihsel gelişmenin kaçınılmaz bir kanunu olduğunu belirtiyordu. Halka dayanan, halka toplumsal ve siyasal bilinç aşılayan ve onu örgütleyen bir partinin kurulması gerektiğini gösteriyordu.

D. Blagoef şöyle yazdı: «Bizim kanımıza göre, bu görevin uygulanması kurulmakta olan Sosyal Demokrat Partinin önünde durmaktadır.»

Dergi, tam anlamı ile marksist ruhta değildi. Daha sonraları Blagoef, isabetli olarak onun içeriğini «Marksizmin, lasalcilik ve eski ütopist sosyalist görüşlerin kalıntılarının bir karışımı» diye nitelendirdi. Ne de olsa, «Sıvremenniy pokazatel» kurulmakta olan sosyal Demokrat Partisinin ilk tomurcuğu idi. Dergi etrafında eğitim derneği kuruldu, bu derneğe öğretmenler, memurlar ve öğrenciler katılıyordu. Bu, Bulgaristan'da ilk sosyalist gruptu.

Birleşmenin ilân edilmesi ve 1885 yılında Sırp - Bulgar Harbinin patlak vermesi, ülkede siyasal durumu bulandırdı. «Sıvremenniy pokazatel» dergisinin çıkarılması imkânsız oldu.

Ertesi yıl, Dimitır Blagoef «Apostollarımız» broşürünü çıkardı. Burada o, Hristo Botef, Lüben Karavelof ve Vasil Levski'nin devrimci ideallerini savundu ve bu ideallerin, Stefan Stambolof ve Zahari Stoyanof gibi Osmanlı boyunduruğuna karşı sabık savaşçıların,. türemekte olan burjuva milliyetçiliği ile taban tabana zıt olduğunu açıkladı. Dimitır Blagoef, Bulgaristan sosyalist hareketinin, kurtuluştan önceki millî kurtuluş hareketlerinin devrimci geleneklerinin biricik yasal mirasçısı ve devamcısı olduğunu belirtiyordu.

1886 yılının yazında Gabrovoda Eftim Dabef «Rositsa» gazetesini çıkarmaya başladı. Burada o sosyalizmin bazı genel çizgilerini basitleştiriyordu. Gazete Bulgaristan'da ilk kez K. Marks'ın «Ücretli Emek ve Sermaye» başlıklı broşürünü yayınladı. Bulgaristan'da sosyalizmin propaganda edilmesinde gazetenin en büyük hizmeti bundan ibaretti. «Rositsa» gazetesinin etrafında da öğretmen ve öğrencilerle bir sosyalist derneği kuruldu.

Nikola Gabrovski 1889 yılında «Aydınların ahlâki ödevleri» başlıklı bir broşür çıkardı. Bununla aydınları, «toplumsal sorunlarla ilgilenmenin gelişmesi» için halk arasında çalışmağa çağırıyordu. Gabrovski 1889 yılında Paris'te toplanan İkinci Enternasyonalin Birinci Kongresine katılmıştı. Sosyalizmin problemlerini tanıyordu. Fakat, toplumun gelişme yasalarını halâ iyi anlayamıyordu. Onun kanısınca, toplumun gelişmesinde «temel manivela» ve itici güç, işçi sınıfı değil de aydınlardı. O, «Yeni Hayat» eğitim derneğini kurdu. Bu dernek, Sofyada ilerici gençler arasında önemli sosyalist propaganda eylemi yürüttü.

Dışardan marksist edebiyatın getirilmesi, Bulgaristan'da marksizmin mevzilerini geliştirme ve sosyalist propagandayı genişletme konusunda büyük rol oynadı. Bu alanda, Belçika, İsviçre, Almanya ve başka ülkelerde öğrenim yapan sosyalist öğrencilerin büyük yardımı oldu. Hele Cenevre'deki öğrenci Sosyal Demokrat Grubu büyük faaliyet gösterdi. Slavi Balabanof, Kristu Rakovski, Georgi Bakalof ve başkalarının katıldığı bu grup, G.V. Plehanof'la ve «Emeğin Kurtuluşu» grubu ile sıkı bağlar kurdu.

1890 - 1891 yıllarında K. Marks ve F. Engels'in eserleri «Komünist Manifesto» ve «Sosyalizmin Hayalden Bilime Geçişi» Bulgarca'ya çevrildi.

Bulgaristan'da bütün eksikliklerin sarsıldığı ve yenilik filizlerinin yavaş yavaş ve binbir zorlukla yeşermeğe çalıştığı bir dönemde marksizm işte böylece kendine çığır açıyordu.

BSDP nin 1. Kongresi :

Bulgaristan sosyalist hareketi 1890 ve 1891 yılı başında yeni ve daha yüksek bir gelişme aşamasına girdi. Balkan eteklerinde bir sıra kasabalarda sosyalist gruplar türedi. Bunların sosyalist partide birleşmesi gerekiyordu.

Tırnova'da 21, 22 ve 23 Nisan 1891 tarihinde sosyalist grup temsilcilerinin birinci karşılaşması oldu. Bulgaristan'da Sosyalist Partinin kurulması ve onun açıkça ilân edilmesi meselesi görüşüldü. Dimitır Blagoef ve Nikola Gabrovski tasarı halinde hazırladıkları parti programı ve tüzüğünü sundular. Sosyalist güçlerin bir Sosyal Demokrat Parti çevresinde birleşmesini hepsi kabul etti. Fakat bu partinin toplumsal hayatta açık siyasal eylemi konusunda iki görüş meydana çıktı. Sevlievo ve Kazanlık temsilcileri partinin açıkça meydana çıkmasına karşı geldiler. Parti açık çalışırsa, sosyalistler üzerine baskı artacağını ve bu da sosyalist hareketin geleceğine zarar getireceğini neden olarak gösterdiler.

Sosyalist grupların temsilcileri 20 Haziran 1891 tarihinde yeniden «Buzluca» tepesine toplandılar. Tirnovo toplantısında öne sürülen sorunları incelediler. Her yıl bu tarihte «Buzluca» tepesine binlerce vatandaş, Osmanlı boyunduruğuna karşı çetin savaşta kahramanca ölen Hacı Dimitır, Stefan Karaca ve çetecilerin kutsal hatırası önünde saygı duruşuna gelirdi. Bulgaristan işçi sınıfının devrimci marksist partisinin granit temellerini atmak için millî kurtuluş hareketi devrimci savaşçılarının mirasçıları da buraya geldi. Bu karşılaşma aslında BİSDP'nin kuruluş kongresi oldu.

Dimitır Blagoef, Nikola Gabrovski, Eftim Dabef, T. Postompirof, Konstantin Bozvelief, Sava Mutafof, İvan Kutef gibi tanınmış sosyalistlerden başka Buzluca Kongresine, Tirnovo, Gabrovo, Sliven, Dranovo, Sevlievo, Kazanlık ve Stara Zagora sosyalist gruplarından 20 den fazla temsilci de katıldı.

Kongrenin şu temel sorunu karara bağlaması gerekiyordu: Sosyalist Partinin kurulması, program ve tüzüğün kabul edilmesi ve bu partinin var oluşunun açıkça ilân edilmesi.

Bu temel sorun üzerinde yeniden görüş ayrılığı meydana çıktı. K. Bozvelief, S. Mutafof ve Ef. Dabef partinin açıkça ilân edilmesine kesinlikle karşıydılar. Onlar, sosyalistlerin baskı ve takibata uğrayacağından korktuklarını tekrar ortaya sürdüler. D. Blagoef ve N. Gabrovski, Bulgaristan'ın kapitalistçe gelişme yolunda olduğunu ve onda Sosyal Demokrat Partisinin bulunmasına ve faaliyet yürütmesine uygun koşullar bulunduğunu açıkladılar. Kongre, onların görüş ve önerilerini kabul etti ve Sosyal Demokrat Partisi kurulmasını, bu partinin Bulgaristan Sosyal Demokrat Partisi adıyle açıkça ilân edilmesi kararını aldı.

Kongre, parti programını ve tüzüğünü de inceledi ve kabul etti. D. Blagoef ve N. Gabrovski programı hazırlarken Belçika ve Fransa İşçi Partilerinin programını örnek tuttular ve Bulgaristan'ın somut koşullarını gözönünde bulundurdular. «Bulgaristan Sosyal Demokrat Yayınları» başlığı altında seri halinde kitaplar çıkarılması, Yanko Sakızof'un çıkardığı «Den» (Gün) dergisinin de sosyalist düşüncenin propagandası yolunda kullanılmasına devam edilmesi kararlaştırıldı.

Programda, Bulgaristan'da kapitalist gelişmenin kaçınılmazlığı, bu gelişmenin yasaları, son amaç olan sosyalizme ulaşma savaşında işçi sınıfının tarihsel rolüne dair marksist görüş açıklanmıştı. Bulgaristan Sosyaldemokrat Partisi, işçileri gelecekteki «sosyalist devrime» hazırlamayı kendine ödev edinmişti. Programın minimum bölümünde, tam siyasal özgürlük, herkesin katılabileceği bir seçim hakkı, belediyelerin bağımsızlığı, işçi haklarını savunan yasaların hazırlanması gibi istekler yer alıyordu.

Genellikle program marksist görüş bakımından iyi hazırlanmıştı, fakat bazı ciddi zayıflıklar da vardı. Bu zayıflıklar, Bulgaristan'da zamanın sosyalist bilge düzeyini, keza örnek tutulan Belçika ve Fransa İşçi Parti-

leri programlarının zayıflıklarını yansıtıyordu. Programda, proletarya diktatörlüğü, işçi sınıfının zorla egemenliği ele alması ve cumhuriyet isteme sorunları da öne konmuyordu.

Kabul edilen tüzük gereğince parti, yerli ve sancak gruplarından ibaretti, bunlar partinin yönetim organı olan «Genel Kurul» a hesap vermeğe borçlu değildi. Partiye girebilmek için adaylardan parti programı ve taktiğini kabul etmeleri, üye ödentisi vermeleri, programın gerçekleştirilmesi uğrunda hep beraber çalışmaları isleniyordu. Genel Kurul, mebus seçimlerinde parti namzetlerini, keza parti kongrelerinin tarih ve yerini saptıyordu.

D. Blagoef'in sözlerine göre, Buzluca Kongresine «... Birinci, kurucu kongre denebilir, o, Bulgaristan sosyalist hareketinin ilk anayasasını, ilk iç tüzüğünü kabul etti, onun karakterini ve ödevlerini belirtti.» Kongre, Bulgaristan'da marksizmin ilk büyük zaferini kutladı. BSDP'nin kurulmasıyle, örgütlü sosyalist hareketin, Bulgaristan İşçi Sınıfının devrimci marksist partisinin temelleri atıldı.

2. Marksistlerin BSDP'deki Oportünistlere Karşı 1900 Yılına Kadar Süren Savaşı :

Bulgaristan'da Sosyalizmin Gelişme Koşulları :

BSDP, keskin siyasal ve ekonomik çelişimler içinde çalışmalarına başladı. Ülkede ticaret - sanayi burjuvazisi gelişip güçleniyordu. Burjuvazi, topluma egemen sınıf durumuna gelmişti ve işi gücü devlet egemenliğini kendi zenginliğini arttırma yolunda kullanma çareleri aramaktı. Stambolof rejimi, keza ondan sonra gelenler de burjuvanın bu atılımlarına destek oldular.

Parti ve onun yönetmenleri, Bulgaristan'ın kapitalizm yolunda geliştiğini göstermeleri ve sosyalist hareket için gerekli koşulların bulunduğunu kanıtlamaları gerekiyordu. Bu çok gerekli bir ödevdi, çünkü, küçük

burjuva ideologları, Bulgaristan aslında bir tarım ülkesidir, burada büyük üretim yoktur, şu halde kapitalizmin, dolayısiyle işçi sınıfının gelişmesi için gerekli koşullar yoktur, diye iddiada bulunuyorlardı. Onların kanısına göre küçük üretim koşulları içinde marksizm uygulanamazmış.

Bu iddialara cevap olarak 1891 yılının Eylül ayında D. Blagoef'in «Sosyalizm Nedir ve Bizde Ona Ortam Var mıdır?» başlıklı kitabı çıktı. Bu, «Bulgaristan Sosyal Demokrat Kitaplığı» nın ilk kitabı ve Bulgaristan'ın ilk özgün marksist kitabı idi. Bunda Marks ve Engels'in bilimsel sosyalizme dair öğretisi tastamam anlatılıyor ve Bulgaristan'da da uygulanabileceği kanıtlanıyordu.

Dimitır Blagoef belirtti ki, tarihsel gelişme bir takım objektif yasalara bağlıdır, toplumsal kuruluşun temeli üretim tarzına dayanır. O, kapitalizmin gelişmesindeki eğilim ve oluşumları ve üretimin toplumsal karakteriyle özel kişiler tarafından kapitalistçe benimsenmesi arasındaki karşıtlığı uzun boylu anlatıyor ve kapitalizmin devrilmesi ve yeni bir topum düzeni olan sosyalizmin kurulmasının objektif bir yasallığı olduğunu açıklıyordu. Bulgaristan gerçeğinden alınmış bir sürü delillerle o, Bulgaristan'ın kapitalizm yolunda geliştiğini, burjuva ve işçi sınıflarının oluştuğunu, sosyalizmin gelişmesi için gerekli koşulların yaratıldığını kanıtlıyordu.

Sınıf savaşına dair Marks'ın öğretisini basitleştirirken Blagoef, insanlık tarihinin, çeşitli toplumsal sınıfların savaş tarihinden ibaret olduğunu belirtiyordu. Proletarya, amansız sınıf savaşı yürüterek siyasal egemenliği ele alacak ve bu suretle üretim araçlarını toplumsal mülkiyet haline sokup sosyalizmi gerçekleştirecektir.

«Sosyalizm nedir ve bizde ona ortam var mıdır?» kitabında bazı kusurlu sonuçlamalar ve bazı marksist olmayan yargılar da vardır. Daha sonraları D. Blagoef

kendi de belirttiği gibi «onda bilimsel olmayan sosyalizm görüşlerinden izler yer almaktadır.»

Bu kusurlarına rağmen «Sosyalizm Nedir ve Bizde Ona Ortam Var mıdır?» kitabı Bulgaristan'da sosyalist hareketin gelişmesinde büyük rol oynadı. O, bilimsel sosyalizm düşmanlarına karşı savaşta devrimci marksistlerin elinde kuvvetli bir silâhtı. Aynı biçimde bilimsel komünizm alanında nesiller boyu parti üyelerinin en çok okunan, elden düşmeyen bir kitabı oldu.

BSDP kurucuları marksizmi yazılı ve sözlü propaganda etmekle beraber, partinin kuruluşu ve güçlenmesi uğrunda aktif örgüt çalışmalarına da geçtiler.

Bu zamanlarda Cenevre Öğrenci Sosyalist Grubu tarafından desteklenen Sevlievo ve Kazanlık sosyalistleri örgüt sorunu üstüne tartışmayı yeniden öne sürdüler ve partinin açık eylemine kesinlikle karşı koydular. Parti güçlerinin «Den» dergisi çevresinde birleşmesine dair kongre kararını yerine getirmediler ve Sevlievo da «Sosyaldemokrat» dergisini çıkarmaya başladılar.

«Sosyaldemokrat» dergisinin sayfalarında K. Marks, F. Engelis, K. Kautski ve başkalarının bir sürü eserleri basılıyordu. Şüphesiz ki, dergi, Bulgaristan'da sosyalizmin propaganda edilmesi konusunda olumlu rol oynadı, fakat «Den» dergisiyle paralel olarak çıkması, Bulgaristan sosyalist hareketinde ilk çatlakların belirdiğini, bunun sosyalist güçleri parçalanmaya doğru sürüklediğini de gösteriyordu.

Böyle bir iç parti durumunda 1892 yılının Ağustos ayında Plovdifte BSDP nin 11. Kongresi çağrıldı. Kongreye salt, partinin açık çalışması gerektiğini destekleyen grupların temsilcileri geldi. Kongre, Buzluca kongresinin Bulgaristan Sosyaldemokrat Partisi kurulmasına dair kararını oybirliği ile destekledi, program ve tüzüğü yeniden inceleyip kabul etti.

BSDP'nin 11. Kongresi «İşçiler, ufak zanaatçı ve

çiftçiler arasında sosyaldemokrat propagandası ve ajitasyonu yapılması»na dair Parti çalışmalarının ana çizgilerini belirledi. Partinin seçimlere, başka partilerle uyuşmaksızın başlı başına katılması, partinin haftalık basın organı «Rabotnik» gazetesi çıkarılması kararlaştırıldı.

Böylece Plovdif kongresi gerçekte, Partideki ilk parçalanmayı tanıdı. Kongre, Buzluca davasını, türemekte olan oportünizmden korumayı başardı ve Bulgaristan'da işçi sınıfının başlı başına bir partisi bulunması gerektiğini kabul etti.

Plovdif kongresinden sonra «Sosyaldemokrat» dergisi çevresindeki grup, Bulgaristan Sosyaldemokratlar Birliği biçimini aldı. Bu birliğin üyelerine siyüzistler, BSDP üyelerine ise partistler adı verildi. Yanko Sakızof «Den» dergisiyle siyüzistlere katıldı ve bu dergi onların organı oldu.

İşte böylece, Bulgaristan'da genç sosyalist hareketi gelişmesinin daha ilk günlerinde iki cepheye ayrıldı. Sağlam marksistler partistlerin cephesine, oportünistler sıyüzistlerin cephesine geçti.

Tırnovo'da 1 Kasım 1892 tarihinde «Rabotnik» gazetesinin birinci sayısı çıktı. Bu, Bulgaristan'da ilk marksist gazeteydi. Gazetenin programı, BSDP'nin programıydı. Dimitır Blagoef bunu «Bulgaristan Sosyaldemokrat Partisi» başlıklı başmakalesinde apaçık beyan etti ve Bulgaristan'da sosyalist hareket bilimsel temeller üzerine konmuştur, diye yazdı. Parti «açık ve legal çalışmayı en doğal çalışma kabul eder». Bununla gazete «Komünist Manifesto» nun temel yargısına katılmış oldu. Orada şöyle denir ki, komünistler, görüş ve niyetlerini bütün dünya önünde açıkça gösterirler, proletaryanın burjuva egemenliğini devirip siyasal iktidarı ele geçirmesi niyetlerini gizlemeyi şanlarına yakıştıramazlar.

Parti, daha ilk program bildirisiyle «genel dünya

sosyal demokrasinin bir bölümü olduğunu» proletarya enternasyonalizm ilkelerine dayandığını beyan etti. Parti bütün varlığı süresince bu ilkesine sadık kaldı.

Dimitır Blagoef, partinin, ortak düşünceleri paylaşan insanlardan, marksistlerden oluştuğunu belirtiyordu. O, proletaryanın sınıf partisidir ve burjuva partilerine taban tabana karşıttır. BSDP üyelerinin çıkarını koruyan ve karşılıklı yardımlaşmalarını düzenleyen işçi dernek ve birliklerinden farklıdır. Parti, bütün işçi sınıfının genel çıkarlarını korur. O, «işçi hareketinin» öncüsüdür. BSDP, sosyalizmin zaferi uğrunda işçi sınıfının yürüttüğü sürekli sınıf savaşında ona yöneticilik eder. Proletarya başkalarına bel bağlamaz. «İşçilerin kurtuluşu ancak işçilerin kendi davasıdır.»

«Rabotnik» gazetesi, Partinin gelişip güçlenmesinde Partiye işçileri çekme ve onlara sınıf eğitimi verme ve örgütleme işinde büyük rol oynadı. O, sosyalizmin propagandacısı ve Partinin kurucusuydu. Öğretiyor, eğitiyor, örgütlüyor ve Parti saflarını sıklaştırıyordu. Gazete, Partide sıkı disiplin olması gerektiğini belirtiyordu. Çünkü «Sosyaldemokrat Partisinin gücü onun örgüt ve disiplinindedir.»

Parti, marksizmi propaganda etmekle beraber siyasî çalışmalarına da hız verdi. Millet Meclisi ve belediye danışmanları seçimlerine katılmak için özel program kabul etti, burjuvaziyle her türlü uyuşmaya karşı çıktı.

Burjuvazi, BSDP nin var oluşu ile bağdaşamazdı. O, hükümeti durmaksızın kışkırtıyor, «allahsızlarla», «gençliği soysuzlaştıranlarla» güya bütün topluma hastalık bulaştırma korkusu taşıyan «sosyalizm yarasıyle» hesaplaşmasını istiyordu. Burjuva basınında, sosyalizme ve işçi hareketine karşı uydurulan yalan ve iftiraları Parti kesinlikle yadsıyordu.

BSDP, Stamboluf'un anayasayı yeni baştan gözden geçirme yeltenişlerine karşı çetin savaş yürüttü.

Stambolof, bununla prensin ve hükümetin imtiyazlarını artırmayı ve yurttaşların haklarını kısmayı düşünüyordu. Parti, gerici basın kanununa da karşı çıktı. Bu kanun gereğince halkın hakları kısıldığı gibi, aynı zamanda her türlü ilerici düşünce izleniyordu.

Parti, 1893 yılında ilk defa, Meclis seçimlerine katıldı. Bu seçimlerin çok ağır baskı altında geçmesine rağmen Parti 1000 kadar oy kazandı. Bu, Bulgaristanda sosyalist düşüncelerin elverişli ortam bulmaya başladığını gösteren ilk başarıydı.

1893 yılı sonunda ve 1894 yılı başında Stambolof zorbalığı artırdı. Rejim aleyhtarları tutuklanıyor, dayaktan geçiriliyordu. Hele sosyalistlere büyük baskı yapılıyordu. Dimitır Blagoef tutuklanıp sürgün edildi. Parti, birçok miting ve toplantılar tertipledi, hükümetin zorbalığını protesto etti. Stambolof terörist rejiminin kurbanlarını savundu.

Parti son derece ağır koşullar içinde çalışıyordu. Onun, küçük burjuva kuşatımının doğurduğu zorlukları yenmesi, işçi sınıfı arasına girmesi, büyük maddî mahrumiyetlere ve siyasal baskıya katlanması gerekiyordu D. Blagoef bu dönemi tanımlarken şöyle yazdı: «Sosyaldemokratlara gün öyle bir gün oldu ki, bütün bu hakaret ve iftiralara dayanabilmek için insanın çok sağlam sinir sistemi ve sosyalizmin bilimselliğine derin inancı olması gerekiyordu. İşçi sınıfının Sosyaldemokrat Partinin kızıl bayrağı altında toplumsal bir güç halinde örgütleneceğinin yakın olduğundan bir an bile kuşku duymaması gerekiyordu.»

Narodnikler (Halkçılar) ve Sıyızistlerle Tartışma : Ondokuzuncu yüzyılın son on yılı zarfında devrimci marksistler, marksist düşüncelerini savunma konusunda sürekli teorik savaş yürüttüler. Onların, Bulgaristan'ın gelişmesi ve sosyalist hareketin perspektifleri

konusunda burjuva ve küçük burjuva görüşlerinin asılsız olduğunu açığa vurmaları gerekiyordu.

Hele Rus göçmen narodnikleri D.B. Mokrieviç (Prokopief), Gavril Balemezof, Petır Gabe ile tartışmalar çok çetindi. Blagoefin «Sosyalizm Nedir ve Bizde Ona Ortam Var mıdır?» kitabı çıktıktan sonra onlar, Bulgaristan'da ve Rusya'da sosyalizmin yayılması koşullarının olmadığını kanıtlamaya kalkıştılar. Narodnikler, ufak üreticilerin çıkarlarını savunuyor ve bilimsel sosyalizmi onların mevzilerinden eleştiriyorlardı. Onlar, küçük üretimin dayanaklı ve geleceğinin sağlam olduğunu, Bulgaristan ve Rusya'da kapitalist üretim ilişkileri ve işçi sınıfı türemediği için Marks'ın bulduğu kapitalist toplum yasalarının bu ülkelere uygulanamıyacağını iddia ediyorlardı.

Toplumda, yasal oluşumun, objektif etkisini tanımadıkları halde narodnikler Bulgaristan'da küçük üreticilerin iflas etme nedenlerini siyasal koşullarda arıyorlardı. Onlar sınıf savaşını reddediyor, aydınların en önemli ilerici bir güç olarak olanaklarını küçümsüyorlardı. İnsanların düşüncelerini eninde sonunda yaşamış olduklarını maddî koşulların belirlediğini kabul etmek istemiyorlardı.

Dimitır Blagoef, narodniklerin, marksizmin temel ilkelerine karşı yaptıkları eleştiriye cevap verdi ve kanıtladı ki, onlar küçük burjuva ilişkilerini ülküleştiriyor, küçük mal üretimini kutsallaştırıyor ve onu büyük kapitalist üretimle karşıtlıyorlar. O, Bulgaristan'da kapitalizmin gelişmekte olduğunu fabrika proletaryasının türeyip çoğaldığını bir kere daha sağlam delillerle açıkladı. Memleketin «Avrupa uygarlığı yolunu tuttuğunu ve bu da onun doğal gelişme yasası» olduğunu kanıtladı.

Dimitır Blagoef, marksizmin bilimsel karakterini savunuyor, marksizmin insan toplumunun tarihsel gelişmesi tarafından desteklenen bir bilim olduğunu kanıtlıyor-

du. Marksistlerin siyasetin ve siyasal kurumların önemini ayırıp atmadıklarını, fakat toplumsal olayları onların aracılığıyla açıklamadıklarını belirtiyorlardı. Maddî yaşam koşulları siyasal etkenleri ve düşünceleri etkiler, bunlar, eğer üretim güçlerinin gelişmesine uyarlıysa itici güç haline gelebilirler.

Aydınların rolüne gelince, Dimitır Blagoef, Rus devrimci çevrelerine çoktan hayal kırıklığını getiren düşünceleri bize aktardığı için Mokrieviç'le alay ediyordu. Aydınlar hiçbir zaman başlı başına bir rol oynamamış ve oynayamaz da. Onların kendi düşünce ve kültürü yoktur, belli bir sınıfın ide ve kültürüne bürünürler. Blagoef, proleter sınıfının en ilerici ve derin toplumsal değişimler yapmağa elverişli bir sınıfı ve ilerleyiş bayrağını taşıyacak bir güç olduğunu belirtiyordu.

Devrimci marksistler, Bulgaristan sosyalist hareketinde, oportünizmin düşünce açısından da bozguna uğratılması için de savaş yürütüyorlardı.

Sıyüzistler BSDP'nin kurulmasını uzun zaman engelleyip durdular ve sonra, 1893 yılının Eylül ayında kendi organları «Drugar» gazetesiyle açıkça meydana atıldılar. «Drugar» gazetesi daha birinci sayısında partiye karşı çıktı. Görüldü ki, tartışma yalnız Sosyaldemokrat Partisinin açık olup olmamasında değil, onun karakteri ve proletaryanın sınıf savaşındaki yeri, Meslek Birlikleri ve derneklerin rolü ve önemi içindir.

«Drugar» gazetesi, işçi sınıfı savaşının kendiliğinden, gelişigüzel geliştiğini ve «gereksenme sonunda yavaş yavaş siyasî savaşa döneceğini» iddia ediyordu. Ona göre proletaryanın sınıf bilinci, ekonomik savaşta doğarmış. Meslek Birlikleri ve yardımlaşma kasaları, kapitalist sömürücülüğüne karşı savaş ocaklarıymış. Şu halde işçiler, yalnız ekonomik örgütlerinde birleşmeliymiş, Sosyaldemokrat Partisine gerek yokmuş.

Bulgaristan'da sosyalist ve işçi hareketinin bu

önemli sorunları üstüne «Rabotnık» ve «Drugar» gazeteleri arasında çetin tartışmalar başladı. Devrimci marksistler şunu kanıtlıyorlardı: İşçiler yalnız ayrı ayrı kazanımlar peşinde savaşırsa, bugünkü çıkarlarını yarınkilerle, geçicileri süreklilerle, özelleri genel sınıf çıkarlarıyla bağlatmazsa hiç kuşkusuz burjuva ideolojisi etkisi altına düşecekler ve burjuva partilerinin bir «eki» durumuna geleceklerdir. İşçiler, onlara gerekli olan şeylerden en fazla devrimci marksist partiye muhtaçtırlar. Bu, işçiler arasında sınıf bilinci yaratan bir parti, saflarında işçi sınıfının en bilinçli takımını örgütleyen son amaç olan kapitalizmden kurtulma ve sosyalizmi kurma uğrunda yürütülen sınıf savaşlarında öncülük eden bir parti olmalıdır. Ekonomik örgütler devrimci marksist parti yönetimi altında bulunduğu takdirde proletaryanın kurtuluş savaşına önemli olabilirler.

Narodnik ve siyüzistlere karşı yürütülen teorik savaş, devrimci marksistlere, marksist teorinin temel ilkelerinde kendi mevzilerini daha da pekiştirip tamamlamaya yardım etti. Bu savaş, Bulgaristan marksistlerinin dayancını ve bilimsel sosyalizme olan büyük inancını, küçük burjuva ve oportünist görüşlere karşı bağdaşmazlığını gösterdi ve bu nitelikler daha sonraları onların belli başlı özellikleri haline geldi.

Partinin Birleşmesi ve Sıyüzistler :

Devrimci marksistler, siyüzistlerle uyuşmalı bir anlaşmaya vardıkları zamanlar, Bulgaristan sosyalist hareketinde oportünizme karşı savaş bitmemişti. Bu birleşme, Partinin olgunlaşmadığını ve örgüt bakımından henüz kavileşmediğini, üyelerinin büyük bir kısmında teorik hazırlığın yetersiz olduğunu gösteriyordu. Şüphesiz ki, buna sosyalistlere yapılan ağır baskı da yardım etti. Temel olanı şu ki, siyüzistler hilebazlık ediyorlardı. Onlar, siyasal savaş yürütülmesi ve sosyalist parti kurulması gerektiğini, particilerin görüşlerini ka-

bul ettiklerini bildirdiler. Particiler buna inandı ve 1894 yılının Şubat ayında BSDP ile BSDB nin İşçi Sosyaldemokrat Partisi adında genel bir örgütte birleştiklerine dair bir antlaşma imzalandı. «Den» dergisi partinin aylık organı, «Ranotnik» gazetesi yönetici toplumsal - siyasal organ, «Drugar» gazetesi de işçilerin gazetesi olarak ilân edildi.

Birleşme, Bulgaristan sosyalist hareketinde düşünce ayrılığını kaynaştıramadı. Tersine ayrımlar, keskinleşip büyüdü, fakat bu kuvvetlerin oranı devrimci marksistler aleyhine gelişti. Küçük burjuva, oportünist akımı geçici bir üstünlük kazandı. Partiye, kitle halinde küçük burjuva elemanları girdi, bunlar sosyalizme bir moda olarak bakıyor, ondan şan şöhret ve siyasal mevki bekliyorlardı.

Görüş ayrılıkları başlıca, Stambolof rejimi düşüp Narodnak partisi iktidara geldikten sonra ülkede meydana gelen siyasal duruma değer biçerken belirdi. Yeni yönetim, «Özgürlük, yasallık ve adalet» ilkelerini ilân etmişti. Eski siyüzistler, derhal burjuva partileriyle uyuşmalı çalışma ve yeni hükümete yardım etme taraftarı çıktılar. Dimitır Blagoef ve Gavril Georgief, narodnakların, banker, tüccar ve mütegallibenin çıkarlarını savunan bir parti olarak iç yüzlerini açığa vurdular ve onlarla her türlü işbirliğini reddettiler. Onlar, hükümetin «süslü püslü beyanatlarına» emekçilerin asla bel bağlamaması taraftarıydı.

Ve gerçekten de K. Stoilofun hükümeti büyük burjuvazinin çıkarlarını savunduğunu kısa bir zamanda gösterdi. 1894 yılının sonunda o yerli sanayii koruma yasasını kabul etti, bu yasa 1897 de tamamlanıp genişletildi. Büyük sanayi işletmelerine büyük kolaylıklar veriliyordu. Vergi sistemi değiştirildi, vasıtalı vergiler belirgin olarak arttı, bunlar, emekçilerin sırtına yükleniyordu.

Birleşme yapıldıktan sonra yeni program kabul

edildi. Bu programda maksimum istekler genellikle marksizm görüşlerine göre işlenmişti. Fakat, minimum bölümünde, oportünist ruhta bir sıra değişiklikler yapıldı. Temel ilke «yavaş yavaşlık» oldu. Sıra askerlerini yavaş yavaş azaltmak, vasıtalı ve vasıtasız vergileri yavaş yavaş indirmek v.s. Bu «yavaş yavaşlık» Parti programını küçük burjuva çıkarlarına uygulamak demek oluyordu.

Yeni tüzük kabul edildi, bununla Partiye girme kapıları ardına kadar açıldı. BİSDP'ne girebilmek için, onun programını biçimsel olarak kabul etmek ve ona maddî yardımda bulunmakla yükümlenmek yeterliydi. Parti, (desantralizasyon) ademi merkeziyet usulü üzere kuruluyordu. MK'nin rolü, Parti örgütlerinin aldığı kararları ilke yönünden kontrol etmekten ibaretti.

Böylece, birleşme, Partinin gerçek sınıf ortamından ve sınıf savaşı mevzilerinden sapmasına sebep oldu ve onu oportünizme ve küçük burjuva reformizmine doğru sürükledi.

Bu, hele de 1894 yılı seçimlerinde açık seçik görüldü. Seçimlere başlı başına katılma taktiği ihmal edildi. Parti yönetmenliğindeki küçük burjuva elemanları onu, ilkesiz antlaşmalar, seçimlerde daha fazla taraftar kazanmak için burjuva grupları ve partizanlarla uyuşmaya doğru yöneltmeye çalışıyorlardı.

Dimitır Blagoef ve taraftarları bu türlü hareket çizgisine karşı savaş yürüttüler. Onlar, Partinin parlamentoya, proletaryanın burjuvaya karşı yürüttüğü sınıf savaşı yeri olarak bakıyor ve marksist mevzilerini savunuyorlardı. Fakat Partideki küçük burjuva politikacıları, uydurma siyasetçiler Novi pazar ve Pavlikeni gibi köy illerinde burjuvaziyle ortak listelerle çıktılar ve birkaç sandalye kazandılar.

Parti, burjuva parlamentosunda taraftar kazanıyor, fakat düşünce ve örgüt bakımından zayıflıyor, karakte-

ri değişiyordu. Bu, Partinin işçi grevlerinde aldığı tutumlarda açık seçik görüldü. İşçilere «arkalarında güçlü örgüt olmadıkça, greve baş vurmamaları» tavsiye ediliyordu. 90 ıncı yıllarda ise, henüz güçlü Meslek Birliği örgütleri yoktu. Bu da, eski siyüzistlerin, bir zamanların ekonomik savaş taraftarlarının grevlere, proletaryanın sınıf savaşına karşı olduğunu gösteriyordu. Halbuki bu devrede, grev savaşı hızlanmıştı. 1895 ve 1896 yıllarında 24 grev yapıldı ve bunlara başlıca sanayi işçileri ve zanaatçılar katıldı.

Devrimci marksistler, grev hareketlerinde tavır takınıyor, sapık görüşlere karşı koyuyorlardı. Onlar, grevcilere yardım ediyor ve imkân olan yerde savaşın başına geçiyorlardı.

«Novo vreme» ve «Rabotniçeski Vestnik»

Ülkede küçük üreticilerin hızla iflas etmesi ve yeni sanayi işletmelerin kurulması devam ediyordu. Bütün bunlar, işçi hareketinin hızlanmasına ve objektif olarak devrimci marksistlerin mevzilerinin kavileşmesine yardım ediyordu. Parti üyelerinin bir kısmı yerini bulmaya başladı. Oportünist yöneticilerinin uzlaşma siyaseti, Partide sağlam marksist kuvvetler arasında tatsızlık yaratıyordu. Sosyalist basında, Parti sıralarında ufak burjuva gevşekliğini eleştiren makaleler çıktı. Gavril Georgief, Parti üyelerinin sosyal yapısını tahlil etti ve Partinin gücünün kendi örgütünde olduğunu açıkladı. O, bir Sosyaldemokrat, Partinin örgütlerinden birinin hayatına aktif olarak katılmadıkça, onun gerçek üyesi olamaz, diyordu. Gavril Georgief, yalnız sıralı örgüt hayatı yürüten ve MK ile bağlantılı olan örgütlerin kongreye delege seçmeye hakkı olduğunu ve delegelerin başlıca işçilerden seçilmesi gerektiğini belirtiyordu. Parti üyesinin teorik hazırlığına ilk defa olarak dikkat çevriliyor ve proletaryanın kurtuluş savaşına salt düşün ve teorik hazırlığı olan sosyaldemokratların, faydalı olabileceği anlatılıyordu.

Aynı zamanda, işçiler arasında sosyalist düşünceleri propaganda edecek olan teorik dergiye ve özel gazeteye ihtiyaç duyuluyordu. «Den» dergisi çıkmaz oldu. «Sosyalist» gazetesi ise, işçilere göre değildi, onlar bu gazeteyi anlamıyor, bundan ötürü de onu aramıyorlardı. BİSDP Merkez Komitesi, Dimitır Blagoef'i teorik dergi çıkarmakla yükümledi.

Dimitır Blagoef, 1897 yılının Ocak ayında Plovdifte «Novo vreme» dergisinin birinci sayısını çıkardı. Bu, devrimci marksistlerin büyük bir başarısıydı. D. Blagoef'in daha sonraları belirttiği gibi «Bu, Partinin teorik yönetimini, Stambolof rejiminin düşmesinden sonra ilk üç kongre kararlarında yer alan geniş oportünist faaliyet ve taktiğin rakibine emanet etmek demekti.»

«Novo vreme» Partinin kavileşmesine ve onun, Bulgaristan proletaryasının devrimci sınıf partisi olmasına büyük yardım etti. O, marksist düşüncelerin bir yönlendiricisi, işçilerin sınıf eğitimi ve örgütlenmesi savaşında bir silâh, proletarya enternasyonalizmi uğrunda bir savaşçıydı.

Dördüncü kongre 1897 yılının Temmuz ayında Kazanlık'ta toplandı. Devrimci marksistler burada yeni bir başarıya daha ulaştılar. «Rabotniçeski vestnik» gazetesinin çıkarılması kararlaştırıldı. İşçiler arasında özel bir propaganda ve ajitasyon gazetesiydi bu. Georgi Kirkof ve Evtim Dabef bu gazeteye redaktör seçildi.

Devrimci marksistlerin başka bir başarısı daha oldu, IV. Kongre, burjuva ile ilkesiz uyuşmaları ayıpladı ve şöyle bir karar aldı: «İşçi Sosyaldemokrat Partisi bütün seçimlere katılmalıdır. Partilerle hiç bir uzlaşmaya ve özel kişilerle anlaşmalara izin verilemez.» Kongre, adayları kim göstereceğini ve milletvekillerinin faaliyetlerinin MK tarafından kontrol edilmesi anlaşmasına rağmen, bu yine bir başarıydı.

Kongre, tüzüğü de olumlu yöne değiştirdi. Yerli

Parti örgütleri, Partinin temel hücresi oluyordu. Yönetmenlerin Parti örgütü ve grupları önünde hesap vermeleri kararlaştırıldı. Bununla, BİSDP'nde demokratik merkeziyet prensibi uygulanıyordu.

Dördüncü kongre kararları, Partide devrimci hareketin hızlandığını gösteriyordu. Bu, küçük burjuva gevşekliğini durdurma, oportünistlerin geniş faaliyetini kısma ve Parti faaliyetini işçi sınıfına doğru yöneltme alanında ilk ciddî denemelerden biriydi.

«Rabotniçeski vestnik» gazetesinin birinci sayısı 5 Eylül 1897 tarihinde çıktı. Baş makalede Georgi Kirkof gazetenin program ve ödevlerini sundu. Gazete, «halk özgürlüğünün kutsal bayrağını inatla yüksekte tutmak, her konuda ve daima... işçilerin siyasetini gözden kaçırmamak», proletaryanın, manevî uyanışı «uğrunda çalışma ve onun bütün çıkarlarını» savunmakla yükümlüydü.

«Rabotniçeski vestnik» büyük faaliyet yürüttü, ülkenin ekonomik durumunu açıklıyor, sosyalizmin propagandasını yapıyor, işçi hareketlerini destekliyordu. O, ısrarla ve inandırıcı bir dille sosyalizm yolunu gösteriyordu.

Dördüncü kongreden sonra yerli basın sorunu tartışma konusu oldu. Partinin oportünist bölüğü, yerli basına özgürlük verilmesi görüşünü savunuyordu. Onlar, yerli gazete çıkarmak için ne Merkez Komitesinden, ne de Parti kongrelerinden izin istemeye gerek olmadığını savunuyorlardı.

Devrimci marksistler, yerli basın sorununun sosyaldemokrat hareketin ideolojik temizlik savaşının bir parçası olduğunu, basının marksist partinin karakter ve ödevlerini anlama sorunu ile ilgili olduğunu açıkladılar. MK'nin izni olmadan gazete çıkarmak, Parti disiplinini bozar, disiplin olmadı mı da Parti, işçi sınıfının öncüsü olamaz. Küçük burjuva reformist partisi olmuş olur. Bu

kongrede, devrimci marksistler bu sorunla ilgili bir kararara varılmasını kabul ettirdiler. Bu karar gereğince «tek bir BİSDP üyesi veya komitesi, Parti kongresinin izni olmadan siyasal gazete çıkaramaz.»

Köylü Hareketi ve BİSDP'nin Bu Harekete Olan Tutumu :

Orta ve fakir köylülerin durumu XIX. yüzyıl sonlarında daha da kötüleşti. Ülkede toprak ve malî ticaret buhranı almış yürümüştü. Burjuvazi, buhranın doğurduğu bütün zorlukları emekçilerin sırtına yüklemek istiyordu. Tefeciler ve ağır devlet vergileri köylüleri sistemli olarak soyuyordu. Resmî istatistik bilgiye göre 1897 yılında köylülerin yaklaşık yüzde 30 unda 1 - 20 dekar, yüzde 27 sinde 20 - 50 dekar toprak vardı. Onlar ailelerini bu kadar toprakla zor geçindiriyorlardı. Hele de kıtlık seneleri çok çile çekiyorlardı. 1897 yılından sonra sıralanan seneler birbirinden daha verimsizdi. Büyük Bulgar şairi P.K. Yavorof «Dolu» ve «Tarlada» gibi en güzel şiirlerinde köylünün çektiği acıyı anlattı:

Bir uğursuzluk merhameti yeniyor
Yine büyük bir afet bekleniyor
Her şey kuytulara siniyor, titrek
Korkular içinde eriyor yürek
Cehennem uğultusu, koyu duman
Şiddetli kasırga vermiyor aman...

Narodnak partisi düştükten ve Radoslavist rejiminin kurulmasından sonra köylülerin durumu daha da kötüleşti. Liberaller (Radoslavistler) uzun yıllar muhalefette kalmışlardı ve iktidara gelir gelmez devlet haznesini soymaya başladılar. Devlet maliyesini düzeltmek ve kendi taraftarlarına zenginleme yolları sağlamak için onlar, Osmanlı esaretinden kalma ve halkın nefret ettiği öşür denen vergiyi yeniden yasalaştırdılar.

Öşür, köylü halkın bütün tabakalarına dokundu. Köylüler bu verginin toplanmasına şiddetle karşı geldi-

ler. Bütün Bulgaristan'da kalabalık mitingler ve toplantılar yapıldı. Köylüler kendi çıkarını koruma uğrunda herşeyi göze almıştı. Hükümet onlara karşı polis ve askerî birlikler yolladı. Çarpışmalar oldu. Bilhassa, Kuzeybatı Bulgaristan'da Tristenik, Şabla ve Durankulak köylerinde kanlı kavgalar oldu. 96 köylü öldürüldü, 800 kişiden fazla yaralı vardı. Bu durum içinde köylülerin toplumsal tabaka örgütü olarak Bulgaristan Halk Çiftçi Birliği kuruldu.

Bulgaristan İşçi Sosyaldemokrat Partisi köylülerin savaşlarına iyimserlikle bakıyor ve kapitalist sömürücülüğü ve soygunculuğuna karşı olan çiftçi hareketine yardım etmeye çalışıyordu. Dimitır Blagoef öşüre kesinlikle karşı çıktı. Onun kanısınca bu vergi ufak ve orta halli çiftçileri yokedici bir etki gösteriyordu. Birçok yerlerde sosyalistler, köylü savaşlarının başına geçer, polis ve orduyla savaşlarda onlara yönetmenlik ederlerdi. Bu hal, Partinin küçük ve orta halli üreticiler arasında otoritesini arttırdı. 1890 - 1900 yıllarında artık Partinin 64 örgütü ve 1760 üyesi vardı. Bunlar başlıca köylü, zanaatçı ve aydınlardan ibaretti. İşçiler henüz azdı, 496 kişiydiler, bunlar da genellikle zanaatçı ve ücretli işçilerdi.

Partinin, çiftçi hareketine olan tutumu 1900 yılında Slivende toplanan BİSDP'nin VII. kongresinde görüşüldü. Oportünistler, «köylerde geniş faaliyet» yürütülmesi taraftarı çıktılar. Devrimci marksistler, geniş faaliyet taraftarlarının Partiyi, kendine özge olmayan küçük burjuva ortamına yöneltme çabalarına karşı haklı olarak savaş yürüttüler. Fakat köylülük sorununda onlar da devrimci mevzilerde değildiler. Onlar, köylü hareketinin karakterini anlayamıyordu, onu «durulmamış», «batak» hesabediyorlar ve Partiye «köylü hareketine karşı bir açıklayıcı faaliyet» tutumu takınmasını tavsiye ediyorlardı. Dimitır Blagoef ve mesai arkadaşları

emekçilerin ikili niteliğini gerilimli devrimciliğini göremediler ve onlara sosyalizm savaşında proleteryanın doğal müttefiki gözüyle bakmıyorlardı. Fakat onlar, fakir ve orta halli köylüler arasında sosyalizmin propagandasına devam ediyor ve köylü ayaklanmalarını destekliyorlardı.

3. Obştodeloculuğa Karşı Savaş. Bulgaristan'da Devrimci Marksist Parti, Partinin Proleter Karakterinin Korunması Uğrunda Savaş :

Ondokuzuncu yüzyılın sonlarında ve XX. yüzyılın başında dünya çapında büyük bir ekonomik buhran oldu. Bu Almanya, İngiltere, ABD, Rusya v.b. ülkelerin iktisadî hayatına büyük zararlar getirdi. Kapitalizm, gelişmesinin son devresi olan emperyalizm aşamasına girdi.

Bulgaristan'ın iktisadî ve kültürel hayatında da değişiklikler oldu. 1901 yılının Ocak ayında halkı bıktırmış olan Radoslavist rejimi devrildi ve birkaç geçici hükümet kabinesinden sonra ilerici liberaller (Sankovistler) iktidara geldi. Demokratik parlamenter (irazeolojisi) laf ebeliği ön plana çıktı, bununla hükümetin gerici niteliği ustaca gizlenebiliyordu.

Ekonomik uyanış ve kalkınma oluşumu başladı. 1901 - 1903 yıllarında işçiler yeniden grev savaşlarına başladılar. 47 grev ilân edildi, bunlardan 29'u 1902 yılındaydı. Grev hareketi, başta fabrika işçileri olmak üzere, kalabalık grevcilerle dikkati çekiyordu. Grevler gelişi güzel yapılsa da, onlardan bazıları doğrudan doğruya devrimci marksistler tarafından yönetiliyordu. Grev hareketinin hızlanmasıyle beraber · Meslek Birliği örgütleri kurulması da aldı yürüdü. 1901 den 1903 yılına kadar 53 sendika kuruldu. Bu 1900 yılına kadar var olan sendikaların sayısına eşitti. Hemen bütün mesleklerde çalışan işçiler Meslek Birliği derneklerine girme denemeleri yapıyorlardı. Fakat Bulgaristan proletaryası-

nın tek sendika örgütünü kurduracak koşullar daha yoktu. Partiye giren işçiler gittikçe çoğalıyor ve bunlar devrimci marksistlerin mevzilerini kavileştiriyordu.

Fakat bu devre içinde Partide küçük burjuva elemanları hala kalabalıktı. Bu da, köylü ayaklanmaları esnasında BİSDP'nin küçük tabakalar arasında artan etkisinden ileri geliyordu. Bulgaristan oportünistleri de aktifleşti. 1900 yılının Eylül ayında Y. Sakızof «Obşto delo» dergisini çıkarmaya başladı. Bu dergide oportünistler «Rabotniçeski vestnik» ve «Novo vreme» Parti organlarının tuttuğu yoldan farklı bir resmî yol tutacaklarını bildiriler. Obştodelocular bir asıldan türeme bütün tabakaların «ortak dava» uğrunda birleşmeleri taraftarı olduklarını ilân ettiler. «Demokratik sistem» ve «meşruti düzen» kurmak istiyorlardı. Onlar, Bulgaristan'da kapitalist ekonominin geliştiğini, devlet dairelerinin, siyasî Parti ve düşüncelerin var olan kapitalist temele bağlı olduklarını reddediyorlardı. Onlar toplum düzenini değiştirmede köylüleri «kudretli bir manivela» hesabediyor, kapitalizmin mezar kazıcısı olan işçilerin rolünü ise küçümsüyorlardı.

Böylece obştodeloculuk meydana geldi ve bu, XIX. yüzyılın 90 yıllarında Bulgaristan sosyalist hareketinde var olan oportünizmin bundan böyle gelişmesinin bir devamıydı. O, küçük burjuvanın düşünce ve siyasal yoksunluğunun ve ilkesizliğinin ifadecisi oldu.

BİSDP'nde oportünizm kendi kendine, ayrı ve yerli bir olay değildi. Bu devrede II. Enternasyonalda ve Batı Avrupa'nın hemen bütün sosyaldemokrat partilerinde reformist akımlar meydana gelmişti. Alman Sosyaldemokrat Partisinde Eduard Bernştajn proletaryanın burjuva ile işbirliği yapmasını teklif ederek marksizmi denetim altına sokmak istiyordu. O, toplumun ve tabiatın gelişmesine sıradan, yavaş ve aheste, sıçrayış ve devrimsiz bir olay gözüyle bakıyordu, marksizmin en

devrimci yönünü, onun maddî dialektiğini bununla beraber de, sınıf savaşı, sosyalist devrim ve proletarya diktatörlüğü teorisini de reddediyordu. Bulgaristan oportünistleri, Bernştayn'ın açık seçik taraftarlarıydı ve onun görüşlerini Bulgaristan'da yayıyorlardı.

Başta Y. Sakızof olmak üzere obştodelocular da Bernştaynculığın etkisi altında marksizmi açıkça reddetmeye başladılar ve partide eleştiri ve düşünce «özgürlüğü» isteğini ortaya koydular. Gerçekte onlar oportünizme ve denetimciliğe taraftardılar. Marksizmin devrimci özünü reddediyorlardı.

Obştodeloculuğa karşı savaşa partinin en tanınmış yönetmenleri Dimitır Blagoef, Gavril Georgief, Georgi Krikof ve onlardan daha genç olan Hrista Kabakçief ve Vasil Kolarof katıldı. Onlar obştodeloculuğun Bernştayn oportünizmi ile olan düşünce bağlılığını açıkladılar. Blagoef «Marksizm yahut Bernştaynculık» başlıklı makalesinde Bernştaynculığı işçi sınıfının çıkarlarına bir ihanet olarak kesinlikle reddetti, proletarya diktatörlüğü, sosyalist devrim ve sınıf savaşına dair marksizm prensiplerini savundu. O, Bernştaynin «son amaç hiç, hareket her şey» parolası ile devrimi reddederek işçi sınıfının savaşını ufak tefek siyasî ödevlere, reformlara yöneltmek istediğini açıkladı. Blagoef, Bernştaynın reviziyonizmi ile Y. Sakızof'un «obştodelo» su (ortak davası) bir temelden türediğini ve obştodeloculuğun Bulgaristan koşullarında bir Bernştaynculık olduğunu kanıtladı.

Obştodelocular, Partiyi devrimci marksizmden saptırıp kendi görüşlerine göre uygulama uğrunda büyük çaba gösterdiler. Onlar burjuvazi ile işbirliği yapma taraftarı ve proletaryanın sosyaldemokrat partisinin yönetmenliği altında yürüteceği sınıf savaşı aleyhinde olduklarını ilân ettiler. Onlar, Parti faaliyetini, başlıca köy ve kasabalardaki yoksul ve orta tabakaya yöneltme amacını güdüyorlardı.

Partinin karakteri sorunu tekrar ön plana geçti.

Ülkede meydana gelen ekonomik değişimler ve işçi sınıfının kalabalıklaşması yüzünden Partinin sosyal yapısı da değişiyordu. Ücretli işçilerin sayısı artıyordu. Ücretli işçilerin ve aynı zamanda onların efendileri olan zanaatçı ve tüccarların beraber bulundukları Parti örgütlerinde çetin kavgalar başladı. Bu çarpışmalar, Sofya, Plovdif, Sliven ve başka örgütlerde de özellikle kuvvetliydi.

Pleven'de 1901 yılının Temmuz ayında toplanan VIII kongrede Partinin karakteri sorunu görüşüldü ve obştodelocuların bozucu faaliyeti ayıplandı. Kongrenin aldığı kararda şöyle deniyordu: «Son amaca ulaşma, işçi sınıfının ekonomik ve siyasal kurtuluşu savaşında BİSDP başlıca proletaryanın sınıf bilincinden ve onun sınıf savaşı temeli üstüne örgütlenmesinden kuvvet alır». Proletaryaya yakın tabakalara olan tutuma gelince, onlar, proletaryanın sınıf çıkarlarına kani oldukları takdirde, Parti için belli bir kuvvet oluştururlar. Kararda Parti saflarına daha fazla küçük burjuva elemanları çekme pratiğine devam edilirse, Partinin soysuzlaşma ve bozulma imkânı olduğu belirtiliyordu. Parti, başlıca işçiler arasında da çalışmalıydı.

Sekizinci kongre kararları devrimci marksistler için başarı, Partinin karakteri ve sınıf niteliği sorununda obştodelocular için bir yenilgiydi. Devrimci marksistlere dar sosyalistler denmeye başlandı.

Örgüt, Taktik ve İdeolojik Sorunlar Üstüne Savaş :

Obştodelocular, Parti örgütlerinde küçük burjuva aydın elemanlarını kendi taraflarına çekmek için geniş faaliyet yürütüyorlardı. Partinin yapısı yerli örgütlerin rolü ve ödevi ve Parti üyelerinin teorik hazırlığı sorunlarında aydınlatmalar yapılması gerekti.

«Rabotnieçski vestnik» te Gavril Georgief bir sıra

makalelerle, dar sosyalistlerin bu meselelere olan tutumunu belirtti. O, Parti örgütlerinin gelişigüzel kurulmasına karşı çıktı. Bu örgütler, çok defa, geçici «seçim bürosu» rolünü oynuyor ve Partinin güç ve olanakları yanlış kanılar uyandırıyordu. O, şöyle yazdı: «Bir parti örgütü, sıradan bir düşünce birliği derneği, ya da kendi kendini eğitme derneği değildir. O, savaş örgütü, sosyalist düşünceleri yayma örgütüdür.» Parti üyelerinden yalnız onun programını kabul etmek, marksist prensiplerini benimsemek için değil, aynı zamanda bunların gerçekleştirilmesi uğrunda aktif çalışmaları isteniyordu. Gavril Georgief şöyle yazdı: «Biz, Partiye onun programını kabul ettiğimiz ve ona sempati gösterdiğimiz için değil, onun başarısı uğrunda çalışmak için giriyoruz.» Partinin gücü üyelerinin sayısında değil, onların ideolojik ve teorik hazırlığındadır, onun manevî gücünü, işçiler arasında etkisini nicelik değil, nitelik belirler.

Devrimci marksistler, Partiye, çeşitli burjuva aydını elemanlarının serbestçe girmelerine kesinlikle karşıydı, her şeyden önce partinin proleter tabanı olmasını durmaksızın belirtiyorlardı. Onlar aydın ve ufak mülk sahiplerinin Partiye girme haklarını reddetmiyordu, fakat, bu ancak, «Partinin genel gücünü sınıfsal bilinç sahibi proletarya oluşturduğu takdirde olmalıydı ve salt böyle bir Parti bayrağı altında bu tabakalar sosyalizmin zaferinde yardımda edebilirlerdi.»

Obştodelocularla savaşta örgüt meselelerinde Gavril Georgief, V.I. Lenin'in «Ne yapmalı?» kitabından ve Lenin'in «Iskra» gazetesinden faydalanıyordu. Dar sosyalistlerin bu meselelerle ilgili görüşleri Leninci örgüt ilkelerine yakındı, fakat tıpkısı değildi. V.I. Lenin, proletaryayı doğrudan doğruya iktidarı ele geçirmeye hazırlayacak olan yeni tipten bir devrimci Parti kurma uğrunda savaşıyordu. Bulgaristan Sosyaldemokratları-

nın kurduğu parti ise «... sosyalist düşünceyi yaymak, proletaryayı, onun son amacı adına eğitip örgütlendirmek» gibi ödevlerle yükümlüydü.

Aynı dönem içinde dar sosyalistler, Partinin parlamenter taktiği sorununu yeniden öne sürdüler. 1902 yılında Partinin 7 mebusu seçildiğinden dolayı (4 obştodelocu ve 3 dar sosyalist) parlamenter grubun çalışmaları üzerine özel direktif hazırlanması gerekti. Obştodelocular, eylemlerine yapılacak her türlü sınırlandırmaya karşı çıktılar. Onlar eli kolu serbest olmak istiyorlardı. Parlamentoda çalışmaları konusunda hesap vermeleri gerekmediğini yalnız seçmenlere hesap vermeye borçlu olduklarını bildirdiler. Onların bu hareketi, işçi sınıfı arasında Partinin otoritesini düşürüyordu. Onlar, proletaryanın asıl çıkarlarını koruma uğrunda savaş yürütmedikleri gibi, bir de hükümetle veya burjuva partileriyle uyuşma yolları arıyorlardı.

Dimitır Blagoef, obştodelocuların parlamentoda çalışmalarını eleştirdi ve belirtti ki, parti temsilcileri her şeyden önce parti karşısında sorumludur ve sosyalist mebuslar parlamenter çalışmalarında parti programına göre hareket etmeye mecburdurlar. Onlar burjuvaziyle anlaşmalar yapmamalı, birlikler kurmamalıdır. Onlar, işçi sınıfının çıkarlarını korumalı ve burjuva parlamentosunu, proletaryanın sınıfsal eğitimi uğrunda kullanmalıdırlar.

Obştodelocularla dar sosyalistlerin bir parlamenter grupta kalmaları imkânsız oldu. Obştodelocu mebusların kendi başlarına Fransız oportünisti Jan Jorese, Makedonya sorunu ile ilgili telgraf çekmeleri parçalanmaya neden oldu. Fakat bu sadece bir bahaneydi, nedenlerin daha derin kökleri vardı.

Obştodelocular, sınıf savaşı sayesinde yaratılan sendika hareketini saptırıp onu treydünionist yoluna yöneltmeye yeltendiler. Onlar, işçilerin, dara düştükleri

zaman ve en yakın ekonomik çıkarlarını savunurken yardımlaşabilmeleri için «özerk» sendika örgütlerinde birleşmeleri gerektiğini savunuyorlardı. Bu yolla, onlar tarafsızlık adı altında sendika örgütlerini marksist etkiden ve partinin siyasal yönteminden koparmak istiyorlardı.

Batı Avrupa'da, hele de İngiltere'de treydünionizm ve sendikacılık hareketi, proletaryanın sınıfsal bilincine ve siyasal eğitimine olumsuz etkisini göstermişti artık. Bundan dolayı da, dar sosyalistler, sendikacılık hareketinde treydünionizme karşı savaş yürütüyor, kapitalizm düzeninin ortadan kaldırılmasında işçi sınıfının tarihsel rolünü, sendikaların partiden kopmasından doğacak olan tehlikeyi işçilere anlatıyor ve onların sendika ve kooperatif dernekleriyle sağlam bağlar kurmaları taraftarı olduklarını açıklıyorlardı.

Obştodelöculuğa karşı yürütülen savaş gittikçe büyüyordu. Bu savaş, işçi hareketinin hızlanması ve partinin sosyal yapısının durmaksızın değişmesi fonunda gelişiyordu. Devrimci marksist kuvvetler ücretli işçiler arasında ideolojik çalışmaları genişletti. Onlar partideki anlaşmazlıkların içyüzünü ve karakterini anlatıyor ve obştodelocuların oportünizmini açığa vuruyorlardı. Bu alanda «Rabotniçeski vestnik» ve «Novo vreme» büyük rol oynadı. Onlar, Bulgaristan proletaryasının devrimci marksist partisini kurma savaşında marksistlerin elinde güçlü birer silâhdı.

Oportünistler şöyle iddia ediyordu: İşçiler doğuştan sosyalisttir, «teori» ve «felsefelere» ihtiyacı yoktur. Dar sosyalistler onların bu asılsız iddialarına, proletaryanın sınıf ve savaşı ve marksist partinin gelişmesi teorisinin rolünü izah etmekle cevap veriyorlardı. Dimitır Blagoef «Oportünizm veya sosyalizm?» başlıklı makalesinde, V.İ. Lenin'in «Ne Yapmalı?» kitabından faydalanarak proletarya partisi sınıf savaşının üç biçimi üze-

rine marksist görüşünü açıkladı. O, obştodelocuların teoriden korktuklarını, zira «partide her türlü teorik tartışmanın onun gelişmesi ve güçlenmesi için gerektiğini, öte yandan da oportünizm ve oportünistlerin partideki demagojisi için bir ölüm olduğunu gösterdi.» Sınıf savaşında sürekli başarılara ulaşabilmesi için marksist parti üç biçimden yani teorik, siyasal ve ekonomik biçimlerden hiç birini küçümsememelidir.

Parçalanma, BİSDP'nin X. Kongresi :

Partinin oportünizmen temizlenme savaşı güçleşiyordu, çünkü MK üyelerinden ikisi obştodelocuydu, bunlardan biri ise, MK'nin sekreter - kasadarıydı. Bunlar bulundukları yüksek mevkiden faydalanarak kendilerini destekleyen örgütlere yardım ediyorlardı. Bu, bilhassa XII Millet Meclisi için yapılan kısmi seçimler esnasında açık seçik görüldü. Köy illerine yardım edildi. Plovdif ve Sofya gibi büyük endüstri merkezleri ihmal edildi. Bu suretle obştodelocular, MK'nin faaliyetini köstekleldiler.

Parlamenter gruptaki parçalanmandan sonra, 1903 yılı Şubatında Sofya örgütü parçalandı. 53 kişilik bir dar sosyalist grubu ayrılarak başlı başına bir örgüt kurdu ve MK bu örgütü tanıdı, yalnız iki obştodelocu üyesi karşı geldi. Onlar gizlice bütün örgütlere tamin yolladılar ve ayrı bir MK olarak tanınmalarını istediler. Obştodelocuların parçalayıcı faaliyetine cevap olarak 22 Mart 1903 tarihinde MK çoğunluğu Dimitır Blagoef, Georgi Kirkof ve Nikola Harlakof partiye bir taminle çıktı. Bununla MK'indeki ve parlamenter gruptaki durum açıklanıyor ve örgütlerin, obştodeloculara karşı davranışlarını bildirmeleri «onun partinin sağlam gövdesinden hepten kesit atılması» isteniyordu.

Parti örgütlerinin kendi kendine ayrılmaları 1903 yılının Mart ayına kadar sürdü. Endüstri ve işçi mer-

kezlerinde parti örgütlerinin büyük bir çoğunluğu partinin marksist yönetimi tarafına geçti.

Parçalanma bir gerçek oldu. Parti tarihinde 10 yıllık bir dönem sona erdi. Bu devre içinde başta Dimitır Blageof olmakla, devrimci marksistler, oportünistlerin parti eylemlerini başlıca küçük burjuva kitleleri arasına yöneltme ve onun devrimci karakterini değiştirme yeltenişlerine karşı yılmadan, yorulmadan savaştı. Bu savaş içinde dar sosyalistlerin en önemli ve nitelikli taktik ve örgüt görüşleri işlenip pekleşti.

BİSDP saflarında bulunan burjuva ajanları temizlendi. Parti yaşamış olduğu ağır buhrandan sapasağlam çıktı. Yapısında 38 örgüt kaldı. Parçalanmazdan önce var olan örgütlerin yarısından çoğuydu.

1903 yılının Temmuz ayında Rusede BİSDP'nin X. kongresi toplandı. Bununla parti tarihinde yeni bir dönem, dar sosyalistler dönemi başlıyordu.

X. kongre, partinin obştodeloculardan temizlendiği ve MK'nde marksist çoğunluğunun obştodeloculara karşı savaşta eylemini onayladı. Kongre MK'nın iki obştodelocu üyesini, keza obştodelocu mebusları partiden çıkardı, onları destekleyen örgüt ve üyelerin de, parti dışı kaldıklarını ilân etti.

Kongre, BİSDP'nin bilimsel sosyalizm ve sınıf savaşı temelleri üzerinde durduğunu beyan etti. Bu anda partinin en önemli ödevi «ücretli işçiler arasında», «doğal ortamında» ayakları üstüne sapa sağlam basması kararlaştırıldı. Bu ödevin yürütülebilmesi için parti örgütlerinin sağlamlaştırılması, parti mevzilerini savunmaları için onların anlayış ve yeteneklerinin geliştirilmesi, parti disiplininin yürütülmesi için geniş bir çalışma yürütmek gerekiyordu. Propaganda ve ajitasyon çalışmalarının da, örgütlü olsun olmasın işçi merkezlerine taşınması gerekiyordu. Seçim savaşında kuvvetler başlıca kasabalara ve sanayi merkezlerine yöneltilmeli, se-

çim ajitasyonu ise, daha fazla son amaç öne sürülerek program istekleri üstüne yapılmalıydı.

Kongre, işçi sınıfının kitlesel örgütü olan sendikalara ve kooperatiflere karşı partinin tutumu sorununa özel dikkat ayırdı. Her şeyden önce, «güçlü kuvvetli, sınıf savaşı mevzilerinde duran ve parti yönetmenliği altında çalışan» sendikaların kurulması gerektiği belirtildi. İşçilerin sendikalarda örgütlendirilmesi en önemli parti ödevi olarak ilân edildi. Bundan ötürü de işçi parti üyeleri bulundukları sendikaya üye olmak ve orada aktif çalışmakla yükümlüydüler. Sendikalara, sosyalizm okulu olarak bakılıyordu. Parti ise sendikalar arasında sıkı bağlar kurulması, proletaryanın ekonomik ve siyasal savaşının birliğinin desteklenmesi gereği belirtildi.

Kongre, işçi örgütlerinin başka bir biçimi olan, işçi kooperatiflerine de olumlu tavır aldı. Oportünist görüşlerinden farklı olarak şu belirtildi ki, kooperatifler kapitalist sömürücülüğünü kaldıramazlar, fakat işçilerin kurtuluş savaşına yardım edebilirler. Kooperatiflerin, sağlam parti örgütü bulunan yerlerde kurulması tavsiye ediliyordu.

Parçalanma olayından sonra BİSDP Bulgaristan'da işçi sınıfının marksist devrimci partisi olarak gelişti. O, burjuva reformizmini reddetti ve devrimci marksizme, proletaryanın kurtuluş savaşına, proletarya enternasyonalizmine bağlılığını ilân etti. Parti, memlekette sınıfsal işçi hareketinin örgütlü yönetim gücü olarak inanç ve güvenle tarihi ödevini yürütmeye başladı.

BİSDP'nin obştodeloculuktan temizlenmesi, onun Bulgaristan'da işçi sınıfının devrimci marksist partisi olarak gelişmesinin temel koşullarından ve belli başlı niteliklerinden biriydi. O, İkinci Enternasyonala giren sıradan sosyal demokrat partilerinden bu yanıyla ayrılıyordu. Zira bu partiler saflarında bulunan oportünizmle içiçe idiler, ona ve oportünizmin İkinci Enternasyonalda

kuvvetlenmesine ve üstünlük kazanmasına neden oldular.

BİSDP obştodeloculuktan temizlenmesiyle gelecek yıllarda devrimci marksist parti olarak durmadan yükselip gelişmesi sağlandı.

İKİNCİ BÖLÜM

1904 - 1917 YILLARINDA DAR SOSYALİSTLER PARTİSİ

1. İşçi Hareketinin Gelişmesi :

XX. Yüzyılın Başında Kapitalizmin Gelişmesi :

XX. yüzyılın birinci onyılı ve ikinci onyılın başlangıcı Bulgaristan'da kapitalizmin hızla gelişmesi yıllarıdır. Sanayide, ticarette ve kredi sisteminde kapitalist iktisat biçimleri üstünlük kazandı.

Fabrikaların sayısı çabucak arttı. XIX. yüzyılın sonlarında ülkede sadece 283 endüstri işletmesi varken 1900 - 1912 yılları içinde 588 yeni işletme kuruldu. Hafif sanayide başlıca besin, içik, tekstil, kimya, dericilik kolları gelişiyordu. Yeni burjuva devleti ekonomiyi koruma siyasetiyle Bulgaristan'da kapitalizmin gelişmesine aktif surette yardım ediyordu. Birkaç defa işlenip tamamlanan yerli sanayii geliştirme yasası kapitalistlere bir sıra ayrıcalıklar veriyordu. Onlar hiç gümrüksüz makineler ve hammaddeler ithal ediyor, demiryolları mallarını indirimli taşıyor ve vergi ödemiyorlardı.

Fabrikaların artmasıyle sanayi üretimi genişliyor, kapital yığılıyor, büyük endüstri işletmeleri meydana geliyordu. Bu zamanlarda bir sıra yeni hissedar şirketleri kuruldu ve yeni bankalar açıldı.

Bulgaristan'da ekonomik gelişmenin yabancı monopol ve mali kapitale bağlı oluşu, onun belli başlı özel-

liklerinden biriydi. Bu kapital bize çeşitli kanallarla giriyor ve ekonomik hayatı örgütlüyordu. Yeni açılan bankalardan birçoğu ve en büyükleri bu kapitalin eli altındaydı. Savaşa kadar yabancı kapital Bulgaristan sanayiinin 1/4 ni elde etmişti. O, sanayiin bir sıra kollarında kilit noktalarını tutuyordu.

Yabancı kapital ticarete doğru da yöneldi, burada en önemli ihraç kolu olan zahire ihracatını ele geçirdi. Sigorta sisteminde de üstünlük kazandı. Fakat, yabancı kapitalin sokulduğu ana kanal, devlet kredileriydi. Bulgaristan'ı bağımlı kılan koşullar altında sağlanan bu krediler aracılığıyla İngiliz ve Fransız emperyalistleri bir yandan, bir yandan da Alman - Avusturya emperyalistleri Bulgaristan'ı salt ekonomik değil, siyasal bağımlılıkları altına almaya çalışıyorlardı.

Yabancı kapitalin çözümleyici ortaklığıyla bu dönemde Bulgaristan'da bira fabrikaları karteli, tütün fabrikalarının büyük bir kısmının karteli v.s. gibi ilk tekel şirketler meydana gelmeğe başladı. Bazı yabancı bankalar da endüstri işletmeleri kuruyordu. Örneğin, Fransız - Avusturya Balkan Bankası, Ruse'de demir ürünleri fabrikası ve başka işletmeler, başlıca Fransız - Hollanda kapitaliyle çalışan Genel banka, Konstinbrot'da tutkal ve kimyasal gübre fabrikaları v.s. açtı. Böylelikle ülkede finans kapital elemanları türemeğe başladı.

Kapitalizm, Bulgaristan köylerinde de gelişiyordu. Toprak gittikçe tefeci elde toplanıyordu. Orta ve fakir halli köylülerin topraksız kalma, proleterleşme süreci hızlandı. Bir yandan kulak, çiftlik sahibi ve kapitalist köylülerin, diğer yandan da köy ekonomisi proleterleri ve fakir köylülerin sayısı artıyordu. Fakat bütün bu ilerleyişe rağmen Bulgaristan kapitalist gelişmesi daha güçsüz sanayili ve küçük, bölük pörçük köy ekonomisi olan bir ülke halindeydi.

Kapitalizmin gelişmesiyle işçi sınıfı da artıyordu.

XX. yüzyılın birinci onyılının sonlarında işçi sınıfı artık 500 000 kişilik bir ordu meydana getiriyordu. Bunlar sanayi ve zanaatçı proletaryası, tarım işçisi, taşıt ve ticaret işçileriydi. İşçi sınıfının durumu çok kötüydü. İşçiler gaddarca ve sınırsızca sömürülüyordu. İş günü sabah karanlığında başlar, akşam karanlığında biterdi. İşçi 10 - 12 saat, bazı fabrika ve zanaatçı işliklerinde 14 - 16, hatta 18 saat alın teri dökerdi. Gündelikler yok pahasınaydı. Örneğin 1915 yılında ortalama gündelik 1 levi zor aşıyordu. Onunla ancak 2 kg fasulye ve 2 ekmek alınabilirdi. Bunun dışında, patronlar (işverenler), işçilere sistemli olarak çeşitli cezalar yükletirdi ve bu suretle maaşlarını daha da düşürürlerdi.

Kadın ve çocuk emeği geniş ölçüde sömürülüyordu. Kadın ve çocuklar hemen hemen erkekler kadar çalışıyordu. Ama onlara birkaç kat daha az ödeniyordu.

Birinci onyılın ortalarına kadar tek bir emek yasası yoktu. İşçilerin sürekli ve örgütlü savaşının baskısı altında 1905 yılında kadın ve çocuk emeğini koruma yasası, daha sonraları da, başka işçi yasaları çıkarıldı, fakat bu yasalar kâğıt üstünde kalıyor, onların uygulanabilmesi için savaş edilmesi gerekiyordu.

Yabancı kapitalistlerin işletmelerinde sömürücülük daha da insafsızdı. Onlar, sanayideki ortalama gündeliklerden daha alçak gündelik ödüyor ve cezaları geniş ölçüde uyguluyorlardı.

Bir taraftan kapital yığını, bir yandan da sömürücülüğün ve proletarya arasındaki sefaletin artması sınıf çelişkilerini keskinleştiriyordu. İşçi sınıfı arasında memnuniyetsizlik artıyor ve onun savaşları da hızlanıyordu.

Genel İşçi Sendika Birliğinin Kurulması, Grev Savaşlarının Artması :

XX. yüzyılın birinci onyılı salt kapitalizmin hızla gelişmesi dönemi değil, aynı zamanda işçi hareketinin

gelişme dönemiydi. 1904 - 1912 yıllarında dar sosyalist partisi, Bulgaristan proletaryasının devrimci marksist partisi olarak kuvvetlendi. İşçilerin ekonomik ve siyasal savaşları onun yönetmenliği altında gittikçe daha çok gelişiyordu.

BİSDP devrimci bir sendika hareketi kurdu ve onu yönetti. Onun, proletaryayı örgütlendirme çabaları aynı zamanda sınıfsal işçi sendikaları kurmaya yöneltilmişti. Obştodelocular bu çabalara karşı geldiler.

Obştodelocular, sendikaları parti yönetmenliğinden, proletaryanın genel sınıfsal savaşından ayırmak için, sözüm ona, sendikaların tarafsızlığı teorisini yayıyorlardı. Onlar sendika örgütlerinin salt ekonomik savaş yürütmeleri, siyasetle ilgilenmemeleri ve siyasal partilerle bağlantı kurmamaları gerektiğini anlatıp işçileri aldatıyorlardı.

Dar sosyalistler sendikaların tarafsızlığına, kesinlikle karşı çıktılar. Onlar, parti tarafından yönetilmeyen, proletaryanın genel sınıfsal savaşına katılmayan, sosyalizmi kendine son amaç bilmeyen sendikaların ölüme mahkûm olduğunu, işçi sınıfının düşmanları elinde bir araç haline geldiklerini anlatıyorlardı.

1904 yılında toplanan XI. kongre, obştodelocuların «özgür sendikacılık» görüşlerini kesinlikle ayıpladı ve bütün devrimci sendikaların Genel İşçi Sendika Birliğinde (ORSS) birleşmelerini kararlaştırdı.

Aynı 1904 yılında Plovdifte ORSS'un Kurucu kongresi toplandı. Birliğe, parti yönetmenliği altında sınıfsal savaş temeli üzerinde işçilerin ekonomik menfaatlerini savunması görevi veriliyordu. Sınıf savaşının iki şekli de, yani ekonomik ve sınıfsal savaş ta tanınıyordu. ORSS ile BİSDP arasında sıkı düşünce ve örgüt bağları kurulmuştu. ORSS sendika yönetimine o zamanlar, henüz genç yaşta olan Georgi Dimitrof da seçildi. 1905 yılında, partinin büyük hatip ve toplumcusu Georgi Kirkof

Birliğinin sekreteri seçildi, daha sonraları 1909 yılında yerine Georgi Dimitrof geçti.

Dar sosyalistlerin, devrimci sendika hareketinin temel sorunları ile sağlam bağları vardı, fakat bazı yanlışlara da düşüyorlardı. Onlara göre «proletaryanın siyasal ve sendika örgütleri, onun birbirine eşit, fakat özleri başka başka iki örgütlü kuvveti» idi. Bu gösteriyor ki, onlar partinin proleter örgütünün yüksek şekli, işçi sınıfının savaşçı öncüsü ve onun bütün örgütlerini siyasal ve düşünce bakımından yönetmekle yükümlü olduğuna dair rolünü hâlâ tastamam anlıyamıyorlardı.

Genel İşçi Sendika Birliğinin kurulması ve onun BİSDP'nin sağlam düşünce ve siyasal yönetmenliği altına bırakılması Bulgaristan'da işçi hareketinin gelişmesine gayet olumlu tesir gösterdi.

Bu sıralarda Rusya'da olan olaylar da Bulgaristan proletaryasının savaşlarına elverişli etki gösterdi. Burjuva - demokratik devrimi 1905 - 1907 yıllarında patlak verdi. Bu, emperyalizm devrinde ilk ulusal bir devrimdi, başarıya ulaşamadı, fakat, işçi sınıfının geniş çapta savaş yürütmeye, emperyalizme ve kapitalizme ağır darbeler indirmeye iktidarlı olduğunu gösterdi.

Birinci Rus devrimi bütün dünyada büyük yankılar uyandırdı. Bulgaristan'da o, bütün parti ve bütün emekçi halk tarafından heyecan ve sevgi ile karşılandı. İşçi ve köylüler «Yaşasın Rus devrimi» diye bağırdılar, ve Rus kardeşlerini hareretle selâmladılar. BİSDP derhal savaşçı Rus işçilerine yardım toplamağa başladı. Emekçiler partinin çağrısına kitle halinde katıldı ve elinden gelen yardımı verdi. Bir Mayıs gösterileri, Rus devrimiyle dayanışma haline geldi. Bulgaristan proleterleri iltica eden Rus mültecilerine sığınak verdi. Parti, toplantı ve mitinglerde devrim davasını geniş ölçüde yaydı. «Rabotniçeski vestnik» ve «Novo vreme» olayların gidişine dair sürekli haberler basıyordu.

Dar sosyalistler Birinci Rus devrimini selâmlamakla kalmadılar. Onlar, proleterya ve onun partisinin devrimde yönetmenlik rolüne, köylülerin savaşa katılmalarına olumlu tavır aldılar, kitlesel siyasal grevi ve Aralık ayaklanmasını onayladılar. Bu da, onların devrimci tecrübesinin yavaş yavaş zenginleşmesine yardım etti. Fakat, o zaman dar sosyalistler bu olaylara, Rus devriminin özellikleri gözüyle baktılar, emperyalizm devrinde burjuva - demokratik devrimde proletaryanın egemenliğine, işçi köylü birliğine, burjuva demokratik devrimden sosyal devrime geçişine v.s. üzerine Lenin'in teorik yargılarının genel anlamını kavrayamadılar. Rus proletaryasının tecrübesi her şeyden önce, partinin ve emekçilerin sınıf düşmanına karşı savaşına hız verdi.

Gittikçe keskinleşen sınıf çelişkileri, içinde grevler çoğalıyor ve daha dirençli oluyorlardı. 1903 yılında grevlerin sayısı ancak ikiydi. Ertesi yıllarda çoğaldılar. 1904'de 12, 1905'de 30, 1906'da 40, 1907'de 32 grev yapıldı. Dokumacılar, matbaa işçileri, tütün işçileri, tabakhane ve fırıncı işçileri, demiryolu depolarındaki işçiler, madenciler, demiryolcular greve kalkmıştı. Sofya, Ruse, Burgas, Gorna Orâhovitsa, Sliven, Plovdif, Pernik grev yapıyordu. Bütün memleket işçileri greve kalkmıştı.

Pernikte 1906 yılında patlak veren madenciler grevi on yıl içindeki en büyük ve Bulgaristan'da devrimci proletaryanın ilk en büyük grevlerinden biriydi. Madenciler 8 saat iş günü, dernek kurma hakkı, maaşların artırılmasını ve sürekli olarak ödenmesini istiyorlardı. Binden fazla grevci polisle, orduyla ve maden idarecileriyle 35 gün yılmadan mertçe savaş yürüttü. Bütün parti grevciler tarafına geçti. Bu grev, tanınmış parti liderleri Dimitır Blagoef ve Georgi Kirkof'un yönetmenliği altında örgütlendirilmiş ve yapılmıştı. Grevin bizzat yönetiminde Georgi Dimitrof büyük faaliyet gösterdi. Pernik grevi, işçilerin kısmî başarılarıyle sona erdi.

1906 yılı sonunda, 1907'nin başında demiryolcuların ilk grevi patlak verdi. Bu 40 günden fazla sürdü. Demiryolcular da 8 saatlik iş günü, belirli bir maaş saptanmasını, ücretsiz emeğin ve cezaların kaldırılmasını, haftalık tâtil v.b. gibi istekler uğrunda savaşıyorlardı. Hükûmet grevcilere karşı çok gaddar davrandı. Polis onları tutukluyor ve dayaktan geçiriyordu, kış ortasında demiryolcu aileleri devlet konutların kovuldu, grevcileri işe polisle getirip götürüyorlardı. Hükûmet onları seferber ettiğini yayınladı ve askeri mahkemeyle korkutmaya başladı.

Ertesi yıl, 1908'de başka bir sınıf çarpışması daha koptu. Sliven'de 800 dokumacı grev yaptı ve bu 45 gün sürdü.

Bu devrede grevlerin çoğu parti ve ORSS yönetmenliği altında yapılıyordu. Grevciler her şeyden önce ekonomik isteklerde bulunuyorlardı. Fakat bu savaşların büyük siyasal önemi de vardı. Grev hareketi sendika örgütlerinin birden artmasına hız verdi. 1904 yılında ORSS'nin 42 derneği ve bunlarla 1500 üyesi vardı, 1906-1907 yıllarında dernekler 55, üyeler 1689, 1907-1908'de ise derneklerin sayısı 73, üyelerin sayısı da 2084 oldu.

Devlet memurları ve öğretmenler de harekete geçti. Onlar da kendine özgü isteklerde bulunmaya ve örgütler kurmaya başladı. 1905 yılında Öğretmen Sosyal Demokrat örgütü kuruldu.

Grev hareketine gittikçe daha fazla siyasal atılımlar katılıyordu. 1903'ten 1908 yılına kadar ülke İkinci Stambolovist hükûmeti tarafından yönetildi. Bu hükûmet bir sıra gerici yasalar çıkardı. Bunlar grev hakkını, dernek kurma, basın v.s. haklarını kısıtlıyordu. Öğretmen ve yüksek okul öğrencilerine siyasal savaşlara katılmak ve sosyalist örgütlerine üye olmayı yasaklanıyordu.

Polis kıtaları ve haydut çeteleri parti kulüplerine

ansızın baskın yapıyor, miting ve gösterileri kana boğuyor, işçi ve parti üyelerine işkence ediyordu. Hükûmet, burjuva ve monarşi egemenliğini zorbalıkla korumaya çalışıyordu.

Parti, bu zorbacılığı örgütlü siyasal savaşı hızlandırmakla cevap veriyordu. Onun çağrısı üzere bütün ülkede gerici yasalara karşı geniş bir hareket başladı. O, parti kulüpleri ve parti toplantılarının savunmasını örgütledi. Yahudilerin kovulmasına ve Yunan aleyhtarı milliyetçi hücumlara karşı çıktı.

2. BİSDP'nin İdeoloji ve Örgüt Bakımından Sağlamlaşması :

BİSDP Örgüt ve Ajitasyon :

1903 yılındaki parçalanmadan sonra, partinin önünde çok önemli bir görev duruyordu: Örgüt gücünü arttırmak. Bu amaçla o önce safların «...proleter elemanının üstünlüğünü sağlaması» gerekiyordu. Bundan ötürü de BİSDP «kendi doğal toplumsal ortamına ücretli işçilere» doğru yöneldi ve geniş çapta ajitasyon propaganda faaliyeti yürüttü. Büyük proleter merkezlerinde yönetmen parti faaliyetçileri çalışıyordu: Plovdifte, Vasil Kolarof, Vidinde Todor Petrof, Plevende Todor Lukanof, Samokofta Boris, Hacıhristof, Şumende Enü Markovski v.s. Sliven parti örgütü Georgi Kirkof'un yakından yönetmenliği altında gelişiyordu.

İşçilerin örgütlendirilmesi ve sosyalist ruhla terbiye edilmesi parti faaliyetinin temel ödevi oldu. BİSDP gece işçi okulları, dernekleri açıyor, kollektif okuma grupları ve kütüphaneler eğitim dernekleri kuruyor ve bunlara geleceğin yeni parti ve sendika örgütlerinin özü gözüyle bakıyordu. Sofya'da parti kitabevi açıldı. Burası, marksist edebiyatı yayma merkezi oldu. Parti en bilinçli işçileri saflarına çekiyordu.

BİSDP işçi gençliğin ve kadınların örgütlenmesine ve eğitimine büyük dikkat ayırıyordu. İlk gençlik jim-

nastik dernekleri ve kadın eğitim grupları türedi. Gençler gece okullarına çağrılıyordu.

Bu çalışmaların neticesi, parçalanmadan bir yıl sonra, parti örgütlerinin sayısı 38'den 47'ye, üyelerin sayısı ise 1419'a çıktı. Örgütlerin sosyal yapısı da değişti. Artık üyelerin yüzde 5'i işçiydi.

Bunlar geçmişteki, örgüt gevşekliğini yenmek gerektiğini biliyorlardı. Parti demokratik merkeziyet prensibi üzerine kuruluyordu: sıkı, bilinçli disiplin, düşünce birliği, hareket birliği, parti sorunlarını çözümlerken geniş demokrasi ve aynı zamanda azınlığın çoğunluğa uyması ve alınan kararlara uyma vardı. Georgi Dimitrof şöyle yazdı: «Parti üyesinin, kişisel hayatını, kişisel çıkarını ve kişisel iradesini büsbütün proleter partisinin çıkarına ve iradesine uydurması dar sosyalistler için bir yasaydı.» Dar sosyalistler, partinin örgüt yapısı üzerine görüşlerini ancak parçalanmadan sonraki dönemde kesinlikle tâyin ettiler. Parti kuruculuğunun temel sorunlarına onlar Lenin'in görüşlerine yaklaşıyordu.

Oportünizme Karşı Barışmazlık :

Oportünistlerin ideolojik ve taktik bozgunculuklarına karşı verilen savaşta BtSDP'nin birliği sağlamlaşıyordu.

Etkisiz kaldıklarını sezen Obştodelocular «bütün proleter güçlerin birleşmesi», «partinin birliği ve bütünlüğü» üzerine konuşmalara başladılar. Fakat dar sosyalistler onlarla birleşme teklifini kesinlikle reddettiler. Onlar, obştodelocuların oportünistçe görüşlerinden vazgeçmediklerini iyi biliyorlardı. Bu görüşleri, onları burjuvazi ile anlaşmaya yöneltiyordu. Dar sosyalistler biliyordu ki, onlarla birleşmek sınıf savaşından sapmak, partinin zayıflaması ve onun devrimci ve proleter özünü kaybetmesi demekti. Blagoef ve dar sosyalistlere, yüce marksist teoriyi ve proletaryanın amansız sınıf savaşını tümüyle ve kayıtsız şartsız kabul etme temelleri üze-

rine kurulan birlikten başka birlik yoktu. Dimitır Blagoef birçok makalelerinde obştodelocuların asıl niyetlerini açığa vurdu ve onları işçi sınıfının düşmanı ve onun saflarındaki birliği bozucu olarak ayıpladı.

II. Enternasyonalın Amsterdam Kongresi (1904 y.), sosyalist partilerin birleşmesini kararlaştırdı. Fakat kongrenin bu sorun ile ilgili aldığı kararda, bu birleşmenin devrimci marksist ilkelerine göre yapılması gerektiği belirtilmiyordu ve oportünismle bir arada yaşamaya meydan veriliyordu. Bundan dolayı da BİSDP haklı olarak bu karara uymadı. Parti, Uluslararası Sosyalist bürosuna özel bildirisinde şöyle dedi: «BİSDP'nin obştodelocu fraksiyon ile hiçbir türlü birleşmesinin söz konusu olamazdı. Zira buna benzer bir hareket, uluslararası kongrelerin saptadığı ilkelere devrimci sosyalist bayrağa ihanet etmek demektir.»

Dar sosyalistler, obştodelocularla salt birleşme konusunda mücadele etmiyorlardı. Onlar, obştodelocuların parçalanmadan sonra giriştikleri sınıfsal işbirliği taktiğini şiddetle ayıplıyorlardı. Stambolovist hükûmetine muhalif burjuva ve ufak burjuva partileri «patriotik blok» adı altında birleşmişlerdi. Buna geniş sosyalistler de giriyordu. BİSDP, onları «işçi bağımsızlığı ve etkinliği kalesini içerden almaya yönelmiş» bir burjuva ajanı olarak açığa vurdu.

Oportünizm tehlikesi sadece obştodeloculardan gelmiyordu. 1905 yılına doğru BİSDP'nde anarholiberallar grubu meydana geldi. Bunların başında Georgi Bakalof ve Nikola Harlakof bulunuyordu, ikisi de MK üyesiydi. Anarholiberallar partinin örgüt ilkeleriyle uyuşamıyorlardı. Onlar merkeziyeti ve disiplini «zulum» ve «diktatörlük» diye ilân ettiler. Keza parti basının merkezileştirilmesine de karşı çıktılar. Anarholiberallar MK'nin yönetmenliği ve kontrolünün sıyrılmak için partiye, aşırı demokrasi ilkesi üzerine örgütlenme yerli parti ör-

gütlerine tam bir özerklik ve her parti üyesine başlı başına hareket etme özgürlüğü teklif ediyorlardı. Aslında bu, BİSDP'nin gerçek bir proleter örgütü haline gelmesine karşı küçük burjuva elemanlarının direnciydi. Dar sosyalistler anarholiberalların oportünist özünü açığa vurdular ve onları saflarından çıkardılar.

Anarholiberallar partiden kovulduktan sonra «Proletariy» sosyalist birliğini kurdular, daha sonraları da obştodelocularla birleştiler ve bununla oportünist doğalarını tastamam göstermiş oldular.

BİSDP 1908 yılında saflarından bir oportünist grubu daha çıkarıp attı. İlericiler grubuydu bu: Nikola Sakarof, Genko Kristef, Koyka Tineva v.b. Bu grup II. Enternasyonaldaki merkeziyetin etkisi altında türedi. Bu merkeziyet, gizli bir oportünizmdi ve sosyalist partilerde birliği korumak yoluyla devrimci elemanları oportünistlerin emri altına sokmaya çalışıyordu. İlericiler obştodelocularla birleşmek ve bağdaşmak taraftarıydı. Onlar, obştodelocularla birleşmek istiyor ve «özgür sendikalizm» sorununda büsbütün onlara uyuyorlardı.

II. Enteranyonalın merkeziyetçi yönetimi, BİSDP'ni obştodelocularla birleşmeye, ORSS'u obştodelocuların Özgür Genel İşçi Sendika Birliği ile birleştirmeye zorlamak için baskı yaptı. Enternayonalın yönetim temsilcileri olarak Leo Trotski ve Kristü Rakovski Bulgaristan'a geldiler. Bunların maksadı, BİSDP'ne birleşmeyi kabul ettirmekti. Alman profbürokratı Karl Lenin ise, ORSS'u obştodelocuların sendika teşkilâtiyle birleştirmeye yollanmıştı. Fakat parti II. Enternasyonaldaki oportünistlerin onu proleterce gelişme yolundan sapıtma yeltenişlerine kesinlikle karşı koydu ve obştodelocularla birleşmeye karşı kesin bir mevzi aldı.

Böylece parti, oportünizme karşı savaşıp yabancı elemanlardan temizlenmekle örgüt ve düşünce bakımından daha da sağlamlaşıp kuvvetlendi.

BİSDP'nin Gelişmesi :

Kapitalizmin hızla gelişmesi, kapitalın yığılması, ilk monopolların meydana gelmesi, kapitalistlerin daha çok kâr kopartma çabaları, bütün bunlar işçi sınıfının ve köylü kitlelerin üzerinde sömürücülüğün artırılmasına neden oldu. Aynı zamanda emekçiler ağır vergiler altında eziliyordu. Burjuvazi hızla savaşa hazırlandığı için bu vergiler kat kat artıyordu. Stambolovistlerden sonra demokratlar iktidara geçti (1908 - 1911 y.) Demokratlar işçilerin çıkarına birçok şeyler yapacaklarını vaadetmişti. Fakat iktidara gelince vaatlerini unuttular. Tam tersine onlar toplantı yapma yasağı gibi yeni bir takım gerici yasalar çıkardı ve vergileri arttırdılar. Savaşa kalkan işçiler üstüne polis ve ordu birlikleri yolluyorlardı.

Kitlelerin memnuniyetsizliği günden güne artıyordu. Sınıf savaşı bu temel üzere keskinleşiyordu. Keza BİSDP'de kuvvetlerini geliştiriyordu, BİSDP, sağlamlaşıyor ve işçi savaşlarının yöneticisi ve örgütcüsü olarak gittikçe daha geniş ölçüde destekleniyordu.

Grevlerin sayısı birdenbire arttı. Sınıf savaşı alevinin kaplamadığı endüstri merkezi kalmadı. Hemen hemen bütün grev hareketi BİSDP'nin yönetmenliği altında gelişiyordu. Yalnız 1909 - 1910 yıllarında ORSS 155 grev yaptı, bunlara 8153 grevci katıldı. Madenciler, demiryolcular, basım işçileri, fabrika, tramvay, kuruculuk iskele işçileri hepsi grevdeydi.

1909 yılında Kostenets kibrit fabrikası işçilerinin grevi büyük ve yaman bir sınıf savaşıydı. Tam dört buçuk ay sürdü. 1910 yılının Haziran ve Temmuz aylarında Varna, Şumen, Ruse, Plovdif v.b. kasabalarda tütün işçilerinin aynı büyük grevleri patlak verdi. Aynı sene «Plakalnitsa» maden ocağı madencileri grev yaptı. 1910 yılı Kasım ayından 1911 yılı Ocak ayına kadar Sofya basım işçileri direndiler. 1911 de Burgas liman işçileri greve kalkıştı.

Partinin hükûmet siyasetine karşı yürüttüğü siyasal savaşı o zamana kadar eşi görülmemiş ölçüler aldı, bütün memlekette protesto toplantıları, gösteri ve mitingler yapılıyor, bunlara binlerce insan katılıyordu. 1910 yılında örgütlü atılımlara katılanların sayısı 110 000'den fazlaydı. 10 Ocakta çeşitli kasabalardan 20 000 kişi sokaklara çıktı. Onlar, ortaklaşa haklarının siyasal ve özgürlüğün ayak altına alınmasını protesto ettiler. Ocak ayının ortalarına doğru Sofya, Varna, Plovdif, Gabrovo ve Sliven'de büyük mitingler yapıldı. Daha birçok kasabalarda açık protesto toplantıları düzenlendi.

9 Aralık 1910 tarihindeki kitlesel siyasal gösteriler 1910 yılı savaşlarının zirve noktasını oluşturuyordu. Sofya'da işçiler işi bırakıp kızıl bayraklarla gösteriye çıktılar. Onlar, maddi durumlarının iyileştirilmesini, emeğin korunmasını ve siyasal hakların genişletilmesini istiyorlardı. 1910 yılı seçimleri de partinin büyük siyasal atılımlarından biri oldu. BİSDP belediye seçimlerinde Samokof'ta çoğunluğu kazandı, belediyeyi zaptetti ve ilk kent komününü kurdu. İki yıl sonra, 1912'de Sliven belediyesi de alındı. Orada Bulgaristan'daki ikinci komünün bayrağı dalgalandı ve bu uzun zaman yaşadı; 11 yıl sürdü. Birçok kasabalarda parti temsilcileri belediye ve sancak yönetimlerinde yer aldılar. Bu başarılar, BİSDP'nin kasaba emekçileri arasında nüfuzunu arttırdığını gösteriyordu.

Partinin nüfuzu gençlik arasına da gittikçe daha fazla yayılıyordu. 1912 yılında İşçi Sosyalist Birliği kuruldu.

BİSDP'nin köylerde de taraftarları vardı. Fakat burada, o yalnız köy proletaryası arasında çalışmakla yetiniyordu. Emekçi köylülerin işçi sınıfının müttefiki olduğu düşüncesi partiye hâlâ yabancıydı.

Dar sosyalistlerin proletaryanın çıkarlarını savun-

ma uğrunda yürüttüğü enerjik savaş, parti iç gücünün daha da artmasına yardım ediyordu. 1908 yılında partinin 1655 üyesi vardı, 1912'de ise bunların çoğu işçi olmak üzere sayısı 2923'e çıktı. Savaş arifesinde BİSDP artık işçi sınıfiyle sımsıkı bağlanmıştı.

3. BİSDP'nin Savaş Yıllarında Durumu :

Balkan Savaşının Nedenleri ve Hazırlığı :

Balkan Savaşı Balkanlarda var olan keskin çelişkiler yüzünden koptu.

Her şeyden önce derin sosyal ve ulusal çelişkiler Türklerin Balkan yarımadasındaki egemenliğini, dolayısıyle bütün Osmanlı devletini sarstı. Büyük feodal kalıntıları, Türkiye'de kapitalizmin gelişmesini engelliyordu. Türkiye'nin Avrupa bölgelerindeki tutsak halklar, Bulgarlar, Yunanlılar, Arnavutlar v.b. iki katlı baskı altında inildiyorlardı: biri Türk paşa ve beylerinin ağır feodal sömürücülüğü, diğeri de ulusal baskıydı. Balkan halklarının önünde duran tarihsel ödev, V. I. Lenin'in belirttiği gibi, «Balkanlarda birleşik ulusal devletler kurmak, yerli feodalların baskısını ortadan kaldırmak, Balkan köylülerini her türlü ulusal ve pomeşçik tutsaklığından kesin olarak kurtarmaktı.» Bunlar, Balkan yarımadasında demokratik burjuva devriminin tamamlayacağı ödevlerdi.

Trakya, Mekadonya ve Arnavutluk'ta ulusal Kurtuluş Savaşı alevlenmişti. Ezilmiş halk kitleleri ulusal kurtuluşları uğrunda ayaklandılar. Başlıca Bulgarlarla meskun Makedonya'da devrimci kurtuluş hareketinin başında İç Makedonya Edirne devrimci örgütü (VMORO) bulunuyordu. 1903 yılında İlinden ve Preobrajen ayaklanmalarının başlamasiyle savaş uç noktasına ulaştı.

Diğer taraftan, Balkanlarda genç burjuva devletleriyle yarı feodal Türkiye'nin çıkarları çarpışıyordu. Bulgaristan, Sırbistan, Karadağ ve Yunanistan Türkiye'ye

karşı savaşa hazırlanıyorlardı. Kapitalizm yolunu tutmuş olan bu ülkelerin daha fazla pazarlara ve geniş topraklara ihtiyacı vardı. Bundan dolayı da Balkan kapitalist devletleri, Balkan yarımadasında Türklerin elinde bulunan toprakları geri almak istiyorlardı. Avrupa Türkiyesinde henüz tutsak halklar bulunduğunu ve orada ulusal - kurtuluş hareketin hızlandığını savaşa neden olarak gösterdiler. Balkan ülkelerindeki burjuvazi istilacı planlarını ve gerçek sınıfsal maksatlarını esir kardeşleri kurtarma ve ulusal birleşme adı altında gizliyordu.

Balkan savaşının kopmasına büyük emperyalist devletler de yardım etti, onlar Balkanlarda ekonomik ve siyasal nüfuzunu artırmaya çalışıyorlardı. Bu devrede artık Avrupa'da iki düşman emperyalist bloku türemişti. Bunlardan biri üçler paktı (Almanya, Avusturya - Macaristan ve İtalya) itilaf yahutta Antant (İngiltere, Fransa ve Rusya) idi. Bunların yeltenişleri fena halde çarpışıyordu. Almanya ve Avusturya - Macaristan güney doğuya olan baskılarını gittikçe artırıyorlardı. İngiltere ve Rusya onların Balkanlara sokulmalarını durdurmak ve burada kendi mevzilerini sağlamlaştırmak istiyorlardı. Antant kuvvetleri, genç Balkan kapitalist devletlerini Alman emperyalizmi elinde bir alet olan Türkiye'ye karşı savaşa kışkırtıyorlardı. İki emperyalist blok arasındaki çarpışmalar bakımından Balkan Savaşı Birinci Dünya Savaşının bir başlangıcıydı.

Bir yandan, Balkan Savaşı, Balkan ülkelerindeki burjuvazi ve monarşizmin istilâcı atılımları ve emperyalist canavarların saldırganlık yarışmaları tarafından dikte ediliyordu, öte yandan ise bu savaş, Balkan yarımadasında Türk feodal ve ulusal işgalinin kaldırılması üzerine tarihsel bakımdan olgunlaşmış olan bir gereksinmeye cevap verdi. Demokratik devrim yoluyla bu «son derece ucuza mal olurdu ve çok daha tam olurdu.»

Feodal kalıntıları kökten sökülüp atılırdı ve yarımadada ulusal sorun kesinlikle çözümlenmiş olurdu. Devrim yoluyla gidilmemesinin başlıca nedeni, V. I. Lenin'in belirttiği gibi «Balkanlar'da proletaryanın zayıf olması, sonra da, kudretli Avrupa burjuvazisinin gerici etkisi ve baskısıdır.»

Bulgaristan'da, Türkiye'ye karşı gürültülü bir şövenistlik propagandası yürütülüyordu. 1911 yılında anayasanın 17 nci maddesi değiştirildi. Çar, Milet Meclisinden habersiz saklı uluslararası antlaşmalar imzalama hakkını kazandı. Ordu hızla silahlandırılıyor ve yeni baştan düzenleniyordu, hızlı bir savaş hazırlığı yapılıyordu. Diğer Balkan devletleri de savaş hazırlığı yarışmasındaydı.

Bulgaristan, Sırbistan, Yunanistan ve Karadağ arasında Türkiye'ye karşı beraber savaşmak için 1912 yılında imzalanan Balkan Paktı kurulması savaşa doğru atılan ikinci bir adımdı. Bu pakt, Balkanlara nüfuz etme savaşında Rusya, İngiltere ve Fransa'nın Almanya'ya karşı kazandıkları bir başarıydı.

BİSDP'nin Balkan Savaşına ve Müttefiklerarası Savaşa Karşı Çıkması :

Bulgaristan'da bütün burjuva partileri savaş yolunu tuttular ve yalancı vatanseverlik lâflarıyla, halk kitlelerini arkaları sıra çekmeye çalışıyorlardı. Küçük burjuva partileri de onlara uydu. Yalnız dar sosyalistler partisi savaşa karşıydı. BİSDP savaş hazırlığının daha başlangıcında Bulgar burjuvazinin ve Çar Ferdinand'ın savaşçı ve milliyetçi siyasetini ayıpladı. Dar sosyalistler toplantı ve mitinglerde, parti basını sayfalarında savaşçı ihanetini, onların yalancı vatanseverliğini ve istilâcı arzularını açığa vuruyorlardı.

Parti, büyük askeri bütçelere ve Anayasanın 17 nci maddesinin değiştirilmesine karşı çıktı ve ülkede kişi-

sel rejimin kuvvetlenmesine karşı savaş yürütüyordu. O, Balkan halklarına demokrasi, birlik ve karşılıklı anlaşma ve kardeşçe işbirliği yolunu gösteriyordu. Dar sosyalistler Balkan Federal Cumhuriyeti kurulmasını istiyorlardı. Onlar bu cumhuriyetin kişiliğinde, Balkanlarda milli meselenin dürüst bir biçimde çözüm çarelerini gürüyorlardı. BİSDP, Makedonya ve Edirne bölgesinin devrimci savaşlarına samimiyetle yanaşıyor ve tutsak emekçi kitlelerin örgütü olan VMORO'ye karşı olumlu tavır takınıyordu. Fakat partiye göre, Balkan halkları tam bir ulusal özgürlük ve birlik, eşit haklı varlık ve demokratik gelişme olanaklarına ancak genel bir demokratik cumhuriyet çerçevesi içinde ulaşabilirlerdi.

BİSDP, Balkan Federal Cumhuriyetinin gerçekleştirilmesinin burjuvazinin görevi olduğunu, proletaryanın görevi ise, sadece yürüttüğü barışmaz sınıf savaşı yoluyla baskı yapmak olduğunu hesabediyor ve burada yanılıyordu. Dar sosyalistler Balkan federasyonu meselesini Leninci ilkeler açısından göremiyorlardı. V. I. Lenin'e göre, federasyon ancak işçi ve köylülerin demokratik devrimi sayesinde kazanılabilirdi, dar sosyalistler ise, federasyon kurulmasını devrimle bağlamıyorlardı. Onlar, proletaryanın müttefiki olarak köylülerin bu savaşta rolünü ve yerini göremiyorlardı. Partinin demokrasi savaşı ile sosyalizm savaşı arasındaki bağlantı sorununda Leninci görüş düzeyine yükselmemiş olması, onun Balkan savaşları sırasında çalışmalarını etkiledi. Velevki bütün gücüyle savaşa karşı savaş yürütse de, Balkan birliği sorununda o, savaş çemberini daraltıtı.

Dar sosyalistler, barış demokrasi ve Balkan halklarının birliği savaşında kuvvetlerini diğer Balkan ülkelerindeki sosyal demokrat partileriyle birleştirdi. 1909 yılının Aralık ayı sonunda Belgrat'ta Birinci Balkan Sosyaldemokrat konferans toplandı. Konferans, Balkan Federal Cumhuriyeti önersini oybirliği ile kabul

etti ve bütün Balkan proletaryası ve bütün Balkan sosyaldemokrat partileri önüne sınıf savaşını, barış ve Balkan halklarının birleşmesi savaşını hızlandırma görevini koydu.

1912 yılı Ağustos ayında yapılan XIX parti kongresi, partinin kudretli bir savaş aleyhtarı faaliyetinin ve Balkan Federasyonu düşüncesinin açık seçik bir gösterisiydi.

Savaşın yaklaşmasiyle BİSDP savaşını daha da hızlandırdı. 9 Eylül 1912 tarihinde o, Sofya, Plovdif, Varna, Ruse, Pleven, Köstendil, Burgas, Sliven, Vidin ve bütün ülkede açık toplantılar düzenledi. Sofya'da Dimitır Blagoef konuştu ve şöyle dedi: «Biz sosyaldemokratlar, bütün tutsak halkların kurtulması taraftarıyız... Biz bunun ancak Balkan Federasyonu yoluyla mümkün olacağını kabul ediyoruz. Biz, Balkan yarımadasında ve Avrupa'da her türlü savaşlara karşıyız.»

Partimizin ve diğer Balkan ülkeleri sosyaldemokrat partilerinin mertçe savaşına rağmen savaş önlenemedi. 5 Ekim 1912 tarihinde Balkan harbi koptu. Müttefik ordular Türkiye'ye saldırdı. 25 gün içinde Türk askeri yenildi ve Rumeli bölgesi Çatalca'ya kadar işgal edildi. Sadece Şkodra, Yanina ve Edirne kaleleri alınamamıştı.

Toptan hezimete uğrama korkusu karşısında kalan Türkiye hükûmeti ateşkes teklifinde bulundu. Savaşın zaferle sonuçlanmasına, keza kurtarılan toprakların halkına Bulgaristan'a ve diğer Balkan ülkelerine faydalı barış koşulları sağlanmasına çok elverişli bir andı bu. Fakat Çar Ferdinand ve Bulgar yöneticileri başarıdan baş dönüklüğüne uğradı. Türkiye'nin teklifini cevapsız bıraktılar. Takatsız kalan Bulgar ordusuna sağlam donatılmış Çatalça mevzilerine hücum emri verdiler. Bu hücumlar başarısızdı ve büyük kayıplara uğranıldı. Askerlerin yarısından çoğu öldü ve yaralandı. Ferdinand,

ancak bundan sonra ateşkes teklifinin kabul edilmesini buyurdu.

Londra'da barış müzakereleri sürüncemde tutulurken Almanya ve Avusturya - Macaristan tarafından kışkırtılan Genç Türkler (1913 y.) hükûmet darbesi yaptılar ve savaşı yeniden başlattılar. Türk ordusu yeniden hezimete uğradı. Sapasağlam donatılmış olan Edirne kalesi alındı. Keza Yanina ve Şkodra da düştü. Yeni Genç Türkler hükûmetine tek bir çıkış yolu kalmadı. Barış müzakerelerine yeniden başlandı ve 17 Mayıs 1913 tarihinde Londra'da barış imzalandı. Türkiye, Avrupa yakasında Enos - Midiye hattına kadar olan topraklarını ve Akdeniz'deki adalarını galip tarafa bıraktı.

BİSDP savaş zamanı savaş bayrağını dürüp bükmedi, daha yükseklere kaldırdı. O, savaş aleyhtarı gösterilerine devam etti. «Rabotniçeski vestnik» sansüre rağmen partinin haklı davasını savunmaya devam ediyordu.

Bazelde 1912 yılının Kasım ayında toplanan II. Enternasyonalın olağanüstü kongresinde Hristo Kabakçief, BİSDP'nin savaşa karşı protesto beyannamesini yayınladı. Bu, aynı zamanda, bütün dünya proletaryasının kandökücülüğe derhal son verilmesi uğrunda yardıma koşması için bir çağrıydı.

BİSDP'nin savaş aleyhtarı faaliyeti cepheyede taşınıldı. Merkez komitesi, oradaki parti üyeleriyle bağlantı kurmuştu. Onlar askerler arasında savaşın nedenlerinin içyüzünü açıklıyor, barış ve Balkan Federasyonuna dair parti siyasetini propaganda ediyorlardı.

Galip devletler burjuva ve hanedanlarının soyguncu amaçlarına rağmen Balkan savaşının objektif olarak, ilerici özü de vardı. O, Türkiye'den koparılan topraklardaki halka ulusal kurtuluş sağladı, bu yerlerde feodal kalıntılarını temizledi ve kapitalizmin gelişmesine yol açtı.

Harbin ilerici özünü dar sosyalistler de kavradı. Hristo Kabakçief, Balkan savaşının, tutsak halklar için kurtuluş savaşı rolü oynadığını belirtiyordu. Çünkü o, halkların Türk beylerine olan feodal bağımlılığının zincirlerini kırdı ve Avrupa Türkiyesinde feodalizm kalıntılarını temizlemekle, Balkanlarda kapitalizm yolundaki büyük engelleri ortadan kaldırdı Fakat, parti savaşa karşı savaşıyordu, çünkü bu savaş, Balkan burjuvazisinin şövencilik ve soygunculuk siyasetinin ifadesiydi, bundan dolayı da Balkanlarda ki ulusal sorunu doğru bir karara bağlayamazdı. Tam tersine, bu savaş, müttefikler arasında çelişkilerin daha da keskinleşmesine neden oluyordu.

Gerçekten de, Türkiye yenilgiye uğratıldıktan sonra Bulgaristan, Sırbistan ve diğer müttefik devletlerde sömürücü sınıfların istilâcı istekleri arttı. Toprak, pazar ve egemenlik uğrunda göz kamaştırıcı bir rekabet aldı yürüdü. Balkanlarda yeni bir takım kanlı çarpışmalara, Balkan halklarının yeni ve daha büyük ıstıraplara düşmesine zemin hazırladı.

Türkiye'den alınan toprakların geleceğini çözümleme sorunu gündeme konunca, müttefikler arasında anlaşmazlık başladı. Soyguncu iştahlar kabardı, peşinen varılan anlaşma unutuldu. Sırbistan ve Yunanistan Makedonya'nın daha büyük bir bölümünü istiyorlardı. Onlar, Bulgaristan'ın Balkanlarda, egemen kuvvet olmasına müsaade etmek istemiyorlardı. Onlar, eski müttefiklerine karşı bu planlarını gizli bir antlaşmaya bağladılar.

Bulgaristan'da önü alınmaz bir şövenistlik propagandası aldı yürüdü. Şövenler eski müttefiklerini düşman ilân ediyor, üstünlük taslıyorlar, bağır bağır bağırıyorlar, büyük Bulgaristan adına şu akılsızca öneriyi ileri sürüyorlardı: «Ya hepsi, ya hiç!» Türkiye ile barış antlaşması imzalandıktan sonra münasebetler git-

tikçe gerginleşti. Yeni savaş hazırlığına başlandı. Ferdinand, ordunun Doğu Trakya'dan batı sınırına aktarılması emrini verdi.

Dar sosyalistler partisi, çar ve burjuva tarafından hazırlanan büyük maceraya ve onun kanlı sonuçları üzerine halkı uyarıyordu. O, halkı savaşa karşı savaşa davet ediyor ve Balkan Federasyonu önerisini daha büyük bir cesaretle savunuyordu. 1913 yılında Bir Mayısla ilgili BİSDP Merkez Komitesi bir bildiri yayınladı. Bildiride şöyle deniyordu: «Balkan hükûmetleri, Balkan halklarına yeni bir korkunç katliam, kardeş öldürücü, telef edici bir savaş hazırlıyor. Balkan sosyaldemokrasisi, Balkan Federal Cumhuriyeti önerisini özgürlüğe, bağımsızlığa, ulusal birleşmeye ve sosyal eşitliğe götüren Balkan haklarının biricik siyaseti olarak kabul ediyor... Savaşa son! Yaşasın barış! Yaşasın Balkan Federal Cumhuriyeti!

Ülkede Bir Mayıs bayramının kutlanması, müttefiklerarası savaşın hazırlığına karşı ülke çapında bir gösteri haline geldi. Bütün ülkede, Sofya, Plovdif, Varna, Pleven, Ruse, Burgaş v.b. yerlerde açık toplantılar ve gösterileri düzenlendi. Bu faaliyete cephedeki askerler de katıldı.

Savaş yaklaştıkça, partinin barış savaşı ve memnuniyetsizlikte o oranda artıyordu. Birçok yerlerde, Yambol, Plovdif, Varna v.b. kasabalarda ve bir sıra köylerde savaşa karşı mitingler, gösteriler yapılıyor ve bunlara başlıca kadınlar katılıyordu. Ordu, baş kaldırdı. En kitlesel ve en sürekli istiyanlardan biri 1913 yılının Mayıs ayı sonunda Boyçinovtsi garında 9 uncu piyade tümeninde patlak verdi. İsyancılar yalnız savaşa karşı değil, aynı zamanda hükûmetin devrilmesini ve cumhuriyet kurulmasını da istediler.

16 Haziran 1913 tarihinde Ferdinand, Makedonya'da Sırp ve Yunan ordularına hücum edilmesi emrini ver-

di. Müttefiklerarası, ya da İkinci Balkan Savaşı başladı. Bu, bir soyguncu ve istilâcı savaştı. Bu savaşa Romanya da katıldı. Bulgaristan'a karşı taraftaydı. Türkiye barış antlaşmasını bozdu. Doğu Trakyayı zaptetti. Her yandan sıkıştırılan Bulgaristan teslim olmak zorunda kaldı.

Memleket birinci ulusal yıkıma uğradı. Her iki savaşta yaklaşık 70.000 kişi öldü, yaralıların sayısı daha da çoktu. Bulgaristan 700 milyon leva borçlandı. Güney Dobruca'yı da kaybetti. Bulgaristan halkı büyük ıstırap ve sefalet çekti. Hayat pahalılaştı. İşçilerin sömürülmesi arttı.

Yenilgiye rağmen, Bulgaristan Batı Trakyayı aldı ve Akdeniz'e çıkış olanağı sağladı.

Savaştan sonra BİSDP'nin otorite ve nüfuzu hızla arttı. 1913 yılı Meclis seçimlerinde, hükümetin azgın yıldırma hareketine rağmen o, 18 mebus yeri kazandı. Partinin monarşizme ve V. Radoslavof'un Alman çıkarı güden liberal hükûmetin revanşist ve gerici siyasetine karşı yürüttüğü savaş sonrası savaşı da kitleleri kendine çekiyordu. O, ulusal yıkıma en büyük kabahatlı olan çar Ferdinand'ın başlıca tenkitçisiydi. 1913 yılında Millet Meclisi açılırken, açılış nutkunu okumaya gelen çarı BİSDP meslic gurubu: «Kahrolsun Bulgar halkının katili!» «Kahrolsun monarşizm!» sözleriyle karşıladı ve tezahüratla solunu terketti.

BİSDP ulusal yıkıma neden olanların mahkûm edilmesi uğrunda çetin savaş yürüttü. O, Balkan savaşının siyasal hazırlık işlerinde sorumluluk taşıyan bütün önceki hükûmetler hakkında araştırma yapılması için Millet Meclisine teklif sundu. Burjuvazi ise, yalnız son hükûmet hakkında araştırma yapılmasını istiyordu. Parti, her şeyden önce çar Ferdinand'ta sorumluluk aranmasını ısrar ediyordu.

BİSDP'nin savaşlara karşı ve barış, Balkanlar'da

ulusal meselenin demokratik yoldan çözümlenmesi ve halkların Balkan Federasyonu yolunda ilerici olarak gelişmeleri uğrunda yürüttüğü savaşlar, emekçiler arasında onun nüfuzunu arttırdı.

Birinci Dünya Savaşı :

Birinci Dünya Savaşı 1 Ağustos 1914 tarihinde koptu. O, adalete aykırı, soyguncu ve istilacı bir savaş olup, yeni emperyalist devrimin, yani ölmekte, çökmekte olan kapitalizm devrinin ürünüydü. Emperyalizmde emekle kapital arasında, sömürge ülkelerle egemen ülkeler arasında, çeşitli kapitalist devletler arasında çelişkiler keskinleşiyordu. Kapitalist ülkelerin düzensiz ve dengesiz gelişmesi buhranlara ve kendi aralarında çarpışmalara neden oluyor, bu durum, dünya topraklarının yeniden bölüşülmesi ve yeni pazarlar zaptedilmesi için periodik olarak savaşları doğuruyordu.

Birinci dünya emperyalist savaşı işte böyle, dünya pazarlarını, sömürgeleri ve nüfuz bölgelerini yeniden paylaşma amacını güden vahşice bir savaş meydana gelmiş olan iki emperyalist grup, yani Üçler Paktı (Almanya, Avusturya - Macaristan, İtalya) ve İtilaf (Antant) devletleri (İngiltere, Fransa ve Rusya) arasında başlıca çelişkilerden biri genç canavar Almanya ile eski sömürge imparatorluğu İngiltere arasındaki rekabetti.

Savaşın başında İtalya, Üçler Paktından çıktı ve Antant'a katıldı. Daha sonraları Japonya, ABD ve başka devletler de karışarak dünya savaşı niteliği aldı. Savaşın mahvedici alevleri 28 ülkeyi sardı ve 74 000 000 kişi seferber edildi.

Her iki blokun emperyalist güçleri de Balkanlara sarkma yeltenişlerindeydi. Balkan devletlerinden birini kendilerine müttefik yapmak yarışına girişmişlerdi.

Savaşın başlamasıyle Bulgar burjuvazisinin ve çar Ferdinand'ın revanşist ve milliyetçilik arzuları coştu,

fakat hükûmet ve çar savaşa katılmak için daha elverişli bir an beklemeyi kararlaştırdılar. Bulgaristan birinci ulusal yıkımdan daha kendine gelememişti. Halkın kin ve nefreti henüz sönmemişti. Radoslavof hükûmeti göz boyamak için tarafsızlık ilân etti, fakat hızlı bir savaş hazırlığına girişti. Ülkede sıkı yönetim ilân edildi ve sansür kondu. Orduda ıslahat yapılıyor ve hızla silahlandırılıyordu. Ordu Ceza Kanunu değiştirildi. Ölüm cezasının uygulaması genişliyordu. Kuduzca bir şövenlik propagandası başladı.

Bizdeki bütün burjuva partileri ülkeyi savaşa sokmak taraftarıydı. Yalnız aralarında şöyle bir anlaşmazlık vardı: Bulgaristan hangi bloka katılmalıydı. BZNS, Radikal ve Geniş sosyalistler partileri tarafından desteklenen muhalif burjuva partileri İtilaf (Antant) tarafını tutuyorlardı. Fakat Radoslavof hükûmeti, muhalefe rağmen, Bulgaristan'ı Almanya ve onun bloku ile sımsıkı bağlıyordu. 1915 yılı yazında Türkiye, Almanya ve Avusturya - Macaristan arasında gizli bir antlaşma imzalandı ve bununla Bulgaristan'ın Üçler Blokuna girerek savaşa katılması büsbütün ve kesinlikle çözümlendi.

BİSDP, Balkan Savaşında olduğu gibi, Birinci Dünya Savaşına ve halkın ona sürüklenmesine karşı da cesaretle savaşan biricik partiydi.

Savaş ilân edilir edilmez BİSDP Merkez Komitesi, «Bulgaristan işçi sınıfına çağrı» yayınlandı. Bu çağrıda parti, savaşın emperyalist ve istilacı özünü bildiriyor ve onun halklara getirdiği büyük yıkımı haber veriyordu.

BİSDP, Bulgar burjuvazisi ve çar Ferdinand'ın savaşsever, revanşist ve şövenist siyesetine bütün gücüyle karşı çıktı ve halklar arasında barış, kardeşlik, Balkan Federatif Cumhuriyeti önerilerini yeniledi.

Dar sosyalistlerin Millet Meclisinde ve onun dışında bütün faaliyeti, basın propagandası, yüzlerce toplantı-

lar, mitingler, gösteriler hepsi de savaşa ve onun Balkanlar'a getirilmesine karşı güçlü ve cesaretli bir protestoydu.

Parti, 1914 yılının Temmuz ayı başında Almanya'dan alınan tutsak edici krediyi Millet Meclisinde protesto etti. O, köy ve kasabalarda protesto toplantıları tertipliyor ve «bu kredinin Bulgaristan'ı Üçler Paktına bağlayan altın köprü» olduğunu açıklıyordu. Ülkede kitlesel savaş aleyhtarı mitingler düzenlendi, ilân edilen sıkı yönetime ve sansüre karşı toplantılar yapıldı. Dar sosyalistler savaş kredilerine karşı oy verdi.

10 Kasım 1914 tarihinde BİSDP Millet Meclisine bir teklif sundu. Bununla, diğer Balkan ülkelerinin parlamentolarına bir çağrı gönderilip şu temel üstüne anlaşmaya varılması isteniyordu: «Balkan halklarını ve onların topraklarının ortak ekonomik ve siyasi çıkarları ve ulusal birleşmesi temeli üstüne bir federasyon kurulması.» Geri kalan bütün partiler teklifi reddetti.

Dar sosyalistler, salt Bulgar hükûmetine ve Bulgar burjuvazisine karşı savaş yürütmüyordu. Onlar, emperyalist canavarlarının istilacı siyasetini şiddetle lânetliyor, halklararası işçi hareketinde sosyal şövinizmin içyüzünü ve bizdeki geniş sosyalistlerin, proletaryanın düşmanların önünde yaltaklık etmelerini açığa vuruyordu. BİSDP, sosyal şövenistlerin izledikleri sivil barış siyasetini, emperyalist savaşında «vatanın korunması» önerisini ayıpladı ve partiyi proleter enternasyonalizmden sapıtmaya yönelik her türlü yeltenişin yolunu kesti.

1914 yılı sonunda G. V. Plehanof dar sosyalistlere bir mektup yolladı, bununla, Bulgaristan'ın İtilaf devletlerden yana savaşa sokulmasına yardım etmeleri hususunda onları kandırmaya çalışıyordu. O, itilafın savunma durumunda olduğunu, ve onun Prusya militarizmine ve Alman emperyalizmine karşı zaferi demokrasi-

nin hesabına olacağını, bunun Rusya'da devrimi hızlandıracağını iddia ediyordu.

Plehanof'un dar sosyalistler arasındaki büyük otoritesine rağmen BİSDP onun teklifini reddetti ve onun yanlış mevzilerini ayıpladı. Cevap olarak Dimitır Blagoef «Magistır diksit» makalesini yazdı ve bununla, devrimin başarıyla ulaşması için çarlık Rusyanın zaferi kazanması gerektiğine dair Plehanof'un, tezini yalanladı. Blagoef şöyle yazdı: «Fakat, tarih bize daha fazla bunun tersini örnek gösteriyor, yani büyük halkların hezimeti, (eski düzenin) çarizmin hezimetine sebep oluyor, devrimlere yol açıyor. 1870 yılında Fransa'nın hezimetinden sonra böyle olmuş. Komün devrimi gelmiş, Rus-Japon harbinden sonra da tıpkısı olmuş, Rusya'nın hezimetinden sonra devrim patlak vermiştir. Rusya'nın böyle bir hezimetinden sonra, devrim başlaması ihtimali daha büyüktür ve başka Avrupa ülkelerini de devrime sürükliyebilir.»

1915 yılı Ocak ayında Alman sosyal şövinistlerinin delegesi G. Parvus, Bulgaristan'a geldi. O, ülkedeki dar sosyalistleri, Üçler Paktı emperyalistlerinin tarafına kazanmak istiyordu. BİSDP onun gelmesiyle bir açık toplantı tertipledi. Plehanof görüşlerinin tam tersine olarak Parvus Bulgaristan işçilerini şöyle kandırmaya başladı. Almanya'nın gericilik ve barbarlığın en titiz ejderhası olan Rusya tarafından korkutulan «kültür ve demokrasiyi» kurtarma uğrunda savaştığını, sosyaldemokrasinin ona yardıma koşması gerektiğini söylüyordu. Parti onun tavsiyelerini kesinlikle reddetti.

Balkan burjuvazisi vahşi şövenizmi alevlendirirken, dar sosyalistler, komşu ülkelerin sosyaldemokrat partileriyle işbirliğini kuvvetlendiriyordu. Onlar, Balkan yarımadasında savaşın genişlemesine karşı beraber harekete geçilmesi işini ele aldılar.

1915 yılı Şubat ayında parti, Sofya'da ğenel Bal-

kan mitingi tertipledi. Bu halkların barış ve kardeşlik içinde yaşama arzularının gerçek bir gösterisiydi. Mitinge Sırbistan, Romanya sosyal - demokrat partileri temsilcileri katıldı ve söz alıp konuştular, Yunanistan sosyaldemokrat partisi ise özel bir mektupla desteklediğini bildirdi.

5 ve 6 Temmuz 1915 tarihinde Bükreş'te yapılan İkinci Balkan Sosyaldemokrat konferansı başka bir büyük gösteriydi. Partimizin yönetmenleri Dimitır Blagoef, Georgi Kirkof, Vasil Kolarof ve Georgi Dimitrof bu konferansa katıldılar. Onlar savaşı sosyal şövenistleri ve onların mahvedici «sivil barış» siyasetlerini reddettiler. Konferans, oportünizm ve sosyal şövenizme karşı amansız ve kitlesel savaş yürütülmesi, Eternasyonalın devrimci sosyalizm ve proleter enternasyonalizmi temelleri üstüne yeni baştan kurulması uğrunda çağırıda bulundu. Balkan Sosyaldemokrat Federasyonu kuruldu.

15 Eylül 1915 tarihinde Radoslavof hükûmeti genel seferberlik ilân etti ve 1 Ekimde Bulgaristan'ı, Almanya tarafından savaşa soktu.

Muhalefette olan burjuva ve küçük burjuva partileri bu andan itibaren hükûmete karşı olmaktan vazgeçtiler. Ülkenin Üçler Paktından yana savaşa sürüklenmesi meselesinde, onlar hükûmeti desteklediler. Geniş sosyalistler partisi, Millet Meclisinde askeri krediler onaylanırken çekimser kalmış olsa da, şimdi «sivil barış» siyasetini tutuyor ve bununla gerçekte Radoslavof'un Alman çıkarı güden hükümetini destekliyordu.

Dar sosyalistler cesaret ve kesinlikle savaşa karşı çıktılar, onlar proleter enternasyonalizmin bayrağını yükseklerde tutmaya, barış ve Balkan Federal Cumhuriyeti sloganı altında barışmaz sınıf savaşı taktiğini gütmeye devam ediyorlardı.

BİSDP, seferberlik ilân edilmesinin daha birinci haberini cüretli bir protesto ile karşıladı. Merkez Komitesi

ve meclis grubu Bulgaristan halkına savaşa karşı bir çağrı yayınladılar. Onlar, yeni bir ulusal yıkımın hazırlandığını ihtar ediyor ve bu cinayetin sorumluluğunun burjuvaziye ve monarşizme yüklendiğini söylüyorlardı. Çağırıda şöyle deniyordu: «Biz şunu belirtiriz ki, Balkan halklarının bölüşemediği bir şey yoktur ve onları bu öldürücü savaşlara atan şey, yalnızca egemen sınıflar: Kapitalizmi ve onun uyduları militarizm ve emperyalizmi yıkmak yoluyla olacaktır. Bu ise ancak, bütün ülkelerin proleterlerinin uluslararası dayanışma yoluyla sımsıkı birleşerek barışmaz devrimci sınıf savaşını yürütmeleri ile olacaktır. Biz, Sırbistan, Romanya, Yunanistan ve Türkiye işçilerine sınırlardan kardeşçe elimizi uzatıyoruz ve bütün Bulgaristan halkıyle bir ağızdan haykırıyoruz: «Kahrolsun savaş! Yaşasın barış! Yaşasın uluslararası işçi dayanışması! Yaşasın Balkan Federatif Cumhuriyeti! Yaşasın kurtarıcı devrimci sosyalizm!»

Bu çağrıdan ötürü BİSDP Merkez Komitesi ve meclis gurubu devlete ihanetle suçlandı ve mahkemeye verildiler.

BİSDP, 1915 yılı Aralık ayında hükûmetin aldığı 500 milyonluk askeri krediye karşı oy verdi ve Bulgar burjuvazisi ile monarşizmin kanlı davasını asla desteklemiyeceğini belirtti.

BİSDP son derece ağır koşullar içinde savaşa devam etti. Üyelerinin büyük bir kısmı cepheye gitti. Her adım başında tutuklanma ve cezalandırılma tehlikesiyle yüz yüzeydi. Dehşetli sansür «Robotniçeski vestnik»i zorluyor, sayfalarında boydan boya boş sütunlar çıkıyordu. Bunlara rağmen, bütün savaş süresi boyunca parti nöbette durdu, savaşın durdurulması, barış imzalanması, halkın kötü durumunun düzeltilmesi uğrunda savaşı yürütüyordu.

Savaş cepheye de götürüldü, BİSDP üyeleri orada

«Rabotniçeski vestnik»i yayıyor, savaşa karşı propaganda yapıyor, asker kaputuna bürünmüş olan işçi ve köylülere, başlarına gelen felâketten kimlerin sorumlu olduğunu görmelerine yardım ediyorlardı. Askerlerin memnuniyetsizliği apaçık belirmeye başladı. Bazı askeri birliklerde daha 1915 yılı sonlarında ve 1916 ve 1917 yıllarında 21. piyade alayında, 25 inci Dragoman alayında, 27 nci Çepino alayında v.s. ayaklanmalar oldu.

Parti, Birinci Dünya Savaşının devrim getireceği ve bu devrimin en koyu sırasında patlak vereceğini öngörüyordu, çünkü kapitalist toplumunda çelişkiler keskinleşecekti. Blagoef şöyle yazdı: «Avrupa'da genel savaştan sonra, genel devrim geliyor. Dahası da var: savaşın en hızlı sırasında, karşılıklı öldürmeler başladığı zaman devrimin patlak vermesini bekleyebiliriz.» Dar sosyalistler, işçi sınıfının ve geri kalan emekçi kitlelerin savaştan en elverişli çıkış yolunu iki emperyalist gurubundan herhangi birinin zaferinde değil, devrimde görüyorlardı. Bundan dolayı da onlar, işçiler, ellerinde tuttukları silahı «kapitalist düzeni devrim yoluyla yenme» uğrunda, yani burjuva egemenliğini devirme yolunda kullanmaları gerektiğini biliyorlardı. Devrimci sosyaldemokrat partilerin görevi proletaryayı devrime doğru yöneltmek olmalıdır. Fakat dar sosyalistler bütün bunların küçük geri kalmış ve proletaryası az olan Bulgaristan için değil de, ilerlemiş kapitalist ülkeler için gerekli olduğunu hesapediyordu.

Dar sosyalistler, emperyalizmin bazı temel niteliklerini açıklamayı başarmış olsalar da, onlar, çökmekte olan kapitalizm döneminde emperyalizm ve proletarya devrimi üzerine Lenin'in teorisi düzeyine tamamıyla yükselememişlerdi. Onlar, emperyalizm döneminde kapitalizmin bir bütün olarak devrime elverişli olduğunu, devrimin yalnız ilerlemiş kapitalist ülkelerde değil, geri ülkelerde de, «ilk zamanlarda geri ülkelerde, hatta ay-

rı bir kapitalist ülkede» bile muzaffer olabileceğini anlamıyorlardı. Dar sosyalistler, Bulgaristan gibi geri kalmış ve işçi sınıfı gelişmemiş olan bir ülkede proleterya devriminin başarıya ulaşamıyacağı gibi yanlış bir düşünceye saplanmışlardı. Onlar köylü kitlelerinin devrimci olanaklarını da görmüyorlardı.

Bütün bunlardan ötürü parti, savaşa karşı ve barış uğrunda savaşmaktan daha öteye geçemedi, eylemde en prensipli enternasyonalitler olan V. I. Lenin ve marksistlerin kaldırdığı, emperyalist savaşın halk savaşına çevrilmesine doğru ileri bir adım atamadı. BİSDP bütün faaliyetiyle, halkın burjuvazi ve hanedan siyasetine karşı olduğu gibi, kapitalist egemenliğine karşı da memnuniyetsizliğin artmasına yardım ediyordu. O, objektif olarak halk kitlelerini devrime yöneltiyordu, fakat onları örgütlendirip, burjuva egemenliğini devirmeye yöneltmeyi kendine görev edinmiyordu. Dar sosyalistler savaşa karşı ve barış uğrunda savaşlarını yalnız Balkan Federasyonu çerçevesi içinde yürütüyorlardı. Aynı zamanda onlar Balkan Federasyonunun köylülerde müttefik proletaryanın yürüttüğü devrim yoluyla değil de, proletarya tarafından yapılan baskı altında burjuva tarafından gerçekleştirileceğini sanıyorlardı.

Fakat buna rağmen, BİSDP'nin Birinci Dünya Savaşının emperyalist soyguncu ve halk aleyhtarı niteliğini büsbütün kavraması, onun savaşa karşı mertçe savaşması, devrimci sosyalizme ve proletaryanın sınıf çıkarlarına bağlılığı sarsılmaz proleter enternasyonalizmin sosyal şövenizme karşı barışmazlığı bütün bunlar partiyi uluslararası işçi hareketinin ön saflarına diziyor, bolşeviklere yakın bir aşamaya çıkarıyordu.

BİSDP'nin Yeni Bir Enternasyonal Kurma Uğraşısına Katılışı :

BİSDP, emperyalist burjuvazinin tarafını tutan ve militarizmi destekleyen sosyal şövenistlerin, uluslararası

proleter örgütü II. Enternasyonalı kendilerine benzettiklerini ve onun bu yüzden dağıldığını daha Birinci Dünya Savaşının başlangıcında kavradı. Ve o, yeni bir III. Enternasyonal uğrunda ön saflarda savaştı. Oportünistlerden temizlenmiş, devrimci sosyalizm, ilkeleri üzerine kurulan bir Enternasyonal uğrunda savaşıyordu. Böyle bir yeni örgüt kurulmasında dünya proletaryasına bolşevikler önayak oluyordu. Dağılan Enternasyonala değer biçmede ve yenisini tasarlamada dar sosyalistler bolşeviklere çok yaklaşıyorlardı.

Parti, devrimci sosyalistler arasında bağlar kurma hususunda her türlü girişimi ilgi ile karşılıyor ve destekliyordu.

1915 yılı yazının sonunda Simervarld'ta (İsviçre) uluslararası sosyalist konferansı toplandı. BİSDP, Simervald konferansına Vasil Kolarof'u delege yolladı. Konferans delegelerinin çoğu sentristti. Solcu Simervaldçılar küçük bir grup halinde V. I. Lenin'in etrafına toplandılar, hepsi sekiz delegeydi. Onlar, konferansa kendi karar tasarısını ve bir çağrı taslağını sundular. Bu tasarıda emperyalist savaşın halk savaşına çevrilmesini isteyen bolşevik önerisi destekleniyordu. Fakat konferans tasarıyı reddetti ve sentrist çoğunluğunun çağrısını kabul etti. Bulgar delegesi de solcu grubu desteklemedi. Bu onun bir hatasıydı, ama bu Partinin sentrist çoğunluğunun görüşlerini kabul etmesi anlamına gelmiyordu. Dar sosyalistler objektif olarak Simervald solcularına yakınlaşıyorlardı. Nitekim onlar, ertesi yıllar yavaş yavaş solculara yöneldiler ve Simervald çoğunluğu ile ilgilerini kestiler.

1916 yılı ilkyazında yine İsviçre'de Kintal köyünde ikinci uluslararası sosyalist konferansı, yani ikinci Simervald, yahut ta Kintal konferansı toplandı. Bu birinciye kıyasla bir adım ileri demekti. Bu konferansta solcu grup çoğalmıştı, genel kararda sosyal şövenizmin

ayıplanmasını kabul ettirmeyi başardı. Aynı zamanda, kararda, grev ve gösteriler yoluyla savaşa karşı kitlesel savaşa davet ediliyordu. Fakat, Kintal konferansı da savaş, barış ve devrim üzerine bolşevik önerilerini kabul etmedi.

Parti delegeleri Georgi Kirkof ve Vasil Kolarof, Kintal konferansına yetişemediler, fakat BİSDP kararlarını onayladıklarını açıkça bildirttiler.

Bolşevikler gibi, dar sosyalistler de Simervald birleşmesini III. Enternasyonalın başlangıcı olarak hesabediyorlardı. Fakat 1917 yılı yazında, sosyal şövenizmin etkisi altında bu birleşme, ideolojik bozguna uğratılınca, onlar, bolşevikler ve bütün solcular bu birliği terkettiler. Üçüncü Simervald konferansına katılmak için Stokholm'a gitmiş olan Georgi Kirkof ve Vasil Kolarof 1917 yılı yazının sonunda bolşeviklerin yönetimi altında yapılan Simervald solcu gurubunun danışma kuruluna katıldılar.

1917 yılı Şubatında Rusya'da burjuva demokratik devrimi zafere ulaştı. Bundan Rus proletaryası ve onun öncüsü Bolşevik partisi yöneticilik rolü oynadı.

Şubat devriminin Bulgaristan'da kuvvetli yankıları oldu. Dar sosyalistler partisi onu heyecanla karşıladı. Rusya'daki büyük olaylara dair haberler ülkenin her bucağına cepheye ve cephe gerisine ulaştı. Orduda bir hareket başladı. Barış ve Rus halkıyla dostluk bildirileri dağıtılıyordu. Kuzey cephesinde Bulgar ve Rus askerleri dost oluyorlardı.

Dar sosyalistler Şubat devriminin uluslararası önemini doğru olarak değerlendirdiler. Onlar devrimin burjuva demokratik özünü anladılar ve bu devrimde proletaryanın yönetici rolünü kavradılar. Bolşevik partisinin menşeviklere karşı savaşında BİSDP onun tarafını tuttu. O, bolşeviklerin taktiğini halka yayıyor ve onun Rusya'da devrimci savaşı sosyalist devrimin zaferine

kadar ulaştırabilecek biricik ana devrimci kuvvet olduğunu gittikçe daha büyük kuvvetle inanıyordu. Böylece, dar sosyalistler daha Büyük Oktobr Sosyalist devriminden önce bolşeviklere doğru yönelmeye başlamışlardı. Bu da, bir taraftan, BİSDP'nin Bulgaristan proletaryasının marksist - leninist partisi olarak gelişmesinde büyük rol oynadı.

Ü Ç Ü N CÜ B Ö L Ü M

PARTİNİN BOLŞEVİKLEŞMEYE BAŞLAMASI (1917 - 1923)

1. Büyük Oktobr Sosyalist Devriminin Bulgaristan'da Devrimci Harekete Doğrudan Doğruya Etkisi :

Büyük Oktobr ve BİSDP :

«Avrora» kruvazörünün yaylım ateşi 7 Kasım 1917 tarihinde, dünya tarihinin en büyük olayını, Oktobr Sosyalist Devriminin zaferini müjdeledi. Bolşevik partisinin yöneticiliği altında, fakir köylülerle birleşen Rus işçileri kapitalist ve pomeşçikleri iktidardan düşürdü ve proleter diktatörlüğünü kurdu. Emekçiler, ekonomik ve siyasal bağımlılık zencirinden kurtarılmışlardı. Yeni sosyalist toplumun kuruculuğuna başlandı.

Sovyet hükûmeti savaşan ülkelere adil bir demokratik barış teklif etti. O, fabrikaları, demiryollarını, bankaları millileştirdi, toprağı pomeşçiklerin elinden aldı ve köylülere dağıttı. Bu tedbirler bütün dünya halkları üzerinde büyük etki gösterdi. Birçok ülkelerde emekçiler burjuvaziye karşı ayaklandı. Yüzyıllardan beri büyük kapitalist devletlerin esareti altında inleyen, sömürgelerde yaşayan bağımlı halklar da ayaklandı. Bütün dünya kızgın bir volkan haline geldi, heryerde «Kahrolsun burjuvazi! Yaşasın Sovyet hakimiyeti!» sloganları yükseliyordu.

Büyük Oktobr Sosyalist devrimi, uluslararası devrimci hareketin tarihinde yapıcı bir rol oynadı, insanlı-

ğın gelişmesinde köklü bir değişimin başlangıcı oldu. Kapitalizmin çöküşü, sosyalizm ve komünizmin başlangıç dönemini açtı. Oktobr, Lenin taktik ve stratejisinin bir zaferiydi. O, Leninizmin gücünü ve doğruluğunu gösterdi, oportünizmin hatalı olduğunu ve onun devrimci hareketi yönetmeye yeteneği olmadığını gösterdi. Bütün dünyadan milyonlarca işçi bakışını Leninin kurtarıcı düşüncelerine çevirdi. Birçok yerlerde komünist partileri kuruldu, bunlar barış, demokrasi ve sosyalizm savaşında gittikçe çözümleyici kuvvet haline geliyorlardı.

Büyük Oktobr Sosyalist devrimi BİSDP ne ve emekçilere büyük etki gösterdi. Onun faydalı etkisi sayesinde parti leninizm bayrağı altına geçti. O, köhne sosyaldemokrat görüşlerinden silkinip Lenin teorisiyle silahlanmaya, bolşeviklerin tecrübesini somut Bulgaristan koşullarında uygulamaya başladı.

BİSDP Rusya proletaryasının zaferi haberini görülmedik bir heyecanla karşıladı ve hiç ikincilemeden hepten onun tarafına geçti. «Robotniçeski vestnik» 10 Kasım tarihli sayısında şöyle yazdı: «Rusya'da büyük olaylar yeniden bütün dünyanın dikkatini üzerine çekti. Devrim davası uğruna sayısız kurban veren özverili Petrograt proletaryası bolşeviklerin yönetimi altında yeniden ayaklandı ve güçlü atılımlarla barış ve devrim yolunu engelleyen Kerenskinin koalisyon hükümetini devirdi... Barış, özgürlük ve halklararasında dostluğun müjdecisi olan özverili Rusya proletaryasını hararetli sevinçle selâmlarız.»

Oktobr devrimi patlak verir vermez BİSDP onun dünya tarihinde büyük rol oynayacağını kavradı. «Rabontiçeski vestnik» «Rusya'da olup bitenlerin dünya çapında, büyük tarihsel önemi vardır» diye yazdı. Parti, Rusya proletaryasının zaferinde enternasyonal sosyalizmin, uluslararası işçi sınıfının zaferini gördü. O,

Oktobr devriminin sloganlarının bütün ülkelerin proleterleri tarafından tutulacağını ve devam ettirileceğini belirtiyordu.

BİSDP, Rusya'daki devrim olaylarını büyük ilgiyle izliyordu. O, dünyada ilk kez olarak egemenliği eline alan bolşeviklerin teori ve taktiğini titizlikle öğrenmeye başladı. Dar sosyalistler, Lenin'in emperyalizm öğretisini kabul ettiler ve onu halk arasında yaymaya başladılar. Onlar, dünyanın bir bütün olarak devrime hazır olduğunu ve egemenliği ele geçirmenin bütün ülkelerde güncel bir sorun olduğunu belirtiyorlardı.

Oktobr devriminin zaferinden sonra ve onun verdiği örneğe dayanarak parti, kapitalistlerin direncini kırma ve yeni toplumu örgütlendirme konusunda proleter diktatörlüğünün ereğini daha kesinlikle belirtmeye başladı. O, işçi sınıfı egemenliğinin sömürücülere bir baskı ve halkın büyük bir çoğunluğu için geniş bir demokrasi oluşturduğunu emekçilere açıklıyordu. BİSDP, Sovyet yönetimi, halk kitlelerinin memleket yönetimine gerçekten katılmasını sağlayan en uygun bir proleter diktatörlüğü biçimi olduğunu belirten yargıyı da kabul etti.

Oktobr devrimi dar sosyalistlere partinin, kapitalizme karşı doğrudan doğruya saldırısında örgütçü ve yönetici olarak büyük önemini gösterdi. BİSDP, proletaryanın, eski toplumun bir mezar kazıcısı olarak çözümleyici rolünü pratikte gördü.

Kitlesel Barış Savaşı:

Rusya proletaryasının zaferi, uzun savaş süresinde cephede ve cephe gerisinde çile çeken emekçilerin kalplerinde geniş yankılar buldu. Bulgaristan'ın ağır ekonomik durumu, halk arasında büyük memnuniyetsizlik yaratıyordu. Geniş bir savaş aleyhtarı hareketin patlak vermesi için bir yerden bir kıvılcım sıçraması yeterliy-

di. Oktobr devrimi barış yolunu gösterdi, Bulgaristan'da kitleler de bu yolu tuttular.

BİSDP Oktobr devriminin düşünce ve davasını popularize etmek onun savaşa karşı sloganlarını yaymak konusunda cephe gerisinde ve cephede geniş faaliyet yürüttü. Sovyet hükûmetinin barış kararnamesi basılarak köy ve kasabalara savaş mevzilerine dağıtıldı.

Parti, Millet Meclisinde, toprak ilhakı yapılmaksızın ve tazminatsız barış imzalanmasını isteyen Sovyet Rusya teklifinin kabul edilmesi için israr ediyordu. 2 Aralık 1917 tarihinde, parti bu isteğe destek olarak Sofya'da kalabalık bir miting düzenledi. Böyle mitingler Stara Zagora, Sliven ve daha bir sıra kasabalarda yapıldı.

Sıkı yönetim ve sansür, partinin önemli siyasal sorunlar hakkında düşüncesini serbestçe söylemesine engel oluyordu. Parti, gizli bildiriler yayınlamaya başladı. Bunların dağıtılması için özel gruplar kuruldu, bu gruplara tanınmış parti militanları, BİSDP sıradan üyeleri ve onun hem fikirleri katılıyordu.

Oktobr devriminin ideolojisini ve Sovyet hükûmetinin tedbirlerini halka anlatma ve dar sosyalistlerin mevzilerini açıklamak için «Rabotniçeski vestnik» büyük rol oynadı. O, siperlere kadar sokuluyor ve askerleri bilinçlendiriyordu. Hükûmet, cephede parti organının alınmasını yasak etmeye kalktı, fakat bu tedbirler öylesine büyük direnme doğurdu ki, yasak derhal kaldırıldı. Dar sosyalistler gazeteyi yayma komiteleri kuruyor, ayrı ayrı makaleleri okuyup askerlere açıklamalar yapıyor, onları Rusyalı kardeşlerinin örneğince savaşa çağırıyordu.

Siperlerde dağıtılan bildiriler, BİSDP ajitasyonunun bilinçsiz askerler üzerine yaptığı büyük etkiyi açık seçik gösteriyordu. Bu bildirilerde barışın imzalanması için şiddetle ısrar ediliyor ve eğer hükûmet savaşı durdurmazsa, kitleler, Rusyalı işçi ve köylüler gibi onu barışa zorlayacakları belirtiliyordu.

Askerlerin ön mevzilere gitmeyi reddetmeleri artıyor, onlar amirlerine itaat etmiyordu. Bazıları memleket içine dönüyordu. Birçok askeri alayda (5 inci, 8 inci, 27 nci, 28 inci, 34 üncü, 36 ıncı, 49 uncu, 61 inci, 83 üncü v.b.) savaşa karşı isyan edildi.

Savaşa karşı savaş süresinde gizli asker komiteleri kuruldu, bunlar cephede savaş aleyhtarı hareketi yönetiyorlardı. Bu komitelerde başlıca parti üyeleri ve sempatizanlar giriyordu, fakat daha sonraları BHÇB üyeleri ve partisizler de katılmaya başladı. Komitelerden bazıları aralarında bağlar kurmaya ve memleket içiyle, BİSDP'nin Merkez Komitesiyle bağlantı kurmaya başladılar.

Cephe gerisindeki emekçileri de büyük bir memnuniyetsizlik sardı. Köy ve kasabalarda kadınlar baş kaldırdı, kitlesel gösteriler düzenlendi. Bu gösterilerde barış, askerlerin cepheden dönmesi ve ekmek isteniyor, savaştan zenginleşen ihtikârcılara, burjuvaya karşı ateş püskürülüyordu. Gösterilere asker karıları, çocukları, anaları ve kız kardeşleri, işçiler, izindeki askerler, öğrenciler katılıyordu. Kadınların protesto hareketi Plovdif, Dupnüsa (şimdi Stanke Dimitrof) Samokof, Stanimaka (Asenovgrat) Stara Zagora, Pleven, Pazarcık, Kazanlık, Yambol, Panagürişte, Sviştof, Tırnovo ve daha bir sıra kasabaları kapsadı. Kadınların, iaşe komitelerinin anbarlarına, muhtarların veya bazı zenginlerin evlerine baskın yaptıkları durumlar az değildi. Bu baskınlarda büyük miktarda yiyecek ve dokuma malları bulur, meydana çıkarırlardı. Gabrovo, Razgary, Sliven v.b. gibi bazı kasabalarda kadınların isyanı bir kaç gün sürdü. Bazı yerlerde isyanlar askerî jandarma kuvvetleri tarafından gaddarca kana boyandı.

Protesto hareketi köylere de yayıldı. Kadınlar muhtarların, tahsildarların ve zor alımı komisyonlarının keyfi hareketlerine karşı çıkıyor, yerli idarecileri ceza-

landırıyor ve zorla alınan zahireyi kapışıyorlardı. Bu gibi teşebbüsler, Dolni Dıbnik (Pleven kazası), Tırnava Popitsa, Butan ve Borovan (Bela Slatina kazası) Kozloduy, Selanovtski ve Bukovtsi (Orâhovo kazası) Ferezliy (şimdi Ovçepoltsi), Pazarcık kazası ve daha bir sıra yerlerde olmuştur.

Hükümet, savaşa karşı her türlü belirtiyi gaddarca bastırıyordu. Askerî mahkemeler, savaşa karşı isyanlara katılanlara ve savaşa karşı propaganda yapanlara ölüm veya kürek cezası veriyordu. İktidar, kitlelerin barış savaşını örgütleyen BİSDP üstüne çok kötü bir hınçla atıldı. Dar sosyalistlerden birçoğu mahkemeye verildi. Gergo Dimitrof, Todor Lukanof ve Kosta Tsiporanof'un mebus dokunulmazlığı geri alındı ve hapise atıldılar. Fakat kitlelerin hiddetini hiçbir şey durduramazdı. O, her geçen gün artıyor ve 1918 yılı güzünde zirve noktasına çıktı.

Askerlerin Ayaklanması :

Ülkedeki duruma hakim olamayan, Radoslavof hükümeti, artık burjuvazinin işine yaramıyordu ve 1918 yılı ilk yazında, başında Al. Milanof bulunan demokratik ve radikal partiler hükümetiyle değiştirildi. Halk, yeni kabinenin barış imzalayacağını, açlığın, ihtikârın ve pahalılığın önünü alacağını ümit ediyordu. Fakat aldatıldı. Savaşın durdurulması ve emekçilerin durumu iyileştirilmesi yolunda bir şeyler yapılmadı. Savaş devam ediyordu. Bu hal kitleler arasında büyük memnuniyetsizlik uyandırdı. Ordudaki bozgunculuk aldı yürüdü. Memleket içinde protesto gösterileri gittikçe artıyordu. Barış davasını halkların kendi ellerine alması gerektiği kanısı kuvvetleniyor, silâhlı ayaklanma fikri olgunlaşıyordu.

İtilaf, 15 Eylül 1918 tarihinde Güney Cephesinde hücuma geçti. Aç, çıplak ve cephanesiz kalan Bulgar askerleri, ümitsiz dirence rağmen kendilerinden üstün

olan düşmana karşı koyamadılar. Dobro pole'de cephe bozuldu. Askerler Kuzeye doğru çekilmeye başladı. Gelmekte olan ulusal yıkımdan ümitsizliğe düşen, burjuvazi ve monarşizmin hainee siyasetinden nefret eden, Oktobr Devrimi örneğinden ve Dar sosyalistlerin propagandasından devrimcileşen öfkeyle kükremiş askerler, hükümeti ve Çar Ferdinand'ı devirmek, felâketlerine neden olanları cezalandırmak ve derhal barış imzalanmasını kabul ettirmek istiyorlardı. Cepheyi bırakan orduyu durdurma denemeleri başarısız kaldı. Asker komiteleri tarafından yönetilen isyancı kıtaları kurulmaya başladı. Emperyalist savaşı kendiliğinden halk savaşına dönüyordu. İsyancıların sayısı durmaksızın artıyordu. Onlar Köstendil'de ordu karargâhını zaptettiler ve Gorna Cuma (şimdi Blagoefgrat), Köstendil, Dupnitsa (şimdi Stanke Dimitrof) ve Radomir yoluyla başkente yöneldiler.

Asker isyanı burjuvaziyi fena halde ürküttü ve o, bu isyanı bastırmak için elinden gelen her şeyi yaptı. BHÇB yönetmenleri Aleksandır Stamboliyski ve Rayko Daskalof hapisten çıkarıldı, bunlar hükümet delegesiyle beraber Radomire geldiler, askerlere cepheye dönmelerini anlatacaklardı. Fakat isyancılar, savaşı durdurmaları şöyle dursun lafını bile ettirmiyorlardı. Bu durum karşısında Rayko Daskalof 27 Eylül 1918 tarihinde hükümetin ve Ferdinand'ın düştüğünü bildirdi ve Bulgaristan'ı cumhuriyet ilân etti. Cumhurbaşkanı Aleksandır Stamboliyskiy'di. Ayaklanan ordu Sofya'ya yollandı. Rayko Daskalof, hükümetin gönüllü istifa edeceğini ve devrim askerlerine direnç göstermeyeceeğini sanıyordu. Bundan ötürü de savaşın başarıyle bitmeesini sağlamak için askerlerin hücum hareketini düzenlemeye gerekli tedbirleri almadı.

Bulgaristan burjuvazisinin hükümetten el çekmeye niyeti yoktu. O, ayaklanmış olan devrimci kitleye karşı

güçlerini örgütlendirdi. Bu hususta Amerikan emperyalistlerinin yardımı da oldu. Onlar, hükümetle Selânik'te barış imzalayıp güçlerini isyanı bastırmak için isyancıların üstüne yöneltmesine yardım ettiler. İtilaf orduları ülkenin bir kısmını zaptettiler ve Bulgaristan'da kitlelerin her türlü baş kaldırmasını önlemeye hazırladılar. V.I. Lenin şöyle yazdı: «Bu küçük ve zayıf, büsbütün yardımsız ülkede devrim, İngiliz ve Amerikalıları telâşa düşürerek onları istilâya eşit barış koşulları istemek zorunda bıraktı.»

Hükümet, piyade, süvari ve topcu birliklerinden istifade etti. Alman ordusu ve topçularının yardımıyle 30 Eylül'de isyancı orduyu bozguna uğrattı. Vladaya yöresindeki savaşlarda birkaç yüz asker kurban düştü. Sofya'da şeker fabrikası yöresinde yüzlerce asker öldürüldü, tutsaklar ise en ağır eziyetlerden geçirilerek mahkemeye verildi.

Asker kaputu giymiş olan Bulgaristan işçi ve köylülerinin isyanı bastırıldı. Bu, monarşizmi devirme ve demokratik cumhuriyet kurma, Bulgaristan'ı savaşa sokanları cezalandırma ve ülkeyi yeni yola yöneltme uğrunda yapılan ilk denemeydi. Bulgaristan emperyalist burjuvazisi yabancı burjuva ile birleşerek isyancıların karşısına dikildi. İsyana dürüst bir siyasal yön veren, askerlerin gelişi güzel hareketini örgütlendirip onları kapitalizme karşı hücuma yönelten bir devrimci Marksist-Leninist parti tarafından yöneltilmemesi isyanın bozguna uğratılmasının başlıca nedenlerinden biriydi.

BİSDP, bütün faaliyetiyle objektif olarak kitleleri, emperyalist savaşının halk savaşına çevrilmesine hazırlıyordu. Asker isyanına birçok dar sosyalist katıldı. Onlardan bazıları isyancı bölüklerini yönetiyor, bazıları devrimci komitelerin üyesiydi. Fakat, parti bir bütün olarak isyanın başına geçemedi, ona örgütlü bir nitelik kazandırmayı, cephede ve cephe gerisinde emekçilerin savaşı-

nı birleştirmeyi beceremedi. İsyan soyutlanmış bir halde kaldı, ümitli bir yönetim yoktu. Partinin, Çiftçi Birliği ile beraber hareketi gerçekleştirilmemişti. Bu ise, isyana başarı sağlayabilirdi.

Georgi Dimitrof'un belirttiği gibi, BİSDP nin isyan yönetimini eline almamasının nedenleri bolşevikçe olmayan görüş ve metotlarında ve dar sosyalizmin kalıntılarında gizlenmektedir. Bu zamanlarda parti, dünyanın devrime hazır olduğunu belirtmiş olsa da, bu devrimin hazırlanması Bulgaristan proletaryasının şahsî ödevi olmadığını hesabediyordu. Bundan dolayı da o, emperyalist savaşın halk savaşına çevrilmesini pratik bir ödev olarak öne koymuyordu. BİSDP demokrasi savaşının sosyalizm savaşıyla bağlantısını anlamıyordu ve halk cumhuriyeti için demokrasi sloganının bir marksist parti tarafından kullanılamıyacağını sanıyordu. O, ülkedeki emekçi köylülerin devrimci olanaklarını küçümsüyordu ve barış imzalanması ile köylülerin silâhı atıp evlerine döneceklerini sanıyordu. Bu yüzden parti, hızla gelişen olaylar içinde doğru bir yön alamadı, ülkede kitlelerin gerçek devrimci öncüsü olarak görevini yapamadı. Fakat isyana karşı da çıkmadı, onu mahkûm etmedi, tutuklanan askerleri savunuyordu.

Başarısızlıkla sona erse de, askerlerin isyanı ülkenin gelecekteki gelişmesinde büyük rol oynadı. O, Ferdinand'ın savaşa devam etme planlarını suya düşürdü ve barış imzalanmasını kabul ettirdi. Bulgaristan emperyalist katliamından çıkarıldı. Ferdinand, oğlu Boris'in lehine tahttan vazgeçmek ve memleketi terketmek zorunda kaldı. İsyan, Bulgaristan burjuvazisinin egemenliğini sarstı, monarşizme ve kapitalizme karşı, siyasal egemenliği zaptetme uğrunda halk kitlelerinin çetin savaşının temellerini attı.

2. BİSDP ve Savaş Sonrası :

III. Komünist Enternasyonalin Kuruluşuna Katılış (BKP d.s.) nin I. Kongresi :

Asker ayaklanmasının bastırılması Bulgaristan'da devrim buhranının sonu demek değildi. Tam tersine sınıf çelişkileri durmaksızın keskinleşiyordu. Emekçiler eskisi gibi yaşamak istemediklerini açıkça gösteriyorlardı. Genç Sovyet Cumhuriyetinin müdahalecilere karşı zaferi, Bulgaristan'da kitlesel hareketin hızlanmasına büyük ölçüde yardım etti. Almanya, Macaristan ve İtalya'daki devrimci olaylar, ülkede kapitalizme karşı girişilen savaşın genişlemesine hız veriyordu.

Bulgar burjuvazisinin egemenliği kökten sarsılmıştı. Savaş sırasındaki halk aleyhtarı mevzileri ulusal yıkımdan sorumlu oluşu, halkın yoksullaşması, asker ayaklanmasını bastırırken gösterdiği büyük gaddarlık, bütün bunlar onun işçi ve köylüler arasında otoritesini düşürdü. Burjuvazi cambaz gibi ipte oynamağa çalışıyor ve bu ağır durumdan çıkış yolu arıyordu. Kırk yıldan beri ülkenin alınyazısını elinde tutan eski partilerden bazıları, yönetimden çekilmek zorunda kaldılar. 1918 yılı güzünde hükümete Sosyaldemokrat Partisi ve Çiftçi Birliği temsilcileri de girdi. Burjuvazi bununla egemenlik çemberini genişletmeye, BHÇB ne inanan köylü kitlelerin memnuniyetsizliğini gidermeye çalışıyordu. Fakat bütün bu manevralar kapitalist düzenin sağlamlaşmasına yardım etmedi. Egemenlik meselesi askıda kaldı, emekçiler, onun kendi lehlerine çözümlenmesi uğrunda savaşa devam ettiler.

Bulgaristan'da devrimci savaşa Dar Sosyalistler Partisi öncülük ediyordu. O, devamlı savaş aleyhtarı ve antikapitalist mevzileriyle büyük otorite kazandı. Binlerce işçi ve köylü parti saflarına ve onun yönettiği örgütlere girmeye başladı. Harpten sonra henüz birkaç ay

geçmişti, parti üyeleri 20 000 kişiyi geçti. Bütün memleket parti örgütü ve grupları ağı ile örüldü.

Bulgaristan emperyalist savaştan çıktıktan sonra BİSDP Leninizmle silâhlanmaya başladı. Oktobr devriminin verdiği ibret dersi ve bolşeviklerin tecrübesi sayesinde o, örgüt ajitasyon propaganda çalışmalarını yeni baştan düzenledi. Bununla partimiz Komünist Enternasyonaline girmeye hazırlanıyor ve uluslararası komünist hareketine ayak uyduruyordu.

1919 yılı Mart ayında Moskova'da III. Komünist Enternasyonali kuruldu. V.I. Lenin'in, bolşeviklerin ve başka ülkelerdeki devrimci marksistlerin, oportünizmden arınmış, burjuvaya karşı barışmaz sınıf savaşı ilkesine dayanan yeni bir uluslararası örgüt meydana getirme çabaları başarıyla sonuçlandı.

Komünist Enternasyonal, uluslararası devrimci işçi hareketinin gelişmesinde büyük rol oynadı. O, genç komünist partilerine, kendi dar sosyalistçe kusurlarından temizlenmelerine, bolşeviklerin devrimci tecrübesinin öğrenmelerine, Leninizmi öğrenip onu ayrı ayrı ülkelerin somut koşullarına göre yaratıcı bir biçimde uygulayabilmeleri için yol gösteriyordu.

Parti, Komünist Enternasyonalinin kurucularından biridir. Daha savaş sırasında V.I. Lenin, dar sosyalistleri eylemci enternasyonalistler arasında sayıyor ve III. Enternasyonalin kuruluşuna katılabilecek bir özde olduğunu söylüyordu. 1919 yılı Ocak ayında, BİSDP nin de katıldığı Balkan Sosyaldemokrat Federasyonu, Kominternin toplanmasına dair sekiz parti ve grubunun çağrısını imzaladı. BİSDP, kongreye kendi delegesini göndermesi için davetiye kabul etti.

Merkez Komitesi tarafından yönetilen BİSDP, Kominterne, kayda değer sarsıntı geçirmeksizin, parçalanmadan bir bütün olarak girdi. Bu, dar sosyalistlerin erdemlerini bir kere daha gösterdi. Bu erdemler onlara

sağlam Leninizm mevzileri almalarında ve Kominternin en disiplinli üyelerinden biri olmalarında yardım etti.

25-27 Mayıs 1919 tarihinde BİSDP'nin XXII. kongresi toplandı ve bu Bulgaristan Komünist Partisinin I. kongresi olasak ilân edildi. Kongre, partinin Komünist adını almasını oybirliği ile kararlaştırdı. Yeni adın kabul edilmesi doğal bir yolla geldi, iç savaşlar olmadı. Hemen hemen bütün Avrupa ülkelerinde komünist parti ve grupları, solcu akımları eski sosyaldemokrat örgütlerinden ayrılmasıyle kuruldu. Bütün bunlardan farklı olarak, Bulgaristan'da yeni parti kurulmasına gerek kalmadı, yalnızca Oktobr devriminden sonra Leninci yolu tutmuş olan BİSDP nin adı değişti. BİSDP nin yeni unvan alması, dar sosyalist partisinin yeni tipten, bolşevik tipinden bir örgüt olarak gelişmesinin derin devrimci deneyleri vardı. Delegeler, BİSDP nin Komünist Enternasyonali kuruluşuna katkısını büyük heyecanla onayladı ve BKP yi Komünist Enternasyonalin bir şubesi olarak ilân ettiler.

Partinin, Leninizm bayrağı altına geçmesini gösteren Program bildirisi kongrenin en önemli dökümanıydı. Bu bildiride kapitalizmin emperyalizm aşamasındaki gelişmesinin çözümlemesi yapılıyor ve proletaryanın zaferi ekonomik koşulların olgunlaştığı, sosyalist devrimi döneminin başladığı ve egemenliği ele geçirmenin proletaryanın doğrudan ve yakın amacı olduğu belirtiliyordu. BKP, sosyalizmin galebesi için subjektif etkenin, işçi sınıfının bilinçli ve örgütüne bağlı olduğunu bildirdi.

Oktobr devriminin ve başka ülkelerin devrimci savaşlarının tecrübesini gözönünde bulunduran BKP, yeni savaş araçlarını kullanacağını, yani kitlesel atılım ve siyasal kitle grevlerinden silâhlı ayaklanmaya gideceğini belirtiyordu. O, Sovyet Cumhuriyeti şeklinde proletarya dikdatörlüğü kurulması, kızıl ordu ve halk milisi, üretim ve değişim araçlarının toplumsal mülkiyet haline getirilmesi isteklerini öne sürdü.

Program bildirisi, partinin Leninizmle ideolojik silâhlanmasının derecesini yansıtıyordu. Onda bazı hatalar da vardı. BKP Bulgaristan'daki devrimin yalnız genel yasaları değil, Oktobr devriminin bütün özelliklerini tekrar edeceğini sanıyordu. O, Bulgaristan'da kapitalizmin özelliklerini çözümleme, sınıf güçlerinin orantısını gözden geçirme, egemenliği ele geçirme savaşında proletaryanın müttefiklerini tayin etme gereğini yeter derecede göremiyordu. Program bildirisi devrimin galebesinden sonra yapılacak görevleri gösteriyordu, fakat kapitalist toplum düzeni çerçevesinde emekçilerin en yakın çıkarlarını korumak gibi somut istekleri yoktu. Bunlar ise, partinin kitlelerle daha yakından bağ kurmasına yardım edecek önemli etkenlerdi.

Kongre, partinin örgüt bakımından kurulması uğrunda da ileri adımlar attı. Sancak komiteleri meydana getirildi. Parti kurulu kuruldu. Buna Merkez Komitesi üyeleri, Kontrol Komisyonu üyeleri ve her sancaktan birer temsilci giriyordu. Tüzükte yapılan bu değişiklikler BKP çalışmalarında demokratik merkeziyeti kuvvetlendirdi, Merkez Komitesine ve Sancak Komitelerine yerli örgütleri daha yakından yönetme olanakları sağlandı. Yeni Merkez Komitesi seçilmişti. Buna tanınmış parti militanları Dimitır Blagoef, Georgi Kirkof, Vasil Kolarof, Hristo Kabakçiyef, Todor Lukanof, Georgi Dimitrof, Nikola Penef giriyordu.

BKP birinci kongresi, partide belirmiş olan antiparlamentaristlerin solcu akımına sağlam bir mukavemet gösterdi. «Solcular» partinin parlamentoyu terketmesi, sokakları ele alması, kitlelerle bağlanmak için gerekli olan günlük legal çalışmalarından vazgeçilmesi, iç ve uluslararası durumu, emekçilerin kapitalizme karşı derhal hücuma geçmeye hazır olup olmadıklarını gözönünde bulundurmadan derhal Sovyetler kurmaya başlayıp, devrim ilân etmesi gerektiğini savunuyorlardı.

Parti, «solcuların» maceracılığına kapılmadı. Sovyetlerin hangi koşullar için kurulması ve silâhlı ayaklanmaya başlanması sorununda doğru tavır aldı. Kongre özel bir karar kabul etti. Onda şunlar belirtiliyordu : «Bugünkü savaş koşulları var oldukça parti seçimlere de, parlamentoya da katılacaktır ve bunları, kitlesel devrimci atılımların hızlandırılması ve proletaryanın devrimci gücünün arttırılması uğrunda geniş ölçüde kullanacaktır.»

«Solcu» komünistlerin büyük bir kısmı hatasını anladı. Yalnız küçük bir grup asılsız görüşlerini desteklemeye ve partiye iftira atmaya devam etti ve parçalayıcı faaliyete geçti. 1920 yılında «solcu» komünistler BKP saflarından kovuldu. Onlar kitlelerden soyutlandı ve bozguna uğratıldı.

Kongre, kendisine Bulgaristan İşçi Komünist Partisi adı verilen Harkof'un grubu ile BKP nin birleşme teklifini oybirliği ile reddetti, çünkü bu grup, sendikaların tarafsızlığı görüşünü savunuyordu. Bu ise, işçi örgütlerinin partiden kopması demekti.

BKP I. Kongresi büyük bir heyecanla, ülkede devrimin yakın zaferine sağlam bir inançla sona erdi. Onun kararları, partinin Oktobr devriminden sonra bolşevikleşme yolunda yaptığı ilerleyişi gösteriyordu. Onlar, BKP'nin Leninizm yolunda bundan böyle gelişmesinin sağlam temellerini attı. Aynı zamanda kongre, BKP nin yeni, Leninci bir parti haline gelmesinin birdenbire olamıyacağını da gösterdi. Bu güç, karmaşık ve sürekli bir oluşumdu. Bu oluşumun hızlandırılması için partinin hangi dar sosyalistçe görüşlerle bolşevizmden ayrıldığını görmesi, geçmişine temelden bir değerlendirme yapması, Georgi Dimitrof'un dediği gibi, bu geçmişten ibret dersi çıkarması, dar sosyalist devrinden kalma olumsuz kalıntıları gidermesi, BİSDP nin olumlu niteliklerini geliştirmesi, Lenin düşünceleriyle silâhlanması, Leninizmi

Bulgaristan'ın özel koşullarına uygulama mahareti edinmesi gerekiyordu.

Emekçilerin Çıkarlarının Koruyucusu :

Birinci Dünya Savaşından sonra Bulgaristan ekonomisi korkunç bir buhrana kapıldı. Her türlü ekonomik yedekler ve besin maddeleri tükendi. Endüstriye ham madde yoktu, makineler aşınmıştı, işletmelerden bir çoğu tam kapasiteyle çalışmıyordu. Kasabalarda işsizlik ve açlık belirdi. Köylerde hayvanların çoğu mahvedilmiş, ziraat aletleri yıpranmıştı. Bu, işlenir toprağın ve verimin azalmasına neden oldu.

Yolsuzluk ve en gerekli malların pahalılaşması aldı yürüdü. Savaştan sonra iaşe mallarının fiyatları, savaştan öncesine kıyasla yaklaşık 20 misli pahalılaştı. 1918 - 1919 yılı kışında memleket büsbütün aç kaldı. Korkunç salgın hastalıklar belirdi, her gün birçok kurban alıyordu. Halkın soyulup soğana dönmüş olan sırtına bir de barış antlaşması gereğince konan tazminatlar yüklendi. Halk sefalet içinde kıvranırken burjuvazi hızla zenginleşiyordu. O, harp yıllarında yığdığı sermayeyi hissedar şirketlerine yatırıyor, dehşetli yolsuzluk yapılıyordu.

Kitlelerin dayanılmayacak kadar ağır durumu memnuniyetsizliği arttırıyor ve onlar da kendi en yakın çıkarlarını savunma savaşına kalkışıyorlardı. BİSDP nin yönetmenliği altında sıkı yönetime, sansüre ve pahalılığa karşı mitingler, gösteriler yapılıyor, savaş tutsaklarının serbest bırakılması, Sovyet Rusya ile diplomatik ilişkiler kurulması isteniyordu. Her geçen gün emekçilerin savaş aktifliği artıyor, devrimci bilinçleri yükseliyordu.

1918 yılı Kasım ayında BİSDP parlamento grubu, Millet Meclisine, asker ayaklanmasına katılmaları yüzünden mahkûm edilenlere genel af çıkarılması teklifini sunmuştu. Bu teklifi destekleyen kitlesel hareket hükümete baskı yaptı ve o, savaşa karşı savaşa katılanların

hepsinin hapisten çıkarılmasını isteyen bir yasa tasarısı sundu.

1919 yılı başlarında Bulgaristan'ı büyük bir grev alevi sardı ve bu durmaksızın yayılıyordu. Önce, parti örgütü ve Madenciler Birliği tarafından yönetilen Pernik madencileri ayaklandı. Onlar, emek koşullarının iyileştirilmesi, gündeliklerin arttırılması, emek yasalarının genişletilmesini istedi. Madencileri bütün memleket emekçileri destekledi. Hükümet aşağıdan almak zorunda kaldı ve grevcilerin isteklerini kabul etti. Bu, başka maden ocaklarında da grev yapılmasına hız verdi, bunlar da başariyle sonuçlandı. Ruse, Sofya ve Gorna Orâhovitsa şeker fabrikaları işçileri, Pleven, Varna, Ruse ve Sliven basım işçileri de kendi çıkarlarını savunma uğrunda greve kalktılar.

1919 yılı yazında ülkede emekçilerin savaşı daha da hızlandı, yeni ve daha yüksek bir düzeye çıktı. Plovdif, Ksanti, Dupnitsa (şimdi Stanke Dimitrof) Gümürcüne, Stanimaka (şimdi Asenovgrat), Gorna Cuma (şimdi Blagoevgrat), Haskovo ve başka yerlerde tütün proletaryası direnişli grev savaşı yürüttü. Sliven, Gabrovo, Varna, Samokof, Troyan ve başka kasabalarda dokumacı işçilerin, Sofya, Plovdif, Aytosta terzilerin, Ruse, Sofya, Sliven de metal işçilerinin savaşı da çetin ve sürekliydi. Hemen hemen bütün Bulgaristan proletaryasının müfrezeleri akıncı bir grev savaşına kalkıştılar. Parti ve Genel Sendika Birliği tarafından yönetilen müfrezeler, isteklerinin bir kısmını kapitalistlere kabul ettirdiler, çalışma koşullarını bir dereceye kadar iyileştirdiler.

Samokof, Sliven ve Ruse'de 1919 yılı yazında patlak veren genel siyasal grevler, Bulgaristan'da devrimci harekette yeni bir bölüm oluşturur. Onlar üretimin bütün kollarındaki işçileri ve başka emekçileri ayaklandırdılar.

27 Temmuz 1919 tarihinde Bulgaristan Komünist Partisi, pahalılığa, yolsuzluğa, açlığa ve işsizliğe, bur-

juva hükümetinin gerici siyasetine karşı Sovyet Rusya ile savaşan beyaz orduculara hükümetin yardım vermesine karşı kitlesel bir siyasal atılıma kalkışıldı.

Kitlesel devrimci hareketten ürken burjuva hükümeti, işçi ve köylülerin ağır başlı girişimlerini suya düşürmek için en titiz tedbirleri aldı. Geniş sosyalist bakan Kr. Pastuhof parti tarafından tertiplenen her türlü toplantı, miting ve gösterileri yasakladı. Sıkı yönetim ilân etti. Bütün burjuva bir cephede birleşerek, devrimci güçlere karşı savaşa kalktılar, istilâcı itilaf orduları da onlara yardıma geldi.

Komünist partisi, barış antlaşmasının ağır koşullarına karşı savaş tutsaklarının serbest bırakılması, Makedonya, Trakya ve Dobruca göçmenlerine yaşama koşulları sağlanması, evsizlere ev verilmesi uğrunda emekçilerin yürüttüğü savaşa öncülük ediyordu. 1919 yılı Ağustos ayında Sofya'da belediye topraklarını zaptedip ev kurmak isteyen evsizleri polis zorla kovdu. Çarpışmada üç kişi öldürüldü. Sofya parti örgütünün aktif üyesi Kiro Kovaçef te bunlar arasındaydı. Parti bunların cenaze merasimini kudretli bir antikapitalist gösterisi haline getirdi.

Genç Sovyet Cumhuriyetini koruma uğrunda ve burjuvazinin beyaz orduculara verdiği yardıma karşı yürütülen kitlesel hareket emekçilerin savaşına eşlik ediyordu. Parti kitleleri, Bulgaristan'ın Sovyet Rusya'ya karşı müdahale için bir sıçrayış alanı yapılmasına karşı direnmeye çağırıyordu. İtilaf emperyalistlerinin baskısı altında hükümet, Rus karşı devrimcilerine, cephane ve silâh yolluyordu. İskele işçileri, gemilere silâh yüklemeyi reddetti. Pernik madencileri grev ilân ettiler. İtilaf emperyalistlerinin aracılığı ile ordulara yollanan kömürün üretimini birden azalttılar. Protesto toplantıları yapılıyor ve bunlarda Bulgar burjuvazisinin karşı devrimcilere yardım etmesine karşı kararlar alınıyordu.

Kükremiş bir devrimci gelişme koşulları içinde 17 Ağustos 1919 tarihinde meclis seçimleri yapıldı. Yıldırma hareketine rağmen parti 120 000 oy kazandı ve 47 mebus yeri aldı. Bir sıra büyük kasabalarda o, alınan oy sayısı bakımından birinci geliyordu, Bu BKP'nin büyük başarısıydı. BHÇB en çok oy aldı (180 000). Büyük köylü kitleleri onu destekledi, dayanılmaz ağır durumun ıslahı uğrunda ondan yardım umuyorlardı. Eski burjuva partileri iflas etti. Yeni hükûmeti kurma vazifesi Al. Stamboliyski'ye verildi. BHÇB'nde parlamenter çoğunluk yoktu, bundan dolayı hükûmeti başka bir partiyle ortak kurmaları gerekiyordu. Stamboliyski BKP ve SDP'ye ortak kabine kurmalarını teklif etti. Geniş sosyalistler fazla bakanlık yeri istedi, BKP ise, tek başına eylem ilkesini ileri sürerek teklifi kabul etmedi. Çiftçi Birliği, Narodnâk ve ilerici - liberal partilerinden bir hükûmet kuruldu.

Genel Siyasal Grev :

Savaş sonrası dönemde taşıt işçilerinin ve memurların durumu çok kötüydü. Çok az maaş alırlar ve çok kötü koşullar içinde çalışırlardı. 1919 yılı ilkbaharında ve yazında taşıt proletaryası greve hazırlanmaya başladı. Oştolecu sendikalar bu savaşa engel olmaya çalışıyordu ve ancak geniş sosyalist liderleri hükümetten çekildikten sonra devrimci sendikalarla ortak eylemi kabul etti.

24 Aralık tarihinde meclisin açılışı münasebetiyle bütün ülkede partinin yönetmenliği altında kitlesel protesto gösterileri oldu. Bunlarda yiyecek, giyecek, yakacak, konut, halkın siyasal hakları ve özgürlüğünün geri verilmesi isteniyor ve Sovyet Rusya savunuluyordu. Bu atılım, geniş emekçi kitlelerini sardı. Georgi Dimitrof şöyle yazdı: «24 Aralıkta her yer ıssızlaştı. Maden ocakları, iskeleler, fabrikalar, atölyeler, tüccar yazıhaneleri bomboştu, devlet sancak ve belediye daireleri hepsi kapandı ve Bulgaristan var olalı ilk defa telgraf ve telefon-

lar durdu, emekçiler kadın erkek nümayişçileri saflarına katıldı.»

Hükümet gösterileri yasaklandı, sıkı yönetim ilân etti, halk kitlelerine karşı asker ve polis kuvvetleri yolladı, kasabalı kardeşlerine karşı koyan aldanmış köylülerden «turuncu müfreze» kurdu. Emekçilerin haklı isteklerini yerine getireceği yerde o, gösterilere katılan devlet ve belediye memurlarını işten çıkarmaya kalktı. 25 Aralık'ta kükreyen Sofya demiryolcuları aniden gösteriye çıktı. Onlar askeri kordonu yararak Demiryolu Bakanlığına isteklerini sundular. Hükümet onlarla müzakereyi reddetti. Bu ise sabrı taşırdı ve 27 Aralıkta taşıt, posta, telgraf ve liman işçilerinin genel grevinin patlak vermesine neden oldu. Her türlü demiryolu, telefon ve telgraf bağları koptu.

Grevcilere ağır baskılar yapıldı. Devlet onlara askeri seferberlik ilân etti. Kışlalara kapadı ve zorla çalıştırdı. Kış ortasında aileleri devlet konutlarından çıkarıldı, sokağa atıldı. Bir sıra kışkırtmalar, öldürmeler düzenledi, fakat hiçbiri işçilerin savaşçı ruhunu kıracak durumda değildi. Onlar tam 55 gün kahramanca direndiler.

Komünist partisi, bütün memlekette grevcilere yardım topladı. İşçiler yiyecek, para veriyor, demiryolcuların ailelerine sığınacak konut buluyorlardı.

BKP taşıt proletaryasına destek olarak bir haftalık genel siyasal grev ilân etti. Bu, gerçek bir sınıf dayanışması belirtisiydi. Parti, hayatında ilk defa olarak devrimci savaşın böylesine güçlü bir aracını kullanıyordu.

BKP greve öncülük ediyordu. O, proletarya ile burjuva arasındaki bu büyük sınıf döğüşünü ORSS ve Taşıt İşçileri Birliği aracılığıyla yönetiyordu. Merkez Komitesi savaşın büyük önemini anladı ve üyelerinden üç kişiyi (Vasil Kolarof, Georgi Dimitrof ve Hristo Kabakçiyef'i) bu savaşa siyasal yönetmen seçti. Taşıt İş-

çileri Birliğinde, Merkez Grev Komitesi kuruldu. Geniş sosyalistlerin etkisi altında bulunan ve savaşa katılmayı kabul eden sendikalar da Aksiyon Komitesi kurdular. Her iki komite aralarında bağlantı kuruyor ve hareketlerini düzenliyordu. Fakat Sosyaldemokrat partisi yöneticileri hükümetle müzakereler yürütüyor ve grevcilere ihanet ediyorlardı. Lokomotif örgütü ve Emeğin Konfederasyonu kimseye danışmadan kendi başına savaşa son verdiler. 19 Şubat 1920 tarihinde bu kahramanca savaş sona erdi.

Taşıt grevi başarısızlıkla sona erdi. Demiryolcular ve postacılar ancak şerefsiz deklarasyonlar imzaladıktan sonra işe alındılar. Binlerce komünist ve partiyi sevenler işten çıkarıldı, nafakasız bırakıldı.

Komünist Partisi ile Çiftçi Birliği arasındaki uyuşmazlık Taşıt Grevi hezimetinin temel nedenlerinden biriydi. Burjuvazi BHÇB'ni ve onun ardından giden köylülerin büyük bir kısmını savaşmakta olan proletaryaya karşı kışkırtmayı başardı. Taşıt işçilerinin bileşik sendika örgütü ve savaşın genel yönetim kurulu olmaması da grevin felaketine etki gösterdi.

Bozguna uğramış olmasına rağmen grevin ülkede devrimci harekete çok olumlu katkıları oldu. O, işçi sınıfının gücünü, kudretini, onun savaşta özveriliğini ve dayanışmasını, emekçilerin onun haklı davasını korumaya hazır olduğunu gösterdi. Grev, proletaryanın tek sendika örgütünde ve bir siyasal parti örgütünde birleşmesi gerektiğini gösterdi. O, geniş sosyalistlerin uyuşkan siyasetinin zararlarını açığa vurdu, oportünizme darbe indirdi, BKP ve devrimci sendika örgütlerinin otoritesini pekiştirdi, onlar bütün savaş süresince yerinde mertçe durdular, kapitalizme karşı savaşı yönettiler.

3. BHÇB Yönetimi Yıllarında BKP'nin Yabancı Sermaye Akımına ve Faşizme Karşı Savaşı :

Bulgaristan Halk Çiftçi Birliği :

Taşıt grevi bastırıldıktan sonra Aleksandır Stamboliyski, müttefikleri narodnâk ve ilerici liberal partilerinden ayrılabileceğini kararlaştırdı. 1920 yılının Mart ayında yeni seçimler yapıldı ve BHÇB en fazla oy kazandı. BKP ikinci geldi, yaklaşık 185 000 oy kazandı. Burjuva partileri yeniden bozguna uğratıldı. Onlar emekçilerin isteklerini diş gıcırdatarak gözönünde bulundurmak zorunda kaldılar ve Stamboliyski'nin başlı başına Çiftçi Birliğinin hükümetini kurmasını kabul ettiler. Halk kitlelerinin memnuniyetsizliğinden ürken büyük burjuvazi bir köşeye sindi, fakat bu sinme taktiği ve geçici çekinme Komünist Partisine ve onun yönettiği devrimci harekete karşı yeni savaşa hazırlanma taktiği idi.

BHÇB küçük burjuva köy örgütüydü. Bu örgüte başlıca fakir ve orta halli köylüler giriyor, fakat kulaklar da üye oluyordu. BHÇB'nin bu biribirine karşıt olan sosyal yapısı ve ondaki iç çelişkilere, sürekli savaşlara ve dayanıksız siyaset yürütmesine neden oluyordu.

Bulgaristan'da uzun zaman başlı başına köylü yönetimi gerçekleşebilir hayali BHÇB'nin ideoloji ve siyasetinin temelini oluşturuyordu. Stamboliyski şöyle diyordu: «Mademki köylüler ahalinin yüzde 80 idir, devleti onlar yönetmelidir, hem de bu yönetim işçiler olmadan hatta onlara karşı bile olabilir. O, kápitalizmde toplumun sınıf ayrılığını görmüyordu ve kasabalarda yaşayan ve geçimini oradan çıkaran bütün insanlar büyük kapitalistlerden al da işçisine kadar bir tabaka, köyde yaşayanlar da (kulaktan al da ırgata kadar) başka bir tabaka oluşturduğunu sanıyordu. Onun kanısınca temel çelişkiler işçilerle ve genellikle emekçilerle kapitalistler arasında değil de, köylü ve kasabalılar arasında-

dır. Bundan dolayı da o, bir bütün olarak kasaba ile köy arasında savaş yürütülmesi gerektiğini sanıyordu.

Küçük burjuva ideoloğu olan Aleksandır Stamboliyski, kötülüğün köklerinin kapitalist sisteminde gizlendiğini anlamıyordu. O, var olan düzenin çerçeveleri içinde bazı reformlar yolu ile büyük sermayenin yolunu kesebileceğini ve ufak mülk sahiplerinin durumunu iyileştireceğini sanıyordu. Bu teori köylülere engel oluyordu, güçlerini toplumda köklü değişimler yapmaya yöneltmiyor, işçi sınıfı ile birleşmeden kapitalizme karşı başarıyle savaş yürütemiyeceklerini ve burjuvazi elinde bir araç olacaklarını anlayamıyorlardı.

BHÇB hükümeti bir sıra demokratik reformlar yaptı. Bunlar bankerlerin, tüccar ve vurguncuların çıkarına oldukça dokundu. Toprak yasası kabul edildi. Bu yasada büyük toprak sahiplerinden 300 dekardan fazlasının ödeme karşılığı alınıp topraksızlara yirmi yıl vade ile dağıtılması öngörülüyordu. Konsorsiyum yasası yürürlüğe girdi, bununla tarım ürünleri dış ticareti üstüne devlet tekeli kurulmuştu. Emek yasaları, ilerici gelir vergisi, kasabalı büyük mülk sahiplerinin taşınmaz mallarının kamulaştırılması yasası, savaş yıllarında yasasız kazanılan malların alınması, ulusal yıkımdan suçlu olanların mahkum edilmesi yasaları kabul edildi.

BHÇB'nin reformları büyük kapital gücünün kısılması yolunda ciddi bir denemeydi. Bundan ötürü de burjuvaz reformlara karşı çıktı, onları ciddî eleştiriye tuttu ve itilaf komisyonu yardımıyle onlardan bazılarını durdurmayı başardı.

Stamboliyski, Bulgaristan'ın dış siyasetini de değiştirmek istedi. O, Slav devletleriyle bir anlaşmaya varmak, ülkeyi uluslararası yalnızlıktan kurtarmak, komşularla uzlaşmak istiyordu. Sovyet Rusya ile yakınlaşma düşüncesini de ayırıp atmıyordu. Fakat yenilen

Bulgaristan, büyük emperyalist canavarların sürekli ekonomik ve siyasal baskısı altında bulunuyordu.

Çiftçi Birliği yönetimi zamanında devrimci hareketi geliştirmek, partinin ve onun yönetimindeki örgütlerin nüfuzunu arttırmak için oldukça elverişli koşullar yaratıldı. Bazı anlarda Stamboliyski BKP'ye olumlu davranıyordu. Fakat onun zamanında, BKP'ye karşı yönetilen yasalar da çıkarılıyor, komünistler kovuluyor, dövülüyordu. Başlı başına köylü yönetimi hayaline kapılan BHÇB yöneticileri, burjuvaziye karşı BKP ile ortak savaşı her zaman kabul etmek istemiyorlardı ve köylüleri partinin etkisinden kıskançlıkla koruyorlardı. Bu ülkede siyasal durumu karmaşık yapıyor, emekçilerin kapitalistlere karşı tek cephe kurmasına engel oluyordu.

Öte yandan Bulgaristan Komünist Partisi de BHÇB ve onun hükümetine karşı çelişik davranıyordu. O, Çiftçi Birliğinin sosyal yapısını doğru bir şekilde görmeye ve burjuvaya karşı savaşta onun çekimserlik ve sebatsızlığının nedenlerini bulmaya çalışıyordu. Birçok durumlarda BKP, Çiftçi hükümetinin yasa tasarılarını destekliyordu. Fakat o, Çiftçi Birliği reformlarının demokrat özüne her zaman değer biçemiyordu ve doğmatik görüşlere kapılarak bu reformlara karşı çıkıyordu. Parti basınında, BHÇB zengin köy burjuvazisinin, köy «dumbazlarının» partisi olduğu ileri sürülüyordu. Bu türlü yanaşmalar BKP'nin BHÇB arkasından yürüyen köylülere yakınlaşmasına, işçi - köylü birliği kurmada daha büyük başarılara ulaşmasına engel oluyordu.

BKP'nin Bolşevikleşmesinde Yeni Adımlar, III. Kongre :

BHÇB ülkenin yönetimini eline aldıktan sonra siyasal ve ekonomik hayatta kısa bir durgunluk oldu. BKP, bu aralıktan yararlanarak örgütlerini kuvvetlendirme-

ğe başladı. Partinin hızla büyümesi, demokratik merkeziyetin, ciddi parti disiplininin ve komünist ahlâkının korunması, komünistlerin teorik hazırlığının arttırılması konusunda özel tedbirler gerektiriyordu.

BKP, emekçiler arasında geniş ajitasyon propaganda çalışmalarına başladı. O, ortaya attığını açıklıyor, gerici burjuvazinin içyüzünü meydana çıkarıyor, kitleleri kapitalizme karşı savaşa seferber ediyordu. Partinin kendi basın organları vardı. Bunlar o zamanın koşullarında çok büyük tirajla çıkıyorlardı. «Rabotniçeski vestnik» (25 000 nüsha), «Selski vestnik» (14 000 nüsha) «Ravensto» gazetesi (10 000 nüsha), «Mladej» gazetesi (15 000 nüsha), «Novo Vreme» dergisi (5 000 nüsha) v.s. Ayrı ayrı sendikalar da gazete çıkarıyordu. Her yıl binlerce tirajlı birçok komünist kitapları ve broşürleri basılıyordu. Parti çağdaş siyasal sorunlara değinen BKP önderlerinin eserleriyle beraber V. I. Lenin'in, Komintern ve RKP (b) militanlarının eserlerini de basıyordu. Bunlar, Bulgaristan komünistleri ve taraftarlarının marksist - leninist teoriyi benimsemesi hususunda büyük rol oynadı. Türk ve Ermeni halkı hatta Makedonya, Dobruca ve Trakya göçmenleri arasında propagandaya büyük yer verildi. Onlar için özel gazete çıkarılıyordu.

Bulgaristan Komünist Partisi büyüyor ve kuvvetleniyor, kitlelerin insanca yaşama uğrunda yürüttükleri savaşın öncüsü oluyordu. Aynı zamanda geniş sosyalist partisinde ve onun yönetimindeki sendika örgütlerinde çözülme belirdi. Bu memnuniyetsizlik onlarda Komünist partisiyle birleşme hevesi doğurdu. Büyük grup ve örgütler SDP'ni bırakıp BKP'ye katıldılar. Sendika örgütleri de birleşti. Geniş sosyalistler yönetimindeki Sendika Birliği BKP'nin yönetimindeki Genel İşçi Sendika Birliğine katıldı. Obştodelocular yönetimindeki küçük sendika örgütleri kaldı, bunlara başlıca zanaatçı işçileri ve memurları üye oluyordu.

Bu devrede parti, belediye ve sancak danışmanları ve okul encümenleri seçimlerinde büyük başarı kazandı. 1920 yılında BKP 22 kent ve 65 köy belediyesi kazandı ve bunlarda komünler kuruldu. 1922 yılında köy komünlerinin sayısı 104 oldu. Seçim dairelerinde parti, vergilerin zenginler üstüne devredilmesi, halka geçim yolu ve mesken sağlanması ve kenar mahallelerin imarı uğrunda savaş yürütüyordu. Bu da emekçi çıkarlarının en sürekli koruyucusu olarak onun otoritesini yükseltiyordu.

Bulgaristan Komünist Partisi, ekonomik bakımdan geri kalmış, daha çok köylülerle meskün bir ülkede savaş yürütüyordu. O, köylülere karşı doğru tavır almazsa, onları proletaryanın müttefiki yapamazsa yönetimi ele geçirme savaşında ilerleyemezdi. Oktobr devriminin etkisi altında BKP, köylülere tutucu bir kitle olarak bakmaz oldu ve yavaş yavaş onların kapitalizme karşı savaşta işçilerin doğal müttefiki olduğu kanısına varıyordu. Parti, köylerde ajitasyon çalışmalarını hızlandırdı, emekçi köylüleri örgütlendirme yolunda büyük gayretler sarfetti. BKP'nin böylesine önemli bir soruna doğru tavır almasına V. İ. Lenin'in 1920 yılında Komünist Enternasyonalin II. kongresinde toprak sorunu üzerine okuduğu raporun büyük rolü oldu.

1921 yılında yapılan BKP III. Kongresi, Kominterin II. Kongresi kararlarının ışığı altında partinin özellikle köylerde çalışmalarını inceledi. Dimitır Blagoef'in okuduğu raporda ve bu rapor üstüne alınan kararlarda Bulgaristan köylüsünün tabakalaşma sorunu ele alınıyordu. Şu sonuca varıldı: Özellikle köylülerin çoğunlukta olduğu ülkelerde, köylü kitleleri proleter devrimine kazanılamazsa devrim güçleşir. Kararda, partinin topraksız ve yoksul köylüleri kendi tarafına çekmesi, orta köylülerin desteğini sağlaması veya hiç olmazsa onları komünizm lehine tarafsızlaştırması büyük toprak sa-

hibi köylülere karşı savaş yürütmesi belirtiliyordu. Emekçi köylülerin proleter devriminden elde edeceği kazanımlar onların durumunu iyileştirme yolunda alınacak olan tedbirler, köy ekonomisinin sosyalistçe düzenlenmesinin yolları gösteriliyordu.

Sosyalist devrimin başarısı için işçi ve köylü birliğinin gerekliliği üzerine III. kongre kararları, partinin Leninizm yolunda ileri doğru yeni bir adım attığını gösterir. Onlar, BKP'nin köy sorunu hakkında yeni bir teorik yönelim dönemini kapıyor ve onun emekçi köylü kitleler arasında bundan böyle geniş faaliyetinin temellerini atıyordu. Fakat bu anda BKP somut Bulgaristan koşullarında müttefik kazanma yöntemini tam olarak doğru uygulayamadı. O, toprağı millileştirme sloganını attı, oysa Bulgaristan'daki kuvvetli kişisel mülkiyetçi gelenekler yanında bu sloganın geçerliliği yoktu. Kongre, kapitalizm koşullarında köylülerin en yakın çıkarlarını savunan minimum demokratik istekler öne koymadı. Ardında büyük bir köylü kitlesi bulunan BHÇB ile partinin münasebetleri değişmedi. Ancak komünistlerle çiftçilerin hareket birliği işçilerle köylülerin yakınlaşmasına yardım eder ve ortak çıkarları adına aralarında birlik kurulmasına temel olabilirdi.

Gericiliğe Karşı Savaş, BKP'nin IV Kongresi :

Bulgaristan'da 1920 yılının ikinci yarısında içpazarın artan ihtiyaçları ve yıpranan araçları ve bulunmayan malları tedarik etme gereği sanayiye bir hız vermişti. Fakat, sanayideki kısa bir canlanmadan sonra ülkede ekonomik buhran patlak verdi ki, bu o zamanlarda bütün kapitalist dünyayı sarmış olan büyük buhranın bir parçasıydı. Ülkede, bütün iktisadi hayat temelinden sarsılmıştı. Dehşetli bir işsizlik belirdi, en gerekli malların fiatı yeniden hızla yükseldi. Emekçilerin zaten çok düşük olan yaşam düzeyi daha da düştü.

Kapitalistler, buhranın doğurduğu güçlükleri, savaş sonrası tazminatı ve başka borçları halkın sırtına yüklemeye çalışıyordu. Onlar işletmelerin kapatılması ve üretimin azalmasından doğan zararları, iş gününü uzatmak ve gündelikleri azaltmakla telafi etmek istiyorlardı. Sanayiciler, proletaryanın çıkarlarına el uzatmaya başladı, işçilerin sömürülmelerini sınırlayan bütün yasaların kaldırılmasını istediler.

Gerici büyük burjuva, işçi kitlelerinin devrimci hareketiyle kesinlikle hesaplaşmaya hazırlanıyordu. Fakat bu amacına ulaşabilmesi için BHÇB hükümetini devirmesi gerekiyordu, çünkü o Komünist partisinin gelişmesine elverişli koşullar yaratıyor ve aldığı tedbirlerle büyük sermayenin yolunu kesiyordu. Bulgaristan'daki gericiler İtalyan faşistlerinden öğreniyor ve ilham alıyordu.

24 Mayıs 1921 tarihindeki atılım ilk faşist belirtisiydi. Sofya'da öğrenci gösterisine bomba atıldı. Bunu komünistlerin yaptığını bahane ederek bir grup faşist «Kirili Metodiy» sokağındaki parti kulübüne yollandı. Orada bulunan parti üyeleri tarafından layikiyle karşılanan bunlar, kulübün pencelerini kırdılar. Sonra «Aslanlı Köprü» yanındaki Halkevine yollandılar, burada muhafız olmadığından binayı tutuşturdular, bununla komünist hareketine ağır maddi zararlar getirdiler.

1922 yılı başlarında Naroden Sgover, faşist gruplaşması meydana geldi. Bunların ordu birliğinin, Makedonya Koyu milliyetçileri ve sarayla bağlantısı vardı. Kapitalistler çiftçi hükümetine karşı geniş ajitasyona başladılar, kamuoyunu hükümet darbesine hazırlıyorlardı. Uzun boylu tartışmalar ve pazarlıktan sonra Birleşik Halk İlerici Partisi, Demokrat ve Radikal partileri sözüm ona Meşruti blokla birleştiler, bunlar siyasal darbeyi hazırlamakla yükümlüydüler.

Bulgaristan'da büyük kapitalin saldırganlığı, bütün

kapitalist ülkelerinde emekçilerin hayati çıkarlarına karşı burjuvazinin genel saldırganlığı ile bağlıydı. Yeni durum, komünist partilerinin kitlelerle sımsıkı birleşmesini, proletaryanın çoğunluğunu kazanıp, onu kapitalizme karşı çetin savaşa hazırlamasını gerektiriyordu. Kominternin III. kongresi uluslararası komünist hareketinin bu çizgisini tayin ve tespit etti. Faşizm saldırganlığının hızlanmasiyle ilgili 1921 yılı sonunda tek işçi cephesinin taktiği hazırlandı.

BKP'de faaliyetini komünist Enternasyonalının III. kongresi kararları ruhunda ayarladı. O, kapitalin saldırısına karşı işçi sınıfı hareketine öncülük etti. Son amacı olan kapitalizmi mahvetme programını propaganda etmekle beraber, BKP, ayrı ayrı işletmelerin koşullarına göre uygulanan somut ajitasyona, emekçilerin geniş tabakalariyle kaynaşmak için uygun sloganlar aramaya başladı.

1921 yılının ikinci yarısından sonra Bulgaristan Komünist Partisi tarafından yönetilen devrimci hareketin yeni gelişimi başladı. Proletarya, kapitalin ekonomik saldırısına karşı kahramanca savaşa kalktı. O, bütün gücüyle burjuvaya karşı çıkıyor, egemenlik ve ülkenin demokratik gelişmesi uğrunda savaşa kararlılığını gösteriyordu. Bu gericileri ürkütüyordu. Her geçen gün işçi savaşı keskinleşiyordu.

BKP'nin otorite ve gücü artıyordu. Onun saflarına durmaksızın yeni kuvvetler katılıyordu. 1922 yılında partinin üyeleri artık 38 000 kişi olmuştu. 30 000'den fazla üyesiyle Genel İşçi Sendika Birliği, 1921 yılında üye sayısı 20 000 kişiyi bulan Komünist Gençler Birliği, 70 000 işçi ve köylüyü birleştiren «Osvobojdenie» kooperatifi, komünist grupları, göçmenlerin kitlesel örgütleri, sakatlar, savaş tutsakları v.s. partinin yönetimi altındaydı. Bu gerçekten de güçlü, disiplinli ve sımsıkı birleşik bir devrimci orduydu. Köy ve kasabalarda

yüzbinlerce örgütsüz emekçi partinin nüfuzu altında bulunuyordu.

Büyük kapitale ve faşizme karşı başarılı savaş yürütebilmek için ülkede bütün demokratik güçlerin birleşmesi gerekiyordu. Komünist partisi 1922 yılı Haziranında toplanan IV. kongresinde, sermayenin saldırısına karşı tek cephe kurulmasını kabul etti. Bu, BKP'nin leninizm yolunda gelişmesinin ileriye doğru yeni bir adımıydı. Halkın geniş tabakalarını birleştirmeye temel olacak olan direkt istekler bulunuldu. Fakat, BKP, işçi sınıfının örgütlü bölümünün artık birleştirilmiş olduğunu, tek cepheye katılacak başka siyasi parti olmadığını, şimdi önce gelen görevin işçileri ve ORSS'den dışarı sendika birliklerini beraber savaş uğrunda komünizm bayrağı altına toplamak olduğunu belirtiyordu. Parti, tek cephenin sadece kitlelerle olabileceğini hesabediyordu ve SDP ve sendikaların yöneticileriyle, geniş halk kitlelerinin çıkarlarını oluşturacak, kabul edilebilir demokratik bir program üzerinde anlaşmaya varmak için müzakereye girişmedi.

Bulgaristan'daki özel koşullar, tek cepheye sadece işçiler değil, kent ve köylerden diğer emekçilerin de katılmasını gerektiriyordu. IV. kongre, kapitalist saldırıyı, «bütün sömürülen, ezilen ve lokmasını çıkaramama korkusu içinde olanların vazgeçilmez çıkarlarını koruma uğrunda beraber savaşmalarını» gerektirdiğini belirtti. Fakat parti, BHÇB ile hareket birliği sorununu ele almadı ve köylüleri onun etkisi altından çıkarıp kendi bayrağı altına çekme uğrunda bütün gücüyle savaşacağını bildirdi.

Bulgaristan Komünist Partisi gericiliğin demagoji yoluyla kitleleri aldatıp ve çiftçi hükûmetine karşı savaşa sürmeye yeltenişlerini dikkatle izliyor ve açığa vuruyordu.

1922 yılı ilkyazında burjuva partileri, Sovyet Rus-

ya'da bozguna uğratıldıktan sonra itilafın direnci üzere Bulgaristan'a yerleştirilen Vrangelin askeri karargâhlarıyla müzakerelere başladılar. BHÇB'ni iktidardan düşürmek için genel bir çıkış hazırlanıyordu.

BKP, kapitalistlerin beyaz ordu generalleriyle yaptığı suikastı zamanında açığa vurdu ve halkı, gericiliğe karşı durmaya çağırdı. Bütün ülkeyi büyük protesto mitingleri ve gösteri tufanı sardı. Kent ve köylerde emekçiler savaşa ve faşizmin yolunu kesmeye hazır olduklarını bildiriyorlardı. Kitleler, hükûmetten memleket içinde Vrangelin karargâhlarını silahsızlandırmasını ve suikastçıları cezalandırmasını ısrarla istiyordu. BHÇB, başına gelecek olan tehlikeyi sezdi, beyaz orduculara ve Meşruti bloka karşı tedbir aldı. BKP'nin yardımıyle ilk hükûmet darbesi önlendi.

Parti tehlikenin geçmediğini görüyordu ve halk kitlelerini seferber halde tutuyordu. Komünistler ordusu gericiliğe yalnız siyasal değil, silahlı mukavemet göstermeye de hazırlanıyordu. Parti kulüpleri geceli gündüzlü korunuyor, BKP üyeleri ve komsomollar baştan ayağa silâhlanıyor, kışlalarda gizli hücreler kuruluyor, düşman cephesinde istihbarat yapılıyordu.

BKP, Vrangel ordusu arasında geniş propaganda faaliyeti yürüttü. «Vozvraştenie Rodinu» (Vatana dönme) komiteleri kuruldu. Bunlar asker ve subaylara Sovyet hükümetinin çıkardığı genel aftan faydalanarak Sovyet Rusya'ya dönmelerini anlatıyorlardı. Kumandanlığın aldığı ciddi tedbirlere rağmen Vrangelin ordusu bozuluyordu ve artık Sovyet yönetimine karşı savaşacak durumda değildi. Askerlerden birçoğu ve bazı subaylar memleketlerine döndüler.

Bununla beraber BKP, Povoljiye'de açlıktan zarar gören halka geniş ölçüde yardım girişimleri örgütledi. Ülkede, parti tarafından proleter enternasyonalizmi ruhu ile eğitilen emekçiler kendileri de ağır durumda ol-

malarına rağmen Rus kardeşlerine kendi lokmasından ayırıp yardım ediyordu.

BKP, faşistlerin hükümet darbesi tehlikesi karşısında, Çiftçi Birliği hükümetine karşı olan durumunu değiştirdi. BHÇB'nin zayıflık ve ikincilemelerini eleştirmekle beraber Parti yavaş yavaş ona yakınlaşıyor, gericiliğe karşı aldığı tedbirleri destekliyordu. Vrangel suikastı esnasında ayrı ayrı da olsa, her iki parti de ortak düşmana karşı savaş yürütüyordu. Pratik hayatta objektif olarak bu işçi ve köylülerin tek cephesi haline geldi.

1922 yılı Nisan ayında Yüksek Parti Kurulu toplandı. Burada BKP ile BHÇB arasında teknik işbirliği yapılması kabul edildi. Kurul, gericiler tarafından yapılan her türlü hükümet darbesi yeltenişi, velev ki çiftçi hükümetine karşı da olsa, BKP'ni de doğrudan tehlikeye soktuğunu ve o buna silahla karşı koyacağını belirtti. Bu karar BKP ile BHÇB arasında siyasal anlaşmayı mümkün kılmasa da, partinin leninizm yolunda gelişmesinde ulaştığı büyük ilerleyişi gösteriyordu.

BKP, çiftçi hükümetine, işçi müfrezelerini silahlandırmasını, faşist tehlikesine karşı beraber askeri - teknik tedbirler almalarını teklif etti. Fakat BHÇB yönetmenleri proletaryanın eline silah vermeye korkuyorlardı.

1922 yılının güzünde gericilik birinci başarısızlığından sonra, yeniden uyandı ve bütün ülkede siyasî atılımlar yapmaya kalkıştı. 17 Eylül tarihinde Blokçular kendi taraftarlarını Tırnovo'ya toplantıya çağırdılar. Çiftçi Birliği buna cevap olarak karşı girişimlerde bulundu. Aynı günde, aynı yerde şeker pancarı üreticilerinin kongresini yaptı. Kükreyen köylü kitleleri gerecileri kovdu. Burjuvazinin girişimi büsbütün suya düştü.

Bu olaylar esnasında parti üyelerini seferber etti. O, yerli örgütlere her türlü hükümet darbesi yeltenişini

suya düşürmelerini emir etti. Eylül ve Ekim aylarında BKP kitlesel sancak toplantıları düzenledi, bunlar komünist hareketinin gücünü, disiplinini ve savaş kabiliyetini sergiliyorlardı. Bu, BHÇB hükümetinin burjuva gericiliğine karşı savaşını objektif olarak desteklemek demekti.

Halk kitlelerinin baskısı altında çiftçi hükümeti, ulusal yıkımdan sorumlu olanları mahkemeye verme hususunda 19 Kasım 1922 tarihinde bir danışma yapmayı kararlaştırdı. BKP bu danışmaya BHÇB ile bir bültenle katıldı. Çiftçi ve komünistler tarafından davet edilen emekçiler büyük bir çoğunlukla halkın felâketinden sorumlu olanların cezalandırılmasını istediler. BKP hayatında ilk kez olarak devrimci uyuşma taktiği kullandı ve başka partiyle siyasal koalisyona girdi. Bu, onun leninizm yolunda gelişmesinin yeni bir belirtisiydi.

Moskova'da 1922 yılı sonlarında Kominternin IV. kongresi yapıldı. Kongre, kapitalizme karşı savaşta komünist partilerinin taktiğini tespit etti, işçi ve işçi - köylü hükümeti sloganını benimsedi. Başında partinin sekreteri Vasil Kolarof bulunan BKP delegesi, sorunların incelenmesine aktif olarak katıldı. Vasil Kolarof Komünist Enternasyonalin genel sekreteri hizmetine bir minnettarlık belirtisi, onun Kominterndeki olumlu rolünün bir gösterisiydi.

Parti kurulu, 1923 yılının Ocak ayında işçi - köylü hükümeti önerisini kabul etti, bu hükümetin demokratik programını hazırladı, bu program, halkın geniş tabakaları tarafından kabul edilebilecek gibi istekler içeriyordu. Parti, kitleleri bu isteklerin gerçekleştirilmesi savaşına davet etti. BKP son amacı olan proletarya diktatörlüğünü kurma niyetinden vazgeçmiyordu, fakat Bulgaristan'daki özel şartlar içinde bu amaca ulaşma yollarını arıyordu. Kitlelerin bilinç düzeyini ve sınıf güçlerinin orantısını gözönünde bulundurarak parti,

devrimci demokratik yönetim taraftarı olduğunu ilân etti, bu proleter diktatörlüğüne geçmek için bir basamak olacaktı. BHÇB ile işbirliği ve koalisyon yoluyla işçi - köylü hükümeti kurulabileceği olanağını gözden kaçırması BKP'nin bir zayıflığı idi. O, Çiftçi Birliği üyelerini, yöneticilerini bırakıp komünist bayrağı altına girmeye davet etti. Bu da, faşizme karşı kent ve köy halk kitleleriyle geniş bir cephe kurulmasına engel olan nedenlerden biriydi.

9 Haziran 1923 Tarihinde Faşist Hükümet Darbesi :

1922 yılı sonunda ve 1923 yılı başlarında Komünist Partisi ile Çiftçi Partisi arasında münasebetler çok fazla gerginleşti. Tırnovo'da gericiliğin yenilmesi, hele danışmanın parlak zaferle sona ermesinden sonra, BHÇB yöneticileri hükümet darbesi tehlikesinin bittiğini, burjuva gericiliğin büsbütün yenildiği hesabederek yalnız kasabalarda değil, köylerde de gittikçe taraftar kazanan BKP ile hesaplaşma gerektiğini kararlaştırdı. Onlar, vuruşunu komünist militanlarına çevirdi ve onlara sürekli baskı yaptılar.

Diğer taraftan BKP'de bu durum karşısında doğru bir yön alamadı. O, bütün 1922 yılı süresinde faşizme karşı savaş ve BHÇB ile yakınlaşma siyaseti güttü. Bu siyaset doğru idi ve bunun sonucu, gerici hükümet darbesi yeltenişleri suya düşürüldü. Fakat bu doğru siyaset 1923 yılı başlarında bozuldu. Parti, kışkırtmalara kapıldı ve BHÇB'ni burjuva kantarı ile bir kantara koymağa, komünistleri, faşist blokuna karşı olduğu gibi, çiftçi hükümetine karşı da savaşa davete başladı. Böylelikle o, güçlerini yanlış yola yöneltiyor, emekçilerin uyanıklığını ve onların büyük sermayeye karşı direncini zayıflatıyordu.

Gerici güçler, taktiğini değiştirdi. Onlar cambaz gibi ipte oynamaya başladılar, hükümetle uzlaştıklarını

gösteriyorlardı, aynı zamanda da hızla hükümeti devirme hazırlığı devam ediyor, elverişli zaman bekliyorlardı.

1923 yılı Nisan ayında meclis seçimleri esnasında çiftçi hükümeti Komünist Partisine büyük baskılar yaptı. O, seçimlerde büyük çoğunluk kazandı. BKP'de 200 000'den fazla oy aldı. Yeniden tam bir hezimete uğrayan burjuvazi BHÇB hükümetini zorla devirmeye kesin karar aldı.

BKP ile BHÇB arasındaki uyuşmazlıktan faydalanan faşist kuvvetleri 1923 yılında 8 Haziranı 9'a bağlayan gecede uzun zamandan beri hazırladıkları hükümet darbesini yaptı. Hükümet darbesine Ordu Birliği, ordudaki gerici subaylar ve Makedonya aşırı milliyetçileri katıldı. Bütün gerici burjuva partileri ve saray da suikastçılardan yana idi. Yalnız birkaç saat içinde hemen hemen hiç direnç görmeksizin Sofya'daki devlet daireleri zaptedildi. Başkent yeni hükümetle uyandı. Fakat bu, gericiliğin bütün memleket çapında başarısı değildi.

Dokuz Haziran faşist hükümet darbesi halkımız arasında en geniş tabakaların nefretini kazandı. Emekçiler birden isyana kalkıştılar, bu ayaklanmalara 100 000'den fazla işçi ve köylü katıldı. Birçok yerlerde komünistlerle çiftçiler arasında hareket birliği kuruldu. Ayaklanma bilhassa Tırnovo, Şumen, Plovdif, Karlovo, Kazanlık, Pazarçık, Lom, Şviştof, İhtiman, Nikopol, Orahovo, Bela Slatina, Varna v.s. kazalarla kitlesel nitelik almıştı. İsyancılar Şumeni kuşattılar, Radomir, Troyan ve Botevgrat kasabalarını zapettiler.

Pleven parti örgütü kaza üyelerini silahlı savaşa davet etti. Asen Halaçefin başkanlığı altında devrimci komite kuruldu, çiftçilerle beraber hareket etme ve köy parti örgütleriyle bağlantı kurma kararları alındı. Ayaklanma 11 Haziranda patlak verdi. Faşistlerle çetin çar-

pışma başladı. Birkaç bin köylü, kasabayı kuşattı. Bu anda Todor Lukanof tarafından imzalanmış bir telgraf alındı. Komünistlerin tarafsız kalmaları buyuruluyordu. Savaş durduruldu.

Başında Aleksandır Stamboliyski bulunan Pazarcık kazası köylüleri de bozguna uğratıldı. BHÇB önderi faşistler tarafından yakalandı ve çok canavarca öldürüldü. Birkaç günlük çarpışmadan sonra halkın direnci püskürtüldü. Ayaklanma bütün memlekette bastırıldı.

9 Haziranın ilk günlerinde faşist yönetimi henüz zayıf ve mecalsızdı. Kitlesel silahlı ayaklanma, emekçilerin gerici burjuvadan hazetmediğini gösterdi. Demokratik güçlerin galebesinin ve Bulgaristan'da işçi, köylü hükümeti kurulmasının objektif koşulları vardı. Ve buna rağmen gericilik galip geldi.

İşçilerle köylüler arasındaki uyuşmazlık hükümet darbesinin kolayca başarıya ulaşmasının başlıca nedenlerinden biriydi. Bulgaristan'da faşizmin kitleler arasında nüfuzu ve desteği yoktu. Onların büyük bir çoğunluğu BHÇB ile BKP ardından yürüyordu. Fakat hükümet darbesi sıralarında bu iki parti birbirlerine düşman kesilmişti. Bazı küçük burjuva partileri (radikallar ve sosyal demokratlar) tarafından da desteklenmiş olan gericiliğin birleşik kuvvetlerine karşı emekçilerin tek cephesi bütün gücüyle karşı koyamadı.

9 Haziran hükümet darbesine Çiftçi Birliği hükümetinin hataları da yardım etti. BHÇB'nin büyük kapitale karşı yürüttüğü savaş kararsızdı, o monarşiyi defetmedi, orduyu ve devlet cihazını gerici elemanlardan temizlemedi, aydınlara karşı yanlış tavır takındı. Stamboliyski başarılardan başdönüklüğüne uğradı, BHÇB'ne uzun süreli egemenlik sağladığını hesabediyordu. İşte bu onun uyanıklığını zayıflattı. BHÇB yöneticileri, BKP ile hareket birliğine her zaman taraftar değillerdi. 1922 yılı sonlarında ise, partiyi baskı altına aldılar. Köylüle-

rin işçilersiz ve onlara karşı başlı başına egemenliği teorisi, tarihin yoklamasına yine dayanamadı.

Hükümet darbesinin galebesinde Bulgaristan Komünist Partisinin de ciddi kabahatı vardı. BKP Merkez Komitesi 9 Haziranda büyük bir siyasal hataya meydan verdi. Böyle bir önemli tarihi anda, parti yönetiminde devrim üzerine dar sosyalistçe doktrinci görüşler üstün geliyordu ve Merkez Komitesi, gelişmekte olan olaylara karışmama uğursuz kararını aldı. Merkez Komitesi, BKP'nin kasaba ve köy burjuvazisi arasındaki savaşa katılmayacağını, bağımsız bir mevzi alacağını ve işi, iç savaşa vardırırlarsa, o zamanki duruma göre tavır takınacağını bildirdi. Georgi Dimitrof'un dediği gibi, Merkez Komitesi partinin emekçiler arasında otoritesi ile emekçilerin faşizme beslediği nefreti gerektiği gibi değerlendiremedi, ancak bu anda BKP'nin kitleleri ayaklanmaya çağırması ve ona önderlik etmesi gerektiğini anlayamadı. BKP Merkez Komitesi, darbeyi burjuva hükümetleri arasında sıradan bir iktidar değişimi olarak kabul etti; en büyük, en azılı, en gerici burjuvazinin egemenliğinin kurulduğunu, demokrasinin yokedildiğini, faşizmin geldiğini kavrayamadı.

Merkez Komitesinin 9 Haziran 1923 tarihinde kitlelerin savaşını felce uğratan ve objektif olarak faşizmin galebesini kolaylaştıran tutumu, BKP'nin henüz yeni tipten, bolşevik tipinden bir parti seviyesine çıkmadığını gösterdi, fakat o artık kesinlikle leninizm yolunu tutmuştu. Çok geçmeden hata ettiğini anladı ve yalnız birkaç ay sonra kitleleri faşist diktatörlüğüne karşı silahlı hücuma kaldırdı.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BKP - ANTİFAŞİST EYLÜL AYAKLANMASININ ÖRGÜTÇÜSÜ VE YÖNETİCİSİDİR. AYAKLANMADAN SONRAKİ SİLAHLI SAVAŞ DÖNEMİ (1923 - 1925 y.)

1. Faşist Diktatörlüğüne Karşı Silahlı Savaş :

Ülkede Durumu :

Dokuz Haziran ayaklanmasının gaddarca bastırılmasına rağmen Aleksandır Tsankof'un faşist hükümeti rahat değildi. O, halkın ona düşman olduğunu ve Komünist Partisi var oldukça kendi mevzilerinin hiçte sağlam olmayacağını anlıyordu. Bundan dolayı, egemenlik kuran faşist gurubunun ilk ve en önemli görevi, Bulgaristan Komünist Partisini bozguna uğratmaktı.

Hükümet darbesinin daha ilk günlerinde gerici burjuva basını komünistlere karşı kuduzca saldırılara başladı, hükümeti, partiyi yoketmeye, kanun dışı ilân etmeye davet ediyordu. Gerici burjuva, güçlerini guruplaştırıyor, faşist örgütler kuruyor, silahlanıyordu. Köy ve kasabalarda parti kulüplerine ve toplantılarına baskın yapmaya, komünistleri tutup dövmeye başladılar. Burjuva mahkemeleri yüzlerce işçi ve köylüyü 9 Haziran ayaklanmasına katıldığından ötürü mahkum ediyordu.

Burjuva ideologlarının, Dokuz Haziran yönetiminin faşist özünü gizleme uğrundaki ümitsiz gayretleri bu

halk aleyhtarı faaliyette önemli bir an teşkil eder. Onlar kanlı hükümet darbesi yoluyla kurdukları yönetimi «drujbaş zulmüne» karşı bir zafer, halkın «çiftçi baskısından» kurtuluşu v.s. diye övünüyorlardı. Fakat büyük sermayenin ağırlığını kendi omuzlarında sezen halk, kolay kolay aldatılamazdı.

Faşist hükümet emekçi kitlelerin devamlı ve çetin savaşlarda elde ettiği hakları bir hamlede yoketti. Emekçilerin Stamboliyski hükümeti zamanında ulaştığı reformlar ve haklar kaldırıldı. Haziran ve Temmuz aylarında Bulgar parasında enflasyon belirtileri göründü. En gerekli malların fiyatları artıyor, reel maşlar hızla azalıyordu. Bu ekonomik akıma karşı emekçilerin grev örgütleme denemeleri polis aracılığıyla bastırılıyordu.

Tsankof hükümeti, eski burjuva partilerini bir faşist partisinde toplamak suretiyle diktatörlüğünü kavileştirmeye çalışıyordu. Fakat onun «sosyal barış», «toplumsal dayanışma» ve «sınıf siyaseti» çağrıları burjuva partilerinin hepsi arasında taraftar bulamadı. Meydana getirilen Demokratik Sgovor adındaki faşist birleşmesinde birlik yoktu. Buna Naroden Sgover, Narodnak partisi, Demokrat partisinin bir kısmı, Radikal partisinin sağ kolu giriyordu. Ayrı ayrı gruplar, hükümette daha büyük nüfuz, daha büyük pay kazanma uğrunda aralarında durmaksızın savaş yürütüyorlardı.

Bu siyasal manevralarla beraber ülkede faşist baskısı da hızlanıyordu. Komünist Partisine ve emekçilere karşı yapılan hücum gittikçe gerçek yüzünü gösteriyordu. Faşistleşmiş polis birlikleri, partiye baskınlar, kışkırtmalar yapıyordu. «Csvobojdenie» kooperatifinin mülküne el kondu. Tutuklanmalar geniş ölçüde yayıldı.

Halk kitlelerinin faşist bandalarına karşı nefreti ve direnci gittikçe artıyor ve keskinleşiyordu. Emekçiler Komünist Partisi etrafında birleşiyor ve düşmanla titiz bir çarpışmaya hazırlanıyordu.

Faşist zulmü komünistlerle çiftçilerin yakınlaşma oluşumunu hızlandırdı. Bu durum içinde, silahlı ayaklanma yoluyla yönetimi halkın eline geçirmesi, için bütün objektif koşullar vardı .Gerçekten de 9 Haziranda başarılı ayaklanmaya koşullar elverişliydi, fakat hükümet darbesinden sonra Eylülde de aynı koşullar vardı.

Dokuz Haziran taktiğini düzeltme savaşı. 9 Haziran 1923 tarihinden sonra, Parti Merkez Komitesinin yanlış 9 Haziran taktiğini düzeltme savaşı başladı. Bu alanda birkaç etkenin özellikle büyük önemi vardı.

Tarafsızlık taktiği en önce Komünist Enternasyonalı tarafından keskin eleştiriye uğradı.

Komünist Enternasyonalın İcra Komitesi (KEtK), BKP Merkez Komitesinin 9 Hazirandaki tutumu ve Pleven komünistlerine verdiği tarafsız kalma talimatını öğrenince 14 Haziranda BKP Merkez Komitesine şöyle bir telgraf yolladı: «Plevende yeni hükümete karşı savaşı engellediğinizi bildirir haber bizi endişeye düşürdü... Buradan çıkardığımız sonuca göre, durum hatta Stamboliyskiyle dahi olsa, beraber kesin kavileşecek ve komünistleri bozguna uğratacaktır. Durumu iyi düşünün, Kornilof ayaklanması esnasında bolşeviklerin taktiğini hatırlayın ve beklemeden hareket edin.»

Komünist Enternasyonalı İcra Komitesi Bulgaristan'da 9 Haziran olayları hakkında RKP (b) organı «Pravda» gazetesinde ve başka gazetelerde özel makalelerle de bildirildi. Komintern, Merkez Komitesine, neden olduğu hatayı göstermeye ve onun doğru bir siyasal yön almasına çalışıyordu.

BKP Merkez Komitesi, 9 Haziranda tuttuğu yanlış yolu derhal anlayamadı ve 9 Hazirandaki taktiğini savunmaya devam ediyordu. Komünist Enternasyonali ona yardım etmek için bu zamanlarda Kominternin ge-

nel sekreteri bulunan Vasil Kolarof'u Bulgaristan'a yolladı.

9 Haziran taktiğini düzeltmeye bir sıra yerli parti örgütlerinin Merkez Komitesine yöneltilen eleştirileri de yardım etti.

Daha 9 Haziranda birçok parti örgütleri derhal doğru yön aldı ve kitleleri BHÇB drujbalariyle beraber faşizme karşı savaşa yönelttiler. BKP MK'nin «silahlar çatılı tarafsızlık» kararından sonra yerli parti örgütleri disiplin gereğince MK talimatını yerine getirdi ve silahları çattı. Fakat 9 Haziran silahlı olayları yerli örgütleri parti taktiğine dair görüşleri, Merkez Komitesininkinden farklı olduğunu gösterdi. Bu anda yerli parti örgütleri protestolarını açıkça belirtmedi ama, daha sonraları KEİC'nin mevzileri belirdikten sonra bir sıra parti örgütü toplantılarında 9 Haziran taktiğini inceledi ve aldıkları kararlarda Merkez Komitesini ağır bir eleştiriye tuttular.

BKP Merkez Komitesinin 9 Haziran taktiği Sofya parti örgütlerinde tartışıldı, burada Dimitır Giçef'in başlık ettiği bir komünist gurubunun sunduğu karar tasarısında Merkez Komitesinin taktiği mahkûm ediliyordu.

Merkez Komitesinin 9 Haziran taktiği Vidin parti sancak komitesinin geniş oturumunda eleştirildi. Alınan kararda BKP Merkez Komitesi, devrimci taktik gütmeye çağırılıyordu.

Keza, Burgas ve Pazarcık, sancak komiteleri, Stara, Zagora kazası Dılboki köyü parti örgütü v.s. yerlerde de tarafsızlık taktiğine karşı geldiler. Parti kitleleri arasında, 9 Haziran taktiğine karşı hareket hızlanıyordu ve Georgi Dimitrof'un dediği gibi «yeter derecede vakit olsaydı, bütün parti 9 Hazirandaki yanlışı anlar onu mahkum ederdi.»

Parti örgütlerinin düşüncesi, Parti Merkez Komitesine kuvvetli etki gösterdi. Onlar, Kominternin aktif katkısı ile Merkez Komitesinde sağlam güçlerin, Bulgaristan Komünist Partisinin yeni bir yön tutması gerektiğini çabucak anlamalarına yardım etti.

BKP MK'nin 5-7 Ağustos 1923 Tarihsel Oturumu :

BKP Merkez Komitesinin, Vasil Kolarof'un iştirakiyle 5-7 Ağustos 1923 tarihinde yapılan oturumu, Partinin faşist yönetimi devirebilmek için doğru bir devrimci taktik kabul etmesine büyük yardım etti. Durumu temelden inceledikten sonra, oturum şöyle bir karar kabul etti: «9 Haziran hükümeti darbesi iktidar meselesini buhrana düşürdü. Bu buhrandan kurtulmak için kitlelerin işçi-köylü hükümeti adına silahlı ayaklanmasından başka çıkar yol yoktur.»

Kararda Merkez Komitesinin 9 Haziran taktiği ayıplanmamıştı, fakat buna rağmen bu kararın Partinin gelişmesinde tarihsel önemi vardır.

Parti, egemenliği silahlı ayaklanma yoluyla ele geçirmeyi ilk defa kendine görev biliyordu. Toplantıda bu sonuçla ilgili ayaklanmanın askeri-teknik ve siyasal hazırlığı üzerine tedbirler saptandı.

Merkez Komitesinin 5-7 Ağustosta aldığı kararda, savaşçı işçi-köylü birliğinin pratik olarak kurulmasının gereği de gözönünde bulunduruldu. 1921 yılında Parti bu soruna ilke açısından doğru yön almıştı, fakat, pratikte işçilerle köylüler arasında birlik kurulması yavaş gidiyordu. Ayaklanma hazırlanması kararı, partinin bu alanda pratik savaşına bir hız verdi.

Faşist hücumuna karşı bütün güçlerin birleştirilmesi biçimi olarak tek cephe sorununun ortaya konuş biçimi de yeni, doğru ve yaratıcı marksizm-leninizm ruhundaydı. Bu sorunda olduğu kadar Parti, yönetim or-

ganlarının günlük siyasal hareketindeki doktrinci görüşlerden de kurtuluyordu.

Parti, demokratik, antifaşist öz taşıyacak olan işçi - köylü hükümeti kurma uğrunda savaşmayı bir amaç edinmişti. Bununla o, demokrasi savaşı ile sosyalizm savaşı arasında bağlantıyı açık seçik anladığını gösteriyordu. O, işçi - köylü hükümeti uğrunda savaşırken aynı zamanda son amacından, yani, proleterya diktatörlüğünü kurma savaşından vazgeçmiyordu, fakat Bulgaristan'da o zamanki somut koşullar içinde o, kitleleri birleştiren, gericiliğe karşı olanların güçlerini çoğaltan gerçekçi görevlerin gerçekleştirilmesi sloganını doğru olarak kaldırdı ve savaş yürüttü.

BKP Merkez Komitesinin 5 - 7 Ağustos tarihli kararları partinin bolşevikleşmesi yolunda Bulgaristan Komünist Partisinin siyasal tutumundan kökten bir dönüşüm oluşturur. Georgi Dimitrof BKP V kongresinde şöyle dedi: «Komintern tarafından desteklenen sağlam marksist merkez, Parti yönetmenliğinde üstünlük gösterdi ve onun taktik ve stratejisinde kökten bir değişiklik yapılmasını kabul ettirdi.»

2. Antifaşist Eylül Ayaklanması :

Eylül Ayaklanmasının Siyasal ve Askeri - Teknik Hazırlığı :

Parti alınan kararları yerine getirmek için ayaklanmanın geniş ölçüde siyasal örgüt ve askeri teknik hazırlığına başladı.

Siyasal hazırlık daha Merkez Komitesinin 9 Haziran yanlışlığını silerken başladı. Parti örgütlerindeki tartışmalar, bir sıra yerli organlardan alınan apaçık ve eleştirisel kararlar bu faaliyette önemli bir an oluşturur.

Ayaklanmanın siyasal hazırlığına Georgi Dimitrof'-

un makaleleri büyük yardım etti. Bu makaleler Merkez Komitesinin öğütü üzerine yazılmış ve 1923 yılı Ağustos ve Eylül aylarında «Rabotniçeski vestnik»te yayınlanmışlardır. («Tek Cephe ve Kapitalin Hücumu», «Tek Cephe ve Burjuva Gericiliği», «Tek Cephe ve Siyasal Buhran» v.b.) Bu makalelerde, 9 Haziran hükümeti darbesinden sonra çok fazla genişleyen kapitalin ekonomik ve siyasal hücumları inceleniyordu. Georgi Dimitrof, 9 Hazirandan sonra kurulan yönetimi, faşist egemenliği, büyük kapitalin kaba ve gaddarca egemenliği olarak ele alıyordu. O, faşist yönetimin darbesinin yalnız Komünist Partisine yöneltilmediğini, Bulgaristan'da bütün demokratik güçlere, bütün Bulgaristan halkının çıkar ve haklarına karşı yönetildiğini belirtti. Emekçilerin ve aydınların bir partide birleşik örgütte olmadıklarını kaydetti. BKP ve BHÇB'nden başka işçi ve emekçilerin bir bölüğü, Sosyaldemokrat ve Radikal partilerindeydi. Bu partiler arasında görüş ayrılığı vardı, fakat buna rağmen bunlar arasında, faşizme karşı beraber çalışma ve savaşmak için ortak noktalar bulunuyordu, bunlar bir tek cephede birleşebilirdi.

Makaleler tek cephenin programını da açıklıyordu. Onun demokratik özü olmalıydı. BKP, emekçilerin hayati çıkarlarını koruma, yani maaşlarının artması, iş gününün azalması, iaşenin temin edilmesi, emekçi köylülerin toprağının korunması, vergilerin azalması, demokratik partilerin serbestçe çalışması, sansürün kaldırılması uğrunda beraber savaş yürütülmesini teklif ediyordu. Georgi Dimitrof makalelerinde işçi - köylü hükümeti sorununu da bu temeller üzerine geliştirdi.

BKP Merkez Komitesi, tek cephe kurulması hususunda üzerine düşen büyük siyasal sorumluluğu bilerek gerçekçi adımlar attı. Her şeyden önce Çiftçi Birliği ile tek cephe kurulması teklif edildi. 9 Hazirandan sonra BHÇB savaşçı güçlerinin başına geçmiş olan Petko D.

Petkof bu teklife cevap olarak, faşist yönetimi devirme savaşında BHÇB için Komünist Partisiyle omuz omuza, el ele yürümekten başka çıkar yol olmadığını söyledi. Buna benzer teklif Sosyaldemokrat partisi yönetim kuruluna da yapılmıştı. Fakat o, bir sıra siyasal manevralardan sonra teklifi reddetti. BKP Merkez Komitesi yerli parti örgütlerine bir teklif yolladı. Yönetmelikte 9 Haziran hükümet darbesi zamanında dağıtılan drujbaların yeniden kurulması için çiftçilere yardım etmeleri ve faşizme karşı beraber savaşı örgütlendirmeleri bildiriliyordu.

Parti, hızla askeri - teknik hazırlık yapıyordu. BKP Merkez Komitesi yönetiminde, askeri - teknik komite kuruldu. Ülke beş devrim sancağına bölündü. Plan gereğince ayaklanma bütün ülkede aynı zamanda başlaması gerekiyordu. Eğer, öngörülmeyen nedenlerden ötürü bazı sancaklarda ayaklanma belirlenen süreden önce başlarsa, komşu sancaklar onu derhal desteklemeye zorunluydu. Kasabalarda düşman kuvvetleri daha fazla olduğu için ayaklanmaya dışardan, yani köylerde yönetimi ele alan isyancı müfrezelerinden yardım gelecekti. Sofya'da büyük hazırlık görüldü. Başkentteki ayaklanmanın Vratsa sancağından bir isyancı ordusu tarafından desteklenmesi gerekiyordu. Burada komünist hareketi kuvvetli ve çok iyi hazırlanmıştı. Silah bulma ve parti üyelerinin askeri eğitimi uğrunda büyük gayretler sarfediliyordu. Ayaklanma hazırlığı sırasında parti organları birçok yerlerde BHÇB drujbalariyle bağlantı kurdu. Kurulan devrimci komitelere BHÇB temsilcileri de katılıyordu.

Faşist diktatörlüğü ve gizli çalışma koşullarında bütün bu faaliyetler büyük zorluklar içeriyordu. Kabul edilen ayaklanma planında Parti yönetiminde birlik olmaması bu zorlukları bir kat daha arttırıyordu. Merkez

Komitesi örgüt sekreteri Todor Lukanof ayaklanmaya karşı çıktı ve bu tutumu ile hazırlığa engel oluyordu. O, yakında yapılacak olan seçimlerde faşist yönetimin halk arasında desteği olmadığı için hezimete uğrayacağı, komünistlerle çiftçilerin seçimleri kazanıp iktidara geleceği kanısındaydı. Bu tutumuna rağmen o, parti yönetiminden çıkarılmamıştı.

Düşman da boş durmuyordu. Tsankof hükümeti, Partinin taktiğindeki değişikliği sezdi ve ayaklanma hazırlandığını anladı. Komünistlerle çiftçiler arasında hareket birliği kurulması, kitlelerin faşist diktatörlüğüne karşı devrimci aktifliği hükümet çevrelerinde büyük tedirginlik yaratıyordu. Parti militanlarına karşı baskı arttırıldı. Hükümet, ayaklanma hazırlığını bozmak ve suya düşürmek maksadıyle BKP'ye darbe indirmeye karar aldı. 12 Eylülde komünistleri kitle halinde tutukladılar. Düşman 2 000'den fazla kişiyi ele geçirdi. BKP Merkez Komitesi hükümetin bu niyetini peşin öğrenmiş ve yerli yönetmenlere gizlenmelerini ihtar etmişse de, bazı yerlerde Partinin bu uyarmaları yerine getirilmedi. Polis, parti kulüplerini kapadı, parti ve sendika yayınlarını durdurdu. Hükümet BKP Merkez Komitesi üyelerini tutuklamak ve bu yolla bütün partiyi başsız bırakmak istiyordu. Fakat bunu başaramdı. Merkez Komitesi üyelerinden yalnız Hristo Kabakçiyef tutuklanmıştı.

Faşist hükümet bu yolla bütün partiyi felce uğratma yeltenişlerinden sonuç alamadı. Parti temel güçlerini korudu ve ayaklanmanın hazırlığına hızla devam etti. Tutuklanmalar bütün ülkede kitlesel tiksinti uyandırdı ve emekçilerin devrimci hareketini daha da hızlandırdı. 14 Eylülde Sofya'da siyasal grev ilân edildi. Sofya'da siyasal grevle ilgili pazar yerinde tertiplenen mitingde polisle işçiler arasında kanlı çarpışmalar oldu. Bu çar-

pışmalar kitlelerin faşist yönetimine karşı savaşa hazır olduğunu gösterdi. 12 Eylülde yapılan tutuklamalar, parti müfrezeleriyle hükümet organları arasında ilk silahlı çarpışmaların başlamasına neden oldu.

Eylül Ayaklanmasının Patlak Vermesi ve Gelişmesi :

Böyle bir gergin durum karşısında BKP Merkez Komitesi önünde Partiyi doğru bir eyleme yöneltmek gibi sorumluluk taşıyan bir görev duruyordu. 15 ve 20 Eylül oturumunda Merkez Komitesi Todor Lukanofun direnmesine rağmen 22 Eylülü 23'e bağlayan gecede ayaklanmanın başlamasını isteyen Vasil Kolarof ve Georgi Dimitrof'un önerilerini kabul etti. Vasil Kolarof, Georgi Dimitrof ve Gavril Genof Genel Askeri - Devrim Komitesi üyesi seçildiler. Ayaklanma kararı bütün parti örgütlerine yollandı. 22 Eylülü 23'e bağlayan gece bütün ülkede binlerce işçi ve emekçi köylü faşist diktatörlüğüne karşı silahlı savaşa başladı.

13 Eylülde Mıglij köyünde ayaklanma vakitsiz olarak patlak verdi. İsyancılar köyü zaptetti, işçi - köylü idaresi ilân ederek yollanan faşist müfrezeleriyle savaşa başladılar. Köyün kenarında tepelere siperlenen isyancılar 21 - 22 Eylüle kadar kahramanca direndiler.

19 Eylülü 20'ye bağlayan gecede ayaklanma bütün Stara Zagora sancağını, yani Stara Zagora, Nova Zagora, Kazanlık, Çirpan ilçelerini kapladı. Stara Zagora sancağında ayaklanan halk hemen hemen bütün köyleri zaptetmişti. Stara Zagora, Nova Zagora, Kazanlık ve Çirpan kasabalarının alınması örgütlendirilmişti. Nova Zagora'da ayaklanma çok iyi hazırlanmıştı, burada savaşçı müfrezelerin başına cesur komünist Petko Enef geçti. Fakat Stara Zagora Eylülcülerin kahramanca savaşı komşu sancaklar tarafından desteklenmedi, onlar ayaklanmadı ve bu da hükümete polis ve asker bir-

likleri yığmasına ve ayaklanma bütün ülkede başlamadan önce bu sancakta devrimci savaşı bastırmasına olanak verdi.

Ayaklanma Kuzeybatı Bulgaristan'da, özellikle Vratsa ve kısmen Vidin sancağında en kitlesel ve en iyi biçimde örgütlendirilmişti. Burada ayaklanmayı doğrudan doğruya Vasil Kolarof, Georgi Dimitrof ve Gavril Genof yönetiyordu. İlk günlerde silahlı müfrezeler Ferdinand (şimdi Mihaylofgrat) Berkovitsa, Bela Slatina, Orahovo'yu zaptetti. 25 Eylülde Boyçinovtsi garı çevresinde kahramanca savaş başladı, burada hükümet birlikleri yenilip tutsak edildi.

Vidin sancağındaki ayaklanma Lom ilçesinde kitlesel bir biçim almıştı. Kışlalar hariç hemen bütün Lom kasabası isyancıların kontrolü altındaydı. Brusartsi garı yanındaki çarpışmalarda efsanevi papaz Andrey son derece büyük kahramanlık ve mertlik gösterdi.

Hristo Mihaylof, Georgi Damyanof, Zamfir Popof, Ferdinan Kozovski v.b. parti yöneticileri ve savaşçı isyancı müfrezeleri kumandanlarının Kuzeybatı Bulgaristan'da ayaklanmaya büyük hizmeti olmuştur.

Eylül ayaklanması Stara Zagora ve Kuzeybatı Bulgaristan'dan başka, İhtiman, Dolna, Banya, Razlog, Pazarcık, Peştere, Popovo, Grudovo, Novipazar kazalarında ve daha bir sıra yerlerde patlak verdi.

Faşist hükümetinin en büyük kuvvetleri bulunan Sofya'da ayaklanma, peşin büyük hazırlıklara rağmen başlayamadı. 21 Eylülde Askeri - Devrimci Komitenin ele geçmesi ve özverici komünist Dimitir Giçef'in öldürülmesi ayaklanma hazırlığını suya düşürdü ve bozdu. Sofya'da meydana gelen bu durum, bütün ülkede ayaklanmanın gelişmesini çok kötü etkiledi.

Plovdif, Ruse, Varna, Şumen, Pleven, Burgas gibi büyük administratif merkezleri de buradaki kuvvetli

parti örgütlerine rağmen ayaklanmadı. Bu da faşist hükümete, kuvvetlerini bir yerden başka yere aktarma ve ayaklanmayı ayrı ayrı parçalar halinde bastırma olanağı verdi. Eylül sonunda bütün ülkede isyancı güçlerin direnci kırılmıştı. Ayaklanma başarısızlığa uğradı.

Faşizme karşı halk savaşının örgütlü ifadesi olan Eylül ayaklanması, Bulgaristan'da burjuva egemenliğini ürküttü. O, ölüm korkusu içinde kaldı. Bundan ötürü de ayaklanma, görülmedik bir gaddarlık ve canavarlıkla bastırıldı. Birçok Eylülcü kahraman, kuduz faşist köpekler tarafından mahkemesiz asıldı veya kurşuna dizildi, onlarca köy yıkıldı, binlerce ana, kızkardeş, kadın ve çocuk karalara büründü. Faşist cellatlar Bulgaristan halkını kana boyadı. Bulgaristan halkı, sınıf savaşının acısını tattı ve sert mantığını anladı, alevler içinde yanan ülkeyi gördü. O zamanlar Anton Straşimirof «Halkı öylesine kestiler ki, onların yaptığını eski işgalciler bile yapmamıştır» diye yazdı. Şair Asen Razsvetnikof gizlenilmez bir elemle şöyle yazdı:

Yurdum, senin çorak ovalarında
Kurtlar çakallar uluyor
Güneş batıya çevrilmiş
Ortalık yangın ve kan kokuyor!

Faşistlerin Bulgaristan halkına yaptığı işkence ilerici insanlığın tiksintisini uyandırdı. Sovyet halkları bu sonsuz ve yabanice zulüm ve işkenceye karşı şiddetli protestosunu belirtti. Onlar göçmen Eylülcülere sığınak verdi.

Eylül Ayaklanmasının Başarısızlığının Nedenleri :

1923 yılı Eylül ayaklanmasının başarısızlığının ana nedeni, Bulgaristan Komünist Partisinin yeter derecede bolşevikleşmemesidir. Oktobr devriminden sonra o, leninizmle silahlanma yolunda önemli adımlar attı, fakat daha yeni tipten, bolşevik tipinden bir parti düzeyine

çıkamamıştı. 5 - 7 Ağustos 1923'te Merkez Komitesinin tarihsel oturumunda parti bir sıra stratejik ve taktik sorunlarda köklü dönüşüm yaptı. Dokuz Haziran taktiğinin hatalı olduğunu ilke yönüden belirten bir plan çizilmişti, fakat bu taktik açık olarak ayıplanmadı. Partinin ayaklanmaya doğru yöneldiği Ağustosun başından Eylülün ortalarına, yani ayaklanmanın başlamasına kadar geçen dönem hatayı anlamak ve Dokuz Haziranın zararlı kalıntılarını Partinin yukardan aşağı bütün örgütlerinden atmak için pek kısaydı. Birçok yerde sağlam bir işçi - köylü birliğinin gerektiğini henüz anlamamış parti militanları vardı. Çiftçilerle komünistler arasında birlik ve tek cephe kurmak için her yerde savaş yürütülmedi. Bazı sancaklarda silahlı ayaklanma sorununda kararsızlık hâlâ devam ediyordu. Bütün bunlardan ötürü ülkenin birçok merkezlerinde ayaklanma başlamadı.

İkinci olarak, partinin antifaşist silahlı savaşta orduyu hiç olmazsa onun en önemli birliklerini kendinden yana kazanmaması çok olumsuz etki gösterdi. Partinin orduda peşin çalışmaları son derece yetersizdi. Bundan dolayı faşist burjuvazi, ayaklanmayı bastırma savaşında orduyu kullanabildi.

Eylül ayaklanmasına halk aydınlarının en geniş tabakalarının katılmamaları da olumsuz etki gösterdi. Parti onları kendi savaşçı bayrağı altına çekme uğrunda aktif olarak çalışmıyordu. Halbuki halkın ve küçük burjuva tabakaları arasında halk aydınlarının büyük etkisi olduğu bilinmektedir.

Ayaklanmanın başarısızlıkla sona ermesinde çözümleyici etki gösteren başlıca nedenler bunlardır. Bu nedenlerin açıklanması ve incelenmesinden Parti, emekçilerin faşizme ve kapitalizme karşı gelecekteki savaşlarını örgütlendirme çalışmalarında başlıca ibret dersini aldı.

Ayaklanma anında daha bir sıra zayıflıklara meydan verildi. Bunlar da halkın silahlı savaşına olumsuz etki gösterdi. Bu zayıflıklardan bazıları : Ayaklanmanın bütün ülkede sağlam bir yönetimi olmaması, ayaklanma anında siyasal çalışmaların yetersiz oluşu, ayaklanmanın başlamasını bildiren işaretlerin tam olarak tesbit edilmemesi, partizan hareketi kurulmamasıdır. Halbuki partizanlar cephe gerisinde köprüleri, demiryollarını ve hükümetin başka ulaştırma araçlarını tahrip ederek v.b. büyük işler becerebilirlerdi.

Eylül Ayaklanmasının Niteliği ve Önemi :

1923 yılı Eylül ayaklanmasının halkçı, antifaşist özü vardı. O, işçi - köylü hükümeti kurma adına yapıldı. Bulgaristan'da proleter diktatörlüğü ve Sovyet egemenliği kurmayı istemiyordu.

Ayaklanmanın başarılı geçtiği her yerde işçi ve köylülerin devrimci egemenliğinin yerli organları kuruluyordu.

Eylül ayaklanması halkın devrimci tarihinde büyük rol oynadı. O, işçi sınıfına ve köylülere kendi güçlerine inanç aşıladı, onların kudretini gösterdi, faşist diktatörlüğünü yıkma yolunu saptadı. Georgi Dimitrof Eylül ayaklanmasını yerinde olarak 9 Eylül 1944 ayaklanmasının genel provasına, onun rolünü, 1905 yılında Rus devriminin Oktobr devrimi zaferinde oynadığı role benzetti.

Eylül ayaklanması halk ile faşizm arasındaki çelişkileri daha da keskinleştirdi, araya derin bir kanlı çizgi çekti, işçi ve köylüleri faşist egemenliğinden sürekli olarak ayırdı. Daha sonraları Bulgaristan'da faşist hükümetleri çeşitli manevra ve usullerle bazı emekçi tabakaları arasına sokulup kendilerine burada sosyal dayanak yaratmak için birçok ümitsiz gayretler sarfettiler. Fakat onların bu gayretleri boşa gitti. Halk, faşistler-

den nefret etmiş, ayaklanmayı bastırırken yaptıkları zulüm ve işkenceler onu iğrendirmişti.

Eylül ayaklanması, dünyada faşizme karşı ilk örgütlü ayaklanmaydı. Ondan yalnız BKP değil, başka komünist partileri de değerli ibret dersi aldılar. Daha sonraları uluslararası komünist hareketinin bir sıra problemleri BKP'nin Eylül ayaklanması tecrübeleri ışığı altında tartışılıp değerlendiriliyordu. Bundan dolayı da onun uluslararası yankısı hezimetle beraber yokolup gitmedi.

Eylül ayaklanması, Bulgaristan Komünist Partisinin leninizmin düşünce, taktik ve örgüt silahlariyle silahlanmasına çok büyük yardım etti. Savaş ateşinde o bir sıra bolşevik erdemlerini denedi ve kavileştirdi. Parti, yalnız sosyalist düşüncelerini ajitasyon ve propaganda etmek ve proletaryanın sınıf bilincini yükseltmekle görevli değil de, kitleleri devlet yönetimini alma savaşlarında örgütlendirip yönetmek gibi sorumlu ve güçlü görevlerle yüklü bir güç olarak meydana çıktı.

Eylül ayaklanması işçilerle köylüler arasında birliği kuvvetlendirdi. Partiye devrimci uyuşmalara, gizli ve açık savaşın ayarlanması üzerine Lenin teorisinin hayatta nasıl gerçekleştirileceğini gösterdi. Bundan dolayı Georgi Dimitrof, Eylül ayaklanmasını Bulgaristan Komünist Partisinin bolşevikleşmesinde bir dönüm noktası olarak nitelendirdi.

3. Ayaklanmadan Sonra Bulgaristan Komünist Partisi :

Parti Örgütlerinin Yeni Baştan Kurulması :

Eylül ayaklanması hezimeti Bulgaristan'da devrimci işçi hareketine, herşeyden önce, onun öncüsü Bulgaristan Komünist Partisine ağır darbe indirdi. Binlerce savaşçı komünist çarpışmalarda öldü, ya da kudur-

atıldı, bir kısmı da düşmanın zulmünden kaçınmak için muş faşistler tarafından öldürüldü, bir kısmı hapislere sınır dışına çıkmak zorunda kaldı. Parti örgütleri büsbütün dağılmıştı.

Faşist yönetim kitlesel zulüm yoluyla mevzilerini kuvvetlendirmeye çalışıyordu, fakat buna rağmen rahat değildi. O, halk kitlelerinin yaratılan bu durumla barışmak istemediğini görüyordu. Onlar, faşist hükümeti kanunsuz buluyordu. Halk hezimete uğradı, fakat kendini yenilmiş kabul etmiyordu, onun savaş istemi kırılmamıştı.

Parti örgütlerini yeni baştan kurmak ve saflarını sıklaştırmak BKP'nin bu anda çözümlemesi gereken birinci ve en önemli görevlerden biriydi. Parti Merkez Komitesi de dağılmış ve felce uğratılmıştı. Vasil Kolarof ve Georgi Dimitrof'un teşebbüsüyle 15 Ekimde Merkez Komitesinin Sınırdışı Bürosu kuruldu ve parti organı «Rabotniçeski vestnik» çıkarılmaya başlandı. Ülkedeki Merkez Komitesi bütünlendi ve aktifleştirildi. Todor Petrof, Yako Dorosief, Petır Georgief, Jeko Dimitrof MK oluşturdular. Sınırdışı Büronun direktifi üzere Stanke Dimitrof Bulgaristan'a yollandı ve parti yöneticiliğini eline aldı.

Derin gizlilik ve ağır zulüm koşulları altında yerli parti örgütlerinin yeni baştan kurulması uğrunda geniş bir faaliyet yürütülüyordu. Ağır koşullar, parti militanlarından büyük direniş, soğukkanlılık ve komünist özveriliği istiyordu. Ekim ve Kasım aylarında hemen her yerde parti sancak komiteleri kuruldu. Daha büyükçe parti örgütleri aktifleştirildi. 1923 yılı sonuna kadar faşist zulmünden en fazla zarar görmüş olan bölgeler de dahil, partinin başka zvenoları da yenilendi.

9 Haziran siyasetine, Eylül ayaklanmasına ve partinin çizdiği yeni ayaklanma planına karşı takınılan ta-

vır parti üyeliğinin yenilenmesinde başlıca siyasal ölçü olarak alınıyordu. Teslimiyetçi 9 Haziran mevzilerinde duranlar, Eylül ayaklanmasını ve ayaklanmadan sonra Partinin aldığı yönü tastik etmeyenler parti üyeliğine alınmıyordu.

Partinin 1923 yılı Kasım ayında yapılacak olan meclis seçimlerine katılması sorunu, Eylül ayaklanmasından sonra onun karşılaştığı başlıca siyasal sorunlardan biriydi. Faşist yönetimi seçimleri 18 Kasım tarihine aldı, halka yapacağı ağır zulüm sayesinde kolayca zafere ulaşacağını ve durumunu yasallaştıracağını ümit ediyordu. Partinin seçimlere katılma koşulları elverişli değildi. Parti örgütlerinin yenilenmesi henüz sona ermemişti. Bulgaristan Çiftçi Birliği büsbütün dağılmıştı. Partinin her türlü açık belirtisi gaddarca bastırılıyordu. Binlerce seçmen gerçekten oy verme hakkından mahrum edilmişti. Komünistlerin ve çiftçilerin seçim önü toplantıları yasaklanmıştı.

Bulgaristan Komünist Partisi ve Bulgaristan Çiftçi Birliği Meclis seçimlerine katılmak için tek cephe kurdular. Onlar ortak programla çıktılar. Bulgaristan'da işçi - köylü hükümeti kurulması, programda temel isteklerden biriydi.

Meclis seçimlerinde işçi - köylü bloku 300 bine yakın oy kazandı. Bu, halk kitlelerinin büyük bir başarısıydı. 300 bin seçmen ağır faşist zulmü altında burjuva - faşist diktatörlüğüne karşı, işçi - köylü hükümetine oy verdi. Seçimlerin sonucu faşist hükümetinin siyasal iflasını ve halkın BKP ile BHÇB'nin arkasında savaşa devam etmeye hazır olduğunu gösterdi. Ülkenin birçok yerlerinde komünistlerle çiftçilerin bloku hükümetten daha fazla oy aldı. Örneğin Varna, Tırnovo sancaklarında, Gabrovo, Gorna Orahovitsa ve başka yerlerde durum böyleydi. Stanke - Dimitrof şöyle yazdı: «Seçimle-

rin sonucu, işçilerle köylülerin sımsıkı birleşmesi sayesinde zafer kazanılabileceği inancını yeniledi.»

Sağcı Oportünizme Karşı Savaş :

Meclis seçimlerinden sonra partinin yeni baştan kurulması ve güçlendirilmesi faaliyetine bir de onun saflarında belirmiş olan oportünist elemanların temizlenmesi savaşı eklenmişti. Bu savaş gittikçe hızlanıyordu.

Partide sağcı oportünist belirtileri Eylül ayaklanmasından önce vardı, fakat ayaklanmanın hezimetinden sonra onlar daha da çoğaldı. 1923 yılı meclis seçimlerinde seçilen birkaç komünist mebusta teslimiyetçi tutumun ifadecisi oldular. Nikola Sakarof bunlara öncülük ediyordu. Bunlardan başka bir de Ivan Klinçarof'un öncülüğü altında «solcu» tasfiyeciler belirdi, bunlar aslında Sakarofçuların mevzilerini tutuyor ve onların oportünist hareket hattını yürütüyorlardı.

Millet Meclisine 8 komünist mebus seçildi. Onların burada Parti programını yürütmeleri, kanlı 9 Haziran rejimini açığa vurmaları ve kendi tutumlariyle kitlelerin savaşçı ruhunu yükseltip korumaları gerekiyordu. Fakat bu olmadı. Komünist mebuslar teslimiyetçi tutumun ifadecisi oldular. Nikola Sakarof tarafından 24 Aralık 1923 tarihinde yapılan meclis gurubunun bildirisinde tasfiyecilerin görüşleri açıklanmıştı. Tasfiyeci oportünistler Dokuz Haziran taktiğini savunuyor ve Komünist Partisinin şimdi de aynı bu siyaseti gütmesi taraftarıydılar. Onlar Eylül ayaklanmasını reddediyor ve onu «akılsızca hareket» «maceracılık» olarak nitelendiriyorlardı. Oportünistler partinin Kominternle bağlarını kesmesini istiyordu. Onlar, faşist diktatörlüğü ile bağdaşma taraftarıydı, var olan «yasalar» çerçevesinde sadece legal savaşa davet ediyorlardı, tek cepheye

rında bir legal partinin devrimci özünü koruyabileceğini anlıyordu.

BKP nin ilk işi, kendi örgütlerini illegal temel üzerine yeni baştan kurmaktı. Devam etmekte olan kuduzca faşist terör ve Merkez Komitesi üyelerinin çoğunun ölüm cezasına mahkûm edilmiş olması yüzünden Merkez Komitesi memleket dışında bulunuyordu. Bulgaristan içinde yürütme bürosu (YB) kuruldu. Bu, Sınır Dışı Merkez Komitesiyle bağlantı içindeydi. Ülke 6 vilâyete ve 18 sancağa ayrılmıştı. Terörün doğurduğu güçlükleri yenen yürütme bürosu Sofya, Plovdif, Pernik, Varna, Şumen ve başka kasabalarda sancak örgütlerini kurdu. O, illegal materyallar yayınlıyor, bütün temel siyasal olaylarda görev alıyor, komünistler aracılığıyle işçi sınıfı ve emekçilerin bütün savaşını ve doğmakta olan kitlesel örgütlerin faaliyetini yönetiyordu. Parti örgütleri üretim ilkesi gereğince kuruluyordu.

Bu, kahramanlıklarla dolu bir devreydi. Kadroların toplanması ve dağılan örgütlerin yeniden kurulması büyük gayret istiyordu. Parti, güçlükleri başarıyla yeniyordu.

Parti, Merkez Komitesi uluslararası ilerici toplumun yardımıyla, Bulgaristan'daki terörün kurbanlarıyla dayanışma girişimlerini örgütledi. Anri Barbüs, Maksim Gorki, Albert Anyştayn ve Aleksandır Serafimoviç gibi dünyaca tanınmış yazar ve toplum adamı faşist zulmüne karşı baş kaldırdılar. Barbüsün Bulgaristan'ı bir ziyareti sonunda edindiği izlenimlere dayanarak yazdığı «Cellâtlar» kitabı Bulgar faşizminin içyüzünün açığa vurulmasına çok yardım etti. Bulgaristan'da terör kurbanlarının savunmasında Sovyetler Birliği birinci dereceli rol oynuyordu. Yüzlerce Bulgar göçmeni oraya sığınıp kurtuldu. Memleket için BKP teröre karşı, genel af çıkarılması ve faşizm kurbanlarının savunulması uğrunda çetin savaş yürütüyordu. Bu savaşta komünist edebiyatçı-

Kolarof, Georgi Dimitrof, Stanke Dimitrof ve başka parti militanları okudu.

Bu tartışmalar meydana gelmiş olan yeni duruma değer biçti, partinin durumunu değerlendirdi ve önde duran ödevler tayin edildi. İşçi hareketinde meydana gelmiş olan durgunluğa uygun yeni bir taktik hazırlandı. Bu taktiğin gerçekleştirilmesinde Parti, Rus devrimcilerinin örneğini Marks ve Leninin direktifini gözönünde bulunduruyordu.

Parti yeni taktiğinin aslı, geçici geri çekilme koşullarında kitleleri kazanma savaşından ibaretti. Bu, çalışma biçim ve yöntemlerinin değiştirilmesini gerektiriyordu. İşçi sınıfının ve başka emekçilerin en önemli çıkarlarını koruma savaşı ön planda geliyordu. Ekonomik istekler, yani emeğin korunması, 8 saatlik işgünü, maaşların arttırılması en büyük önem taşıyordu. Yeni taktik, kitlelerin geniş faaliyetine destek olarak illegal örgütlerin kurulmasını öngörüyordu. Aynı zamanda, seçim ve parlamenter yönetime katılma, çizgisi de çizilmişti. SSCB yi koruma ve uluslararası proletarya ile dayanışma en önemli görevlerden biri olarak kalıyordu.

Parti, Emek Bloku kurmayı görev edindi. Bunun kuruluşunda, ağırlık, kitleleri onların en yakın çıkarlarını koruma savaşı oluşumunda tabandan hareket etmek gerektiriyordu. Bununla yanyana, faşist olmayan güçlerle, başlıca Çiftçi Birliğinin solcu bölüğü ile işbirliği öngörülüyordu. Parti örgütleri, drujbalara güçlerini derleyib toplama konusunda yardım ediyor ve sağcı elemanların içyüzünü açıklıyorlardı.

BKP, illegal örgütlere güvenmekle beraber legal Marksist - Leninist Parti kurulması gerekliliğini anlıyordu. Bu sorunun ortaya konuşunda Parti, işçi sınıfının kavileşen mevzilerini gözönünde bulunduruyordu. O, büyüyen kadroların, muhtemel bir oportünist tehlikesine karşı koymayı becereceğini, faşist rejimin koşulla-

rolü altına alınmıştı, bu bankaların sermayesi dış monopollarla bağlıydı.

Kapitalistler devrimci hareketin bozguna uğratılmasından faydalanarak gaddarca hücum ediyorlardı. İşçiler gaddarca sömürülüyordu. İş günü uzun, maaşlar azdı. Salt işçi sınıfı ve köylülerin değil, orta hallilerin ve memurların durumu da kötüydü. İş zor bulunuyor, zanaatçıların malları zor satılıyordu.

Burjuva, sosyo-ekonomik değişikliklere, geçici hezimete ve işçi hareketinin zayıflamasına dayanarak kendi egemenlik biçimlerini değiştirmeye çalışıyordu. Bu, 1926 yılının Ocak ayında Aleksandır Tsankof hükümetini Andrey Lapçef hükümetiyle değiştirmesinde ifadesini buldu. Yeni hükümet, teröre devam etmekle beraber, hileye ve demagojiye de baş vurmaya yeltendi. Cephe darbesini, sınırlı çekilişlerle yumuşaması, burjuvaziye geçici bir zaman için egemenliğini sağlamlaştırma olanağını veriyordu. Buna, Batı Avrupa kapitalistlerinden yüksek faizle ve oldukça büyük siyasal angajmanla aldığı iki kredi yardım etti. Lapçef hükümetinin yönetiminde ilerici güçlere baskı, emekçilerin fazla sömürülmesi, halkın hak ve hukuktan mahrumiyeti temel yeri alıyordu.

Değişmiş olan durum, Parti önüne yeni görevler koyuyordu. Bu, çalışma ve savaş yöntem ve biçimlerinin değiştirmeyi parti, hareket çizgisine yeniden değer biçmeyi, yeni taktik hazırlamayı gerektiriyordu.

Yeni Görevler ve Yeni Taktik :

Parti ve işçi hareketi örgütlü bir şekilde geri çekilmesi gerekiyordu. Hezimetten sonraki durum illegal çalışmaların legal çalışmalarla becerikli bir biçimde birleştirilmesini gerektiriyordu. Yeni görevlerin Parti tarafından incelenip benimsenmesi önde duruyordu. Onlar 1925 yılında Moskova ve 1926 yılında BKP Merkez Komitesinin Viyana oturumunda incelendi. Bu incelemelere Partinin aktif yöneticileri katıldı. Temel raporları Vasil

du. Bir yandan Sovyetler Birliğinde, öte yandan kapitalist sisteminde durum sağlamlaşıyordu.

Kapitalizmin sağlamlaşması, emekle kapital arasında, monopollarla halk arasında, sömürgelerle metropoller arasında, keza ayrı ayrı kapitalist ülkeler arasındaki çelişkileri kaldıracak durumda değildi. Bundan ötürü de bu sağlamlaşma sınırlı ve süreli bir nitelik taşıyordu.

Sovyetler Birliğinin gelişmesi, sosyalist toplum sisteminin üstünlüğünü durmaksızın artan bir güçle gözler önüne seriyordu. Sovyetler, sanayi gelişmesinin yüksek tempolarını gösterdi. O, 1927 yılında savaş öncesi düzeye ulaştı ve onu geçti. Onun artan gücü ve barışsever dış siyaseti bütün kıtalarda emekçiler arasında geniş yankılar uyandırıyordu.

Kapitalist dünyası bununla bağdaşmak istemiyordu. Kapitalin kiralık adamları kışkırtıcılık ve şantaj yapıyordu. Onlar Varşova'da Sovyet elçisinin öldürülmesini örgütlediler. Londra ve Pekin'de olay çıkardılar. 1927 yılında İngiltere, Sovyetler Birliği ile diplomatik ilişkilerini kesti. Bütün güçlüklere rağmen Sovyetler Birliği başarıyle ilerliyor, sosyalist ekonomisini kuvvetlendiriyordu.

Burjuva Bulgaristan 1924 yılı sonlarında, kapitalist sağlamlaşması dönemine girdi.

Köy ekonomisi savaş öncesi düzeyi geçti. 1908 - 1912 yıllarında 32,3 milyon dk olan işlenir toprak, 1929 da 35,8 milyon dekara çıktı. Tütün, pamuk, şeker pancarı üretimi arttı. Fakat toprağın verimsizliği giderilemedi. Sanayi ve tarım ürünlerinin fiyatları arasında büyük fark vardı.

Sanayide de değişiklikler oldu. Ana kapital yenileniyordu. Sanayi ürünleri artırıldı. Bunun daha fazla tütün, yağ ve işleme sanayii ve ham tütün üretimi, birkaç misli arttırılmıştı.

Hissedar şirketlerinin sayısı çoğaldı. Bankaların rolü büyüyordu. Ülkenin ekonomisi birkaç bankanın kont-

BEŞİNCİ BÖLÜM

KAPİTALİZMİN SINIRLI GÜÇLENMESİ VE ANTİFAŞİST HAREKETİN GELİŞME YILLARINDA BKP NİN ÇALIŞMALARI

(1925 - 1935 y.)

1925 yılı Nisan ayı hezimetinden sonra Parti ağır bir dönem geçirdi. Sınıf düşmanları geçici bir süre için mevzilerini kuvvetlendirdiler. Proleter savaşçıları canavarca kovuşturuluyordu. İşçi ve antifaşist hareketi büyük güçlükler karşısında kaldı. Emekçiler ağır çileler çekiyordu. Kendi davalarını korumak için büyük kahramanlık ve özverilik göstermeleri gerekiyordu.

1. Legal Savaşın İllegal Savaşla Birleştirilmesi :

Kapitalizmin Sınırlı Güçlenmesi :

Yüce Oktobr Sosyalist devriminin etkisiyle Avrupada hızlanmış olan devrimci kalkınma artık durgunlaşmıştı. Almanya'da, Polonya'da, İtalya'da, Macaristan'da proletarya hezimete uğratıldı. Burjuvazi, işçi ve köylü hareketini geçici bir zaman için bozguna uğrattı.

Monopolların ekonomik ve siyasal egemenliği geçici bir sağlamlaşma devresine girdi. Ekonomik hayatta bir canlanma başladı. Sömürücülüğü arttırma, kapitalizmin alanına yeni «bölgeler» çekme ve başlıca tekniği geliştirme ve emeği entansifleştirme yoluyla üretim genişletildi.

Dünyada birbirine karşıt iki oluşum göze çarpıyor-

Merkez Komitesi üyeleri Kosta Yankof, İvan Minef ve Jeko Dimitrof, sendika ve kitlesel örgüt yöneticileri Temelkof ve Ana Maymunkova da öldürüldüler. Tek cepheci çiftçiler Dimitır Grançarof ve Nikoloy Petrin de öldürüldü. 1925 yılı Nisan olaylarında antifaşist şairler Hristo Yasenof, Geo Milef, Sergey Rumantsef gaddarca öldürüldüler.

Bulgaristan Komünist Partisine büyük darbe indirilmişti. Antifaşist hareket ağır kayıplara uğradı. Bulgaristan'da faşiszm geçici bir zafer kazandı.

Partide, geçici bir zaman içinde böylesine yanlış, aşırı solcu hareket çizgisi tutulmasının başlıca nedenlerinden biri, Eylül ayaklanmasından sonra en sağlam ve görgülü, nüfuzlu Parti yöneticilerinin ülkede olmamasıydı. Onların Bulgaristan'da 1924 - 1925 yıllarında meydana gelen karmaşık ve çelişkili durumda kitlelerin savaşını yakından yönetme olanağı yoktu.

doluydu. Tutuklananlara çok ağır işkenceler ediliyordu. Parti safları seyrekleşiyordu.

Parti, bu olağanüstü ağır ve silâhlı savaşa devam etmeye elverişsiz bir durumda, örgütlü olarak geri çekilmeye başlayacağı ve kitleler arasına siperleneceği yerde, faşist yönetimle çetin, korkunç ve kanlı çarpışmalara girişti. Partinin Askerî Merkezi yönetiminde, çok ileri giden faşist temsilcilerini cezalandırmak için özel terörist grupları kuruldu. Savaşçı komünistler işitilmedik kahramanlıklar gösterdi, fakat onların terörist hareketi şüphesiz ki, onaylanabilecek bir iş değildi. Faşist canavarlığından doğmuş olsa da kişisel kızıl terör emekçi savaşlarının yerini tutamazdı.

Merkez Komitesi Sınır Dışı Bürosu ve Kominternin kesin ve enerji direktiflerine rağmen Partinin askerî yöneticileri durumu doğru değerlendiremedi ve silâhlı ayaklanma hareket çizgisinden vazgeçmedi. O, Partiyi kişisel aşırı solcu hareketlere doğru itmek yanlışlığını sürdürüyordu. Bu biçim hareketler ise, partiyi kitlelerden daha çok uzaklaştırıyordu.

16 Nisan 1925 tarihinde «Sveta Nedelâ» kilisesinde yapılan suikast, askerî örgütün yöneticiliğindeki bazı sekter elemanlar tarafından Partiye zorla sokulan aşırı solcu hareket çizgisinin doruğu idi. Suikast, BKP Merkez Komiteesinin siyasal yöneticilerine danışmadan askerî örgüt militanları tarafından yapılmıştı. Partinin ülkedeki sağlam güçleri ve Merkez Komitesinin Sınır Dışı Bürosu bu suikastı şiddetle mahkûm etti.

Terörist hareket ve hele de «Sveta Nedelâ» suikastı, faşist yönetiminin BKP, BHÇB solcu grubu ve Makedon hareketine, Bulgaristan'da bütün ilerici kuvvetlere karşı daha da gaddarca davranmasına neden oldu. Mahpusaneler, karakollar, kışlalar, okullar tıklım tıklım devrimcilerle doldu. Canavarca işkenceler haftalarca sürüyordu. Bu katliamda öldürülen binlerce insanla beraber BKP

munda bir yorgunluk belirdi. Bir gevşeklik seziliyordu. Devrimci savaştan el çekiliyordu. Bu, grev hareketinin zayıflamasına da neden oldu.

Ülkede durum değişmişti, devrimci ruh zayıflamıştı. Daha önceki durum kalmamıştı. Bu durumda, silâhlı ayaklanma kararı da anlamsız kalmıştı.

Parti, durumdaki büyük değişikliği zamanında göremedi ve taktik ve stratejisini derhal değiştiremedi.

Faşist kurtlarının uluduğu, sınırlı da olsa kapitalizmin ekonomik ve siyasal olarak güçlendiği geniş halk kitlelerinin devrimci savaştan apaçık çekildikleri bir durum içinde, Partinin silâhlı ayaklanma hareket çizgisini değiştirmesi, kitleler arasına siperlenmesi, onların kitlesel örgütlerine girmesi, onların en önemli ihtiyaçlarını savunması gerekiyordu. O, kitlelerin kabul edebileceği bir hareket durumu almalı, güç ve kadrolarını yeni bir devrimci hamleye kadar korumalı idi. Parti yöneticileri durumun büyük değişimini görmüyor veya anlayamıyor, silâhlı ayaklanmaya hazırlığa devam ediyorlar ve onu en yakın ve en önemli bir görev biliyorlardı. Georgi Dimitrof şöyle dedi: «1924 yılı güzünde bizde halk hareketinin geçici bir zayıflaması sezilirken, tam bu anda Parti partizan hareketini en fazla hızlandırdı.»

Faşist Terörünün Artması, 1925 Yılı Nisan Ayı Olayları :

Faşist hükümeti 1924 yılı sonunda ve 1925 yılı başlarında Partiye karşı büyük hücuma geçti. Bütün ülkede ele geçmeler sıklaştı. Bulgaristan Komünist Partisinin tanınmış militanları Vılço Ivanof ve Yako Dorosief, Merkez Komitesi üyeleri Todor Straşimirof ve Haralambi Stoyanof, halk vekilleri Vela Piskova, Hristo Gülemetof, Kosta Şulef ve daha birçokları ardı sıra pusuda ve polis karakollarında öldürüldü. Faşist polisi, çetecilere ve İllegal BKP militanlarına yardım edenleri gaddarca takip ediyordu. Polis karakolları ve mahpusaneler savaşçıyla

Bu zamanlarda Partinin askerî örgütünde çeteciliğin özel bir sınıf savaşı biçimi olduğu, Partinin silâhlı gücü olduğu belirtiliyor, aynı zamanda sınıf savaşının başka biçimleri Partinin siyasal örgüt ve kitlesel çalışmaları küçümseniyor veya büsbütün ihmal ediliyordu. Fakat, bu somut durum içinde çetelerin faaliyeti kitlelerin moralini yükselteceği yerde ters sonuçlar verdi. Bu faaliyete karşılık faşist terörü hızlandı, Parti ise, geniş halk kitlelerini protesto hamlelerine, grevlere, direniş ve savaşın başka biçimleriyle ayaklandırmayı beceremedi.

Devrimci dalga 1924 - 1925 yıllarında bütün kapitalist dünyada zayıfladı. Bu kapitalizmin geçici bir zaman için ve bir dereceye kadar sağlamlaşmasıyla yakından ilgiliydi. Bu koşullar içinde siyasal sınıf güçlerinin orantısı burjuvazinin lehine değişti.

Kapitalizmin geçici bir zaman için güçlenmesi belirtileri Bulgaristan'da da görüldü. Bu belirtiler 1924 yılı güzünde ve 1925 yılı başlarında büsbütün açık seçik meydana çıktı. Sınırlı güçlenme, ekonomide olduğu gibi, siyasal alanda da belirdi. 1924 yılında tarımsal üretim 1919 - 1923 yıllarına oranla sezilir derecede arttı ve savaş öncesi düzeye yaklaştı. Sanayiin bazı kolları üretimi son derece arttırdı. Dış ticaretin hacmi büyüdü, levanın durumunda belli bir sağlamlaşma oldu.

Tsankof hükümetinin uluslararası ve iç durumu da kuvvetlendi. Aslında faşist ve burjuva cephesindeki çelişkiler devam ediyordu, fakat onlar bu kez çok kesin değildi. Büyük burjuva ve küçük burjuva partileri, Geniş Sosyalistler Partisi de dahil, hepsi de Bulgaristan Komünist Partisine ve komünistlerle solcu çiftçiler arasındaki devrimci tek cepheye aynı derecede kin besliyorlardı. Faşist hükümeti, polis, ordu ve yönetim mekanizmasında sağlam destekler buluyordu.

Halk kitleleri, faşist siyasetinden memnunsuzluklarını belirtiyordu, fakat 1924 yılı güzünde onların tutu-

mitrof ve Kosta Yankof ve BHÇB temsilcileri Dimitur Grançarof ve Nikolay Petrini silâhlı ayaklanmanın beraber hazırlanması üzerine bir plan yaptılar. Silâhlı savaş hazırlığında tek cephe kurma konusunda Parti, Makedonya Devrimci hareketiyle karşılıklı ilişkilerinde de başarılara ulaştı.

Parti, hazırlanmakta olan ayaklanmanın askeri - teknik donatımına da dikkat etti. BKP Merkez Komitesi, denetiminde ordu merkezi kuruldu. Partinin askeri örgütü kurulmaya başladı, buna hemen bütün komünistler katılıyordu. Bunun neticesi, BKP nin askeri faaliyeti bütün çalışmalarından üstün geliyordu.

Sancak, kaza ve bölgelerde kurulan askerî örgütler savaşçı bölümlere ayrılmışlardı. Partili kitleler ve namuslu tek cepheciler silâhlanıyordu. Silâhlı çeteler kuruldu, bunlar aktif faaliyete geçtiler. Bu suretle kitlelerin savaşçı ruhunun yükseleceği hesabediliyordu. Çetelerin çıkması aynı zamanda ülkedeki zulme karşı bir tepkiydi. 1924 yılı yazında böyle silâhlı çeteler Pazarcık, Panagürişte, İhtiman, Plovdif, Karlovo, Haskovo, Botevgrat, Şumen kazalarında, Brasigovo ve başka yerlerde kurulmuştu. İlk zamanlarda onlar hainleri ve kendini unutan faşistleri cezalandırıyorlardı, daha sonraları, hükümet organlarına karşı yöneltilen daha büyük girişimler oldu.

4. Aşırı Sol Sapmalar :

Devrimci Hareketin Zayıflaması :

Bulgaristan'da sınıf savaşı 1924 yılı yaz ve güz aylarında çok keskinleşti. Faşist hükümet terorü arttırdı. Polis ve asker sayısı iki misli çoğaltıldı, silâhlı faşist kuvvetleri sürü halinde insan avlamaya çıkıyordu. Onlar mahkemesiz öldürüyor, kurşuna diziyor, açıktan açığa veya pusudan ateş ediyorlardı. 13 Eylül'de Sofya'da BKP Merkez Komitesi üyesi Dimo Hacıdimof öldürüldü. Burjuvazinin beyaz terörüne karşı parti kızıl terörle cevap verdi.

çilere daha fazla yakınlaştırabilecek bir örgüt yapısı istiyordu.

Vitoşa Konferansı BKP Merkez Komitesini seçti. MK'ne Vasil Kolarof, Georgi Dimitrof, Hristo Kabakçief, Todor Petrof, Stanke Dimitrof, İvan Minef, Vılço Hacıdimof, Todor Pavlof v.b. girdiler.

Vitoşa Konferansı, Parti tarihinde önemli bir rol oynadı. Georgi Dimitrof Partinin V. kongresinde onun önemini şöyle belirtti: «O, Partinin hayatında en müşkül anların birinde, sağlam Parti güçlerini Merkez Komitesinin Eylülcü özü çevresinde sımsıkı birleştirdi, onları Partinin Eylülcü hareket çizgisine yöneltti... Fakat, kitleleri doğru hareket çizgisini gerçekleştirme uğrunda örgütlendirirken ve sağcı sapmaya darbe vururken, o solcu sapmadan gelecek olan tehlikeye Partinin dikkatini çekmedi, halbuki bunlara karşı da çetin savaş yürütülmesi gerekiyordu.»

Vitoşa Konferansı kararları BKP nin bütün çalışmalarına büyük bir hız verdi. Parti örgütleri çoğaldı, 1924 yılı güzünde onun 50 kasaba örgütü vardı. Bunların işletmelerde 160 merkezi, bir o kadar merkezi de mahallelerde bulunuyordu. Partinin köylerde 641 grubu vardı. Parti üyelerinin sayısı 6 000'i aşmıştı, üyelerin arasında işçiler çoğalmıştı. Parti, siyasal af çıkarılması uğrunda kitlesel savaş yürüttü.

Vitoşa Parti Konferansından sonra emekçilerin siyasal aktifliği arttı. Petko D. Petkof'un cenaze merasiminde yapılan kitlesel gösteri bunun açık bir belirtisiydi. Petkof, Tsankof'un ücretli katili tarafından açıkça öldürülmüştü. Onun cenaze merasimi, kanlı faşist rejimine karşı protesto gösterisi haline geldi. Bu, tek cephesinin, halk kitleleri birliğinin büyük bir gösterisiydi.

Yeni şilâhlı ayaklanma hazırlığına yönelmiş olan Parti, tek cephe kurulması uğrunda, aktif faaliyet yürütüyordu. Parti Merkez Komitesi temsilcileri Stanke Di-

Başında Petko D. Petkof'un bulunduğu solcular BKP ile birlik taraftarıydı. Kosto Tomof'un sağcı grubu, Parti ile her türlü birleşmeye karşıydı ve burjuvaziyle uyuşmaya eğilim gösteriyordu. Bu buhran Makedon örgütüne de geçti. Orada da bir solcu bölüğü meydana geliyor ve gelişiyordu. Bunlar BKP ile yakınlaşma taraftarıydı.

Bütün bunlar faşist Sgovor hükümet cephesinde ve gerici partilerde, küçük burjuva güçleri arasında uyuşmazlık olduğunu gösteriyordu. Bu kargaşalıklar Bulgaristan Komünist Partisi tarafından yönetilen halk kitlelerinin gittikçe artan sınıf aktifliği yüzünden daha da keskinleşiyorlardı.

Vitoş Parti Konferansı :

Böyle bir durum içinde 16 ve 17 Mayıs 1924 tarihinde Vitoş'ta «Trendafila» denen yerde Vitoş Parti Konferansı yapıldı. O, Partinin illegal koşullarda yapılan ilk toplantısıydı. Konferansa 25 delege katıldı. Bunların 18'i sancaklardandı. Stanke Dimitrof konferansın başlıca yöneticisiydi. Yako Dorosief ve Vılço İvanof ona aktif olarak yardım ettiler.

Vitoş Konferansı BKP'nin 9 Haziranda eylemini inceledi ve Kominternin değerlendirdiği biçimde 9 Haziran taktiğini mahkum etti (ayıpladı). Aynı zamanda konferans, Partinin Eylül ayaklanma eylemini onayladı.

Konferans 1923 yılı sonunda ve 1924 yılı başlarında Bulgaristan'da durumu gözönüne alarak BKP'ni yeni silahlı ayaklanma hazırlıklarına doğru yöneltti. O, tasfiyecileri ayıpladı ve partiden çıkarılmalarını onayladı.

BKP'nin işçi sınıf arasında etkisinin artması için Konferans, Parti örgütlerinin üretim teritorial ilkesi gereğince kurulmalarını kabul etti. Parti önünde duran yeni görevler hele silahlı ayaklanma hazırlığı, Partiyi iş-

bir önderini kaybetti. Dadonun naşı önünde saygı duruşu dört günden fazla sürdü, matem merasimine 40 000 emekçi katıldı. Dimitır Blagoef'in defin merasimi, onun yüce kişiliğine, kurduğu Partiye, onun devrimci sınıf siyasetine minnettarlık gösterisi haline geldi. Aynı zamanda matem merasimi halk birliği, halkın faşizme olan düşmancı tutumunu, yeni zor koşullar içinde bile Bulgaristan Komünist Partisinin siyasetini tutmaya hazır oluşunu gösteren bir belirtiydi.

Partinin yeni baştan kurulma ve kavileşmesi yolunda başarıları, 1923 yılı Kasım ayında meclis seçimlerinin sonuçları, halkın faşizme karşı sınıf düşmanlığı ve onun suikastçılara karşı savaşı devam ettirmeye hazır oluşu, burjuva cephesinde gittikçe büyük rahatsızlıklar yaratıyordu. Ondaki çelişkiler keskinleşiyordu.

Ayaklanmanın bastırılmasından sonra Demokratik sgovorda geçimsizlikler başladı. Demokratik sgovorun bir bütün olmayıp ayrı ayrı gurup partilerinin bir araya gelmesinden ibaret olduğu açıkça görüldü. Meclis seçimleriyle ilgili çelişkiler daha da keskinleşti. Onun görünüşteki birliği sadece bir perdeydi, ardında barışmaz, çetin savaşlar yürütülüyordu. 1923 yılı sonunda ve 1924 yılı başlarında Radikal ve Demokrat Partilerinin büyük bir kısmı Sgovordan çıktıktan sonra, bu savaşlar bozulup parçalanma niteliği aldı. Geniş Sosyalistler Partisi hükümeti terketti. Sgovor dışında kalmış olan Nasyonal liberal partisi iç çelişkilerden dökülüyordu. Onda üç fraksiyon belirdi, bunlar daha sonraları 1925 yılında başlı başına üç parti meydana getirdi. Geniş Sosyalistler Partisi de aslında iki kola ayrılmıştı.

Eylül ayaklanmasından sonra BHÇB'de iç sarsıntılar geçiriyordu. Onda sol, orta ve sağ kol olmak üzere üç akım belirdi. Bu ayrılmaya neden olan temel sorun, Komünist Partisine karşı takınılacak tavır sorunuydu,

legal parti kurma böylelikle geniş halk kitleleri arasına girme, onlarla bağlarını kuvvetlendirme, onların savaşlarını daha becerikli ve daha yakından yönetme atılımını ele aldı.

1924 yılı Şubat ayında yapılan Kurucu kongrede Emek partisi meydana getirildi. «Zname na truda» gazetesi onun organı oldu. Emek Partisi demokratik programı olan bir antifaşist partiydi. Çabuk gelişiyordu. Yalnız iki ay içinde, 339 parti örgütü kuruldu. Bunlarda 14 141 üye vardı. «Zname na truda» gazetesi 10 000 nüsha çıkıyordu. Bu BKP'nin büyük başarısıydı ve halk kitlelerinin büyük siyasal aktifliğini gösteriyordu.

Emek Partisi uzun zaman yaşayamadı. 2 Haziran 1924 tarihinde devleti savunma yasası gereğince faşist hükümet, BKP, Komünist Gençler Birliği, Emek Partisi, ORSS ve «Osvobojdenie»nin dağıtılması emrini çıkardı. Aslında BKP ile Komsomol çoktan yasa dışı edilmişlerdi. Hükümetin bu gerici hareketi Partinin faaliyetini daha da güçleştirdi. Fakat onun, kitlelere egemen olma, onları örgütlendirme, silahlandırıp Eylül hareket çizgisi ruhunda yeni çetin savaşlara yöneltme gayretleri devam etti.

1924 yılı ilkyazında parti, okul taksitlerinin indirilmesi uğrunda savaşan yüksek okul gençlerinin ayaklanmalarını yönetiyordu. Aslında yüksek okulların savaşı faşist diktatörlüğüne karşı yönetilmişti. Bulgaristan'da emekçiler, bilhassa Sofya ve Plovdifte 1924 yılı 1 Mayıs bayramının kutlanmasiyle ilgili büyük siyasal aktiflik gösterdiler. Emek bayramında Sofya işçileri işletmelerden çıkarak nümayiş yaptılar. Plovdif işçileri de nümayişe katıldı.

7 Mayısta Bulgaristan Komünist Partisinin kurucusu Dimitır Blagoef öldü. Parti, bütün Bulgaristan halkı arasında büyük sevgi ve saygı sahibi olan denenmiş

ilân etti ve yazılı bildirisinde şöyle dedi: «Bundan böyle Meclise komünist olarak katılıyorum, işçi sınıfının ve beni seçenlerin çıkarlarını bir komünist olarak koruyacağım.» BKP Merkez Komitesi üyesi Dimo Hacıdimof'un Halk meclisine mebus olarak girmesi sağlam komünist çevrelerin tutumlarını daha da kavileştirdi. Dimo Hacıdimof partiyi ve onun siyasetini savundu. O, yüce Sovyet ülkesini cesaretle savundu. Sovyet halklarının Balkan yarımadasında ve bütün dünyada baskı altındaki halkların kurtuluş bayrağını taşıdığını belirterek dedi ki: «Bu Sovyet Rusya için ben her zaman savaşmaya ve uğruna kellemi koymaya, eğer beş başım, on başım olsa hepsini fedaya hazırım.» Mebus Todor Straşimirof'ta Halk Meclisinde ilkeci komünist mevzilerine geçti. O cesaretle şöyle dedi: «Dimitrof ve Kolarof'un görüşleri, komünist görüşleridir, ben işte bu görüşler taraftarıyım.» Üç komünist mebus Millet Meclisinde mertçe savaş yürüttü ve onlar, komünistlerin hizmet ettiği düşünceler uğrunda canlarını vermeye hazır olduklarını kıvançla belirttiler. Daha sonraları üçü de bu uğurda kahramanca öldüler.

BKP'nin Kitlelerin Yürüttüğü Savaşa Öncülük Etmesi :

Partinin örgüt bakımından kavileşmesi ve yeni baştan kurulması için sarfedilen gayretler arasında tasfiyecilere karşı savaş önemli yer alıyordu. Partinin çok gizli çalışması onun kitlesel siyasal faaliyetini güçleştiriyordu. Parti organı «Rabotniçeski vestnik» artık, Bulgaristan'da basılsa da, illegal koşullar içinde geniş halk kitlelerine kadar ulaşamıyordu. Parti, 1923 yılı Ekim ayında legal «Zvezda» gazetesini çıkarmaya başladı. Genel İşçi Sendika Birliği ve «Osvobojdenie» kooperatifi de çalışmalarını aktifleştirdi.

Bulgaristan Komünist Partisi 1924 yılı Ocak ayında

işçi - köylü birliğine v.s. karşı geldiler. Sakarof'un siyaseti partiyi soysuzlaşmaya doğru sürüklüyordu.

İvan Klinçarof'un öncülük ettiği «solcu» tasfiyeciler önceleri Parti Merkez Komitesinin 9 Haziran taktiğini eleştiriyorlardı. Şimdi Eylül ayaklanmasına olan tutumları ile Sakarof'un önerilerini ve onun parti sorununda tasfiyeci programını bütünüyle destekliyorlardı.

Bulgaristan Komünist Partisi Merkez Komitesi buna derhal tepki gösterdi ve Sakarof'u saflarından çıkardı. Merkez Komitesi, Sakarof'un tutumu ve görüşünün parti görüşü ve programına ilişik olmadığını kesinlikle belirtti. Parti, Eylül hareketini tümüyle destekliyordu. Merkez Komitesi, parti çizgisine aykırı davrananların kendisini Komünist Partisinden dışarda bulacağını mebuslardan her birine ihtarda bulundu. Bir süre sonra, «solcu» tafiyeciler de partiden çıkarıldı.

Partiden vazgeçen ve onun safları dışında kalan tasfiyeciler, «Tarafsız Emek Partisi»ni kurduklarını ilân ettiler. Güya, bu yasal yolla yönetimi ele geçirme savaşı yürütecekti. Bu, «dişsiz bir parti», «yeteneksiz» bir şeydi, işçiler arasında hiçbir destek bulmadı ve kısa bir zamanda dağıldı.

Parti örgütleri ve işçi ortamı tasfiyecilerin teslimiyetçi tutumunu büyük memnuniyetsizlikle karşıladı. Toplantılarda onların içyüzünü açıklayıcı kararlar alıyor ve tasfiyeciliğe ihanet adını veriyorlardı. Pernik madencilerinin tasfiyecilere yolladığı mektup çok ilginçtir. Onlara, savaş kaçağı ve hain damgasını yapıştırıyor ve kendi kellelerini korumak için Bulgaristan halkını sattıklarını söylüyordu.

BKP Merkez Komitesinin kesin tutumu parti çevrelerindeki keskin eleştiri ve tiksinti komünist mebuslardan bazısına olumlu etki gösterdi. İlk olarak Haralambi Stoyanof, tasfiyeciliğin taktiğini kabul etmediğini

larından Georgi Bakalof ve Dimitır Polânof, demokrat toplumculardan Anton Etraşimirof daha sonraları Prof. Asen Zlatarof büyük rol oynadılar.

Eylül ayaklanmasından ve Nisan olaylarından sonraki uluslararası girişim 1876 yılı Nisan ayaklanmasından sonra örgütlendirilen dayanışma hareketini andırıyordu. Bu kampanyanın hızla gelişmesi ülkede büyük etki gösteriyordu, gericiliğin elini kolunu bağlıyor, Bulgaristan Komünist Partisine yardım ediyordu.

Legal Örgütler :

Parti, kitlelerle bağlanma yolları bulmadan önünde duran görevleri başaramazdı. Bu alanda yaratıcılık gerekiyordu. Zira faşist rejimi bütün geleneksel işçi örgütlerini yasa dışı ilân etmişti. Halk arasında direnme, birleşme arzuları vardı, fakat Komünist Partisi bunlara yeni bir yaklaşım biçimi bulmalı, örgütlere «daha yumuşak» bir şekil vermeliydi. Bu ihtiyaç acele gerçekleştirilmeliydi, çünkü Geniş Sosyalistler Partisi (BİSDP) burjuvazinin desteğiyle emekçileri kendi tarafına çekmeye çalışıyordu.

Bu görevleri başarırken Parti, önce kendi sendikalarını yenilemeye başladı. 1925 yılı Ağustos ayında «Edinstvo» sendika gazetesi çıkmaya başladı. Yakın bir zamanda bütün büyük kasaba merkezlerinde sendika dernekleri kuruldu. Yeni sendikalara Bağımsız İşçi Sendika Birliği adı verildi (NRPS). Onlar BKP kadrolarını ve taraftarlarını birleştiren birer merkez haline geldi.

Sendikalar işçi sınıfının en önemli, başlıca ekonomik çıkarlarını koruma görevini üstüne aldı ve işçi protestolarının ve grev savaşlarının başına geçti.

BKP yöneticiliği altında kurulan sendikaların devrimci özü vardı. 1929 yılında onlar, sınıf düşmanlarının hücumuna karşı işçi sınıfını birleştirme uğrunda çok çalıştılar. 1926 yılı 1 Mayıs Bayramı devrimci ve refor-

mist sendikalarla beraber kutlandı. Daha sonraları birlik uğrunda savaşçı program hazırlandı, fakat sağcı sosyal demokratlar, yeni sendika örgütünü ele geçiremeyeceklerini görünce birlikten vazgeçtiler.

Parti, legal siyasal örgüt kurma hazırlığına geçti. «Novini» legal gazetenin çıkması bu alanda atılan önemli adımlardan biriydi. Legal örgütler kurulması düşüncesi gazete sayfalarında incelendi.

BKP Merkez Komitesinin direktifi üzere 1926 yılı sonunda yerli «partisiz gruplar» kuruldu, bunlar aracılığıyla Parti sancak müşavirleri seçimlere katılabildi. Bu gruplar, Bulgaristan Komünist Partisi legal belirtilerinin ilk biçimiydi. Bunlar, aracılığıyla Parti, militanlarının bir kısmını topladı, bir sıra yerli sorunlarla ilgili fikrini bildirdi. Az da olsa, olumlu bir tecrübe yığılmıştı. Bu, sağ kalan komünist ve taraftarların moralini yükseltti. Meydana gelen özgün örgüt, yeni bir siyasal işçi partisisinin kurulmasının mümkün olduğunu açık seçik gösterdi. BKP bu denemeye dayanarak partisiz işçi gruplarının dağıtılmasını, onlardan yeni parti kurulmasını teklif etti.

Sofya'da 1927 yılı Şubat ayında «partisiz grupların» konferansa çağrıldı. Buna Sofya (en fazla), Pernik, Plovdif, Pleven, Ruse ve başka köy ve kasabalardan yaklaşık 30 delege katıldı. Konferans temel problemleri inceledikten sonra programı kabul etti ve Bulgaristan İşçi Partisinin kurulduğunu bildirdi.

Yeni Partinin programı ön plana minimal istekler koyuyordu, fakat aynı zamanda onda ücretli işçilerin sömürülmekten kurtuluşu için emek bloku kurulması, emekçilerin özgürlük ve çıkarlarının savunulması da isteniyordu.

Program birçok somut istekler öne koyuyordu: Genel af 8 saatlik işgünü, emek yasası, grev ve toplantı yapma hakkı, iş koşullarının iyileştirilmesi, Barış ve Sov-

yetler Birliği ile diplomatik ve ticaret ilişkileri kurulması isteği programda önemli yer alıyordu.

İşçi Partisinin legal bir devrimci örgüt olarak kurulması Bulgaristan Komünist Partisinin büyük bir başarısıydı.

BKP ve İP teröre karşı, emekçileri savunma sayesinde örgütler kuruyor, kendi nüfuzunu arttırıyorlardı. Durmaksızın darbeler indiriliyor, suikastlar açıklanıyordu. Mahkemelerde iş «çoktu», mahpushaneler komünist doluydu. Sofya'da 1927 yılında bir grup tanınmış parti militanına karşı dava açıldı. Pazarcık'ta 110 kişiye karşı antikomünist mahkemesi kuruldu, fakat teröre rağmen, komünist hareketi kitlelerle bağlanıyor, onların çıkarını koruyordu.

İP nin kurucu konferansından hemen sonra, «Rabotniçesko delo» gazetesi çıkarılmaya başladı. O, işçilerin çıkarını koruma, devrimci düşüncelerin propaganda edilmesi konusunda büyük rol oynadı. 1928 yılında Komsomulun legal belirtisi olarak İşçi Gençler Birliği (RMS) kuruldu. «Mladejka iskra» ve «Mladejka duma» gazeteleri işçi gençliğin yetiştirilmesi yolunda büyük yardım etti.

Kitlelerin Öncüsü :

İşçi Partisi, Emek Bloku kurulmasını görev edindi. Seçimler sırasında ve siyasal kitlesel savaşlarda o, Çiftçi Birliğinin sağlam güçleri ve faşist olmayan başka partilerle tek cephe kurmaya çalışıyordu.

Bazı yerlerde Emek Bloku komiteleri kuruluyordu. Kitleler arasında çalışmalara ağırlık veriliyordu. Küçük burjuva partilerinin ayrı ayrı kollarına çeşitli biçimde yanaşılıyordu. Kazanlık, Sliven, Varna, Gorna Orâhovitsa, Novi Pazar, Dupnitsa (şimdi Stanke Dimitrof) ve başka yerlerde Emek Bloku başarıyle gerçekleştirilmişti. O, tek liste adaylarını oy vermek yoluyla belli istekler

adına ve beraber savaşın başka biçimleri aracılığıyla kuruluyordu.

İşçi Partisi proletarya grevlerinin kitlesel savaşlarının başına geçti. O, büyük işletmelere ve merkezlere kendi parti militanlarını yolluyor, bunlar işçi sınıfının durumunu inceliyor, onların isteklerini yöneltiyor ve güçleri örgütlüyorlardı. Sofya'da 1927 yılında 2 500 tütün işçisi grev yaptı. Bunların savaşını BKP ve İP örgütleri doğrudan doğruya yönetiyorlardı. Plovdif ayakkabıcıları grev yaptı. Pazarcık'ta protestolar yapıldı Ruse terzileri, Pleven metalcileri savaşa kalkıştı.

Direnme isteği artık sezilir derecede belli oluyordu. Kitlelerin hezimetten sonra canlanmaya başladığı görülüyordu. XXII. Millet Meclisi seçimlerinde (1927 y. Mayıs) Parti 4 mebus yeri kazandı. Bütün bunlar Partinin ayakları üstüne doğrulduğunu, güçlerini yenilediğini gösteriyordu.

Bulgaristan Komünist Partisi yalnız işçi sınıfının en önemli çıkarlarını savunmakla kalmıyor, uluslararası amaç ve görevlerini de gözetiyordu. O, enternasyonalizm bayrağını yükseklere kaldırıyor, başka ülkelerin işçi sınıfı ve emekçilerinin savaşlarıyla dayanışma içinde olduğunu bildiriyor, barış ve demokrasiyi yılmadan savunuyordu. Örneğin Parti, Amerikan mahkemesinin mahkûm ettiği ilerici militanlardan Sako ve Ventseti'nin savunulmasına katıldı. Toplantı ve protesto girişimlerinde o, sanıklarla dayanışmasını belirtiyor, Amerikan makamlarının onlara karşı olan insanlık dışı davranışlarını açıklıyordu. Daha sonraları o, ABD de beyazlara kötü davrandıklarını bahane ederek 8 zenciye karşı açılan ırk mahkemesine karşı protestoda bulundu.

Sovyetler Birliği ile dayanışma mevzileri de çok cesaretli ve dirençliydi. Bulgaristan Komünist Partisi, Sovyetlere karşı gerici Bulgar basını ve yabancı basının açtığı iftiracı kampanyanın içyüzünü açığa vuruyor,

SSCB'nin sosyalizm yolunda başarılarını propaganda ediyor, dünyada ilk proleter devletinin barışsever dış siyasetine güvenini belirtiyordu. Sovyetler Birliği ile dayanışma Oktobr Devriminin onuncu yıldönümü arifesinde gayet açık olarak belirtildi. Parti, SSCB ye işçi delegesi yollanması için geniş bir kampanya örgütledi.

Bağımsız İşçi Sendika Birliğinin kongresi bilinçli olarak Oktobr Sosyalist devriminin onuncu yıldönümünün kutlandığı günlerde yapıldı. Kongre delegeleri eski savaşçı Yordan Milefin «Bulgaristan'da işçi sınıfı yaşıyor» diyen söylevini sürekli alkışlarla karşıladı. Parti çalışmalarının sonuçları seziliyor, proletaryanın yenilenen güçleri, kurulan legal ve illegal örgütleri faaliyet gösteriyordu.

İkinci Parti Konferansı :

İkinci Parti Konferansı, Partinin gelişmesinde önemli bir olaydı. Berlin'de 8 Aralık 1927 de başlayıp 15 Ocak 1928 tarihine kadar sürmüştür. Konferansa Merkez Komitesi temsilcileri, Şofya, Plovdif, Haskovo, Sliven, Varna ve Şumen sancaklarından delegeler katıldı. Merkez Komitesinin çalışma raporunu Georgi Dimirof okudu.

Konferans, 1924 yılı Mayıs ayında Vitoşa'da yapılan Birinci Konferanstan (Vitoşa Konferansından) sonra Parti önünde duran temel sorunları inceledi. O, Partinin hezimetten sonra kendine gelebildiğini, güçlükleri yendiğini, kasaba merkezlerinde örgütler kurduğunu, proletarya ve başka emekçiler arasında yeniden büyük otorite kazandığını belirtti.

Partinin faşizme karşı savaşta siyasal tutum ve taktiğine büyük önem verildi. Konferans, Partinin bolşevikleştirilmesi yolunda büyük başarılara ulaşıldığını gösterdi. 1925 yılı Nisan olaylarından sonra hazırlanan yeni taktik hareket planı, Bulgar Komünist Partisinin legal belirtisi olan İşçi Partisinin kurulması Tarafsız İşçi Sendika Birliği, RMS ve legal basının kurulması Emek

Blokunun meydana getirilmesi bu alanda en büyük başarılardan biriydi. Konferans, Partinin Marksizm - Leninizmle bundan böyle silâhlanması, Oktobr devriminin tecrübesinden yararlanılması gerektirdiğini belirtti.

İkinci Parti Konferansının kararlarında Partinin geçmişi sorunu önemli yer tutuyordu. Dar sosyalizmin olumlu tarafları belirtiliyor, Eylül ayaklanmasının tarihi önemi saptanıyor. Dokuz Haziran hareket çizgisi ve aşırı solcu sapmalar ayıplanıyordu.

Parti, kendi siyasetini geliştirerek iki cephede savaş yürütüyordu: Biri sağcı oportünizmde ifadesini bulmuş olan revizyonizm ve sosyaldemokratizme karşı tarafsız Dokuz Haziran hareket çizgisi ve ikincisi de aşırı solculuğa ve sekterliğe karşıydı. Sağcı sapmanın en tanınmış temsilcileri parti saflarından çıkarılmıştı. Sekterler ise, devrimci sözler ardında gizleniyor ve bu da onlara karşı savaşı güçleştiriyordu.

İkinci Parti Konferansı önemli görevler öne koydu : İllegal BKP nin kuvvetlendirilmesi, İP nin nüfuzunun arttırılması, yaklaşmakta olan yeni gelişmeye öncülük edilmesi, emekçileri kazanma uğrunda savaş yürütülmesi, savaşların gelişiminde işçi-köylü birliği kurulması, v.s.

Konferans, kadroların birleştirilmesi, hayatta denenmiş olan Eylül hareket çizgisi üzerinde Parti birliğinin sağlanması konusunda büyük rol oynadı. Fakat konferans kararlarının uygulanması faşist yönetimin kuduzca terörü tarafından engelleniyordu. Konferanstan hemen sonra BKP Merkez Komitesine büyük darbe indirildi. 52 kişiye karşı dava açıldı. Gericiler İP ve tarafsız İşçi Sendika Birliğine karşı zulmü arttırdı. «Novini» gazetesi kapatıldı. Bu baskılar gelişen anti faşist hareketi felce uğratmak için yapılıyordu.

2. Partide Solcu Sekterlik

Antifaşist Hareketin Gelişmesi ve Faşist Cephesinin Yarılması :

Bulgaristan Komünist Partisi 1929 yılına doğru ciddi iç sıkıntılar geçiriyordu. Parti içi savaşlar keskinleşti. Bu savaşlar 1929 yılı yaz aylarında Merkez Komitesinin Berlin'de toplanan II. oturumu kararlarında belirtildi. Oturum yaklaşık 3 ay sürdü ve solcu sekterlerin galebesiyle sona erdi. Onlar Merkez Komitesinde, Sınır Dışı Büroda, «Komünist Bayrağı» dergisi yönetiminde önemli mevziler aldılar. Petir Iskrof, İliya Vasilef v.b. bulunduğu sekter grubu gerçekte Parti yönetimini zaptetti. Bu, Partinin gelişmesine olumsuz, zararlı etki gösteriyor, onun bolşevikleştirilmesini ciddî olarak engelliyordu.

Solcu Sekterliğin Ortaya Çıkış Nedenleri :

Solcu sekterlik ülkedeki sosyal durumdan ve Partinin iç durumundan destek buluyordu.

Yeni ekonomik buhran koşulları içinde kapitalist çelişkiler keskinleşiyordu. İşsizliğin artması, fakir ve orta hallilerin durumunun kötüleşmesi, devrimci harekete katılan bazı çevrelerde küçük burjuva devrimciliği ve siyasal kararsızlık yaratıyordu. Buhrandan zarar gören küçük burjuva tabakalarının solcu tutumları devrimci sabırsızlığın belirmesine, sosyal temel oluyordu.

Bu zamanlarda Partinin sosyal yapısında (yüzde 60 emekçi köylü ve yüzde 15 fabrika işçisi) sekterlik ve solculuk belirtileri için gerekli koşulları yaratıyordu.

Partideki Leninci özün tuttuğu Eylülcü hareket çizgisi çok ağır illegal koşullar içinde gerçekleştiriliyordu. Partinin sosyal - demokratizmden silkinmesi gerekiyordu, fakat bununla beraber sekterliğe ve doğmatizme karşı savaşması gerekiyordu. Solcu eğilimlerin Eylülcü hareket çizgisine karşı etkisi daha kuvvetliydi.

Partinin Eylülcü yönetimi dar sosyalizmin sosyal-

demokrat kalıntılarını anlayamadığından dolayı meydan verdiği zayıflıklardan solcu sekterler istifade ederek ona karşı hücuma geçtiler. Parti kadrolarının bir kısmında marksist - leninist olgunluk yeterli olmadığından, birçoklarının başından geçmiş olan göçmenliğin doğurduğu zorluklar, terör ve ülke içindeki ağır çalışma koşulları bütün bunlar da solculuk moralini tahrik ediyordu.

Bu zamanda uluslararası komünist hareketinde görülen solcu sekterlik niteliğindeki bazı yanlışlar ve zayıflıklar da, solcu sekterlerin Parti yöneticiliğini ele geçirmelerine yardım etti.

Solcu sekterler, devrimci savaşın marksist, leninist stratejisine büsbütün aykırı olarak, başlıca stratejik darbenin Çiftçi Birliğine ve Sosyaldemokrat Partisine yöneltilmesi gerektiğini sanıyor ve onları «ağrarfaşist» ve «sosyalfaşist» olarak ilân ediyorlardı. Başka deyişle solcu sekterler, beraber, tek cephe kurmak icabeden partilere karşı savaş yürütüyorlardı. Tek cephe taktiğine, geçici gruplaşmaların içyüzünü açığa vurmak ve kitleleri onların nüfuzundan kurtarmak için bir «manevra» olarak bakılıyordu. Bu doktrinci hareket çizgisi proletarya öncüsünü demokratik hareketten koparıyordu.

Solcu sekterler, somut olay ve gelişimleri öğrenip Parti siyasetini onlara göre uyduracakları yerde aşırılık sloganları atıyorlardı. Bu sloganlar, çoğu zaman büsbütün başka koşullar içinde çalışan başka partilerden kopye edilirdi. Örneğin onlar, «her yerde genel saldırıya geçmek», «sokakları ele geçirmek» gibi görevleri elverişsiz bir durumda öne aldılar. Bu görevlerin gerçekleştirilmesi için durum henüz olgunlaşmış değildi.

Stratejik nokta bakımından onlar büyük yanlışlıklara meydan verdiler. Onlar monopollara, faşizme ve irticaa karşı proletaryadan başka savaş yürütebilecek hiç bir kuvvet görmüyorlardı. «Rabotniçesko delo» gazetesi, «Geçici küçük burjuva elemanları, faşizmin ve koyu

gericiliğin kara kanatları altına gittikçe daha fazla sokuluyor.» diye yazdı.

Sekterler, Partinin dar sosyalist gelişme dönemini de yanlış değerlendirdiler. Onlar dar sosyalizmin devrimci erdemlerini küçümsüyor, Eylül ayaklanmasına yanlış açıdan bakıyor, onun yöneticilerine karşı savaş yürütüyorlardı.

Solcu sekterler, sosyo-ekonomik durumda meydana gelen değişikliklere, işçi hareketinin gelişmesine yanlış değer biçiyorlardı.

Ekonomik Buhran ve Yeni Devrimci Gelişme :

Dünya kapitalist sistemi 30 uncu yılın arifesinde o zamana kadar görülmedik bir ekonomik buhrana tutulmuştu. Sanayi üretimin hacmi 20-30 yıl önceki seviyeye indi. İşsizler ordusu çok büyüdü. Köy ekonomisi ürünlerinin fiyatları birden ucuzladı. Monopollar ekonomik buhranın yükünü emekçilerin omuzlarına yıkıyordu.

Çıkarları uğrunda savaş yürüten emekçilerin grevleri, gösteri ve protestoları kapitalist dünyayı kökünden sarsıyordu. Zorluklara rağmen uluslararası işçi hareketi kavileşiyordu. Almanya, Fransa ve daha bir sıra kapitalist ülkede Komünist Partileri birinci derecede siyasal güç oldular. Onlar etrafına geniş kitleler topluyor, ciddî seçim başarılarına ulaşıyorlardı.

Sovyetler Birliği sosyalizmin temellerini başarıyle kuruyordu. Sovyet halkları birinci beşyıllık planı büyük heyecanla uyguluyorlardı. Sosyalist ekonominin başarıları, Sovyetler Birliğine savunma gücünü kavileştirme, emekçilerin durumunu iyileştirme gibi olanaklar veriyordu. Uzun zaman sürüncemede tuttuktan sonra, 1933 yılında en büyük kapitalist ülke ABD de Sovyetler Birliğini «tanıdı» ve onunla diplomatik ilişkiler kurdu.

Fakat halklararası gericilik Sovyetler Birliğinin artmakta olan nüfuzu ve ilerici güçlerin kuvvetlenmesiyle bağdaşamazdı.

Finans kapitalin en gerici ve şövenistik elemanları, buhrandan çıkış ve emekçilere karşı saldırı aracı olarak faşizme ve savaşa yöneldiler. Onlar SSCB ne karşı kışkırtmalar düzenliyor, kapitalist ülkelerde devrimci savaşçıların kovuşturulmasını hızlandırıyorlardı.

Bütün bunlar, devrimci ve ilerici güçlerin millî ve milletlerarası ölçüde birleşmelerini barış, demokrasi ve sosyalizm savaşının genişletilmesini, dünya barışını ve emekçilerin çıkarını koruyan Sovyetler Birliğiyle dayanışmanın kavileştirilmesini gerektiriyordu.

Ekonomik buhran Bulgaristan'ı da sarsmıştı. 1929 yılında sanayi üretiminin hacmi yüzde 40 oranında düştü. Köy ekonomisi ürünleri çok ucuzladı. Köy ekonomisi üreticilerinin borçlarını ödeyebilmek için iki misli daha fazla ürün çıkarmaları gerekiyordu. Kitlesel bir işsizlik belirdi. İşçi sınıfının yüzde 40'ı üretimden çıkarıldı. Köyler hızla harab oluyordu. Yoksul ve orta halli üreticilerin ve memurların durumu da kötüydü.

Ekonomik buhranın keskinleşmesi ve emekçilerin durumunun hızla kötüleşmesi sınıf savaşının büyümesine neden oldu. 1929 yılında 30 000 tütün işçisi grev yaptı. Onlar maaşların yüzde 15 ilâ 30 oranında artmasını istediler. Parti ve sendikalar savaşın başına geçtiler. Polis ve devlet cihazı grevcilere karşı ayaklandırıldı. Parti, grevcilerle dayanışma kampanyası örgütledi.

Tütün işçilerinin grevi başka emekçileri de cesaretlendirdi. Sliven, Varna, Pazarcık, dokumacıları savaşa kalkıştı. İşsizler hareketi genişledi. Birçok köyde tahsildarlar ve polis komiserleriyle çarpışmalar oldu. Memurları, posta - telgrafçıları ve öğretmenleri de büyük hoşnutsuzluk kapladı. Rila su tesisatından 1500 işçi grev yaptı.

Ekonomik buhranın doğurduğu sosyo - ekonomik sarsıntılar ve halk savaşının kudretli hamleleri burjuva ve küçük burjuva cephesine yansıdı. Burjuvazi arasında çelişkiler daha da keskinleşti.

Faşist Diktatörlük Cephesinin Yarılması, Partinin Başarıları :

Yönetici faşist koalisyonunda çatlamalar hızlandı. Burjuvazi kendi ihtiyatını hazırlamak istiyordu, bu ağır durumdan çıkış yolları bulmaya çalışıyordu. 1931 yılında meclis seçimleri arifesinde siyasal çelişkiler keskin nitelik kazandı. Üç temel siyasal parti arasındaydı savaş: faşist gerici (Sgovor), legal burjuva muhalefeti (Naroden blok) -bu, büyük burjuvazisinin bir kısmıyla küçük burjuvadan ibaretti, tabanı Çiftçi Birliğinin «Vrapça-1» kolundan sağlanıyordu; üçüncü siyasal kuvvetin başında BKP ile İP bulunan devrimci işçi hareketi oluşturuyordu.

İşçi partisi seçimlere Emek Bloku bayrağı altında katıldı. O, bir program hazırladı. Programda duruma uygun şu istekler bulunuyordu: İşsizlere iş sağlanması, borçların yüzde 50 azaltılması, köy ekonomisi ürünleri fiyatlarının artırılması, toplantı yapma hakkı, demokratik özgürlüğün korunması, 8 saatlik iş günü, SSCB ile dostluk, barış siyaseti v.s. Bu istekler Parti nüfuzunu arttıran başlıca nedenlerdi. Onlar emekçiler tarafından benimsenip desteklendi. Büyük teröre rağmen, Parti toplantılar düzenliyor, burjuvazinin soyguncu siyasetini açığa vuruyordu.

Seçimlerde elde edilen sonuçlar yönetici faşist gürühunu mahvetti. Seçmenlerin çoğu Halk Blokuna oy verdi. İşçi Partisi de büyük başarılara uğradı. O, 170000 oy ve 30 mebus yeri kazandı. Bu, işçi hareketinin büyük bir zaferiydi. İP nin meclis grubu, cesaretli savaşıyla Parti nüfuzunun artmasına büyük yardım etti.

Dokuz yıl süren kanlı yönetimden sonra, darbeciler seçim zaferiyle alaşağı edildi. «Sgovor koalisyonu» bu hezimetten sonra kendine gelemedi ve yavaş yavaş dağıldı.

«Dokuz Hazirancılara» karşı kazanılan bu zaferi

Georgi Dimitrof faşizm cephesinin yarılması diye nitelendirdi. Faşist burjuva zümresinin mevzileri daraltılmıştı. Halk savaşlarının öne ittiği daha ihtiyatlı burjuva çevrelerinin nüfuzu artıyordu. Partili parlamenter sistemin rolü büyüdü. Devrimci işçi hareketi daha sağlam legal mevziler kazandı. Sağcı güruhlara indirilen darbe savaşın genişletilmesine, proletarya ve başka emekçilerin sınıf örgütlerinin sağlamlaşmasına olanak ve koşullar yaratıyordu.

Yeni hükümet (Muşanof - Giçef) büyük burjuvazinin ihtiyatı olarak hareket ediyordu. O, burjuvaziyi koruyor, antikomünist, zorbacı bir siyaset güdüyordu. Hükümet «iki cephede» savaş yürüttüğünü söylüyordu. Fakat Tsankofçulara ve aşırı gericilere karşı «sözlü savaş» devrimci harekete karşı savaşta ise ağır zulüm araçları kullanıyordu. O, devleti koruma yasasını devam ettiriyor, sağcı kuvvetlerle uyuşuyor ve Çara hizmet ediyordu. Onun siyaseti, gericiliğin hazırladığı ilerdeki saldırıya bir köprü vazifesini görüyordu.

Bu koşullar içinde sınıf savaşı daha büyük bir güçle kızıştı. Seçimlerde ulaştıkları zaferden cesaretlenen işçi ve köylüler isteklerini daha büyük bir cesaretle savunuyorlardı. Yönetim baskı yapıyordu, fakat kitlelerin hamlesi, savaşın hızı öylesine kuvvetliydi ki, polis terörüyle durdurulamazdı. İşçiler toplantı, protesto ve gösteriler örgütlüyorlardı. Hareketin başında BKP ile İP bulunuyordu.

Solcu sekterler ülkenin siyasal durumunda meydana gelmiş olan değişikliğin özünü anlamıyorlardı. Onlar yeni hükümeti, ondan önceki faşist hükümetiyle bir tutuyor, faşist diktatörlüğün cephesinin yarıldığını değerlendiremiyorlardı. Ülkede siyasî güçlere karşı ayrı ayrı tavır takınıyorlardı. Bu, bütün ilerici ve demokratik grupların daha geniş çapta birleşmesine, halk kitlelerinin ulaştığı başarıların sağlamlaşıp çoğalmasına engel oluyordu.

Fakat Parti kadroları ve üyeleri kahramanlık gösteriyor, işçi ve köylü kitlelerini örgütlüyor, haklarını koruma uğrunda yürüttükleri savaşa öncülük ediyorlardı. Raşist diktatörlüğün cephesinin yarılmasından sonraki dönem emekçilerin büyük başarı ve kahramanlık gösterdikleri dönemdi. Güçlükler vardı, kurbanlar veriliyordu, solcu sekterler ters hareketleriyle faşist diktatörlük cephesinin yarılmasını engel oluyordu, fakat Parti G. Dimitrof'un dediği gibi, çilelere rağmen ilerliyordu.

Dokumacılar, dülgerler, tütün işçileri savaşın ön saflarındaydı. Yambolda «Tunca» fabrikası dokumacılarının grevi (1 000 işçi) işçilerle hükümet arasında gerçek bir vuruşma haline geldi. Parti, Sıbi Dimitrof'u ve başka işçi ve Parti militanlarını Yambol'da savaşı yönetmeye yolladı. Grev 25 gün sürdü. Onun bütün ülkeye etkisi dokundu. Gabrovo, Sliven, Pazarcık işçileri de greve kalkıştı.

Hükümet, grevi boğmak için hiçbir aracı esirgemiyordu. O, büyük kasabaların hepsindeki İşçi Partisi kulüplerini kapattı. Halk direnişini felce uğratmak maksadıyle tutuklamalar yaptı, siyasal cinayetler örgütledi. Yambol'da iki işçi öldürüldü. Krın ve Dılboki köylerinde gençlik gününde (Eylül 1931) cinayet işlendi. 1931 yılı Ekim ayında BKP ne ağır darbe indirildi. Merkez Komitesinin sekreteri Nikola Kofarciyef ile iki üyesi öldürüldü. 1932 yılı 1 Mayıs gösterilerinde Toros köyünde (şimdi Lazar Stanevo), Lukovit kazasında ve Preslafta birkaç kişi kurşuna dizildi.

Temel güçlerini devrimci işçi hareketiyle savaşa dökmüş olan hükümet, iktidardan düşürülen Dokuz Haziranc darbeciler hakkında işledikleri ağır suçlar için soruşturma açmadı. Savcılara yolladığı bir direktifte şöyle deniyordu: «9 Haziran'dan bu yana geçen acıklı olayların hatırlatılmaması» daha iyi olacakmış, bu sorunların ele alınması halkı yatıştırmaya engel oluyor-

muş». Blok hükümetinin hareket çizgisi şöyleydi: Sağcı tecrübesini unutmuyor, grev ve seçim önü savaşlarını gayretle yönetiyor, protesto toplantıları örgütlüyordu.

Parti önemli derecede basım ve yayım faaliyeti yürüttü. 40 tan fazla legal yayınları vardı. Bunlar illegal Komünist Partisinin yönetmenliği altında çalışıyor ve çok aranıyorlardı. «Eho» ve «Pogled» gazeteleri 20 şer bin nüsha, «Rabotniçesko delo» 12 000 nüsha, «Jupel» 8 000 nüsha çıkıyordu. «Zevzda» dergisi, «Edinstvo» (Sendikaların), «RLF» (İşçi edebiyat cephesi) «Ravenstvo», «Uçitelska borba», «Vik» v.b. gazeteler çok anılmıştı. Her sendikanın kendi gazetesi vardı.

Parti geniş bir parti kadro ordusu, bu cümleden edebiyatçı ve gazeteci hazırladı. Şiddetli tedbirlere rağmen onlar gazete ve dergilerin çıkarılmasını sağlıyordu. Bu dönemde emekçilerin bilincinde derin izler bırakan Hristo Radevskinin «Partiye», Georgi Karaslovof'un güçlerle uyuşma, devrimci işçi hareketine karşı savaş.

Terör ve zorluklara rağmen Bulgaristan Komünist Partisi bu dönemde çetin savaşlar yürüttü ve büyük başarılara ulaştı. Onun geniş kadroları geçmişin gelenek ve «Selkor», Aleksandır Jendof'un karikatürleri, Nikola Lankof'un şiiri v.s. yaratıldı.

Parti seçim ve parlamenter mücadeleye aktif olarak katıldı ve büyük başarılara ulaştı. 1932 yılında belediye seçimlerinde 200 000 oy kazandı. Seçimler sayesinde başkentte ve ülkenin bir sıra kasabalarında çoğunluğu kazandı. Sofya'da ulaşılan büyük seçim zaferi bütün memlekete etki gösterdi. Bütün bunlar Partinin büyük nüfuzunu gösteriyordu.

BKP, SSCB ile diplomatik ve ticaret bağlarının kurulması hareketinin başına geçti. SSCB Dostları Birliği kuruldu. Sovyetler Birliğine işçi delegeleri yollanması konusunda büyük savaş yürütüyordu. Bulgaristan'dan ilk işçi delegesi olarak Sovyetler Birliğini ziyaret etmesi

için Petko Napetof'a hükümet izin vermek zorunda kaldı. 1932 yılında Oktobr gösterileri esnasında Sovyetler Birliği'ne Bulgaristan'dan kalabalık bir işçi delegesi yollandı.

Sovyetler Birliği ile dostlok hareketi ilerici aydınlar çevresini de kapladı. 1932 yılında Sovyet ülkesini ziyaret eden Prof. Stoyan Belinof şöyle yazdı: «Sovyetler Birliğinde gördüklerim, Rus halkının yüceliğini gösteriyordu. O... yalnız kendisi için değil, insanlığın çıkarı için de nimetler yaratıyor.»

Ekonomik güçlükler 1932 yılında Sliven ve Gabrovo fabrika işçilerini Moskova'ya delege yollamak zorunda bıraktı. SSCB ile diplomatik ilişkiler kurulması isteklerine küçük burjuva partileri de katıldı.

BKP ve İP savaş sırasında örgüt ve siyasal bakımdan da kavileştiler. Bu dönem sonralarında BKP illegal örgütlerinin 3 000 üye, İşçi Partisinin 30 000, RMS in 16 000, BTSB nin 9 000 üyesi vardı. 1930 yılında Bulgaristan Genel Halk Talebe Birliği (BONSS) kuruldu. Lise ve orta okullarda Marks - Lenin dernekleri meydana getirildi. Komünist düşünceleri gittikçe daha fazla yayılıyordu.

3. Georgi Dimitrof Laypsig Mahkemesinde :

Otuzuncu yıllarda emperyalizm dehşetli sarsıntılar dönemine girdi. Ekonomik buhran sınıf çelişkilerini alabildiğine keskinleştiriyor, emekçilerin kapitalin saldırısına karşı ve buhran yükünü işçi sınıfının ve emekçi köylülerin sırtına yıkma yeltenişlerine karşı savaşını hızlandırıyordu. Kapitalin saldırısı, faşistleşme ve savaş korkusunda yankısını buluyordu.

Raystagın Yakılması :

Almanya bu çelişkilerin düğüm noktasıydı. Burada sınıf savaşı monopolların egemenliğini korkutabilecek bir düzeye çıktı. 1932 yılında Rayhstag (Parlamento)

seçimlerinde Alman Komünist Partisi 6 milyon, Sosyal Demokrat Partisi 7 milyon oy kazandı. Eğer bu iki Parti aralarında birleşip hareket birliği yapsalardı, çoğunluğu alıyorlardı ve Almanya'nın bundan böyle gelişmesine büyük etki gösterebilirlerdi.

Solcu güçlerin nüfuzundan ürken Alman monopolları bütün ümitlerini faşizme bağladılar. Alman gericiliği, barış antlaşmalarıyla incitilen ulusal onur ve sosyal demagojileri maskesi altına gizleniyor. Hitlerci hareketi destekliyordu. Finans kapitalin desteklediği Nasyonal Sosyalist Partisi iktidarı eline aldı.

Fakat, geniş emekçi bloku bölünmüş olsa da faşizme karşı duruyordu. Ülkede ilerici güçleri ve herşeyden önce Komünist Partisini bozguna uğratmak için Hitlerciler provokasyonlar tertip etmeye başladı.

Hitlerciler iktidara geleli bir ay geçti geçmedi 27 Şubat 1933 tarihinde provokasyon maksadiyle Rayhstağı yaktılar. Alman Komünist Partisi ve uluslararası işçi hareketi yangının örgütleyici olarak suçlandırılıyordu. Hitlercilerin uydurma suçlamalarına göre, Rayhstağın tutuşturulması güya faşist yönetimine karşı silâhlı ayaklanmanın başlangıcı oluyormuş.

Bu uydurma suçlamaların ardına gizlenen Hitlerciler Almanya'da halâ var olan demokratik özgürlüğü de yokettiler ve geniş ölçüde zulüm ve ölüm araçları uyguladılar. Alman Komünist Partisi sekreteri Erns Telman'ı ve daha binlerce antifaşisti tutukladılar. AKP ve Sosyal Demokrat Partisi basınını yasakladılar. Korkunç toplama kamplarını açmağa başladılar. BKP Merkez Komitesi üyeleri Georgi Dimitrof, Blagoy Popof ve Vasil Tanef de tutuklananlar arasındaydı.

Naziler, Rayhstağın yakılmasıyla ilgili kamuoyunu yanıltmak amacıyla büyük ve gürültülü bir dava açtılar. Yalandan komünist olarak gösterilen Hollandalı Van der Lube, AKP parlamentar fraksiyonu sekreteri Torgler ve

tutuklanan üç Bulgar Dimitrof, Popof ve Tanef davanın sanıklarıydı. Bir Hollandalı, bir Alman ve üç Bulgarın uluslararası komünist suikastı sembolize etmeleri gerekiyordu.

Hitlerciler davayı tam sekiz ayda hazırladılar ve birkaç kere tehir ettiler. Bu, davacıların mevzilerine pek güvenemediğini gösteriyordu. Bunda uluslararası ilerici kamuoyunun baskısı da seziliyordu. O, Alman proletaryasıyla kuvvetli bir dayanışma kampanyası örgütleyerek suçlamanın yalancı özünü açığa vurdu.

Georgi Dimitrof'un Zaferi :

Hitlerciler beklenilmedik bir durum karşısında kaldılar. Mahkeme salonuna bir komünist girdi. Korkmak bilmeyen bu komünist, büyük bir ustalık ve geniş bilgisiyle proletarya davasının savunmasını üstüne aldı, Hitlerizmin rezaletini açığa vurdu ve uydurma suçlamanın çelişkilerini meydana çıkardı. O, sanık sandalyasını bir tribün haline getirdi, sanık durumundan savcı durumuna geçti, bütün dünyada faşizm ve gericiliğe karşı savaşın bayraktarı oldu. Bu büyük adam Georgi Dimitrof'tu. Onun mertliği ve özveriliği salt proleter saflarını değil, bütün dünya ilerici kamuoyunu heyecanlandırdı.

Ölümle yüzyüze olan Georgi Dimitrof çok büyük cesaret gösterdi ve faşist mahkemesi önünde nasıl durulacağını, faşizme karşı nasıl savaşılacağını bütün dünya komünistlerine gösterdi. O, akıllara hayret verici bir ustalıkla düşmanın zayıf taraflarını açığa vurdu. Göringle kavgada, mahkeme önünde ve bütün dünya kamuoyunun karşısında onu gülünç ve hakir duruma düşüren yılmaz savaşçı ona şu sözleri söyledi: «Sayın Başkan, siz benim sorularımdan korkuyorsunuz galiba?»

Georgi Dimitrof, mahkemenin hile ve dolaplarını bir bir açıklıyor, işçi tanıkların korku ve sıkılganlığı yenip gerçeği söylemelerine yardım ediyor, faşist suçlamasını yalanlıyordu. Davanın başından sonuna kadar o, Alman

halkının ve bütün dünya emekçilerinin başdüşmanı faşizme karşı ideolojik saldırıda bulunuyor, demokratik sloganları sosyalist sloganlarla, vatanseverliği enternasyonalizmle ustaca bağlayabiliyor, Sovyetler Birliğini cesaretle ve açıkça savunuyordu.

Dimitrof'un mahkemede son sözü bu büyük mücadelesine örnekti. Onun bu söylevi antifaşist birliğinin düşmana karşı bir programı oldu. Burada o, Almanya'da siyasal durumu ve faşizmi karakterize etti, antifaşist savaşçıların görevlerini belirtti.

«Tarihin tekerleği dönüyor, ilerliyor... O dönüyor ve komünizmin son zaferine kadar dönmesine devam edecektir!» Bu zincirli yılmaz savaşçının son sözleri, onun akıllara durgunluk veren cesaretini ve gücünü karakterize ediyor. Bu sözler bundan böyle tarihsel gelişmede kuvvetle onaylandı ve onaylanmaktadır. «Pravda» gazetesi şöyle yazdı: «Yılmaz bolşevikçi Dimitrof'un adı, bütün ülkelerde proleter kitlelerin savaşının sembolü oldu. Faşist zalimlere karşı Dimitrof'un indirdiği her darbe, bütün dünyaya yansıyordu... Dimitrof, kendi sınıfının ondan beklediğini yaptı; Sanık durumundan savcı durumuna geçti. Sanık sandalyesini bir kürsü haline getirdi ve bu kürsüden bütün dünya karşısında Komünist Enternasyonalinin bayrağını, Lenin'in bayrağını yükseklere kaldırdı.» (Pravda gazetesi, 28 Şubat 1934)

Hitler faşizminin kurbanlarını, Georgi Dimitrof, Ernst Telman ve başka binlerce savaşçıyı korumak amacıyla kudretli bir dayanışma cephesi kuruldu. Başında komünistler bulunan uluslararası proleterya güçleri bu cephenin kurucusu ve örgütçüsüydü. Raystog yangınını ve onunla ilgili işlenen cinayetleri incelemek için uluslararası inceleme komisyonu kuruldu. Uluslararası karşı dava açıldı. Buna tanınmış İngiliz Hukukçusu D.N. Parti başkanlık ediyordu. Uluslararası mahkeme Londra ve Paris'te bir sıra oturumlar yaptı, otuzdan fazla tanık din-

lendi ve beraat hükmü verdi. Mahkeme, Raystag'ın tutuşturulmasıyla ilgili bütün delillerin Nazi Partisinin yöneticilerini suçladığını gösterdi.

Uluslararası ilerici kamuoyu Dimitrof'u savundu. Dünyaca tanınmış Fransız yazarları Henry Barbus ve Romen Roland, İsveçli senatör Brantink, Çekovlavakyalı bilim adamı antifaşist Needl'i ve başka birçok kişiler onun serbest bırakılması uğrunda savaştılar. Birçok limanlarda işçiler Hitler'in bayrağını taşıyan gemileri yüklemeyi reddettiler, gösteriler tertiplediler. Paris ve Londra, Prag ve Varşova, Şikago ve Amsterdam emekçileri miting ve toplantılarda barış kundakçılarını protesto ettiler. Dimitrof ve Telman'ın serbest bırakılmasını istediler. Julius Fuçik, Leipzig kavgasına «insanlık tarihinden bir sayfa» adını verdi. Marsel Kaşen «sanık durumundan savcı durumuna geçen yoldaşımızın sözlerinden derin heyecan duymayan proleter yoktur» dedi. İtalyan Komünist Partisinin illegal organı «Unita» gazetesi şöyle yazdı:» «G. Dimitrof gibi, böylesine metin insan ancak proleter devrimi cephesinde yetişebilir.»

Leipzig davası günlerinde uluslararası çapta kudretli bir antifaşist tek cephe belirdi. Sovyetler Birliği savaşın ön saflarındaydı. 16 Şubat'ta Sovyet hükümeti Nazi Almanyasına gönderdiği nota ile Georgi Dimitrof, Blagof Popof ve Vasil Tanef'i kendi uyruğu olarak kabul etti ve derhal serbest bırakılmalarını istedi. Hitlerci hükümet bundan 10 gün sonra onları serbest bıraktı.

Sovyetler Birliğinin mert tutumu bütün dünya ilericileri tarafından büyük minnettarlık ve sevinç hisleriyle karşılandı.

Almanya'daki korkunç savaş Leipzig kavgası ve Georgi Dimitrof'un kahramanca tutumu, Bulgaristan'da büyük yankılar uyandırdı. Ülkedeki ilerici topluluk, bütün halk davanın gelişmesini büyük ilgiyle izliyordu.

Raystag yangınının daha ilk günlerinde Georgi

Dimitrof ve arkadaşlarının tutuklanmasından sonra Bulgaristan Komünist Partisi, Hitlerci terörün kurbanlarını kurtarma uğrunda protesto kampanyası örgütledi. Onun direktifi ile legal «Vik» gazetesi çıkarıldı ve bu savaşa öncülük etti. 1933 yılı Haziran ayında, Sanıklarla Dayanışma Komitesi kuruldu, buna BKP ve İP, BİSB ve RMS temsilcileri ve bazı faşist olmayan çevrelerden militanlar giriyordu. Georgi Dimitrof ve arkadaşlarını kurtarma amacıyla toplantılar tertiplemek için bir sıra denemeler yapıldıysa da hükümet hep yasakladı. Bildiriler yayınlanıyor, basın durmadan işin üzerine üzerine yürüyor, sözlü propaganda yapılıyor, Dimitrof halka anlatılıyordu. 1934 yeni yılını kutlarken Sofya gazinosunda, G. Dimitrof'un resmi bulunan kartları sattığı için işçi komsomolcu D. Minkof polis tarafından öldürüldü.

Solcu sekterler olmasaydı, Bulgaristan'da, G. Dimitrof ve arkadaşlarını korumak için çok daha geniş bir kampanya düzenlenebilirdi.

Leipzig davası, G. Dimitrof'un ve uluslararası antifaşist cephenin Hitlerizme karşı parlak zaferi, uluslararası işçi hareketinin gelişmesinde büyük bir olaydı. Bu olayın önemi kısa bir zaman sonra, kominternin VII. kongresinde meydana çıktı. Leipzig davası BKP nin gelişmesine çok elverişli bir etki gösterdi. O, solcu sekterliğin temizlenmesi için gerekli koşulları yarattı. Parti güçlerinin birleşmesine, partinin bundan böyle bolşevikleşmesine yardım etti.

4. 19 Mayıs 1934 Tarihli Hükümet Darbesi ve Solcu Sekterliğin Sonu :

Bulgaristan'da sınıf güçlerinin oranında köklü değişiklikler oldu. 1934 yılının birinci yarısında, ekonomide canlanma belirtileri görülmeye başlandı. Buhran sona eriyordu. Kitleler arasında yorgunluk sezilmeye başlandı. İşçi hareketinin gelişmesinde apaçık durgunluk belirtileri görüldü.

Sekter Görüşlerin Artması :

Gerici güçler, Naroden Blok hükümetinde partiler arasındaki didişmeden faydalanarak genellikle parlemantarizme ve demokrasiye karşı «otoriter», yani açıkça faşist yönetim uğrunda propaganda yapmaya başladılar. Faşist gruplaşmaları sosyal demagojiyi bol bol kullanarak küçük burjuva kitlelerini kazanmaya çalışıyorlardı. Diğer taraftan Naroden Blok hükümeti halk kitlelerinden gittikçe daha fazla kopuyordu, devrimci işçi hareketlerini kovuşturuyor, seçim önü kampanyasında verdiği sözleri yerine getirmiyordu. İktidarda olan partiler arasındaki çelişkiler gittikçe keskinleşiyordu. Ülkedeki siyasal durum, parti hareket çizgisinin değiştirilmesini, bütün demokratik güçlerin halk kitlelerinin en yakın çıkarlarını koruma uğrunda, herşeyden önce başkaldırmakta olan faşist tehlikesine karşı birleştirilmesini gerektiriyordu. Fakat partinin solcu sekter yönetimi bütün bunları doğru anlayıp, gereken doğru sonucu çıkaramadı.

1933 yılı yazında BKP Merkez Komitesinin IV. oturumu oldu. Burada alınan kararlar solcu sekter yanlışlıkların artmasına olanak verdi. Oturum, Bulgaristan'ın ekonomik çöküntünün eşiğinde bulunduğu kanısına vardı. Bu yanlış sonuç, ekonomik buhranın belirtilerine verilen yanlış değerlere dayanıyordu. Oturum, halk kitlelerinin devrimci bilincine fazla değer biçti ve yakın gelecekte kurulabileceği sanılan Sovyet yönetimi için savaşılması görevini kabul etti.

Bu yanlış yargılara dayanan oturum, kitlelerin sokakları ele geçirmesi, toprağın köylüler tarafından, fabrikaların işçiler tarafından zaptedilmesi sloganlarını ortaya attı. Öncelikle büyük çapta silâhlı savunmanın örgütlendirilmesi sorununu ele aldı. Küçük burjuva partilerinin solcu kesimlerine karşı savaşın hızlandırılması gerektiğine, çünkü onların halk kitlelerinin devrimci atı-

lımlarına; engel oldukları yanlış kararına varıldı. Bu kararlar dar görüşlülüğün, sekterliğin tepe noktalarıydı. Sekterce hareket çizgisi, partinin kitlelerden kopmasına, faşistleşen burjuva ve saraya karşı beraber savaşta kendine müttefik kazanması gerekenlerle savaş yürütürken güçlerinin yıpranmasına neden oluyordu.

Sekter hareket çizgisi ve solcu sloganlar hükümetteki gerici çevrelerin apaçık faşist kuvvetlerinin antikomünist kampanyasından faydalanarak işçi hareketine karşı geniş bir saldırıya geçmelerini kolaylaştırıyordu.

1933 yılı Nisan ayında millet meclisinden komünist mebuslar kovuldu. Aynı yıl Ocak ayında komünist mebus Hristo Traykof, Mayıs ayında ise İşçi Partisinin Merkez Komitesi sekreteri Petko Napetof sokakta öldürüldüler. Hükümet, BKP ye karşı büyük davalar açtı: Pazarcık'ta 40 sanık, Gabrova - Sevliova'da 90 sanık, Varna'da 60 sanık vardı. Bunların birçoğu ölüm cezasına çarptırıldı.

Burjuva Kuvvetlerinin Yeni Baştan Gruplaşması :

Naroden Bloku gerici siyasetine rağmen aşırı sağcı güçler ondan hoşnut değildi. Onlar, terörist yönetim biçimini hızlandırmak amacıyla yeni bir hükümet darbesi hazırlamaya başladılar. Darbe başlıca 2 burjuva grubu tarafından örgütleniyordu. Birinci grup Aleksandır Tsankof'un faşist hareketiydi. İkincisi de, «Zveno» siyasal çevresinin askeri birliğiydi.

Tsankof, 1932 yılında Demokratik Sgovor'dan çıktı ve «Nasyonalsosyal hareketi» adında ayrı bir parti kurdu. Bu 100 000 dolayında üye topladı, geniş çapta aksiyonlar tertip ediyor, açıkça yeni bir faşist darbesi hazırlıyordu.Bulgaristan Komünist Partisi bu tehlikeyi gördü ve ona karşı çetin savaşa başladı. Varna, Plovdif, Gorna Orahovitsa, Bela Çerkva, Rila köyünde Tsankofçu hatipler kovuldu.

Bulgaristan Komünist Partisinin Çiftçi Birliği druj-

balariyle beraber yürüttüğü kitlesel kampanya, Trankofçuların faşist saldırısını bir hayli suya düşürdü ve zayıflattı.

«Zveno» siyasal çevrelerinin yardımıyla Askerî Birlik tarafından hazırlanan darbe girişimi durdu, fakat onlar iktidarda olan koalisyonun dağılmasından, Tsankof'un «Nasyonal - sosyal hareketinin» zayıflamasından ve emekçiler arasında var olan parçalanmadan faydalanarak 19 Mayıs 1934 tarihinde askerî hükümet darbesi yaptılar.

Darbenin asıl örgütçüleri Askerî Birlikteki çevrelerdi. Buraya orduda bulunan 2 400 subaydan yaklaşık 500'ü giriyordu. Askerî Birliğin emri üzere ordu birlikleri ülkede duruma hakim oldu. Naroden Blok hükümeti devrildi, ülkede askeri - faşist diktatörlüğü kuruldu. Bütün siyasal partiler dağıldı, Millet Meclisi kapatıldı.

Zvenarların bir kısmı hatasını anladı ve daha sonraları Vatan Cephesine katıldılar. Fakat onların sübjektif niyetlerine rağmen 19 Mayıs askerî hükümet darbesinin faşist özü vardı. Gerici güçler onu, antifaşist hareketine karşı darbe indirmek, faşist sistemini kavileştirmek, Millet Meclisini, partileri ve sendikaları kapatmak için kullandılar.

Hükümet darbesinin ertesi günü Partinin sekter yönetimi, siyasal grev örgütlemeye ve olanaklı ise silâhlı ayaklanma için direktif verdi. Direktifte, BHÇB, BİSDP v.b. küçük burjuva demokratik güçlerine hücumlara devam ediliyordu. Halbuki, onlar da faşist saldırısından zarar görüyordu ve Partinin müttefiki olabilirlerdi. Solcu sekterlerin çağrısı askıda kaldı. Emekçiler onların ardından gitmedi, pasif kaldılar. Bulgaristan Komünist Partisinin kitlelerden kopuk olduğu görüldü Solcu sekterlik ciddi hezimete uğradı.

Durum acele tedbirler alınmasını gerektiriyordu, her şeyden önce halk kitlelerinin partiye olan güvenini

yeniden kazanabilmek için onun siyasal hareket çizgisini düzeltmek gerekiyordu.

Partide Dönüm Yapılması Uğrunda Savaş :

Partide sekterliğe karşı çoktan beri savaş yürütülüyordu. Daha sekterliğin türediği zamanlarda Partideki Marks - Lenin özü Georgi Dimitrof, Vasil Kolarof, Stanke Dimitrof, Gavril Genof, Anton İvanof onun yanlış görüşlerine karşı geliyorlardı. Solcu sekterler Parti yönetimini ele geçirdikten sonra da, partinin Eylülcü özü sekreterlerin bir sıra solcu ilkelerine karşı savaş yürüttü. Fakat ülkede işçi hareketi bu sırada gelişmekte ve başarılara ulaşmakta olduğundan bu savaş çok güç yürütülüyordu. Aslında Parti o zaman sekterliğin var olmasına rağmen başarıdan başarıya ulaşıyordu, fakat bunun hele de illegal koşullar içinde bütün Parti tarafından görülüp anlaşılması kolay iş değildi.

Aslında Partide her sorun hakkında iki görüş vardı: Marksist - Leninist ve solcu sekter görüş. Bu hele de Partinin bu dönemde bazı önemli anlarında apaçık meydana çıkıyordu.

Merkez Komitesinin 1929 yılı Ağustos ve Eylül aylarında toplanan 11. oturumundan sonra solcu sekterliğe karşı yürütülen savaşın bu alanda büyük önemi vardı. 1930 yılı Ağustos ayında Komünist Enternasyonalı Yürütme Komitesinin siyasal sekreterliği, Bulgaristan'da komünist hareketine ve Bulgaristan Komünist Partisinin olagelen görevleri üzerine bir kararname yayınladı. BKP'deki Marksist - Leninist güçlerin ve Komünternin etkisi altında Ağustos kararnamesi dar sosyalizme doğru değer biçilmesine yardım etti. Kararnamede şöyle deniyordu: «BKP, Kominterne Dar Sosyalist Partisi olarak girdi, o İkinci Enternasyonalın Solcu Marksist kolunun en iyi partilerinden biriydi. Bu parti daha 1903 yılında, o zamanki apaçık sağcı küçük burjuva - reformist elemanlarıyla ilgiyi kesti.» Bununla be-

raber Ağustos kararnamesinde, dar sosyalizmin bir sıra zayıf tarafları eleştiriliyordu. Bu eleştiriler Partiye saflarından Sosyal Demokrat kalıntılarını temizlemesine yardım ediyordu. Pratik hayatta ise, solcu sekterler biçilen bu değeri gözönünde bulundurmuyorlardı, dar sosyalizmin olumlu yanlarını küçümsüyor, kusurlarını alabildiğine şişiriyorlardı.

Komünist Enternasyonalı Yürütme Komitesi siyasal sekreterliğinin 1931 yılı Haziran tarihli ikinci kararnamesi de BKP'de sekterliğe karşı savaşta önemli yer tutar. Kararda Partinin bir sıra zayıflıklarına dikkat çekiliyor, Parti birliğinin kavileşmesi, Partide işçi elemanların çoğalması onun siyasal ve örgüt rolünün arttırılması gerektiği belirtiliyordu.

BKP Merkez Komitesinin Komünist Enternasyonalı Yürütme Komitesinin yardımiyle 1938 yılı Şubat ayında hazırlanan kararnamesi de aynı ruhtaydı. O, Bulgaristan'da gelecek devrimin öz ve itici güçlerine değer biçti. Devrimin içeriği bakımından proleter devrimi olduğunu bir sıra demokratik görevler ihtiva ettiğini belirtti. Şubat kararnamesi kapitalizme karşı savaşta orta halli köylülerle birlik kurulması için doğru yargıyı ortaya koydu. Bu, dolayısiyle de olsa, sekterlerin BHÇB'ne olan yanlış davranışlarını eleştiriyordu.

Ondokuz Mayıs darbesi, solcu sekterliğin hareket çizgisinin tam başarısızlığını gösterdikten sonra, Partideki Marksist - Leninist güçler Kominternin yardımıyle yeni taktik hareket çizgisi, yeni parti programı hazırlamaya başladılar.

Georgi Dimitrof'un doğrudan yönetmenliği altında Marksist - Leninist öz, duruma doğru değer biçti, faşist darbesini doğru biçimde karakterize etti, yönetimin yenilenmesi lüzumunu belirtti, solcu sekterliğe karşı ve Parti hareket çizgisini düzeltme uğrunda geniş çapta savaş yürüttü. Bu ruhta 19 Mayıs darbesi ve Partinin

görevleri için yeni bir kararname hazırlandı. 1935 yılı Ocak ayında Sofya'da BKP Merkez Komitesinin V. oturumu oldu. Oturumda birkaç rapor incelendi: 19 Mayıs devrimi ve ülkede durum, tek halk cephesi ve partinin görevleri, sendikaların çalışması v.s.

Sınırdışı Büro Komünist Enternasyonalın Yürütme Komitesi siyasal sekreterliğin yardımıyla hazırlanan V. oturum temel kararnamesi yaratılmış olan duruma doğru kıymet biçti. Oturum, ilerici güçlerin birleştirilmesiyle ilgili demokratik ve antifaşist istekler adına geniş bir halk cephesi kurulmasını, Partiye olan güvenin iade edilmesini, faşizm saldırısına karşı kitlesel savaş yürütülmesini temel görev olarak öne koydu.

Beşinci oturum, kitlelerle bağlı olan İP Merkez Komitesi ve sendika militanlarını çekerek Merkez Komitesi terkibinde bazı değişiklikler yaptı. Fakat Politbüro solcu sekreterlerin elinde kaldı. Bunlar, yeni parti hareket çizgisinin uygulanmasını engellemeye devam ediyorlardı.

Aynı zamanda faşizm, işçi hareketine darbe indirmesine devam ediyordu. Ülkede ağır cezaya mahkum edilmiş yahutta çeşitli davalarda suçlandırılmış birçok illegal komünistin bulunması, durumu karmaşık yapıyordu. Savaşın güçlükleri, solcu sekterlik kalıntıları partiyi yeni bir takım akılsızca maceralara sürüklüyordu. Örneğin, 1 Ocak 1935 tarihinde V. İ. Lenin'in doğum günüyle ilgili Sofya'da silahlı bir grup komünist ve komsomolcu tren ve fabrikaları durdurma yeltenişlerinde bulundu ve kısa süreli tirübünler örgütledi. 1 Mayıs 1935 tarihinde gösteriler tertipledi.

Bu ve buna benzer olaylar solcu sekterliğe karşı savaşın hızlandırılması, partide yeni çalışma biçimleri ve yöntemleri kullanılması için daha köklü tedbirler alınması gerektiğini gösterdi. 1935 yılı Mart ayında Kominternin Siyasi Sekreterliği ve Sınır Dışı Büro Moskova'da Parti yöneticileriyle bir oturum yaptı. Burada

Merkez Komitesi yapısının yenilenmesi kararı alındı. Georgi Dimitrof ve Vasil Kolarof başa geçtiler. Stanke Dimitrof, Trayço Kostof, Georgi Damyanof ve başka parti militanları yeni hareket çizgisini uygulamak için memleket içine yollandılar. Parti, Kominternin VII. kongresini böyle bir durum içinde karşıladı.

Bulgaristan Komünist Partisinin 1925'ten 1935 yılına kadar geçirdiği ağır illegal on yıllık hayatı çetin savaşlarla doluydu. Parti, illegal savaşı legal savaşla birleştirmede Lenin prensiplerini benimsedi, İşçi Partisini kurdu, solcu sekterliğin bütün hatalarının ceremesini çekti ve onunla savaşta tecrübe edindi. Bu devrede BKP, kadrolarını çelikleştirdi, fakat çokta kurban verdi. Terör ve solcu sekterliğin yarattığı büyük engellere rağmen onun bolşevikleştirilme oluşumu devam ediyordu.

ALTINCI BÖLÜM

FAŞİZME VE SAVAŞA KARŞI YENİ LENİNCİ HAREKET ÇİZGİSİ, HALK CEPHESİ KURULMASI (1935 - 1939)

1. Uluslararası ve İç Durum :

Uluslararası Durumu :

1935'ten 1939 yılına kadar geçen dönem Avrupa ve Asya halklarında büyük endişeler yarattı. Emperyalist dünyası çelişkiler içinde boğuluyordu. Gericilik ve faşizm alabildiğine saldırıya geçmişti. Emperyalizmin temel çelişkileri ekonomik durgunluk koşulları içinde keskinleşiyordu. Bu durgunluk 1937 yılının ikinci yarısında yeni bir ekonomik buhran aşamasına geçti.

İktidar burjuvazisi buhrandan çıkış yolu ararken işçi sınıfı ve başka emekçi kitlelerin sömürülmesini artırıyor, halkın demokratik haklarını ve özgürlüğünü daraltıyor, Sovyet aleyhtarı ve emperyalist savaş hazırlığını hızlandırıyordu. Bu alanda Almanya, İtalya ve Japonya faşist - militarist iktidar güçleri en barbar hareketlerde bulunuyordu.

İtalya 1935 yılında Habeşistan'ı zaptetti. 1936'da İtalya ve Almanya, İspanya'da iç savaşa katıldı ve karşı devrimciler tarafını tuttular. 1938 yılında Almanya Avusturyayı daha sonra Çekoslavakya'yı zaptetti. Asya'da Japonlar da aynı şekilde hareket ediyordu. 1937 yılında onlar Pekin'i işgal etti ve bütün Çin topraklarını zaptetmek için büyük askeri harekâta girişti.

Aslında, Almanya, İtalya ve Japonya'nın saldırgan hareketleri sadece SSCB'ye değil, İngiltere, Fransa ve ABD'ne, onların sömürgelerine ve nüfuz bölgelerine karşı yöneltilmişti.

Emperyalist dünyası çelişkiler içinde boğulurken onlardan farklı olarak Sovyetler Birliği sosyalizm yolunda dev adımlarla ilerliyor, ekonomi ve askeri gücünü kuvvetlendiriyordu. 1936 yılı sonlarında SSCB yeni Anayasayı kabul etti. Bu, dünya tarihinde ilk kez meşruti yolla ayrı bir ülkede sosyalizmin zaferini onayladı.

Sovyet hükümeti sosyalist kuruculuğuna elverişli koşullar yaratabilmek için kesin ve sürekli barış ve bütün halklarla dostluk siyaseti güdüyordu. 1934 yılında Sovyetler Birliği Cemiyeti Akvama girdi. Bu zayıf olmasına rağmen saldırganların içyüzünü açığa vurma, barışı koruma uğrunda ondan istifade edecekti. Aynı zamanda, o karşılıklı saldırmazlık ve yardımlaşma antlaşmaları imzalıyordu.

Fakat Sovyetler Birliğinin kollektif emniyet ve saldırganlara karşı kollektif direnişme yoluyla samimi barışı koruma gayretleri İngiltere ve Fransa'da iktidar burjuvazisinin direnciyle karşılaşıyordu. Onlar, Sovyetlerin saldırganı gemleyen siyasetini destekleyeceği yerde «karışmazlık» siyaseti güdüyor, aslında saldırganları teşvik ediyorlardı. İngiliz, Fransız ve ABD emperyalist çevreleri «karışmazlık» siyaseti ve Almanya ve müttefiklerine karşı aşağıdan almak suretiyle onların darbesini kendi ülkelerinden sıyırıp Sovyetler Birliğine karşı yönelteceklerini umuyorlardı. Onların 1938 yılında Hitlerle Münhen'de imzaladıkları antlaşmanın aslı bundan ibaretti. Bu, Almanya'ya Çekoslavakya kapılarını açtı ve dünyayı İkinci Dünya Savaşının eşiğine getirdi.

Sovyet hükümetinin basireti ve büyük ustalığı sayesinde, Batılı burjuva demokrasilerinin «karışmazlık» yoluyla saldırgan faşist güçlerini «teşvik eden» siyase-

ti, faşist blokunun Sovyetler Birliğine karşı haçlı seferler açmasına imkân sağlayamadı. Bu, 1 Mayıs 1939 tarihinde Georgi Dimitrof'un yazdığı gibi «Sovyet cevizinin faşistlerin dişlerine göre olmadığı» anlayışıyle açıklanır. Faşizm yalnız dişlerini değil, kafasını da kırmaması için saldırısını önce daha hafif direnişlere Fransa ve İngiltere'ye karşı çevirdi.

Yeni dünya savaşına hızla hazırlıkla beraber burjuva demokrasisi ayak altına alınıyor, gericilik ve faşizm kuvvetleniyordu. Faşizm yalnız proleteryanın ve emekçi kitlelerin çıkarına değil, kendi sınıf demokrasisini ve ülkenin milli bağımsızlığını korumaya kalkışan bazı milli burjuva tabakalarının çıkarına da dokunuyordu. Devrimci demokratik güçler ortak çıkar temeli üstüne birleşmeye, faşizme ve savaşa karşı tek cepheler kurulmaya başlandı. İspanya ve Fransa gibi bazı ülkelerde yürütülen savaş halk cephesi hükümetleri kurulmasına neden oldu. Kendi barışsever siyasetiyle Sovyetler Birliği ve uluslararası komünist hareketi antifaşist güçlerin ilhamcısı ve dayanağıydı.

Bulgaristan'da Durum :

Uluslararası durumun bellibaşlı özellikleri Bulgaristan'da da beliriyordu. Ülkede hızlanan faşist diktatörlüğüne karşı siyasal güçler alabildiğine birleşiyordu. Savaş hazırlığı ile beraber, burjuva demokrasisinin bütün kalıntıları yok ediliyor, gericilik ve faşizm her yerde saldırıya geçiyordu. Başta Çar Boris olmak üzere Bulgaristan yöneticileri ülkeyi faşist Almanya ile apaçık bağlıyor, başka Balkan ülkelerine ve SSCB'ye saldırması için bir sıçrayış tahtası haline sokuyorlardı.

Bulgaristan'ın faşist Almanya ve onun müttefikleriyle bağlanması ve üzerine sarkmış olan milli bağımsızlığı kaybetme korkusu, yalnız proletarya ve emekçi kitleler arasında değil, orta burjuvanın birçok çevreleri arasında da hoşnutsuzluk yaratıyordu. Sovyetler Birli-

ğinin barışsever siyaseti, onun korku altında bulunan ülkeleri saldırgana karşı kollektif direniş uğrunda birleştirme çabaları ülkede antifaşist güçler arasında büyük destek buldu. Faşist saldırısına karşı Balkan halklarının, Balkan ülkelerinin milli güçlerinin birleşmesi gerektiği anlayışı gittikçe olgunlaşıyordu.

Halk kitlelerinin artan direnişi ve BKP sloganlarının halkçı oluşu, yönetici çevreleri, niyetlerini gizlemeye, revanşist ve Alman çıkarı güden hareket çizgisini değiştirmeksizin iki emperyalist blok arasında cambaz gibi ipte oynamaya yöneltiyordu.

Aynı zamanda monarşi - faşist burjuvazi işçi sınıfını ve başka emekçileri hızla sömürmeye devam ediyordu. Fabrika işçilerinin ortalama gündeliği çok düştü. Eğer 1929 yılında ortalama gündeliği 100 olarak kabul edersek, o, 1934 yılında 75, 1935'te 71, 1936'da 68, 1937'de 70 olmuştu. Aslında bu gündelikler daha da düşüktü. Artan işsizlik te durumu güçleştiriyordu. 1938 yılında ülkede işsizlerin sayısı 72 847'den 1939'da 100 800 kişiye çıktı.

Zanaatçıların, köylülerin ve memurların durumu da iyi değildi. Artmakta olan vergi yükü onların sırtına yükleniyordu. Vergilerin büyük bir kısmı askeri maksatlarla harcanıyordu. 1935 yılında bu uğurda 1 052 000 000 lev harcanmışken 1939'da bu masraflar 2 360 000 000 levaya çıktı. Aynı yıl zarfında hükümet Almanya'dan yeni askeri kredi aldı. Ülkenin ekonomisi ise, gittikçe Alman monopolunun çıkarına göre uygulanıyordu, bu monopollar da halkımızın kanını emiyordu.

Bütün bunlarla beraber, proletaryaya, emekçilere ve demokratik güçlere karşı siyasal saldırı da devam ediyordu. Bütün toplumsal hayat polis kontrolu altına alınmıştı. Milliyetçi ve faşist örgütler teşvik ediliyor, şövenizme ve revanşizme geniş meydan veriliyordu. Ülkede devlet işçi sendikaları, (Bulgaristan İşçi Birliği),

Çiftçi Zadrugaları, Memurlar Birliği v.s. hızla kuruluyordu. Bu örgütlerin yardımıyla hükümet emekçileri BKP nüfuzundan koparmaya, faşistleştirmeye ve monarşi - faşizm rejiminin desteği haline sokmaya çalışıyordu.

Bu koşullar içinde ülkede emekle kapital arasında, faşizm ve savaş güçleriyle demokrasi ve barış arasındaki çelişkiler keskinleşiyordu. Bütün demokratik güçlerin bir antifaşist cephede birleştirilmesi komünist ve işçi hareketi için bir ihtiyaç haline geldi. Bulgaristan'ı milli felaketten ancak tek antifaşist cephe kurtarabilirdi. O, yalnız demokrasiyi zafere ulaştırmakla kalmaz, elverişli koşullar içinde sosyalist devrimi dahi zafere ulaştırabilirdi.

Bütün bunlar, Partinin bir an önce saflarındaki solcu sekterlik kalıntıları gidermesi, kadroları birleştirmesi ve bütün çalışmalarını yeni hareket çizgisi ruhunda düzenlemesini gerektiriyordu. Bu görevin başarıyle yapılması Komünist Enternasyonalın VII. kongresi kararlariyle çok kolaylaşıyordu.

2. Yeni, Leninci Programın Hazırlanıp Kabul Edilmesi :

Kominternin VII. Kongresi :

Moskova'da 1935 yılı Temmuz ve Ağustos aylarında yapılan Kominternin VII. kongresi uluslararası komünist hareketi tarihinde önemli bir olaydı. O, birçok Komünist Partilerinin Leninci olgun Partiler haline gelmesine, Marksist - Leninist teorinin gelişmesine, dünya devrimci hareketinin daha da kavileşmesine büyük yardım etti. Onun tarihsel önemi şöyle açıklanır: O, komünist partilerine faşizme ve savaşa karşı savaşta apaçık bir stratejik plan ve elastiki taktik hazırladı, bütün antifaşist ve antiemperyalist güçlerin bu maksatla sımsıkı birleşme yollarını gösterdi.

VII. kongrenin temel düşünceleri Georgi Dimitrof'-

un «Faşizmin saldırısı ve işçi sınıfının birliği uğrunda, faşizme karşı savaşta Komünist Enternasyonalın görevleri» başlıklı meşhur raporunda apaçık gösterildi. Raporunda o, faşizmin sınıf özünü geçici başarılarının nedenlerini ve onu devirme araçlarını açıkladı.

Georgi Dimitrof şöyle dedi: «İktidara gelmiş olan faşizmin, finans kapitalin en gerici, en şövenistik ve en emperyalist elemanlarının apaçık bir terörist diktatörlüğü demektir... Bu, işçi sınıfı, köylü ve aydınların devrimci kısmıyla terör aracılığıyla hesaplaşma için kurulmuş bir örgüttür. Dış siyasette faşizm, başka halklara karşı hayvani nefret aşılayan en kaba biçimde bir şövenizm demektir.»

Faşizmin Almanya'da ve başka bazı ülkelerde zafer kazanmasına, başlıca Sosyal Demokrat Parti yöneticilerinin burjuvaziye karşı güttüğü uyuşma siyaseti ve proletaryanın parçalanmış oluşu yardım etti. Keza, proletarya doğal müttefikleri olan küçük burjuva tabakalarından ve aydınlardan kopuk bulundu. Buna Komünist Partilerindeki dogmatizm ve sekterlik de yardım etti.

Georgi Dimitrof bütün bunları belirterek faşizmin zaferinin önlenebileceğini, ve onu iktidardan düşürmenin mümkün olduğunu söyledi. Buna her şeyden önce işçi sınıfının birliği sağlanması ve geri kalan emekçi kitlelerden ve demokratik güçlerden kopukluğun tamir edilmesi, yani tek proleter ve geniş antifaşist halk cephesi kurulması gerekti.

Tek proleter cephesinin başariyle kurulması Komünist Partileri ile Sosyal Demokrat Partileri ve onların sendikaları arasındaki karşılıklı ilişkilere bağlıydı. Bundan dolayı da kongre, bu partilere olan tek taraflı, sekterci münasebete, onlara «sosyal faşist» örgüt gözüyle bakılmasına karşı çıktı. Komünistlerin bunlarla bağlantı kurmaları ve işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin

en yakın çıkarlarını koruma uğrunda faşizm ve savaşa karşı beraber savaş yürütmeleri gerektiğini kanıtlıyordu.

Georgi Dimitrof tek proleter cephesinin köylülere, küçük kasaba burjuvazisine ve aydınlara büyük etki göstereceğini belirtiyordu. O, işçi sınıfının gücünü gösterecek ve onları beraber antifaşist savaşında aktifleştirecektir. Bu suretle, faşizmi devirmeye, demokrasiyi kurup genişletmeye ve barışı korumağa kabiliyetli geniş halk cephesi meydana getirilecektir. Halk cephesinin gücü, proletaryanın emekçi köylüler ve ufak şehir burjuvazisinin temel kitlesiyle savaşçı birliğindedir. Komünistler yalnız bu kitlelerle değil, aynı zamanda onların siyasal parti ve örgütleriyle bağlantı kurmaya zorlanıyordu.

Georgi Dimitrof raporunda faşizm yenildikten sonra meydana çıkacak olan halk cephesi hükümetinin nasıl olacağı sorununu da ele aldı; bu henüz proleter diktatörlüğü olmayacak, fakat bu türlü yönetime yol açan bir hükümet biçimi olacaktır. Komünist Partileri halk cephesi hükümetlerini desteklemeli, bazı uygun koşullarda ise, onlara katılmalı da. Aynı zamanda, bazı ülkelerde sınıf güçlerinin orantısına göre, yürütülmekte olan savaşın doğrudan proleter diktatörlüğü kurulmasına yol açabileceği olanağı da ayrılıp atılamaz.

Kominternin VII. kongresi Komünist Partilerinin ülkücülük ve örgüt bakımından kavileşmesine büyük önem verdi. Georgi Dimitrof şöyle diyordu: «Birlik, devrimci bağlılık ve savaşçı hazırlık, yalnız bizim değil, bütün işçi sınıfının en değerli sermayesidir.» Kongre, oportünizmin hele de solcu sekterliğin komünist harekete getirdiği zararları göstererek şunları belirtti: Bu yanlış görüşler temizlenmedikçe Komünist Partileri bolşevikleştirilemez, tek proletarya ve geniş antifaşist cephe başariyle kurulamaz.

uluslararası komünist hareketi taktik ve stratejisinde dönüşüm yaptı, faşizm ve savaşa karşı, barış demokrasi ve sosyalizm uğrunda demokratik ve antifaşist güçlerin görülmedik bir hızla seferber edilebilmesi için koşullar yarattı. Onlar, dünya komünist hareketi gelişmesinde yepyeni bir dönem, yani Komünist Partilerinden çoğunun bolşevikleştirilmesi oluşumunun sona erdirilmesi dönemini açtı.

Georgi Dimitrof, Kominternin VII. kongresinde oybirliği ile genel sekreter seçildi ve 1943 yılında Kominternin dağılmasına kadar bu yüksek mevkide kaldı. Sekiz yıl süresince o, burada uluslararası işçi hareketinin en usta yöneticisi oldu.

Kominternin VII kongresi Bulgaristan Komünist Partisinin gelişmesine de yardım etti. Onun kararları, Parti faaliyetinde kesin dönüşüm yapılması ve bolşevikleştirilmesi konusunda büyük rol oynadı. Kongre kararlarının uygulanması ile ilgili Partinin Sınır Dışı Bürosu, Stanke Dimitrof - Marek ve Georgi Damyanof'u illegal yolla Bulgaristan'a yolladı. Onların doğrudan doğruya yönetimi altında yeni hareket çizgisinin uygulanması uğrunda sistemli ve dirençli çalışmalar başladı.

Yönetim Kurulunun ilk işi, Parti üye ve taraftarlarını kongre kararlariyle, özellikle Georgi Dimitrof'un raporuyla tanıştırmaktı. Rapor illegal yolla 500 nüsha basıldı. O, solcu sekterliği temizleme, bütün çalışmaları yeni hareket çizgisi temeli üzerine yürütme konusunda Partinin elinde kudretli bir teorik silah görevini gördü.

Solcu sekterlik yöntemlerinden kurtulmak ve Parti kadrolarını Kominternin VII. kongresi kararları ışığı altında birleştirmek konusunda BKP Merkez Komitesinin 1 Ekim tarihli Açık Mektubu önemli rol oynadı. Bütün Parti örgütlerine üye taraftarlarına yollanan bu mektup, solcu sekterliğin getirdiği zararları açıkladı ve

komünistler önüne iki önemli görev koydu: tek antifaşist cephenin kurulması ve işçilerin tek sınıfsal sendikalarda birleştirilmesi.

Parti örgütü kitlesel çalışmalarını iyileştirirken, demokratik güçler ve geniş emekçi kitleler arasında Halk Cephesi düşüncesini de büyük bir titizlikle yayınlıyordu. Bununla beraber, BKP Merkez Komitesi, BHÇB ve SDP Radikal ve Demokratlara monarşi - faşist diktatörlüğüne karşı beraber savaş yürütmelerini teklif etti. Bu teklif, Demokrat Partilerinin solcu çevrelerinde destek buldu, fakat resmi yöneticileriyle bir anlaşmaya varılamadı.

Bu durum karşısında BKP, BİSB ve RMS köy ve kasaba emekçileri arasında siyasal kitlesel çalışmalarını daha da hızlandırdılar. Onlar kapitalistlerin yönetim organlarının her türlü keyfi hareketlerini, demagojilerini açığa vuruyor, kitleleri birleşmeye ve kendi çıkarlarını koruma uğrunda savaş yürütmeye davet ediyorlardı. Devlet Sendika Birliği, kitlesel ve başka örgütlerin toplantıları bu uğurda gittikçe daha geniş ölçüde istifade ediliyordu.

Bütün bu çalışmalar sonucunda Parti, işçi ve başka emekçilerle bağlarını kavileştirdi ve sosyal demokratlar, çiftçiler, anarşistler ve başka antifaşistlerle her yerde geniş ve sağlam bir işbirliği kurdu.

Gençlik antifaşist birliğinde de büyük başarılar elde edildi. Bulgaristan Komünist Gençler Birliği, RMS, ZMS ve SSM arasında 1934 yılı sonlarında ve 1935 yılı başında hareket birliği kuruldu; Kominternin VII. kongresi ve Komünist Enternasyonal Gençliğinin VI. kongresinden sonra bu hareket birliği daha da sağlamlaşıp genişledi. 1935 yılı sonunda RMS, ZMS («Vrapça I» ve «Pladne») SSM, Dobrcua ve Makedonya Birlikleri BONSS ve «Jan Jores» Sosyalist Yüksekokullar Grubu beraber çalışmalarına rağmen bağımsızlıklarını ko-

ruyan kararı imzaladılar. Kurulan Genel Gençlik Antifaşist Cephe, gençleri faşizme karşı, Tırnovo Anayasasının yürürlüğe konması uğrunda savaşa çağırdı.

Parti başarılara ulaştı, fakat demokratik güçleri Halk Cephesi bayrağı altında birleştirme ve bu cephenin kurulması uğrunda sarfettiği gayretler istenilen sonucu vermiyordu. Parti, henüz solcu sekterlik kalıntılarından temizlenmemişti, bundan ötürü de yeni hareket çizgisini komünist ve taraftarlarının hepsi doğru olarak anlamıyor ve uygulamıyordu. BKP Merkez Komitesinin 1936 yılının Şubat ayında yapılan VI. geniş oturumu bu alanda bir dönüm noktası oldu.

BKP Merkez Komitesinin VI. Geniş Oturumu :

BKP Merkez Komitesi VI. geniş oturumunun temel görevli faşizme karşı savaşta ülkenin bütün demokratik güçlerini halk antifaşist cephesinde birleştirilmesi üzerine Kominternin VII. kongre kararlarını Bulgaristan koşullarına uygulamaktı. Bununla beraber, oturum solcu sekter kalıntılarını büsbütün temizlemek, çeşitli parti nesillerini Parti Merkez Komitesi etrafında birleştirmek, bütün parti çalışmalarını yeni Leninci hareket çizgisine göre uygulamak için bir sıra yeni tedbirler getirmeyi gerektiriyordu.

Oturum, Merkez Komitesi sekreteri Stanke Dimitrof'un doğrudan doğruya yönetimi ve Georgi Dimitrof, Trayço Kostof ve başka parti militanlarının aktif olarak katılımlarıyla yapıldı.

VI. Oturum Kominternin VII. kongre kararlarını oybirliğiyle onayladı ve BKP'nin temel görevi, ülkede sonuca götürücü bir etken rolünü oynayacak olan halk antifaşist cephesini kurmak olduğunu belirtti. Halk Cephesi, Komünist Partisi, Çiftçi Birliği, Sosyal Demokrat Partisi, Radikal, Demokrat ve başka demokratik örgüt ve güçlerin hepsini birleştirerek geniş antifaşist temel üzere kurulmalı idi.

Oturum en yakın ve hayati siyasal istekler belirledi. Halk Cephesinin savaşçı programını oluşturan bu istekler şunlardı: Tırnovo Anayasasındaki hak ve görevlerin derhal yürürlüğe konması, eski seçim yasası gereğince derhal Millet Meclisi seçimlerinin yapılması, 19 Mayıs 1934 tarihinden sonra çıkarılan Anayasaya aykırı yasaların yürürlükten kaldırılması, bütün faşist örgütlerin dağıtılması v.s.

Tek İşçi Cephesi ve Sınıfsal Sendika Birliği kurulması sorununa da büyük önem verildi. Oturum işçi birliğini geniş Halk Cephesinin kurulmasının temel koşullarından biri olarak hesabediyordu. Sınıf temeline dayanan sendikaların kurulması, BİSB, Özgür Sendikaların ve başka sendika akımlarının birleştirilmesi ve onlara örgüt dışındaki işçilerin de çekilmesi yoluyla olması gerekiyordu.

Oturum (BİB) proleter birliği kurulmasında devlet sendikalarının engel olduğunu belirtti ve komünistleri onlara karşı savaş yürütmekle görevlendirdi. Aynı zamanda, devlet sendikalarının «faaliyet gösterdiği ve az da olsa işçi guruplarını çektikleri yerlerde komünistlerin bu sendikalarda sosyal demokratlar, çiftçiler, anarşistler v.b. ile beraber çalışmaları gerektiği» belirtildi. İşçi isteklerinin korunması uğrunda çeşitli savaş biçimleri örgütlemek, devlet sendikalarının gerici özünü ve niyetlerini açığa vurmak, seçim yoluyla kurulmuş yönetim istemek, birleşik özgür sendikalar uğrunda ajitasyon yapmak için komünistlerin bu devlet sendikalarının legal olanaklarından faydalanmaları gerekiyordu.

Oturum, Parti kitlesel, siyasal çalışmalarını iyileştirmeyi ve bu çalışmaları işletme, mahalle ve köylere, çeşitli iktisadi kültür, eğitim, kadın, gençlik, ve başka örgütlere götürülmesini partiye görev olarak verdi. Bu komünistlerin sosyal demokratlar, çiftçiler ve başka an-

tifaşistlerle işbirliği yapmaları, kitlelerin çıkarını beraberce korumaları, onları Tek Antifaşist Cephesi bayrağı altında barış ve demokrasi savaşına çekmeleri gerekiyordu.

Oturum, Partinin ülkücü örgüt olarak kuvvetlendirilmesi sorununa değinerek parti içi hayatını, yönetim yöntemi ve uslubunu, Partinin basın ve yayın faaliyetini iyileştirme, kadroların teorik ve siyasal hazırlığını arttırma konusunda tedbirler aldı.

Bulgaristan işçi hareketinde ve BKP'nin gelişmesinde VI. oturumun tarihsel önemi vardır. Oturum kararlarının gerçekleştirilmesi, Partide yeni, Leninci hareket çizgisinin tam zafere ulaşmasına yardım etti.

3. BKP Merkez Komitesi VI. Oturum Kararlarının Uygulanması, Halkçı Antifaşist Cephe Kurulması Savaşı :

Kitlelerle Bağların Kuvvetlendirilmesi :

Merkez Komitesi VI. oturumunun kararlariyle silahlanan BKP, bütün gücüyle bu kararları hayata geçirmeye başladı. Demokratik güçleri ve geniş halk kitlelerin Halk Antifaşist Cephesinde birleştirilmesi görevi birinci derecede geliyordu. Parti genel düşmana karşı beraber savaş yürütmek için BHÇB, SDP, Radikal ve Demokrat Partileri liderlerine yeniden teklifte bulundu. Partilerdeki solcu kuvvetler bu teklifi kabul etti ve merkezde ve taşrada komünistlerle işbirliğine hız verdiler, fakat onların resmi liderleri kararsızdılar.

Parti, Halk Cephesinin kurulması, herşeyden önce kitlelerle bağların kuvvetlendirilmesine, kitlelerin dürüst siyasal terbiyesine ve onların kapital ve faşizme karşı savaşa başlamalarına bağlı olduğunu anlıyordu. Bunun için parti kişisel ajitasyonunu olduğu gibi, illegal ve legal basını geniş ölçüde kullanarak çalışmalarını bu tarafa yöneltiyordu.

Parti basını, VI. oturum kararlarını yayma, Parti kadrolarının siyasal düzeyini, geniş emekçi kitlelerin ve aydınların antifaşist bilincini yükseltme uğrunda kudretli bir araçtı. Basın yardımıyle Parti, faşist rejimin halk aleyhtarı özünü ve demokrasinin üstünlüklerini açıklıyor, kitleler ve demokratik güçler arasında Halk Cephesi düşüncesini yayıyor ve onları birleşmeye ve savaşa çağırıyordu. Emekçileri Sovyetler Birliğinin sosyalizm kuruculuğundaki başarıları ve onun barışsever siyasetiyle tanıştırıyordu.

Bu alanda BKP illegal organı «Rabotniçeski vestnik», BİSP organı «Edinstvo» v.b. büyük rol oynadı. Bunlarla beraber Parti, illegal parti dökümanları, raporlar, broşürler, bildiriler, çağrılar v.s. yayınlıyordu. Bunlar, komünist ve antifaşistlerin güncel sorunlarla tanışmalarına, savaşın görev ve perspektiflerini öğrenmelerine yardım ediyordu.

Legal Parti gazete ve dergileri «Posleden ças» (Son posta», «Ças» (Saat), «Kormilo», «Akademik», «Naucna misıl» (bilimsel düşünce), «Misıl» (Düşünce), «Kultura», «Jar» (Alev) v.s. geniş bir antifaşist tribünü oluşturuyordu. Sıkı sansür yüzünden Parti basınının Ezop dili kullanması gerekiyordu. Fakat o, böyle de faşist rejime ve burjuva kültürüne karşı başarıyle savaş yürütüyor ve emekçileri savaşçı ruhta eğitiyordu.

Aynı devrede Parti, kitleleri onların en yakın çıkarları adına savaşta aktifleştirmek için legal biçimleri arıyordu. Mahalle, zavot ve köy konferansları, işsizlerle tartışmalar v.b. yolda iyi birer biçim olarak kullanılıyordu. Bu tartışmalar, belli bir mahalleye elektrik veya kanalizasyon sorunu, işletmelerde emek mukavelelerı koşullarına uyulmaması, işsizlerin durumu incelenmesi v.s. ile ilgili yapılırdı. Konferanslar delege seçer, bunlar sorumlu makamlara gider, ilgililerin isteklerini arzederlerdi.

Genellikle bu istek ve protestolar emekçilerin imzalarıyle desteklenen bildirgeler biçiminde düzenleniyordu. Yönetici ve işverenlerin, kitlelerin bu isteklerini reddetmesi memnuniyetsizliğin artmasına, kitlelerin delegeler etrafında daha sık birleşmesine yardım ediyordu. Delegelerin başında ise, çoğunlukla komünistler ve başka antifaşist militanlar bulunuyordu. Bu da, halkın çeşitli tabakaları arasında parti nüfuzunu arttırıyor ve onların antifaşist savaşına hız veriyordu.

Emekçi ve gençlerin devlet ve kitlesel örgütlerinden yararlanılması, Partinin kitlelerle bağlanma çalışmalarında çok elverişli bir biçimdi. Bu örgütlere çeşitli sınıf, parti ve akımların temsilcileri giriyor ve bunlar faşizm ve savaşa karşı, demokrasi ve barış taraftarıydılar. Parti illegal durumunu koruyarak bu örgütlere girdi ve başka antifaşistlerle beraber, emekçilerin ekonomik ve siyasal savaşlarını aktifleştirme yolunda onların legal olanaklarından faydalanmaya başladı.

Parti hele de devlet sendikalarında (BRS) çok aktif faaliyet yürütüyordu. Sosyal demokrat, çiftçi ve anarşistlerin bulunduğu yerlerde Parti onlarla beraber tek cephe adında faaliyet yürüterek, devlet sendikalarının ilkel örgütlerinin yönetimini ele alıyor ve her durumdan emekçilerin savaşını genişletmek için istifade ediyordu. 1936 yılı ilkyazında işçilerin delegasyon hareketi bunun apaçık bir örneğiydi. Bu hareket, hükümetin kadın erkek her işçiden 140 lef demiryolu vergisi ve Bulgaristan İşçi Birliğine zorunlu üye bedeli toplanması kararına karşı yönetilmişti. Partinin yöneticiliği altında bu hareket büyük bir kuvvet ve hamle haline geldi, ve hükümeti vergiyi değiştirmek, BIB yönetiminin üye bedelini azaltmak ve sıralı üye bedelini taksitle toplamak zorunda bıraktı.

Monarşi - faşist hükümeti kitleleri sınıf savaşından saptırmak maksadıyle 1 Mayıs gününü devlet sendikala-

rının resmi bayramı olarak ilân etti. Bu, Uluslararası Emek bayramının devrimci özünü öldürmek için bir hitlerci yeltenişdi ve işçi ve emekçilerin sınıf bilincini körletme, onları faşistleştirme aracı oldu. Fakat Bulgaristan proletaryasının devrimci gelenekleri ve BKP'nin usta çalışmaları faşist yöneticilerin planını suya düşürdü. Parti, BİB içinde ve dışında bütün işçileri, Bayramın resmi niteliğinden faydalanarak onun antikapitalist ve antifaşist sloganları ile kutlamaya davet etti. Öyle de oldu. 1936 yılında 1 Mayıs bayramı yalnız işçiler tarafından değil, kooperatifçiler, okumaevi, tutumlular v.s. dernek üyeleri tarafından böyle sloganlar altında kutlandı. Bu 1 Mayıs toplantılarında, hayat koşullarının iyileştirilmesi, rejimin demokratikleştirilmesi, Tırnovo Anayasasının yürürlüğe konması istendi.

Tütün işçilerinin 1936 yılı Mayıs ayındaki grevi işçi sınıfının ve başka emekçilerin siyasal aktifliğine büyük bir hız verdi. Grev 16 Mayısta başladı. İşçiler Plovdif'in «Geron» tütün depolarında maaşlardan yapılan yeni kesintilere ve ağır emek koşullarını protesto ettiler. Şehirdeki başka tütün depolarında ve ülkenin başka tütün merkezlerinde işçiler onları dstekledi. Parti tarafından ustalıkla hazırlanıp yönetilen greve 25 000 kişiden fazla insan katıldı ve genel tütün işçileri grevi haline geldi.

Gaddarca polis terörü ve Bulgaristan İşçi Sendika yönetiminin haince tutumu, grevin başarıyle bitmesine engel oldu. Ne de olsa işçilerin maaşlarına yüzde 6 ile 15 oranında zam yapıldı ve «yeni başlayanlar» kategorisi kaldırıldı v.s.

Genel tütün işçilerinin grevi ülkede bütün siyasal hayata etki gösterdi. O, monarşi - faşist diktatörlüğüne, onun sendikalarına ve onların «sınıfsal işbirliği» ve «sınıf barışı» teorilerine ağır darbe indirdi. Onun etkisi altında, proletaryanın öbür müfrezeleri de, keza köylüler, memurlar ve aydınlar da harekete geçti. Sadece iki üç

ay içinde ülkede 100 dolayında grev yapıldı ve bunlara 35 000 grevci katıldı.

Grevler sırasında tek cephe gerçekleştirildi. Komünistler, sosyal demokratlar, çiftçiler ve örgüt dışındaki işçiler hakları ve çıkarları uğrunda beraber savaş yürütüyorlardı. Grevcilere maddi ve manevi yardım maksadiyle Plovdif, Gabroco, Köstendil ve başka yerlerde genel vatandaş komiteleri kuruldu. Bu komitelere komünistler, çiftçiler, sosyal demokratlar ve partisiz vatandaşlar giriyordu.

BKP bir yandan işçi sınıfı ve kitlelerle bağlantılarını kavileştiriyor, onların savaşını aktifleştiriyor, öbür yandan da yalnız «aşağılarda» değil, «yukarlarda» da yani ülkede demokratik partilerin yönetimleriyle de Halk Cephesinin kurulması koşullarını hazırlıyordu.

Demokratik Partilerde Hareket Birliği :

İşçi sınıfı antifaşist savaşının hızlanması ve kitlelerin aktifleşmesi, Demokratik Parti liderlerini uyandırdı. Bu korku yüzünden onlar BKP ile işbirliği yolunda ileri bir adım atacakları yerde «beşler» adında rejime muhalif başlı başına ayrı bir siyasal grupta birleştiler. «Beşler» gurubuna Dimitir Giçef (BHÇB «Vrapça I»), Krıstü Pastuhof (SDP), Grigor Vasilef (Lapçefçiler), Boris Smilof (Liberallar) ve Prof. Georgi Genof (Radikallar) giriyordu. «Beşler» dışında kalanlar şunlardı: İP (BKP), BHÇB «Pladne», Aleksandır Malinofu'un demokratları ve Stoyan Kosturkof'un radikalları.

«Beşler» gurubuna katılanlar Çar Boris'in yardımıyle rejimi demokratlaştıracaklarını umuyorlardı. Bundan dolayı da, bakışları kitlelerin savaşlarına ve BKP ile işbirliğine değilde, saraya doğru çevrilmişti. Bununla onlar faşist diktatörlüğünün büsbütün kendi kendine, yahut ta çarın yardımıyle düşeceği üzerine hayaller kuruyor, emekçileri uyutuyor ve onları savaşlarından sapıtıyorlardı. Parti bir yandan bu liderlerin an-

tikomünizm hareketini ve tutukluğunu eleştiriyor, bir yandan da bunların demokrasi adına olan hareketlerini destekliyordu.

«Beşler» gurubu liderleri 29 Mayıs 1936 tarihinde çara memorandum yolladı. Bununla Tırnova Anayasasının yürürlüğe geçirilmesi, meclis seçimleri yapılması ve sorumlu bir hükümet kurulması isteniyordu. BKP bir çağrı ve İP bir bildiri yayınlayarak «Beşler» grubunun isteklerini desteklediklerini bildirdiler ve kitleleri, bu isteklerin gerçekleştirilmesi yolunda savaşa çağırdılar.

Aynı zamanda parti «Beşler» ve onların taraftarlariyle bağlantı ve hareket birliği uğrunda her durumdan yararlanıyordu. Örneğin 1936 yılı Haziran ayında Sofya'da komünistlerle çiftçiler, faşizm kurbanları Aleksandır Stamboliyski ve Petko D. Petkof'un hatırasını anma töreni tertiplediler. Bu girişime her iki partinin binlerce taraftarı ve başkentten başka antifaşistler katıldı. 1939 yılın Aralık ayı sonunda BKP ve SDP girişimiyle Sofya'da tanınmış bilgin ve antifaşist Prof. Asen Zlatarof'un büyük cenaze merasimi örgütlendi. Örgüt komitesine bütün demokratik partilerin ve kitlesel örgütlerin temsilcileri katıldı. Defin merasimine 50 000'den fazla insan geldi. Polisle çarpışmalar oldu. Kitlesel tutuklamalar yapıldı. Komünistlerle beraber sosyal demokratlar, çiftçiler ve başka antifaşistler de tutuklandı.

«Rabotniçesko delo» şöyle yazı: «Halk bugünkü haksızlık, zulüm ve kovuşturmayla dolu diktatör rejime karşı büyük bir gösteri yaptı.» Parti, bunun demokrasi, barış adına, faşizm ve savaşa karşı bir gösteri olduğunu haklı olarak belirtiyordu.

Aynı zamanda demokratik partilerin ve kitlesel örgütlerin temsilcileri siyasal genel af çıkarılması, teröre karşı, toplantı söz ve basın özgürlüğü uğrunda yürütülen savaşa gittikçe daha aktif olarak katılıyordu.

Rejimin demokratlaştırılmasını gittikçe daha büyük bir ısrarla isteyen kitlelerin baskısı altında hükümet, meclis seçimlerini 1936 yılı Ekim ayında yapacağını vadetmek zorunda kaldı. Bu vaat, siyasi partileri ve emekçileri daha da aktifleştirdi. Bazı yerlerde bütün demokrasi taraftarlarının İP içine alan halk birliği komiteleri kurulmaya başlandı. Bozguna uğratılacağından korkan hükümet meclis seçimlerinden vazgeçti ve 1937 yılı Mart ayında belediye danışmanları seçimlerini kararlaştırdı.

Belediye seçimleri arefesinde BKP Merkez Komitesi ile «Beşler» arasında beraber demokratik komiteler kurmak için imza toplamak ve yapılacak olan seçimlere beraber katılmak konusunda bir anlaşmaya varıldı. Bu anlaşmaya «Platne»ciler, Kosturkof'un radikalleri ve Malinof'un demokratları katıldı. Bu, ülkede tek cephe kurulması yolunda önemli bir adımdı.

Parti, bu demokratik anlaşmaya yüksek değer biçti ve kadro ve taraftarlarını alınan kararlar adına başka partilerin temsilcileriyle her yerde beraber çalışmaya davet etti. Komünistlerin yöneticiliği ve aktif katkısı ile Sofya, Plovdif, Şumen, Loveç, Ferdinand (şimdi Mihalofgrad), Tırnovo ve daha bir sıra kasaba ve köylerde demokratik komiteler kuruldu. Demokratik komitelere yardımcı olarak Gençlik ve Kadın Komisyonları da kuruldu.

Demokratik komiteler aslında halk cephesi organıydı. Onlar aktif faaliyet yürütüyorlardı. Onlar adına hükümete protesto telgrafları ve delegeler yollanıyor. Tırnovo Anayasasının yürürlüğe konması, serbest meclis seçimleri yapılması, meşruti hükümet kurulması için imza toplanıyordu.

Hükümet 1937 yılı Ocak ayında seçim yasasında gerici değişiklikler yaptı. Rejime muhalif olan kimselerin belediye danışmanı adayı olarak gösterilmesi, hü-

Komintern'in VII. kongresi düşünce ve kararları kümete karşı ajitasyon yapılması yasaklanıyordu. Hükümet, BKP ve başka demokratik partilerin seçim öncesi faaliyetini felce uğratmaya ve seçmenleri, isteklerini az da olsa serbestçe söyleme olanağından yoksun etmeye çalışıyordu. Bu durum «Beşler» temsilcilerini ve BKP'yi, seçimlere kendi adaylarıyla değil de, «Tırnovo Anayasası yürürlüğe geçirilmesi» sloganıyla katılma kararını almaya zorladı.

Gaddarca terör koşulları içinde geçen belediye seçimlerini hükümet kazandı. Fakat yaklaşık 40 000 seçmen (% 20) karşı oy verdi. Halk Cephesi, Ferdinand (şimdi Mihaylofgrad) kazasında en iyi sonuçları elde etti. Burada hükümet bozguna uğratıldı.

Seçim sonuçları, kitlelerin arzusuna uygun değildi. Hükümet yalnız terör yoluyla kazanmadı, halk cephesinin yanlış seçim taktiği de ona yardım etti: Kabul edilen, siyasal slogana kitleler hele köylüler oy vermedi, onlar belediyelerde kendi temsilcilerinin bulunmasını arzuluyorlardı. Halk kitlelerinin bu arzusu, halk cephesi muhalefetinin özellikle BHÇB'nin yerli kadrolarının, boykot taktiği ilân edilmesine rağmen seçimlerde aday çıkarmaya yöneltti. Bunun neticesi olarak, birçok yerde antifaşist adaylar seçildi.

1938 yılı Mart ayında Meclis Seçimleri yapıldı. Hükümet seçimleri kazanabilmek için muhalefet güçlerinin ve geniş halk kitlelerinin hak ve özgürlüğünü kıstı. Özel bir seçim yasası kabul edildi, bundan başka kısıtlamalarla beraber cezalar çoğaltılıyor, özellikle antifaşist ajitasyona karşı çok büyük cezalar öngörülüyordu. Mebus adayları, Komünist Partisi veya yasa ile yasaklanan başka bir partiden olmadığını, bültenleri seçim bölgesine kendilerinin götüreceğini ve sözlü ajitasyonu kendilerinin yapacağını yazılı olarak bildirmek zorundaydı. Bu da yetmezmiş gibi, seçimler bölge bölge yapılıyor ve bu hükümete polis güçlerini bir bölgeden öbürüne aktarma olanağı sağlıyordu.

Seçimler arefesinde Demokratik Partiler, birtek seçim listesiyle çıkma kararı aldılar. Birinci seçimlerde işlenen yanlışlardan ibret dersi alındı, bu seçimlere kendi adaylarıyla katıldılar. Hangi partinin hangi bölgeden aday çıkaracağı kararlaştırıldı. Aynı zamanda tek bir seçim programı kabul edildi. Bu program emekçilerin temel ekonomik, siyasal, kültürel isteklerini içeriyordu.

Seçim ağır terör altına geçti. Komünistler ve antifaşistler kitle halinde tutuklandı, sürgün edildi. BKP ve başka partilerden binlerce militan polis karakollarından geçti, dövüldü, işkence edildi.

Teröre rağmen halk cephesi büyük bir zafer kazandı. Bir milyona yakın seçmen onun adaylarına oy verdi. 160 mebustan 63'ü halk cephesinindi. Birçok tarafsız aday da mebus seçilmişti.

Seçimler, Bulgaristan halkının çoğunluğunun kesinlikle faşizme ve savaşa karşı olduğuna dair BKP'nin verdiği yargıyı onayladı. Hükümet Sofya, Plovdif, Burgaz, Varna, Stara Zagora, Haskova, Şumen, Ruse, Gornocuma (şimdi Blagoefgrad) gibi ülkenin en büyük kentlerinde hezimete uğradı. Halk cephesi geri kalan kent ve köylerde de çok oy kazandı.

Millet Meclisinin daha birinci oturumunda komünist halk mebusları kovuldu. Fakat bu yasaya aykırı barbar hareket hükümet çoğunluğunu sağlamlaştıramadı. Millet Meclisinde halk cephesi muhalefetinin ve dışarıda kitlelerin kızışan savaşının baskısı altında bu çoğunluk ikinciliğe düştü ve dağılmaya başladı. Sonuçta özel propaganda müdürlüğünün, bir hitlerci gençlik örgütü kurulması için sunduğu yasa tasarıları suya düşürüldü. Bütün bunlardan telaşa düşen Çar Boris meclis oturumuna son vermekte acele etti. BKP'nin demokratik güçlerle ve onların örgütleriyle apaçık monarşik faşist diktatörlüğüne karşı savaşta hareket birliği kurulması için yaptığı çalışmalar Bulgaristan Halk Cep-

hesinin temellerini attı. Bu cephe, Fransa ve İspanya'daki gibi örgüt bakımından istenen biçime sokulmadıysa da gerçekte sağlam bir toplumsal güç oluşturuyordu. İktidar çevrelerinin bunu gözönünde bulundurması gerekiyordu.

Halk cephesi ile yanyana antifaşist gençlik cephesi de kuruluyordu.

BKP Merkez Komitesinin VI. oturumundan sonra Komsomol ve RMS çalışmalarını tek cephe temelleri üzerine kurdular. Onlar, Zemsist ve sosyalistlerle beraber işçi, köylü ve öğrenci gençliğin, ekonomik, siyasal ve kültürel çıkarlarının korunması, gençliğin antifaşist eğitimi uğrunda savaş yürütüyorlardı. BİB denetiminde gençlik şubeleri, köylerde gençlik kooperatif gurupları ve başka gençlik örgütlerinden bu maksatla istifade ediliyordu. 1939 - 1940 yıllarında BİB'nin gençlik şubelerinde yaklaşık 30 000 işçi genç erkek ve kız, gençlik kooperatif gruplarında ise yaklaşık 60 000 köylü genç erkek ve kız vardı.

Yerli çalışmalardaki işbirliği tepe örgütlerindeki birliği daha da kavileştirdi. 1936 yılında Merkez Gençlik Demokrat Komitesi kuruldu. Buna RMS, ZMS, SSM, Lapçevist gençler ve radikallardan temsilcileri katılıyordu. Tırnovo Anayasasının, gençliğin hak ve özgürlüğünün korunması uğrunda bu komitenin yönetimi altında ülkede toplantılar, konferanslar ve gösteriler yapılıyor ve savaş aleyhtarı ve başka girişimler tertipleniyordu.

24 Mayıs 1936 tarihinde İslav yazısı ve kültürü gününde Sofya Yüksekokul öğrencileri «Kahrolsun gericilik» «Siyasal haklarımızı ve özgürlüğümüzü verin» «Yaşasın halk kültürü ve anayasa» sloganları altında gösteriler tertipledi. Polisin araya girmesi kanlı çarpışmalara neden oldu. Aynı yılda tek cephe komiteleri savaşa karşı kampanya açtı ve Brüksel Barış Kongresine delege yolladılar.

12 Mart 1937 tarihinde Genel Halk Öğrenci Birliği BONSS'un başkanlığı altında öğrencilere seçim hakkı verilmesi ve demokratik seçimler yapılması isteğiyle Sofya'da büyük bir öğrenci grevi tertiplendi. Greve Sviştof, Varna ve Plovdif Yüksekokulları da katıldı.

Kitlesel Örgütlerde Emekçilerin Birliği ve Savaşı :

Parti, BHÇB, SDP, Radikal ve Demokratlarla Halk Cephesi Birliği kurma çabalarıyle beraber, kitlesel örgütlerdeki çalışmalarına da hız veriyordu.

Hükümet, işçi sınıfının savaşını zayıflatmak amacıyle 1936 yılı güzünde bireysel ve kollektik emek mukavelesi yasalarını kabul etti. Bu yasayla emekçileri grev hakkından mahrum ediyordu. Greve katılanlara para cezası, işten çıkarma ve 1 ilâ 3 yıl hapis cezası öngörülüyordu. İşçiler, bu mukavelelerin imzalanmasına katılma hakkından da mahrumdu. Bu hak Devlet Sendikalarına ve işverenlerin birliklerine verilmişti. 1938 yılında hükümet başka bir yasayla ekonomik, kültür, eğitim ve başka kitlesel örgütleri tamamiyle polis kontrolü altına aldı. Fakat, monarşik faşizmin bu gerici tedbirleri, istenilen sonucu vermedi.

Parti, çalışmalarını Devlet Sendikalarına yöneltmek ve sendika çalışmalarını geniş antifaşist temeller üzerine kurmak amacıyla 1936 yılı sonunda BİSB'nde yenilik yapma kararını aldı. Bulgaristan İşçi Sendikasının her şubesinde sendika komisyonları, işletmelerde ise, sendika aktifi kuruldu. Bunlara komünistler, sosyal demokratlar, çiftçiler, anarşistler (olan yerde) ve partisiz anarşistler giriyordu. Sınıfsal sendika hareketinin bu tek cephe organlarının pratik yönetimi, BKP Merkez Komitesi denetiminde Merkez Sendika Komisyonu ve Sancak Sendika Komisyonları (Parti Sancak Komiteleri denetiminde) tarafından gerçekleştiriliyordu. Bu Komisyonlarda tecrübeli sendika militanları bulunuyordu.

BİSB'de, yapılan yenilikle Devlet Sendikalarındaki boykotculuğun son kalıntıları da yokedildi ve onların Parti denetimi altına geçirilmesinde yeni başarılar elde edildi, Devlet Sendikalarının ilkel örgütleriyle beraber 25'lik yönetim cihazını da (25 işçiye bir temsilci usulü) ele aldı. Bu yönetim cihazını, BİS liderleri, işçileri yasa çerçevesinde tutmak amacıyla kurmuşlardı.

Bulgaristan İşçi Sendikalarının ilkel örgütlerini ve 25'lerin yönetim mekanizmasını ele geçirmiş olan Parti, adil emek mukaveleleri imzalama ve grev hakkı verilmesi uğrunda savaşa kitleleri seferber etti. Adil emek mukavelesi savaşı sırasında grev hareketi de gelişiyordu. 1937 yılının birinci yarısında greve katılan işçilerin sayısı 8 500'den fazla, delegelere katılanların sayısı ise 10 00'den fazlaydı. 1939 yılında, tam olmayan delillere göre, grevcilerin sayısı 25 000'e çıktı, 1939'da ise 35 000 kişi oldular. Aynı zamanda, işsizlerin ve devlet memurlarının savaşı da geniş atılımlar yaptı. Bunların örgütlerinin de parti ve müttefiklerinin denetimi altında olduğu görüldü. İşçi ve memurların grevleri ve başka savaşları onların ülkede sınıfsal antifaşist birliğini tek proleter cephesini daha da kuvvetlendirdi.

Parti Bulgaristan İşçi Sendikalarında olduğu gibi Çiftçi Zadrugalarında da büyük faaliyet yürütüyordu. Halbuki, faşist yöneticiler bunları köylü kitleleri BKP ve BHÇB nüfuzundan koparmak ve köyde iktidarın mevzilerini kavileştirmek amacıyla kurmuşlardı. Parti Merkez Komitesinin VI. oturumunun kararları gereğince komünistler Zadrugalara girdi. Burada onlar çiftçiler ve başka antifaşistlerle birlikte kitlelerin ekonomik ve siyasal çıkarlarını savunuyorlardı. Onlar zorla kurulan yönetimlere karşı, vergi ve borçların azaltılması, barış ve demokrasi uğrunda savaş yürütüyorlardı. Faşist hükümetinin bu istekleri reddetmesi, hoşnutsuzluk yaratıyor ve köylü kitlelerle hükümet arasında çarpışmalara

neden oluyordu. Bu savaş süresinde kitlelerin antifaşist hareketi gelişiyor, işeçi - köylü birliği kavileşiyordu.

BKP, çeşitli üretim yerlerinde, kooperatif ve başka örgütlerde de çalışmalarını hızlandırdı. 1937 - 1938 yıllarında ülkde kooperatiflerin büyük bir kısmı Parti ve onun müttefiklerinin nüfuzu altında oldukları görüldü. Polis, kooperatiflerde komünistlerle çiftçilerin «tam bir anlaşma» ve «hareket birliği» içinde olduğunu bildiriyordu. Bu, kooperatiflerin ve köy ekonomisi işçilerinin kapitalizm ve faşizme karşı savaşını daha da arttırdı. 1937 yılında Tütüncüler Birliği, Bağcılar Birliği ve kooperatifler aracılığıyla, düşük fiyatlara karşı geniş atılımlara girişildi. Kooperatiflerin 1938 yılında büyük kapitale ve Kooperatif Özerkliğini Kısıtlama Yasasına karşı girişimleri daha da güçlüydü. O, kapital ve faşizm saldırısına karşı, barış, demokrasi ve SSCB ile dostluk sloganları altında geçti.

BKP, okumaevleri, spor, turist ve başka dernekler gibi kent ve köy emekçilerinin kitlesel kültürel örgütlerinde de geniş faaliyet yürütüyordu. Bu örgütlerde komünist ve remsistler başka antifaşistlerle beraber faşizme ve savaşa karşı barış, demokrasi uğrunda savaş yürütüyor, Sovyetler Birliğinin başarılarını ve barışsever siyasetini popülarize ediyorlardı.

Parti ve RMS, konferans ve referatlar, piyes ve şiir geceleri, gizli ve toplantılar aracılığıyla emekçilerin ve gençlerin kültür seviyesini ve siyasal bilincini yükseltiyor ve onları Antifaşist Cephe bayrağı altında birleştiriyordu. Bu alanda Bulgaristan ve hele de Sovyetler Birliğindeki ilerici edebiyat büyük rol oynadı. Emekçiler ve gençler M. Gorki'nin «Ana», Mihail Şoholof'un «Sakin Don», P. Pavlenko'nun «Doğuda», D. Furmanof'un «Çapaef», F. Gladkof'un «Çimento» v.b. romanlarını büyük ilgi ile okuyordu. «Çapaef», «On Üçler», «Traktoristler», «Ukrayna Rapsodist», «Volga - Volga»,

«Sirk», v.b. Sovyet filmleri kitle halinde seyir ediliyordu.

Sovyet edebiyatı ve filmleri barış, demokrasi ve SSCB dostları cephesini genişletiyor ve bu cephenin kapitalizm, faşizm ve savaşa karşı savaşını aktifleştiriyordu. Onların etkisi altında Bulgar - Sovyet dostluğu ve toprağın kooperatif usulüyle işlenmesi hareketi de hızlandı.

Komünist ve remsistlerin kitlesel kültürel örgütlerindeki ustaca çalışmaları, bu örgütlerde Partinin otorite ve nüfuzunu arttırıyordu. Merkezi yönetimlerden birçoğu ve hele de yerli yönetimler komünistlerin, çiftçilerin, sosyal demokratların ve başka antifaşistlerin eline geçti. Onların bu örgütlerde beraber çalışmaları ülkede Halk Cephesinin belirti biçimlerinden biriydi.

Barış ve Ulusal Bağımsızlık :

İkinci Dünya Savaşı yaklaştıkça Parti monarşik faşist gurubun haince dış siyasetine karşı savaşı hızlandırıyordu. O, çar ordusunun 1936 yılı yazında yapılan askeri manevralarını mahkûm etti ve hızlanmakta olan şövenistik ve revanşist propagandaya karşı kesin savaşa girişti.

BKP ve YKP, Bulgaristanla Yugoslavya arasındaki «ebedi dostluk» paktının savaş ve gericilik aleti olmasına karşı çıktılar. 1937 yılı Şubat ayında kabul edilen her iki Partinin bildirisinde şöyle deniyordu: «Balkan halkları, ülkelerindeki Tek Cephe demokratik güçleri, var olan rejimlere, istibdata, haksızlığa ve bir avuç kara kuvvetin gizli entrikalarına son vermedikçe hükümetin uğursuz kararlarına karşı emniyet altında bulunduğunu kabul edemez.» BKP Merkez Komitesi ve YKP Merkez Komitesi belirtti ki, Bulgaristan ve Yugoslavya halklarının ulusal çıkarına uygun olan biricik dürüst dış siyaset barışın ve bütün halkların ulusal bağımsızlığını

korunması uğrunda savaşan SSCB ile yakınlaşma siyasetidir.

İspanya'da 1936 yılında iç savaşın patlak vermesinden sonra Parti, Demokratik İspanya Cumhuriyetini ve savaşan İspanya halkını destekleme kampanyasını yürüttü. O, İspanya'ya 400'den fazla Bulgar Komünisti ve antifaşisti yollanmasını örgütledi. Bunlar İspanya Cumhuriyeti adına savaştı. Bu hareket BKP enternasyonalizminin gerçekçi bir ifadesiydi.

Faşist terörüne rağmen Parti, ülkede geniş ölçüde savaş aleyhtarı kampanya yürüttü, Brüksel ve Paris'te uluslararası barış kongrelerine Bulgaristan'dan temsilci yollamayı başardı. Kooperatifler, okumaevleri, gençlik kooperatif gurupları v.s. kitlesel örgütler de barış kampanyasına aktif olarak katılıyordu.

Parti, Avusturya ve Çekoslovakya'nın faşist Almanya tarafından işgal edilmesine karşı işçi sınıfının, emekçilerin ve aydınların yürüttükleri protesto girişimlerinin başında geliyordu. Çekoslovakya'nın işgal edilmesi Bulgar halkının Slav dayanışması hislerine de dokundu. Bu, coşkun toplantı ve gösterilerde belirtilen nefreti arttırdı. 16, 17 ve 18 Mart 1938 tarihinde Sofya Üniversitesi öğrencileri «Ülkenin ulusal bağımsızlığını koruyalım!» sloganı altında gösteri yaptılar.

1939 yılındaki 1 Mayıs gösterisi İkinci Dünya Savaşı arifesinde ülkede savaşa ve faşizme karşı en kudretli girişimlerden biriydi. O, «ülkenin devlet egemenliği ve ulusal bağımsızlığı uğrunda savaş!» «Hitler ve Musolini saldırısına karşı Balkan halklarının birliği» «Tarafsızlık» «SSCB ile birlik ve dostluk» sloganları altında geçti. Polisin karışması Sofya'da çetin çarpışmalara neden oldu. Her iki taraftan 100 kişiden fazla yaralı düştü ve 300 kişiden fazla tutuklandı.

Bulgaristan işçi sınıfı, emekçi kitleler ve aydınlar polisle çarpışmak suretiyle, monarşik faşist diktatörlüğünü

devirinceye kadar savaşmaya, SSCB ile dostluk yoluyla Bulgaristan'ın ulusal bağımsızlığını korumaya hazır olduklarını gösterdi.

Partinin Kuvvetlenmesi, BKP ile BİP'nin Birleşmesi : Kitlelerin ekonomik ve siyasal çıkarlarını koruma, demokrasi ve barış uğrunda savaşın gelişmesinde Parti, oluyordu. Çalışmalarını, işletmeler, mahalleerl, köy ve kitlesel örgütlerde kitleler arasına götürmek yoluyla o, buradaki illegal ve legal mevzilerini örgüt bakımından olduğu gibi siyasal bakımdan da kuvvetlendiriyordu. 1936 yılı Ağustos ayı sonlarında ülkede artık BKP nin 40 kasaba, 500 köy örgütü vardı, bunlarda 4 000 den fazla komünist birleşiyordu.

Aynı zamanda Parti geniş ölçüde sözlü propaganda yürütüyordu. İllegal edebiyat yayınlamakla beraber legal yayın faaliyeti de yürütülüyordu. 1936 yılı Ekim ayında hükümet onyedi legal parti ve ilerici yayınını durdurdu, fakat bu, Partinin legal basın faaliyetini durduramadı. Çeşitli yollarla legal gazeteler ve sayfalar çıkarılmaya başladı. Maksim Gorki, Hristo Smirnenski'nin ölümüyle ilgili A. S. Puşkin'in yüzüncü ölüm yıldönümü ile ilgili anma yayınları yapıldı. Böyle gazete ve bildiriler, yeni yılda, ekonomik, kooperatif ve başka sorunlar çıktıkça da çıkarıldı. Bu yepyeni bir Tek Cephe basınıydı, komünist yazarların ilerici demokrat ve antifaşist tutumlu şair, gazeteci ve bilim adamlarının faaliyetiydi.

Parti 1936 yılında «Bılgarska knijnina» (Bulgar edebiyatı) yayınevini kurdu ve «Nov svât» (Yeni dünya) yayınevini geliştirdi. Bunlar, orijinal Bulgar ve çeviri Sovyet edebiyatı, bilimsel, felsefi, ekonomik ve edebiyat eserleri yayınlıyorlardı. Sovyet yazarları Mihail Şolohof, İlya Erenburg, D. Furmanof v.b. keza Todor Pavlof, Sava Ganovski, Jak Natan ve başka Bulgar komünist bilgilerinin eserleri burada basılmıştır.

Legal gazeteler ve edebiyat, Parti kadrolarının, emekçilerin, aydın ve gençlerin teorik bilgi ve siyasal bilincinin artmasını sağlıyor, BKP'nin faşist ideolojisine ve burjuva kültürüne karşı savaşına yardım ediyordu. Bununsa, Partinin siyasal bakımdan kuvvetlenmesinde büyük bPartinin siyasal bakımdan kuvvetlenmesinde büyük bir önemi vardı.

Georgi Dimitrof'un direktifi üzerine Merkez Komitesinin 1937 yılı Mayıs - Haziran aylarında yaptığı Parti içi girişim de BKP'nin düşünce ve örgüt bakımından kuvvetlenmesine çok yardım etti. Bu yeni hareket çizgisinin iki yıllık uygulama süresinde Partinin başarı ve zayıflıklarına değer biçmeyi görev edinmişti.

Parti girişimi Partinin çalışmalarında sekterci görüş ve yöntemlerden gerçek Leninci siyaset çizgisine ve taktiğine bolşevikçe çalışma biçimine geçtiğini gösterdi. Girişim sırasında görülen zayıflıkları ve sektercilik kalıntılarını tastamam temizlemek için somut tedbirler alındı. Parti içi girişim Leninci hareket çizgisinin geniş ölçüde yayılmasına hız verdi. Partinin daha da kuvvetlenmesine çalışma yöntemlerinin iyileştirilmesine yardım etti.

1937 yılı sonlarında Parti örgütü veya Parti gurubu bulunmayan işletme, kent, köy ve kitlesel örgüt hemen hemen kalmamıştı. BKP üyelerinin sayısı 8.000'e çıktı. Aynı zamanda İP'nin de 7.252 üyesi vardı.

BKP'nin kuvvetlendirilmesi İP'nin yeni baştan kurulması ile ülkede aynı amaç ve görevleri olan iki Marksist - Leninist Parti meydana geldi. Buna gerek yoktu. Bundan dolayı 1938 yılında, Bulgaristan'da komünist hareketini temsil eden sadece İşçi Partisi kalması ve Bulgaristan İşçi Partisi adını alması, BKP kadro ve üyelerinin bu partiye aktarılması kararlaştırıldı. Bu yeni baştan kuruluş, temel çizgileriyle 1939 yılında sona erdi. Bu, Bulgaristan'da komünist hareketini daha da kuvvetlendirdi.

BKP'nin İP ile birleşmesiyle beraber Bulgaristan Komsomol Gençler Birliği ile RMS'te birleşti. Ülkede İşçi Gençler Birliği adında tek bir gençli körgütü kaldı. Bu gençlik komünist hareketini kuvvetlendirdi ve işçi, köylü ve okullu gençler arasında onun nüfusunu arttırdı.

Yeni Leninci çizgiyi doğru kavrama ve uygulama uğrunda BKP'nin, 30 yıllığın ikinci yarısında yürüttüğü savaş sonucunu verdi. Bu hareket çizgisini tutmuş olan Parti, solcu sekterliğin kalıntılarını temizledi ve bolşevikleşmeyi sona erdirdi, antifaşist savaşta işçi sınıfı, halk kitleleri ve müttefikleriyle bağlarını sağlamlaştırdı ve Georgi Dimitrof'un yöneticiliği altında olgunlaşmakta olan büyük olaylara siyasal ve örgüt bakımından hazırlanıyordu.

YEDİNCİ BÖLÜM

HALK DEMOKRASİSİ EGEMENLİĞİNİ KURMA SAVAŞI (1934 - 1944 y.)

1. Savaşa Karşı Savaş, Barış ve Tarafsızlık :

İkinci Dünya Savaşı :

Uzun zamandır hazırlanan İkinci Dünya Savaşı kapitalist devletler arasında koptu. Hitlerci Almanya 1 Eylül 1939 tarihinde Polonya'ya saldırdıktan sonra 3 Eylülde İngiltere ve Fransa Almanya'ya savaş ilan ettiler. Yavaş yavaş savaş genişledi. Avrupa, Asya, Afrika ve Amerika'da birçok ülkeleri sardı. Elli beş milyon insanın canına kıydı ve insanlığa pek büyük maddi ve manevi zararlar getirdi.

Birinci Dünya Savaşında olduğu gibi, İkinci Dünya Savaşının nedenleri de emperyalizmin işgal ve istilacı özünde gizlenmekte idi. Başlıca savaş taraftarları Almanya, İtalya ve Japonya faşist - militarist devletleri olup bunlar dünyaya egemen olma iddiasında bulunuyorlardı.

Başlangıçta İngiltere ve Fransa'da emperyalist maksatlar güdüyordu, sömürgelerde mevzilerini kavileştirmek, Almanya, İtalya ve Japonya'yı zayıflatmak istiyorlardı. Aynı zamanda onlar, faşist saldırganını SSCB'ye doğru yöneltme uğrunda büyük gayret sarfediyorlardı. Fakat savaşın henüz başlangıç devresinde (1939 - 1941 y.) haklı bir savaş, bir kurtuluş savaşı eğilimleri de belirdi, örneğin Polonya halkı ve işgal altında bulunan başka halkların faşist saldırganlara karşı savaşı çıktı ortaya ve bu gittikçe

hızlanmaya başladı. 22 Haziran 1941 tarihinde Hitlercilerin Sovyetler Birliği'ne saldırısından sonra Almanya ve müttefiklerine karşı savaşın özü büsbütün değişti. İngiltere ve ABD, SSCB ile birleşip faşist blokuna karşı beraber savaşmak zorunda idiler. Bütün antihitlerist koalisyonu için savaş antifaşist, kurtuluş savaşı özünü aldı.

Savaşın birinci aşamasında, Sovyetler Birliği girmezden önce, saldırganı gemleme, faşist istilacılarına karşı savaşan halkların ulusal bağımsızlığını koruma uğrunda büyük gayret gösteriyordu.

İkinci Dünya Savaşının başlamasıyle, Bulgaristan'ın tutumu sorunuda ortaya çıktı. Ülkede siyasal güçler arasında apaçık üç görüş oluştu : Biri başında Çar Boris bulunan saray etrafındaki monarşik faşistlerin görüşüydü, bunlar Hitlerci mihvere bağlanmak taraftarıydı, ikincisi İngiliz, Fransız, Belçika ve başka batılı monopollarla bağlantısı olan burjuvaziydi, bunlar faşist olmayan ve demokratik partilerde birleşmiş olup İngiliz - Fransız blokuyla birleşme taraftarıydılar, üçüncüsü de, halkın emekçi tabakaları olup başlıca Bulgaristan İşçi Partisinin nüfuzu altında bulunan kitlelerdi, onlar emperyalist savaşında tarafsızlık, Balkan halkları ve Sovyetler Birliği ile dostluk taraftarıydılar.

Bu devrede Bulgaristan İşçi Partisi kesinlikle savaşa karşı çıktı ve onu iki emperyalist blok arasında savaş olarak nitelendirdi. O, Hitlerci saldırganları savaş tutuşturucusu olarak takbih etti ve şu görevlere öncelik tanıdı : tarafsızlık, ulusal bağımsızlık, komşularla iyi münasebet, SSCB ile dostluk uğrunda savaş, BİP, Bulgaristan'dan koparılan toprakların geri alınması, savaş yoluyla değil, barışçı anlaşmalar yoluyle olması ilkesini güdüyordu. Parti, iç siyasetinde, Bulgaristan halkının hak ve özgürlüğü, emekçilerin hayatî çıkarını koruma uğrunda savaşa devam etti.

BİP siyasal hareket çizgisinde iki ulusal yıkım ve üç savaşın acılarını geçirmiş olan halk çoğunluğunun isteklerini destekliyordu.

Burjuva Saldırısına Karşı Savaş :

İkinci Dünya Savaşı başladıktan sonra monarşik - faşist burjuvazi bir sıra gerici tedbirler uyguladı. Bunlar onu Hitlerci Almanya ile daha sıkı bağlıyor ve Bulgaristan'ın faşist koalisyonuna katılmasını kolaylaştırıyorlardı. Örneğin III. Çar Boris 21 inci Millet Meclisini kapattı, çünkü burada kuvvetli İngiliz ve tarafsızlık taraftarı bir muhalefet vardı. 25 inci Millet Meclisi seçimleri (24 Aralık 1939'dan 28 Ocak 1940' tarihine kadar) saygısızca bir demagoji koşulları içinde hazırlanıyordu. Bununla saraya bağlı Almanya taraftarı bir Millet Meclisi seçme maksadı güdülüyordu.

BİP faşistlere tam karşıt bir seçim programiyle çıktı ve şu sloganları attı; Emperyalist savaşa ve kapitalist gericiliğe ve soygunculuğa karşı savaş, SSCB'ye dayanarak barış ve tarafsızlık, SSCB ile dostluk ve karşılıklı yardımlaşma. Polist terörüne rağmen (tutuklamalar, dayak atmalar, sürgün etme, sahtecilik v.s.) 600.000 kişi BİP yönetimindeki Tek Cepheye oy verdi. Tek Cephe 16 mebus çıkardı, bunlardan 9'u komünistti. Monarşik faşist yönetim çevreleri hemen hemen tam bir çoğunluk sağladı. Yeni hükümetin başına Prof. Boğdan Filof geçti. O, dış siyasette Almanya taraftarıydı. Dış Ticaret Müdürlüğü kuruldu. Bu, Bulgaristan ihracat ve ithalatını kontrolu altına aldı ve onları büsbütün Almanya'ya doğru yöneltti. 1941 yılında ülke ihracatının yüzde 73'ü Almanya'ya gidiyordu.

Bulgaristan İşçi Partisi hükümetin gerici siyasetine karşı protestolar örgütlediler. Emek;iler hükümet dairelerine birçok bildiri, mektup ve telgraflar yollayarak Milliyetçi Koruma Yasasını protesto ettiler, bu yahudilere karşı çevrilmiş ve Bulgaristan halkının ulusal ve dinsel

geleneklerine taban tabana karşıt bir yasaydı, keza gençliğin Devlet Faşist örgütüne (Brannike) alınması yasası protesto edildi.

Filof hükümeti bir sıra gerici yasalar çıkardı, bunlar işçilerin ekonomik ve siyasal durumunu kökten sarstılar. Sivil seferberlik yasası çıkarıldı, bu yasa gereğince işçilerin her türlü grev yapma ve hatta durumdan şikayet etmeleri bile uzun yıllar hapis ve ölümle cezalandırılıyordu. Filof hükümeti ülkede kupon sistemi uyguladı, bununla halkın tüketimi daraltılıyor ve Almanya'ya daha fazla ihracat sağlanıyordu.

Bu halk aleyhtarı siyasetin sonuçları çabucak meydana çıktı. En gerekli mallar pazardan yok oldu, fiatları yükseldi (yüzde 30, yüzde 50) enflasyon aldı yürüdü, karaborsacılık başladı. İthalat yoluyla çalışabilen sanayi kollarının üretimi savaş yüzünden sezilir derecede azaldı. Bu, birçok işçilerin sokağa atılmasına neden oldu. İşçiler, zanaatçılar, küçük tüccarlar ve başka emekçiler arasında hoşnutsuzluk başladı. 1939 yılı sonunda Bulgaristan İşçi Partisi, burjuva ve faşizmin yeni saldırısına karşı direnmeye hazırlanma görevine öncelik tanıdı. Bu maksatla 1940 yılı Ocak ayında Sofya'da sancak ve kent sendika komisyonları yöneticileriyle bir konferans düzenledi.

Büyük bir atılımla savaşa girişildi. BİP mahalle ve işletmelerde protesto toplantıları yaparak işsizleri savundu. Millet Meclisine, Bakanlıklara, Emek Müdürlüğüne ve başka dairelere delegeler yollanıp işsizlere iş verilmesi ve maaşlarının arttırılması istendi. BİP mebusları işsizlerin durumu sorununu Millet Meclisine sundular. Özellikle büyük administratif merkezlerinde, çok sayıda işsizin bulunduğu yerlerde protesto dalgası çok büyüktü. Hükümet aşağıdan almak, işsizlere bazı yardımlar yapmak zorunda kaldı.

Burjuvazinin, işçi sınıfına karşı saldırısı emek mukavemetleri sorununda ortaya çıktı. Hayatın son derece paha-

lılaşmasına rağmen yeni mukavele imzalanmıyor, hükümet eski mukaveleleri devam ettiriyordu. İşçiler arasında hoşnutsuzluk gittikçe büyüdü ve örgütlü grevler haline geldi. 1940 yılında tütün işçilerinin grevi en güçlüsüydü, bir hafta içinde bütün memleketi kapsadı. Grevcilerin sayısı 30.000 kişiyi geçti. İşçilerin birliğinden ürken hükümet derhal Sivil Seferberlik Yasasını uyguladı. Buna rağmen o, sanayi işçilerinin gündeliğine yüzde 15 zam yapmak zorunda kaldı.

Kitlelerin 1939 - 1940 yıllarındaki savaşının büyük siyasal önemi vardı : Onlar burjuvazinin iç cephesini zayıflattı ve monarşi kfaşist diktatörlüğünün halk aleyhtarı siyasetinin uygulanmasında zorluklar yarattı. Bu savaşta, köy ve kasabalardan bütün işçilerin, ilerici aydınların, bütün emekçilerin faşist saldırısına karşı hareket birligi, barışın korunması, ülkenin tarafsızlığı uğrunda beraber savaşma arzuları ifadesini buldu. Onlar, Halk Cephesi kurulmasına dair Kominternin VII. kongre düşünceleri ve BKP Merkez Komitesinin VI. oturum düşünceleri kitleler arasında derin kökler saldığını, onların hayati davası olduğunu gösterdi. Savaş koptuktan sonra, sabık demokratik ve faşist olmayan partilerin İngiliz - Fransız mevzilerinden ötürü onlarla BİP arasında antifaşist cephe kurulup sağlamlaştırılmasa da, gerçekte ciddi bir siyasal hareket olarak böyle bir cephe vardı ve bu 1939 - 1940 yıllarında kitlelerin savaşında somut ifadesini buldu.

SSCB ile Dostluk ve Barış Uğrunda Savaş :

Bulgar ve Rus halkı arasında tarihsel dostluk ve yardımlaşma, Slav kaynaklı olmaları, dil yakınlığı Bulgar halkını Osmanlı esaretinden kurtarmaları, BİP'nin sosyalizm kuruculuğundaki başarıları propaganda etmesi gibi çeşitli nedenlerden dolayı SSCB'nin Bulgaristan'daki geniş halk kitleleri arasında büyük nüfuz vardı. İkinci Dünya Savaşı koşulları içinde Bulgaristan emekçileri SSCB'nin barışı

koruma savaşını heyecanla izliyor, Sovyet hükümetinin Bulgaristan hakkında her hareketini büyük sevinçle karşılıyordu.

Sovyetler Birliği 1939 yılı Eylül ayında Bulgaristan hükümeitne dostluk ve karşılıklı yardımlaşma anlaşması imzalanmasını teklif etti. Bulgaristan yönetim çevreleri, tarafsızlık siyaseti güdeceleklerini bahane ederek bu teklifi reddetti. 1940 yılı Ocak ayında Sovyet hükümetinin, Bulgaristan'a çok elverişli koşullar sağlayan ticaret antlaşması imzalanması da bu alanda atılmış yeni bir adımdı. Parti, Sovyet hükümetinin bu barışsever hareketlerini geniş çapta propaganda ediyordu.

Kitlelerin Sovyetler Birliği ile dostluk arzuları, 1940 yılında Plovdif ve Varna panayırlarında Sovyet paviyonlarına, keza aynı yılın Ağustos ayında Moskova «Spartak» futbol takımının Bulgaristan'ı ziyaretinde gösterilen büyük ilgi ve coşkuda somut ifadesini buldu.

Sovyet sporcularının Sofya'yı ziyareti yüzbinden fazla insanın katıldığı bir gösteri haline geldi. Polisin, tutuklama, dayak atma ve başka çarelerle Sovyet misafirleri etrafına örmek istediği duvara rağmen halkımızın Rus kardeşlerine, Sovyetler Birliği'ne olan geleneksel sevgisi her türlü engelleri yendi ve bütün gücüyle kendini gösterdi.

SSCB Dışişleri Bakan yardımcısı A. Sobolef'in 25 Kasım 1940 tarihinde Bulgar hükümetine iki ülke arasında dostluk ve karşılıklı yardımlaşma paktı imzalanması için sunduğu tekliften sonra, Sovyetler Birliği'ne olan sevgi en güçlü ve en geniş ölçüde ifadesini buldu. Monarşik faşitler yapılan bu teklifi gizlediler, fakat BİP, Sobolef'in misyonunu öğrendi ve Sovyetler Birliği'nin teklifini bütün ülkeye yaydı ve bu teklifin kabul edilmesi uğrunda bütün halk kitlelerini seferber etti. O, Bulgaristan'ın geleceğini düşünen her vatandaşı bu teklifi desteklemeye davet etti.

Sovyet teklifine destek olarak imza toplanması için

kitlesel bir hareket başladı. Saraya, hükümete ve Millet Meclisine mektup ve telgraf yağmuru başladı, bunlarla işçiler, köylüler, aydınlar, Rus taraftarları, Slav taraftarları ve başka antifaşistler Sovyet teklifinin kabul edilmesinde ısrar ediyorlardı. Kitlelerin SSCB ile barış ve dostluk arzusu büyük bir kuvvetle kendini gösterdi.

Monarşik faşistler Sovyet teklifini reddetti. Onlar artık Hitlercilerle ekonomik bakımdan olduğu gibi, siyasal bakımdan da sımsıkı bağlanmışlardı. Onlar, SSCB'nin Bulgaristan'da nüfuzusunun artmasından korkuyorlardı. Ne de olsa, halkın bu coşkun tezahürü karşısında monarşik faşist hükümeti, Hitlerin ısrarına rağmen Bulgaristan'ı Üçler Paktına katmaya cesaret edemedi.

1941 yılı Bulgaristan halkına büyük endişeler getirdi. Hitlerist Almanya, Balkan devletlerine baskıyı arttırdı. BİP önünde sorumlu siyasal görevler duruyordu. Balkanlarda barışın korunması uğrunda savaş yürütülmesi, Bulgaristan'ın Hitler'in istilasından kurtarılması, emekçilerin çıkarlarının korunması. Bu durum, BKP Merkez Komitesinin VII. oturumunun toplanmasını geciktirdi. (1941 yılı Ocak ayında) Oturum, bütün Bulgaristan halkının Halk Cephesinde birleştirilmesi, Bulgar - Sovyet paktı imzalanması uğrunda ve Bulgaristan'ın savaşa sokulmasına karşı Parti, çalışmaların artırması, kitlelerin hayati çıkarlarının korunması, Parti ve RMS'in örgüt ve ideolojik bakımdan kuvvetlendirilmesini kararlaştırdı. Oturum kararları, Partinin dikkatini en önemli siyasal görevlere yöneltti. Fakat, savaş olayları büyük hızla gelişiyordu ve objektif durumu değiştirdiler.

1 Mart 1941 tarihinde Bogdan Filof, Üçler paktını imzaladı. Aynı günde 680 000 Alman askeri ülkeye girdi. Aslında Bulgaristan ulusal bağımsızlığını kaybetmişti.

Bulgaristan İşçi Partisi bu ulusal ihaneti nefretle mahkûm etti. «Bir uğursuz adım» başlıklı bildirisinde o,

şöyle dedi: «Bulgaristan halkı, bugünkü hükümete asla güven sağlamıyor ve onun halk aleyhtarı siyasetine her türlü desteği reddediyor.»

Millet Meclisinde BİP ve legal muhalefet mebusları paktın imzalanmasına karşı oyverdiler. Sovyetler Birliği de hoşnutsuzluğunu belirtti. Onun 3 Mart tarihli notasında şunlar belirtiliyordu: Bulgaristan hükümetinin seçtiği yol barışın sağlamlaştırılmasına değil, savaş sahasının genişletilmesine, Bulgaristan'ın savaşa sürüklenmesine götürüyor.

Ülkede karmaşık ve güç bir durum yaratıldı. Aslında Bulgaristan istila edilmiş bir ülkeydi, Almanya tarafından istila edilen başka ülkelerden farkı şu idi ki, Hitlerciler «müttefik» sıfatiyle gelip yerleştiler ve hükümet yönetimi formal da olsa, Bulgar faşizminin elinde kaldı. Ülkedeki istilacılar her şeyden önce kendi iç ajanlarıyla iş görüyordu. Bütün bunlar iç durumu çok karmaşık yaptı ve devrimci savaşı güçleştirdi. Fakat Parti, Bulgar faşistlerine karşı savaşı hızlandırma hareket çizgisine devam etti ve emekçilerin darbesini Hitleristlere karşı da çevirdi. Salt 1941 yılı Haziran ayına (kadar tam olmayan delillere göre) gündeliklerin arttırılması ve zamanında ödenmesiyle ilgili 13'ten fazla grev yapıldı. Hitlercilere karşı birçok düşmanca hareketler kaydedildi.

6 Nisan 1941 tarihinde Hitlerciler Yugoslavya ve Yunanistana saldırdıkları zaman enternasyonalizmin ilkelerine sadık olan BİP bu saldırıyı nefretle ayıpladı ve Bulgaristan halkına bir çağrısında, bu olayların «hain bir siyasetin mantıkî sonuçları» olduğunu belirtti ve halkı «savaşın durdurulması ve barış uğrunda enerjik savaşa» davet etti.

2. Silahlı Savaş Hareket Çizgisi :

Silahlı Savaşın Başlangıcı :

22 Haziran 1941 tarihinde Hitlerci ordular Sovyet-

ler Birliğine alçakça saldırdı. Bu yeni cinayet haberi insanlığı şaşkına çevirdi. Bütün antifaşistleri derin bir nefret sardı.

Sovyetler Birliğinin savaşa girmesiyle güçlerin orantısı işgal altındaki ülkelerde, savaşan halkların lehine değişti. Hitlerci Almanya'yı bozguna uğratma savaşında onların kudretli ve ümitli bir müttefiki vardı. Bu, onların savaşçı aktifliğini arttırdı.

Bulgaristan'da da durum değişti. Geniş halk tabakaları Hitlercilerin barbarlığını nefret ve endişeyle karşıladı. Onlar SSCB ye sempati besliyordu.

22 Haziran 1941 tarihinde BKP Merkez Komitesi, tarihi çağrısını yayınladı, bunda Hitlercilerin Sovyetler Birliğine saldırısı «akılsızca bir macera» olarak nitelendiriliyordu ve Hitler'in burada kesinlikle kafasını kıracağı belirtiliyordu. Merkez Komitesi, ülkede yaratılmış olan durumu gözönünde bulundurarak «Avrupa'yı temelinden sarsacak olan yeni savaşta Bulgaristan halkının sempatilerinin büsbütün ve kayıtsız şartsız SSCB kardeş halklarından yana olduğunu» belirtti ve Bulgaristan halkı önüne şu görevleri koydu: «Kendi topraklarını ve ordularını Alman faşistlerinin haydutça maksatları uğrunda kullanmalarına halkımız asla meydan vermemeli... Alman faşistlerine ve soyguncularına tek bir tane zahire, tek bir lokma ekmek verilmemeli! Onların hizmetine tek bir Bulgar katılmamalı!»

Yeni uluslararası ve iç durum, Bulgaristan İşçi Partisini taktik değiştirmek zorunda bıraktı. 24 Haziran 1941 tarihinde BİP Merkez Komitesi Polit Bürosu, geniş bir oturum yaptı. Burada, Hitlerci ve Bulgar faşistlerine karşı silâhlı savaşa geçilmesi kararı alındı. Bu maksatla BİP Merkez Komitesi ve Sancak Komitelerinde askerî komiteler kurulması, Parti ve RMS kadrolarının yeni bir darbeden korunması, yönetici komünist ve remsistlerin mahpushane ve toplama kamplarından kaç-

malarının örgütlendirilmesi, Parti Merkez Komitesiyle Sancak Komiteleri arasında bağların sağlamlaştırılması gerekiyordu.

Polit büronun bu kararları tarihsel önem taşımaktadır. Parti, Bulgaristan halkının Hitlerci ve Bulgar faşistlerine karşı en büyük savaşının örgütçüsü oldu ve onu 9 Eylül 1944 zaferine ulaştırdı. Öbür faşist olmayan ve demokratik partiler taktiklerini değiştirmedi ve legal muhalefet çerçeveleri içinde faşist siyasetine karşı protestolarına devam ettiler.

Sınır Dışı Büro, silâhlı savaşın örgütlenmesine yardım etmek maksadiyle 1941 yılı Ağustos ve Eylül aylarında Bulgaristan'a 55 siyasal göçmen yolladı. Bunlar Bulgaristan proletaryasının savaşlarında çelikleşmiş, Kızıl Orduda askerî hazırlık görmüş ve İspanya iç savaşına katılmış savaşçılardı. Kızıl Ordu albayı Tsvatko Radoynof ta bunlar arasındaydı. O, BİP Merkez Komitesinde Askerî Komitenin başına geçti.

Sınır Dışı Bürosu, Partiye yardım etmek amacıyla «Hristo Botef» özel radyo istasyonunu kurdu. O, (23 Temmuz 1941) yaptığı günlük yayınlarıyle Parti içi güçlere büyük siyasal görevlerinin başarılmasında yardım ediyordu. «Naroden glas» (Halk sesi) radyo yayınları da devrimci hareketin hizmetindeydi. Burada Stanke Dimitrof (1941 yılı güzünden itibaren) konuşuyordu.

Partinin taktik hattında yapılan değişiklikler savaş biçimlerini de değiştirdi. Merkez Komitesinin direktifi üzerine komünistler ve remsistler savaşçı ve sabotajcı grupları kurmaya başladı. Bunlar, Hitlerci savaşa özgü olan üretimi, savaş gereçlerini ve düşmanın canlı kuvvetlerini yokediyorlardı. Erler arasında illegal çalışmalar hızla gelişti, faşistlerin onları komşu Balkan ülkelerine ve SSCB ye karşı kullanma yeltenişleri suya düşüyordu, kışlalardan silâh aşırılıyor, askerlerin bireysel ve grup halinde kışladan kaçmaları örgütlendiriliyordu illegal

savaşa geçen komünist ve remsistler partizan çetelerin temelini attı. Bunlar köylerde yatakçılığın geliştirilmesi, illegal örgütlerin örgüt bakımından sağlamlaştırılması, kitleler arasında silâhlı savaş hareket çizgisinin geliştirilmesi uğrunda büyük faaliyet yürüttüler.

Parti ve onun birinci yardımcısı olan RMS, emekçiler arasında siyasal durumu, dünya savaşının ve silâhlı savaşın perspektiflerini aydınlatma işine giriştiler. Bu çok zor bir görevdi, çünkü Kızıl Ordunun kitlesel kahramanlık göstermesine rağmen Hitlerciler Moskova'ya doğru ilerliyordu, gerici propaganda, kitlelerin bilincini yıkamak için bütün araçlara sahipti, hükümet ise, her antifaşist belirtiyi en gaddar ve kaba biçimde bastırıyordu. Parti ve onun kadroları bu engelleri eşi görülmedik bir kahramanlıkla savuşturuyor, haber bültenleri, bildiriler dağıtıyor ve bunlarla faşistlerin yalanlarını açığa vuruyor, güçlükleri gösteriyor, perspektifleri çiziyor ve halkı silâhlı savaşa davet ediyorlardı. Onlar bu çalışmaları şu gerçeğe dayandırıyordu: Faşistler ve Hitlercilere karşı savaş, ancak bütün halkın davası haline geldiği takdirde zafere ulaşacaktır.

Partinin yeni taktik çizgisinin sonuçları daha 1941 yılı yazında görülmeğe başladı. Düşmana durmaksızın cesaretli darbeler indiriliyordu. 1941 - 1942 yıllarında savaşçı ve sabotajcı gruplar, 150 den fazla girişimde bulundu. Bunlar arasında çok büyük önem taşıyanlar vardı. Georgi Grigorof'un grubu 22 Ağustos 1941 tarihinde Varna garında Hitlercilerin Doğu Cephesine gönderdikleri benzin yüklü bir tren kafilesini tutuşturdu, kahraman komünist Leon Tacer 30 Ekim'de Ruse'de «Petrol» şirketinin depolarını tutuşturdu ve bir Hitlerci öldürüldü v.s.

Partinin yeni programını yürütebilmek için daha 1941 yılı Haziran ayında Razlog partizan çetesi, aynı yılın Ağustos ayında Dupnitsa, güzün ise Batak partizan

çeteleri kuruldu. 1941 yılı güzünde Plovdif sancağı Çehları köyü civarındaki partizan çeteleri v.s. kuruldu. 1942 yılında hemen hemen bütün ülkede partizan özleri, çeteleri ve müfrezeleri kuruldu. Botevgrat «Çavdar» müfrezesi, «Anton Ivanof» müfrezesi v.s. meydana geldi. Henüz 1941 yılında partizan çeteleri 34 silâhlı baskın yaptılar.

Bulgaristan İşçi Partisi ordu saflarına geniş ölçüde sokuldu. Salt Sofya ve Sofya ilinde 20 askeri birlikten 15 inde BİP ve RMS örgütü kuruldu. Bu çalışmaların sonucu olarak 1942 yılında kışlalardan 633 kişi kaçarak illegal faaliyete geçti.

Geniş emekçi tabakalar da savaş girişkenliği gösterdiler. Faşist terörüne rağmen kitlesel delegeler ekmeklerin azaltılmasını ve pahalılığı protesto ediyorlardı. Sofya, Plovdif ve başka yerlerde işçiler grev yapıyordu. Bazı köylerde zahireleri ölçmeğe gelen komisyonlar kovuldu, başka köylerde ise, emekçiler harman makinelerini bozuyor, yapağıları ıslatıyor, zahireleri saklıyorlardı.

Bulgar monarşik faşist hükümeti silâhlı savaş örgütlerine karşı sert tedbirler aldı. 10 Temmuz 1941 tarihinde 25 inci sıra Millet Meclisinde BİP mebuslarının dokunulmazlığı alındı ve sürgün edildi. Aynı yılın 3 Temmuz ve Eylül ayında polis 1 000 den fazla seçkin komünisti, remsist ve antifaşisti sürgün etti. Eylül ayında Millet Meclisi Devleti Koruma Yasasını daha gerici bir ruhta değiştirdi. Polis, savaşçı grupların birçok üyesini ve taraftarlarını BİP ve RMS üyelerini ve ordudaki vatanseverleri tutukladı. Salt 1941 yılında Sofya'da savaşçı grupların cesur yönetmenleri Nikola Botuşef, Nikola Şopof ve Hristo Nikof, Varna'da Georgi Grigorof, Rusede İleon Taçer v.s. yakalandı ve ölüme mahkûm edilerek kurşuna dizildiler.

1941 - 1942 yıllarında polis, yakında Sovyetler Birliğin'den dönmüş olan bir grup göçmenin büyük bir kıs-

mını yakalamayı başardı, 1942 yılı ilk yazında ise BİP Merkez Komitesi sekreterleri Anton İvanof ve Trayço Kostof ve Merkez Komitesinin bazı yardımcılarını tutukladı.

Parti yöneticileri gaddarca ortaçağ işkencelerine tutuldu. 26 Haziran 1942 tarihinde başında Tsvatko Radoynof'un bulunduğu 18 siyasal göçmen, 23 Temmuz 1942 tarihinde başında Anton İvanof'un bulunduğu 6 kişi Merkez Komitesi üyesi ve yardımcısı tutuklandı ve ölüme mahkûm edilerek kurşuna dizildi. Mahkûm edilenler mertçe davrandı ve ölümü Hristo Botefin «Savaşta düşen ölmez...» şarkısiyle karşıladılar. Bulgaristan büyük şairi Nikola Vartsarof'u ve gazeteci Anton Popof'u, Parti ise, tecrübeli yöneticilerini, proleter davasına sonsuz sadakat besleyen evlâtlarını kaybetti. 1 Haziran 1942 tarihinde büyük vatansever ve SSCB nin dostu yedek general Vladimir Zaimof kurşuna dizildi.

Devrimci harekete indirilen darbeler çok ağır olsa da, silâhla savaş düşüncesi halk arasında gittikçe daha geniş rağbet buluyordu.

Vatan Cephesinin Kurulması :

1941 yılı sonunda ve 1942 yılı başında, savaşın gidişinde Hitler ordusunun kaçınılmaz hezimetini gösteren bazı değişiklikler oldu. 1941 yılı Aralık ayında Kızıl Ordu Hitlercileri Moskova civarında bozguna uğrattı. Aynı zamanda antifaşist koalisyonu dünya güçlerini gittikçe daha fazla kendine doğru çekiyordu. 1 Ocak 1942 tarihinde 26 devlet, bu cümleden SSCB, İngiltere, ABD, Çin ve Hindistan Vaşington'da bir beyanname imzaladılar ve bütün kaynaklarını faşist koalisyonuna karşı kullanacaklarına, düşmanla tek taraflı barış antlaşması imzalamayacaklarına dair and içtiler. İşgal altındaki halkların savaşı da kızıştı.

Bu olaylar ülkede, halk kuvvetlerinin mutlak zaferine olan inancı kavileştirdi. Kanlı faşist diktatörlüğü-

nün Hitlerci siyasetine karşı emekçi kitlelerin hoşnutsuzluğu gittikçe daha fazla artıyordu. Seferberlik, zor alımı, vergilerin artması en gerekli malların kıtlığı, siyasal haklardan büsbütün yoksun olma, bütün bunlar salt işçileri değil, köylüleri, halk aydınlarını ve bütün namuslu ve ilerici insanları bunaltıyordu. Bunlar arasında beraber savaş yürütme isteği gittikçe artıyordu. Bu istek illegallere, partizanlara ve başka savaşçılara verdikleri yardımla apaçık belirtiliyordu. Hükümetin güttüğü siyasetin doğruluğuna, Hitlercilerin yenilmezliğine olan inanca karşı doğan şüphe, büyük burjuvanın bazı uyanık çevreleri arasında da gittikçe artıyordu.

Toplumun çeşitli tabakaları arasında tutumun değişmesiyle beraber 1941 - 42 yıllarında silâhlı savaş da önemli başarılara ulaşıldı. Bu savaşın yöneticisi olarak Parti büyük otorite kazandı. O, halk kitleleri arasında ülkeyi yeni ulusal felâketten kurtaracak olan biricik ümitli bir kuvvet olarak kabul ediliyordu.

Antifaşist savaşın bütün halka açık demokratik programı sağlam bir örgüt kurulmasını gerektiriyordu. 1942 yılında objektif şartlar buna elverişliydi. 17 Temmuz 1942 tarihinde Sınır Dışı Büro, «Hristo Botef» radyo istasyonu aracılığıyla Vatan Cephesinin programını yayınladı. Bu program zamanında çok yayıldı ve büyük ilgi ile karşılandı.

Vatan Cephesi programında antiemperyalist ve demokratik özü olan görevler öne konuyordu: Bulgaristan savaş dışında kalmalı, Yugoslavya'dan askerleri çekmeli, Hitlerci mihverden çıkmalı, memleket Hitlerin ordularından temizlenmeli, mihver devletlere yapılan ihracat durdurulmalı, SSCB - İngiltere ve ABD ile dostluk ve komşu ülkelerle anlaşma yoluyle ulusal çıkarlarını emniyet altına almalı. Bulgaristan vatandaşlarına siyasal özgürlük iade edilmeli, Hitlerin ajanları iktidardan düşürülmeli, faşist örgütler dağıtılmalı, faşist hainler ve cel-

lâtlar cezalandırılmalı, halkın serveti ve emeği yabancı saldırıdan korunmalı, bütün emekçilere iş sağlanmalı, emeklerinin hakkı ödenmeli, ihtikâr v.s. kaldırılmalı. Programda şu cihet de belirtildi. Bu gayelere ulaşabilmek için Vatan Cephesi halk aleyhtarı hain Hitlerci hükümeti devirip yerine hakiki Bulgar ulusal hükümeti kurulmasını savaşın en yakın görevi olarak öne koydu. Bütün Bulgaristan halkının irade ve desteğine dayanan bu hükümet, Büyük Millet Meclisi toplanma koşullarını yaratacak, mecliste Bulgaristan'ın gelecekteki yönetim biçimini belirtecek ve özgürlüğe ve bağımsızlığa ülkenin çiçek açmasına elverişli maddî garantiyi sağlayacaktır.

BİP Vatan Cephesi kurulması uğrunda geniş faaliyet yürüttü. Parti Merkez Komitesi nezdinde Vatan Cephesi komisyonu kuruldu, bu komisyon onun programının bütün memlekete yayılmasını örgütledi. Sabık demokratik partilerin liderleriyle Vatan Cephesi ulusal komitesi kurulmasına dair görüşmeler başladı. Komünistlerin yürüttüğü faaliyet sonucu 1942 yılı sonuna kadar memlekette 100 dolayında Vatan Cephesi Komitesi kuruldu. Bu komitelere komünistler, çiftçiler («Pladne» kolu) zvenarlar sosyal demokratlar ve partisizler giriyordu.

Vatan Cephesi komiteleri, Vatan Cephesi Programını aydınlatma yolunda geniş ölçüde kitlesel siyasal faaliyet yürüttüler. Programın yayınlanmasından bir ay sonra Vatan Cephesinin organı olarak Dobruca'da «Probuda», Sofya ikinci Parti bölgesinde «Patriot», Loveç'te «Bületin» gazetesi çıkarılmaya başladı. 31 Aralık 1942 tarihinde Sofya'da «Vatan Cephesi» gazetesinin birinci sayısı çıktı. Vatan Cephesi komiteleri partizanlara para yardımı, yiyecek ve elbise topluyor, illegallere barınak sağlıyordu.

BİP nin Vatan Cephesi kurulması yolundaki girişimi, onun demokratik programı ve geniş kuruluş temeli bütün bunların faşizme karşı Halk Cephesi kurulmasıyle

ilgili Kominternin VII. Kongre kararlarını savaş koşulları içinde yaratıcı bir şekilde uygulanmasıydı. Vatan Cephesi bayrağı altında bütün antifaşist güçler, en radikal işçi sınıfından tut da, burjuvanın faşist olmayan ve vatansever temsilcileri hepsi toplandı. İşçi sınıfıyla emekçi köylüler arasındaki birlik Vatan Cephesinin sağlam temelini oluşturuyordu. Vatan Cephesinin kurulması, devrimci hareketin yeni ve büyük bir başarısıydı. Faşizme karşı savaşın sosyal temeli genişledi.

3. Silâhlı Savaşta Dönem

Silâhlı Savaşın Çetin Dönemleri :

1942 yılı Kasım ayında Stalingrat civarında kuşatılan faşist ordusu, 2 Şubat 1942 tarihinde hezimete uğratıldı. Düşmanın 330 binlik seçkin ordusu ve çok sayıda savaş aracı yok edildi. Hitlercilerin Stalingrad civarında hezimete uğratılmasından sonra İkinci Dünya Savaşının gidişi tamamiyle değişti. Faşist koalisyonunda buhran başladı. İtalya iflas etti (8 Eylül 1943). Başka devletler de mihverden daha kolaylıkla çıkış yolları aramağa başladılar.

Stalingrat civarında faşist kuvvetlerinin ağır hezimeti işgal altında bulunan ülkeler halklarının savaşına yeni bir hız verdi.

Sovyet ordusunun parlak zaferi Bulgaristan'da da halk kitleleri tarafından büyük sevinç ve heyecanla karşılandı.

Stalingrat zaferinden ve memleket içinde olan değişikliklerden sonra Bulgaristan İşçi Partisinin önüne yeni görevler çıktı. Devrimci güçlerin gelecekteki silâhlı ayaklanmaya daha sıkı hazırlanmaları gerekiyordu. Eğer Hitler, Bulgar ordusunu Doğu cephesine sürerse, onlar derhal harekete geçmeye hazır olmalıydı. Bundan ötürü de, BİP Merkez Komitesi 1943 yılı Şubat ayında silâhlı ayaklanma direktifini yayınladı. Bununla, Bulga-

ristan'ın üzerine SSCB ne karşı savaşa sürüklenme tehlikesi çöktüğünü halka ihtar ediyor ve biricik kurtuluş çaresi olarak «Hitlerist hükümeti devirip bir halk hükümeti kurulmasını» gösterip, bunun da ancak «silâhlı halk ayaklanması» vasıtasiyle olacağını söylüyordu. Direktifte, silâhlı ayaklanma hazırlığı ve ayaklanma esnasında partizan müfrezelerinin görevi, keza bu ayaklanmanın en önemli gücü olarak bakılan ordunun görevleri açıklanıyordu.

Parti silâhlı güçlerinin yeni görevlere hazırlanmasıyle ilgili BİP Merkez Komitesi, memleketin 12 ihtilal hareket bölgesine (VOZ) bölünmesini kararlaştırdı. Bunlar partizan müfreze ve çetelerini birleştireceklerdi. BİP Merkez Komitesi nezdindeki Askerî Komisyon, Halk Kurtuluş ihtilâl Ordusu Genel Kurmayı (NOVA) haline getirildi. Tsvatko Radoynof kurşuna dizildikten sonra BİP Merkez Komitesi denetiminde Askerî Komisyonun başına geçmiş olan Merkez Komitesi Politbüro üyesi Hristo Mihaylof Genel Kurmay Başkanı oldu. Her bir ihtilâl bölgesinin de Kurmay Başkanlığı vardı: I. ihtilâl bölgesinin Kurmay Başkanlığı Sofya'da, II. bölgenin Plovdif'te, III. bölgenin Pazarcık'ta, IV. bölgenin Gorna Cuma (şimdi Blagoevgrat), V. bölgenin Stara Zagorada, VI. bölgenin Kurmay Başkanlığı da Sliven, Yambol ve Burgas Parti sancaklarını içine alıyordu. VII. bölgenin Haskovo'da, VIII. bölgenin Gorna Orahovitsa ve Gabrovo'da, IX. bölgenin Şumen'de, X. bölgenin Varnada, XI. bölgenin Pleven'de, XII. bölgenin Vidin, Mihaylovgrat ve Vrasta Parti sancak komitelerinde bulunuyordu.

Bu yeni örgüt düzeni, ihtilal hareketine olumlu etki gösterdi. Birçok yeni çeteler ve müfrezeler kuruldu. 1943 yılında onlar savaşçı gruplarla beraber 1680 aksiyon, silahlı baskın ve sabotaj yaptılar. Böylelikle onlar faşist yönetiminin temellerini sarsıyor ve Vatan Cephesiyle BİP

nin otoritesini, gücünü ve siyasal önemini arttırıyorlardı. Azgın faşist, general Hristo Lukof'un, faşist mebus Sotir Yanef'in, sabık polis müdürü albay Pantef'in v.b. öldürülmesi savaşçı grupların en önemli girişimleriydi.

Faşistler çözülmeye başladı. Başkentte bile onlar hayatından emin değildi. Sofya'da, bütün ülkede gözle görülmeyen, yani yönü belli olmayan bir cephe vardı. Faşistlerin ve Hitlercilerin bulunduğu her yerde onlara darbe hazırlanıyordu. Örneğin 1943 yılı Şubat ayında Troyan'da büyük kontraplak fabrikası tutuşturuldu. Aynı günlerde Plovdif'te tütün deposu yakıldı. Almanya'ya gönderilmek için hazırlanan 50 000 kg birinci kalite tütün alevler içinde yanıp kül oldu.

Halk arasında da partizanlar büyük faaliyet yürüttü. Sadece Trin partizan müfrezesi 1943 yılı Ağustos ayında 29 köyü kuşattı. «Anton İvanof» Rodop müfrezesi 1943 yılı Mayıs ayında «Köşk» semtinde en büyük tahta biçme fabrikalarından birini tutuşturdu. Anton İvanofçuların 1943 yılı Haziran ayında Plovdif sancağı Ferdinandovo köyü civarındaki 13 saatlık savaşı «Georgi Benkovski» müfrezesinin 28 Ağustos 1943 tarihinde Panagüristenin «Koloniite» dinlenme evleri civarındaki büyük çarpışmaları önemlidir.

Monarşik faşistler partizan ve onların yataklarına karşı şiddetli tedbirler aldılar. 1943 yılı Mart - Nisan aylarında onlar Orta Balkan bölgesinde çok büyük bir kuşatma yaptılar. Oldukça dar bir bölgeye ilk defa olarak 20 000 asker ve polis kuvveti yığılmıştı. Partizan kıtaları, düşmanın vuruşlarına mertçe karşı koydu ve halkın daha büyük sevgi ve desteğini kazandılar.

BİP Merkez Komitesi 1943 yılı hesap verme raporunda duruma şöyle değer biçti : Partizan hareketi halk arasında kendine sağlam bir temel yarattı, halkın sempati ve desteğini kazandı ve toplumda önemli bir siyasal ve savaşçı etken olarak kendini kabul ettirdi.

BİP Kitlesel Halk Savaşlarının Öncüsü :

Bulgaristan İşçi Partisi 1943 yılında kitleler arasında çalışmalarına daha büyük hız verdi ve artmakta olan hoşnutsuzluğu örgütledi. O, her ulusal ve geleneksel bayramdan, hükümetin her bir halk aleyhtarı hareketinden kitlesel açık girişimler yapma uğrunda istifade ediyordu. Örneğin 3 Mart 1943 tarihinde Bulgaristan'ın kurtuluşunun 65 inci yıldönümüyle ilgili Sofya'da üniversiteli, öğrenci ve işçilerin gösterisi yapıldı. Polis nümayişçiler üstüne ateş açtı, BONSS yönetmeni bayraktar öğrenci Marin Boefi öldürdü. Yüzlerce genç ve emekçi tutuklandı.

BİP 1943 yılı başlarında her yerde yahudileri koruma girişimi örgütledi. Bulgaristan halkına yayınladığı beyannamelerde o, hükümetin, Hitlercilerin isteği üzere yahudileri ölüm kamplarına yollamayı düşündüğünü açıkladı. Geniş halk kitlelerinin uyanıklığı arttı. Büyük hoşnutsuzluk bazı mebusları da yahudilerden yana dönmeye zorladı. Halkın direnmesi kanlı faşist planına engel oldu ve Bulgaristan'da yahudiler ölümden kurtarıldı.

Pahalılığa, sömürücülüğe ve siyasal haksızlığa karşı işçiler Parti yönetimi altında gittikçe daha çetin ve kitlesel savaş yürütüyorlardı. Onlar, grev yapıyor, protesto delegeleri yolluyor, sabotajlar yapıyordu. Gabrovo dokumacıları, Plovdif, Sofya ve Köstendil tütün işçileri ayaklandı. Taşıt işçileri arasında büyük hoşnutsuzluk başladı, onlar maaşlarının artırılması için delege ve bildirge yolladılar. Zanaatçı işçileri de harekete geçti. Üretimde ve demiryollarında da bir sıra sabotaj yapıldı.

Bu durum içinde Vatan Cephesi Ulusal Komitesi kuruldu. Buraya BİP, «Zveno» BHÇB - «Pladne», SDP ve bazı kitlesel kültür ve eğitim örgütlerinin temsilcileri giriyordu. Antifaşist güçlerin birleşmesi monarşi-faşist burjuvaya yeni bir darbeydi.

28 Ağustos 1943 tarihinde Çar Boris'in ölümü karşısında monarşik-faşistler Çar Naibi seçmek zorunda

kaldılar, zira veliaht henüz küçüktü. Tırnovo anayasası gereğince çar naiplerini Büyük Millet Meclisi seçmesi gerekiyordu. Vatan Cephesi dışında faşist olmayan partilerin sabık liderleri de böyle bir istekte bulundular. Onlar ülkedeki hoşnutsuzluktan faydalanarak seçimlerde başarı kazanmak, yönetimi ele almak, monarşiyi ve burjuvaziyi olgunlaşmakta olan isyandan kurtarmak amacını güdüyorlardı.

BİP Merkez Komitesi 5 Eylül 1943 tarihinde bir Manifesto yayınladı. Bunda, buhrandan sadece bir çıkış yolu olduğu gösteriliyordu: Faşist rejimi devirip halk demokrasili hükümet kurulmalı ve bu hükümet Büyük Millet Meclisini çağırıp gelecekteki devlet yönetim biçimini saptamalıydı.

Monarşik-faşistler, yeni seçimlerde halk yönetiminin en küçük bir belirtisinin bile ne büyük sonuçlar doğuracağını çok iyi biliyordu. Bundan ötürü de, Hitlerin talimatı üzere onlar Büyük Millet Meclisine gerek görmeden naipler kurulunu seçtiler. Prens Kiril, Prof. Bogdan Filof ve General Nikola Mihof Çar naibi oldular. Georgi Dimitrof 16 Eylül'de şöyle dedi: «Kurulan naipler kurulu, ülkede siyasal buhranı çözemediği gibi, daha çok keskinleştirip derinleştiriyor.» Yeni hükümetin başına Maliye Bakanı Dobri Bojilof geçti. O, aynı dış siyaseti devam ettirdi. İktidar burjuvazisi arasındaki buhran daha da keskinleşti.

1943 yılı sonlarında bir ilginç olay daha belirdi ve bu Hitlercilerin ve onların dalkavuklarının ümitlerini tuzla buz etti. Onlar, antihitlerci koalisyonun parçalanacağını, Almanya'nın İngiltere ve ABD ile tek taraflı barış antlaşması imzalayıp bu yolla tam hezimetten kurtulabileceğini ümit ediyorlardı. Evdeki hesap çarşıya uymadı. 28 Kasım - 1 Aralık 1943 tarihinde Tahran'da (İran) Stalin, Çörçil ve Ruzvelt görüşmesi oldu. Sovyetler Birliği'nin müttefikleri en geç 1944 yılı ilkyazına kadar Avrupa'da

İkinci Cepheyi açacaklarına ve böylelikle Hitlerci Almanya'nın daha çabuk bozguna uğratılmasına yardım edeceklerine söz verdiler.

Yeni 1944 yılı Bulgaristan'a da uğur getireceğe benziyordu. 27 Aralık 1943 tarihinde Georgi Dimitrof şöyle yazdı: «Olmak veya olmamak - tarih Bulgaristan halkı önüne ve onun yöneticileri önüne sorunu işte böyle koyuyor. Zaman ilerliyor, beklemiyor.»

Kitlesel Partizan Hareketine Geçiş :

Kızıl Ordu kış hücumu sırasında (Ocak - Mayıs 1944) Hitlerci faşist saldırganlarını yeni ve ağır hezimetlere uğrattı. Ukrayna, Sovyet Moldavyasının büyük bir kısmı, Leningrat ve Kaliningrat vilâyetleri kurtarıldı. Estonya, Belorusya ve Romanya'da çarpışılıyordu. Cephe Polonya'nın ve Çekoslovakya'nın devlet sınırlarına girmişti.

Hitlercilerin bozguna uğratılması Bulgar monarşik - faşistlerini endişeye düşürüyordu. İç cephe sağlam değildi, onların siyasetinin geniş sosyal dayanağı yoktu. Onların güvendikleri Hitlerciler ardı sıra hezimetlere uğratılıyor, orduda ise bozgunculuk olayları genişliyordu. Gittikçe daha büyük asker bölükleri partizanlar tarafına geçiyorlardı. Örneğin 14 Aralık 1943 tarihinde bütün bir askeri birlik, yani Gevgeli kazası Konsko köyündeki sınır bekçileri 132 kişi komutanları teğmen Diço Petrof'la beraber örgütlü olarak partizanların tarafına geçti. Bu askeri birlikten «Hristo Botef» ilk askeri partizan taburu kuruldu.

Faşist cephesinin durumunu polis müdürünün sözleri de açık seçik göstermektedir. 31 Ocak 1944 tarihinde o şöyle konuştu : «Durum çok kötü ve daha da kötüleşmekte... Kömünistler elverişli koşular içinde bulunuyor. Almanların başarısızlığı ,geçim sıkıntıları v.s. kömünistlerin ruhsal durumunu yükseltecek. Önümüzde büyük bir tehlike var.»

Monarşik - faşistler, faşist terörünü artırmakla çıkış yolu arıyorlardı. Millet Meclisi, jandarma ordusu kurulmasını isteyen yasayı kabul etti, bunlar antifaşist kuvvetlere karşı savaşta kullanılan özel askeri kuvvetlerdi. Bakanlar Kurulu «Toplumsal güç» denen yeni bir faşist örgütün kurulması için kararname yayınladı, bu örgüt «iç düşmanlara karşı ideolojik ve fiziki savaş» yürütecekti. Kitlesel partizan hareketi bulunan bölgelere kış soğuklarında baskınlar devam etti. Faşist kuvvetleri «Georgi Benkovski» Vidin partizan müfrezesine, Omurtag müfrezesine ve «Anton İvanof» müfrezesine ağır darbeler indirdi. Düşman bir sıra Parti ve RMS örgütlerinin ve yakatcılarının izine düştü, vatanseverlerden bir takımı mahkemesiz öldürüldü, bir kısmı sürgün edildi, bir kısmı mahpushanelere yollandı.

Bu darbelere rağmen Parti, devrimci güçlerin sonuca varıcı savaşa, silâhlı ayaklanmaya hazırlanmasına devam ediyordu. BİP Merkez Komitesinin 2 numaralı bildirisinde ele alınan görevler de bu ruhtaydı. Bildiride, «ülkenin geleceği, Bulgaristan halkının geleceği ile ilgili Parti üzerine büyük bir tarihsel sorumluluk» düştüğü belirtiliyor ve komünistlerin büsbütün seferber edilmesi, cesaretli atılımlar örgütlendirilmesi, savaşın her kolda hızlandırılması faşist devlet makinesinin bütün araçlarla imha edilmesi genel halk ayaklanmasına çok taraflı, somut ve acele hazırlık yapılması isteniyordu.

Çok taraflı bir faaliyet başladı. Devrimci hareket büyük başarılara ulaştı. Partizanların sayısı çoğaldı. Örneğin 1944 yılı Nisan ayı sonuna kadar Trın müfrezesine 350 yeni partizan katıldı. «Vasil Levski» Varna, «Hristo Mihaylof» Ferdinand v.s. gibi birçok yeni müfrezeler kuruldu. «Çavdar», I ve II. Sofya bigadaları olmak üzere üç brigada kuruldu. Düşmana büyük darbeler indirildi. 1944 yılı Oca kayında silâhlı girişimler 96 iken aynı yılın Mayıs ayında 283 oldular. Dağıtılan BİP ve RMS örgütlerinin birçokları yenilendi ve yenileri kuruldu, yeni yeni Vatan Cep-

hesi komiteleri meydana getirildi. Partizan müfrezelerine yeni asker gurupları katıldı. 17 Mayıs 1944 tarihinde 1/123 ncü piyade taburu 250 asker ve subayıyla Yugoslav partizanlarına katıldı.

1944 yılı ilk yazında Halk Kurtuluş İhtilâl Ordusu düşmanla en çetin çarpışmasını yaptı. 28 ve 29 Mart 1944 tarihinde Gabrovo - Sevlievo müfrezesi Balvan köyü kenarında kanlı savaş yürüttü. Partizanların gösterdiği kahramanlıktan dolayı BİP Sancak Komitesi savaşa katılanların hepsinin partiye kabul edilmesini kararlaştırdı. «Petır Momçilof» müfrezesinden 14 partizanın Silven Sancağı Kovaçite köyü civarında 25 Mart 1944 tarihinde gösterdikleri kahramanlık partizan tarihinde parti davasına sadakatın ve kahramanlığın eşsiz bir örneği olarak yaşayacaktır. «Nikola Parapunof» Razlog müfrezesi «Raven» denen yerde, XI. ihtilâl bölgesi Kurmay Başkanlığından partizanlar Loveç Sancağı Lesidren köyü civarında ve bunlara benzer daha bir çok çarpışmalar yapılmıştır.

Partizanlar köylere yaptıkları baskınlarda devlet makinesine onulmaz yaralar açıyordu. Onlar belediyelerden silâh ve paraları alıyor, zor alımı cetvellerini ve vergi defterlerini yakıyor, suç işleyen muhtarları ve başka faşistleri öldürüyor, mağazalardaki malları ve zorla toplanan yapağı ve yiyecek maddelerini halka ulaştırıyorlardı. Bu devlet organlarını bozguna uğratıyordu, onların gücüne olan inancı tuzla buz ediyor ve belediye memurlarına işten el çektiriyordu. Bütün partizan birlikleri böyle girişimler tertipledi.

Halk partizanları saklanılmaz bir sevinçle karşılıyor, suçlu faşistleri yakalama ve silâhsızlandırma işinde onlara yardım ediyor, partizanlara yiyecek giyecek sağlıyor, onları destekliyordu. Bu sevimli kabul, silâhlı savaşın halk arasında kitlesel dayanağı olduğunu, Vatan Cephesinin sosyal temelinin genişliğini gösteriyordu. Partizan müfrezeleri Vatan Cephesi adına harekete geçiyordu.

Bojilof hükümeti, gaddar teröre rağmen devrimci hareketle başa çıkamadı. Aynı zamanda 1944 yılı ilk yazında Sovyetler Birliği Bulgaristan'a birkaç nota yolladı (17 ve 26 Nisanda, 9 ve 18 Mayısta). Bunlarla Bulgar liman ve hava alanlarını Hitlercilere teslim eden ve onları SSCB-karşı saldırıda yardım eden Bojilof hükümetinin Sovyet aleyhtarı dış siyasetini protesto ediyordu. Memleketteki durumu düzeltemeyeceğini anlayan ve Sovyetler Birliği'nin Bulgaristan'a savaş ilân etmesi korkusu karşısında bulunan Dobri Bojitof'un hükümeti istifasını verdi.

Hükümet buhranı faşist cephesindeki kargaşalığın ifadesiydi. Böyle bir durum içinde, bir ayaklanmanın objektif olarak mümkün olduğunu ve bu ayaklanmanın biriken toplumsal çelişkilerin çözümü için biricik çıkış yolu olarak belirdiğini gösteriyordu.

Kudret ve takattan düşen, Hitlerin desteğinden ümidi kesen Bulgaristan'daki monarşik - faşist cephe yeni güçlükler karşısında kaldı ,yani hezimetini tehir edebilecek yollar aramaya başladı.

4. Yönetimi Ele Geçirme Savaşı :

Sonuca Götüren Çarpışma :

Bulgaristan halkının silâhlı savaşı, 1944 yılı yazında son aşamasına girdi. Çeşitli siyasal güçlerin orantısı her geçen gün Vatan Cephesi ve BİP lehine değişiyordu. Kitlelerin solculaşma oluşumu artıyordu.

1 Haziran 1944 tarihinde monarşik - faşist İvan Magranof'un hükümeti kuruldu. O, pişkin bir demagog siyaseti yürütüyordu. Hükümete bazı sabik BHÇB üyeleri ve gizli faşistler de giriyordu.

Georgi Dimitrof BİP Merkez Komitesine şöyle bir ihtarda bulundu : «Bagranof hükümetinin terkip ve niteliği şüphesiz, halkı ve müttefiklerini geçici bir zaman için aldatma denemesi olduğunu gösteriyor, şayet buna izin verilirse, vakit kazanmak ve olabildiğince gelişmekte olan

ayaklanma hareketini ve Alman aleyhtarı ordunun saflarında artmakta olan hoşnutsuzluğu felce uğratmak için dir.»

Bagranof hükümeti demagogça bir siyasete başladı. Toplama kamplarında bulunanların salınacağına, siyasal mahpuslara ve partizanlara genel af çıkaracağına, yahudilerin haklarının iade edileceğine v.s. dair bir kamuoyu yaratıldı. Hükümetin başına, halkın ağır durumunu anlayan ve onu iyileştirme uğrunda bütün gayretiyle çalışan çevreler geçtiğine dair propaganda yapılıyordu. Köy ekonomisi ürünlerinin fiyatları, memurları ve bazı kategoriden işçilerin maaşları v.b. yükseltildi. Bütün bunlarla hükümet halkın uyanıklığını azaltmak, Vatan Cephesi güçlerini parçalamak ve geniş halk kitlelerini onun nüfuzundan koparmak istiyordu.

Aynı zamanda Bagranof hükümeti antifaşist savaşçılara karşı da gadarca davranıyordu. 1944 yılı Haziran ayında sadece yataklık ettiklerinden şüphe edildiği için Ferdinan (şimdi Mihaylofgrat) sancağı Sotoçino köyünden 50 kişi, Rıjevo Konare köyünden 100 kişi v.s. tutuklandı. 6 Haziranda Perustitsa'dan 22 kişi mahkemesiz kurşuna dizildi, bunlardan 18'i gençti. Keza Haziran ayında Sviştof kazası Pavel köyünden 36 kişi kurşuna dizildi, bunlar arasında bütün aile efradı bir arada ölenler vardı.

Bulgaristan İşçi Partisi Bagranofçuların iki yüzlülüğünü açığa vurmak için sıkı tedbirler aldı. Merkez Komitesinin sancak komitelerine yolladığı mektupta şöyle deniyordu: «Bizim görevimiz Bagrano hükümetinin hile ve boş vaatlerle halk kitlelerinin uyanıklığını körletmesine, halk savaşını saptırmasına ve gevşetmesine meydan vermemektir.» Bütün memlekette Bagranof'un gerçek çehresini açığa vurma kampanyası başladı. Faşist demagogluğuna karşı 1944 yılı yazında çıkarılan 130'dan fazla illegal gazete ve bültenlerde birçok makaleler bildiriler, çağrılarla savaş yürütüldü.

Bagranof hükümetinin taktiği sökmedi. Onun yalanlarına ne işçiler kapıldı, ne başka emekçiler ve halk aydınları.

Aynı zamanda savaşın gidişinde de yeni değişiklikler oldu. 6 Haziranda müttefikler ikinci cephe açtılar, 10 Haziranda ise, Kızıl ordu büyük hücuma başladı.

BİP Merkez Komitesi meydana gelen durumu değerlendirerek hızla silâhlı ayaklanma çalışmalarına başladı. Bütün ülkede BİP ve RMS örgütlerinin kavileştirilmesi ve Vatan Cephesi Komitelerinin kurulması uğrunda geniş faaliyete geçildi. Bu çalışmaların sonucu, 1944 yılı yazında bütün sancaklarda BİP sancak komiteleri birçok yerlerde de BİP Bölge (kaza) komiteleri ve yerli örgütleri bulunuyordu. 1944 yılı Haziran ve Ağustos aylarında düşmanın darbesi başlıca yerli örgütlere ve kısmen de bölge komitelerine düşmüştü. RMS Merkez Komitesi Sekreteri Yordanka Nikolova, Aleksandır Dimitrof, Sliven Rusef ve Lilana Dimitrova öldürüldü. Bu ağır darbeden sonra RMS Merkez Komitesi yeniden bütünlendi ve savaşçı gençliğin yönetim merkezi olarak sürekli çalıştı. Keza 1944 yılı yazında yeni partizan brigada, müfreze ve çeteleri de kuruldu. Ayaklanma arifesinde Halk Kurtuluş İhtilâl Ordusu bir tümen, 7 brigada ve 18.000 kişilik 43 müfrezeden ibaretti. Yugoslavya topraklarında 6 Bulgar partizan taburu, bir brigada ve bir müfreze vardı. Yunanistan topraklarında da bir müfreze kurulmuştu. Haziran ayında ordudan 267 asker ve subay kaçtı, 9 Eylül 1944 tarihine kadar onların sayısı 3.000 kişiyi aştı. Vatan Cephesi Komiteleri de çoğaldı. Ayaklanma arifesinde 678 Vatan Cephesi Komitesi çalışıyordu ve bunlarda 3.855 kişi vardı. Bu komitelerden 400'ü köylerdeydi, yani her beş köyün birinde Vatan Cephesi Komitesi kurulmuştu.

1944 yılı yazında ihtilâl savaşı hızlandı. Haziran ayında partizanlar 350 silâhlı baskın, Temmuz ayında 510, Ağustosta ise 540 baskın yaptılar. Sadece bu üç ay içinde onlar

1.000 köyü bastılar ve faşist devlet makinesine onulmaz yaralar açtılar.

Silâhlı savaşın hızlanması, Bagranof demagojisinin başarısızlığı faşistleri daha gerici tedbirler almağa yöneltti. 23 Temmuzda Bakanlar Kurulu İhtilâl Ordusuna 100.000 kişiden fazla bir silâhlı kuvetle saldırmaya karar aldı. Bu girişimin maksadı Ağustos sonuna kadar partizanları yoketmekti.

Ne var ki pek ağır olmasına rağmen bu taarruz suya düştü. Hiç bir bigada, hiç bir müfreze dağıtılmadı. Taarruz esnasında askerler arasında, hatta jandarma ve polis kuvvetleri arasında emirlere karşı isteksizlik vardı. Askerlerden bazıları partizanlar tarafından geçiyor, bazısı aranan partizanları görmezden geliyor, bazısı da abluka edilen yerleri üstünkörü arayıp geçiyordu v.s.

Meydana gelen durumdan çıkış yolu bulmak için naipler ve hükümet Kahire'ye delege yollamayı kararlaştırdılar. Bu delege İngiliz - Amerikan temsilcileriyle Bulgaristan'ın savaştan çıkma sorununu görüşecekti. Onlar Bulgaristan'a İngiliz - Amerikan ordularının girmesini istiyordu, bu suretle Kızıl Ordunun girmesini ve silâhlı ayaklanmanın patlak vermesini önlemeyi düşünüyorlardı.

Fakat, olaylar yıldırım hızıyle gelişti. 23 Ağustosta Romanya Hitlerci koalisyondan düştü ve Kızıl Ordu Bulgaristan sınırlarına dayandı. Büsbütün şaşıran naipler, Bulgaristan tarafsızlığını koruyacak diye, bir bildiri yayınlamayı, Sırbistan'dan istilacı kolorduyu geri çekmeyi, Hitler'e, Bulgaristan'dan askerini çekmesini rica etmeyi, İngiliz - Amerikan taraftarı yeni bir hükümet kurmayı ve Kahire görüşmelerini acele bitirmeyi kararlaştırdı.

Dokuz Eylül Silâhlı Halk Ayaklanmasının Zaferi :

Beklenen saat geldi. Halkın, ülkenin yazgısını kendi ellerine alması gerekiyordu. En büyük ümit ve dayanak,

savaşın ilhamcısı Kızıl Ordu sınırlarımıza gelmişti. Bulgar monarşik - faşistleri ise büsbütün şaşalamışlardı.

24 Ağustosta Vatan Cephesi Ulusal Komitesi Bagranof'u ziyaret etti ve yönetimi Vatan Cephesine teslim etmesini istedi. Bu sorunun çözümünü naiplere devretmiş olsa da, Bagranof delegenin tutuklanması emrini vermedi, hatta onu, «Bulgaristan'ın kurtarılması» uğrunda işbirliğine davet etti. Bu yönetici çevrelerin büsbütün şaşaladığını gösteriyordu.

26 Ağustosta BİP Merkez Komitesi yaptığı oturumda ayaklanmanın başlamasını kararlaştırdı. Yayınlanan 4 numaralı direktifte «Bulgaristan için savaş saatı vurdu! Bugün Bulgaristan'ın yazgısı ancak halka ve vatansever askerlere bağlıdır» deniyordu. Her komünistten büyük mertlik, kesinlik, bireysel girişim ve sorumluluk isteniyordu. Genel bir siyasal grev örgütlendirilmesi, emeçkilerin miting yapması, partizan brigada, müfreze ve çetelerin her yerde harekete geçmeleri, ordunun partizanlar tarafına çekilmesi, bütün ülkede Vatan Cephesi Komiteleri kurulması gerekiyordu.

Ayaklanma, siyasal bakımdan olduğu gibi askeri teknik bakımdan da her kasaba, köy, gar, fabrika, garnizonda yerel koşullara göre hazırlanmalıydı. Ve bütün ülkede hummalı bir ayaklanma hazırlığı başladı. Binlerce bildiri çağrı ve direktif, Bulgar toplumundaki buhranın keskinliğini, faşist cephesindeki bozgunluğu aydınlatıyor ve emekçileri grev ve gösterilere, Vatan Cephesi yönetimini kurma uğrunda aktif savaşa davet ediyordu.

Partizan kıtaları da halk arasında aktif siyasal faaliyet yürüttüler. Onlar hemen hemen hiç engelsiz köylere giriyor, geçici Vatan Cephesi yönetimini kuruyor, halka iç ve dış olayları anlatıyor ve yönetimi alma savaşına hazırlanıyorlardı.

Alabildiğine giden siyasal hazırlıkla beraber Parti

Sancak Komiteleri, ihtilâl bölgesi kurmay başkanlıklarıyle beraber ayaklanmanın nasıl yapılacağına dair somut planlar çiziyorlardı. Sonucu götürücü administratif merkezlerinde işçilerin greve başlaması, miting ve gösteriler tertiplenmesi, askerlerin halk tarafına çekilmesi ve Vatan Cephesinin silâhlı kuvvetleri yardımıyle faşist yönetime karşı hücuma geçilmesi için tedbirler alındı.

Derhal ayaklanmaya hazırlık işlerinde illegal örgütlere silâh bulma en önemli sorunlardan biriydi. Bu görevi partizan brigadaları, müfrezeleri ve çeteleri silâhlı savaş süresinde başarıyle uyguladılar. Onlar düşmanla savaşta onun silâhını alıyorlardı. Fakat şimdi ayaklanma arifesinde onlar silâhlanma için hücumlara giriştiler. Vatan Cephesinin savaşçı güçlerinde ve BİP ve RMS örgütlerinde halk cephane depolarından silâhları alınca direnme gösterecek kadar silâh oldu.

Ayaklanma hazırlığı sırasında Vatan Cephesi kuvvetleri yeni bir güçlük karşısında kaldı. 2 Eylül akşamı yeni bir hükümet kuruldu, başında sağcı çiftçi Konstantin Muraviyef bulunuyordu ve Batılılardan yanaydı. 4 Eylülde yeni hükümet tarafsızlık siyaseti güdeceğini ve halkın demokratik haklarını iade edeceğini ilan etti.

Burjuvazinin bu yeni manevrasını açığa vurmak gerekiyordu. Son direnci de tuzla buz edilmeliydi. 5 Eylülde Sovyetler Birliği Bulgaristan'a savaş ilan etti. Bulgar gericiliğinin Kahire'de İngiliz - Amerikanlarla görüşmesi sonuca varıncaya kadar Sovyetler Birliği'nin ülkeye girmesini diplomatik yolla önlemek için son yeltenişleri de suya düştü.

SSCB'nin Bulgaristan'a savaş ilan etmesi haberi daha o gece bütün memlekete yayıldı. Bütün emekçileri sevinç sardı. NOVA Genel Kurmay Başkanlığı, Bulgar ordusuna çağrısında Bulgaristan'ın şimdiye kadar yaptığı savaşlar içinde bunun «en iğrenç»i olduğunu belirtti ve onları Kızıl Orduyla savaşmamaya ve Hitlercilere karşı kur-

tarıcılık görevinde ona yardım etmeye çağırıyordu. Bazı yerlerde Vatan Cephesi Komiteleri ve BİP örgütleri SSCB-nin Bulgaristan'a savaş ilan etmesini harekete geçme işareti olarak kabul ettiler. Onlar, Kızıl Ordunun derhal Tuna'dan Bulgaristan'a geçeceğini hesabediyorlardı. Örneğin, Sviştof kazası Alekovo köyünde Vatan Cephesi Komitesi köydeki antifaşistleri seferber etti ve 5 Eylülde gece yarısından sonra yönetimi ele aldı. O, emekçileri silâhlandırdı, taşıt araçlarını seferber etti, komşu köylere yardım etmek üzere elçi ve silâh gönderdi. Aynı günde Ruse sancağı Golamo Vranovo köyünde de Vatan Cephesi yönetimi kuruldu. 6 Eylül sabahı erkenden İsperih kasabasında Vatan Cephesi Komitesi BİP savaşçı gurubu ile beraber yönetimi aldı ve belediye üstünde kızıl bayrak dalgalandı. Fakat Şumen, Ruse ve Razgrat'ta silâhlı faşistler kasabaları kuşattılar. Kuvvetler dengesizdi. Yakınlarda partizan kuvvetleri de yoktu. İsperih antifaşistlerinin hareketi komşu köylerle bağ kuramamıştı. Bundan dolayı da direnmede anlam yoktu ve 150'den fazla silâhlı vatansever yandaki ormana çekildi. İsperih'te faşist diktatörlüğü yeniden kuruldu, fakat halkla ormandaki vatanseverler arasında bağlar kesilmedi. Onlar bütün ülkede silâhlı ayaklanmanın başlamasını bekliyordu, derhal harekete geçeceklerdi.

6 Eylülde Dedeağaç'ta bulunan Bulgar deniz askerleri birliğinde ayaklanma başladı, başarıyle devam etti ve 9 Eylülde zafere ulaştı. Keza 6 Eylülde Sofya emekçileri «Bütün egemenlik Vatan Cephesinindir!» sloganı altında sokak gösterilerine ve greve başladılar. Sabah erkenden tramvay taşıtı işçi ve memurları grev ilan etti. Polis kitlesel tutuklamalar yaptı, fakat buna rağmen grev büyüdü.

7 Eylülde ayaklanma yeni kent ve köyleri kapladı. Silistra emekçileri hapisane kapılarını kırarak siyasal mahpusları kurtardılar. Pleven hapisanesi de basıldı. Pernik madencilerinin yönetimin Vatan Cephesine devredilmesiyle ilgili grevi başladı. Polis 2.000'den fazla nümayişçi üze-

rine ateş açtı, 6 işçiyi öldürdü ve 13'ünü yaraladı. Plovdif tütün işçileri de greve başladı ve bu grev 7 Eylül akşamına kadar bütün kasabayı kapladı. Sofya'da yeni bir miting tertiplendi. Polis burada konuşan hatibi öldürdü.

Muravief polisinin Sofya, Pernik, Silistra ve başka yerlerde vatanseverleri öldürmesi, hükümetin artık ikiyüzlü demokrasi oyunundan vazgeçtiğini gösteriyordu. Ayaklanan halkın gücünü sezmiş olan bu hükümet, burjuva egemenliğini koruma uğrunda en kaba ve en şiddetli tedbirleri uyguladı.

Kızıl Ordu 8 Eylül sabahı saat 9.30'da sınırları geçti. Halk onları büyük coşkuyla, gülle çiçekle, geleneklere uygun tuz ekmekle karşıladı. Vatan Cephesi Ulusal Komitesinin 8 Eylül tarihli bildirisinde şöyle deniyordu : «Biz yüce Kızıl Orduyu en sıcak ve en samimi duygularla karşılıyoruz. Bu sadece kardeşimiz Rus halkına böyle duygular beslediğimizden ötürü değildir, biz onu büyük sevgiyle karşılıyoruz, çünkü o, tarihte eşi görülmedik bir kahramanlıkla Hitler zulmünü yıktı ve bütün insanlığı bu uğursuz yönetimden kurtardı.»

Kızıl Ordunun Bulgaristan'a girmesi ayaklanmanın bundan sonraki gidişi ve onun acele zafere ulaşması konusunda büyük önem taşıyan bir olaydı. Düşman felce uğratılmıştı. Güçlerin orantısı büsbütün Parti ve Vatan Cephesi lehine olarak değişti. Bu durum karşısında BİP Merkez Komitesi, Sofya'da faşist devlet makinesine Ağustos sonundan beri hazırlanmakta olan ağır darbenin şimdi indirilmesinin tam zamanı olduğunu kararlaştırdı. Bu darbe seferber edilmiş komünistler, remsistler, savaşçı gurupların üyeleri ve Vatan Cephesi üyeleri, başkent garnizonundan yedek subaylar, Şop müfrezesi ve «Çavdar» brigadası partizanları tarafından indirildi. 8 Eylül gece yarısı, antifaşist güçler Savunma Bakanlığını, Sofya Radyosunu, Millet Meclisini, postayı, garı, cephane depolarını ve baş-

ka önemli noktaları ele geçirdiler. 9 Eylül 1944 sabahına karşı Bulgaristan'ın başkenti Vatan Cephesinin elindeydi.

Sabah saat 6'da yeni başbakan Kimon Georgief, Sofya Radyosundan Vatan Cephesi hükümetinin bildirisini okudu.

Ayaklanma bütün ülkeyi kapladı. Halk, faşist yönetimini devirip Vatan Cephesi komiteleri vasıtasiyle Vatan Cephesi yönetimini kuruyordu. Bu suretle kanlı faşist diktatörlüğünün devrilmesi örgütlü bir biçimde yapılıyordu.

Ülkede yeni yönetimi kurma sürecinde sadece bazı faşistler silâhlı direnç gösterdi, onları da halkın nefreti çabucak ezdi.

Dokuz Eylül ayaklanması hemen hemen kan dökülmeksizin akıllara hayret verici bir hız ve atılımlarla zafere ulaştı. Kızıl Ordu Hitlercileri bozguna uğratmasaydı, Bulgaristan'a girmeseydi, kısacası SSCB savaşta büyük rol oynamasaydı bu zafere ulaşılamazdı.

Dokuz Eylül Ayaklanmasının karakterini itici güçler ve onun başardığı görevler belirlemektedir. Yukarıda söylendiği gibi Vatan Cephesinin Programında demokratik ve antiemperyalist nitelikte görevler öne konmuştu. Fakat, somut uluslararası ve iç durumda bu görevler, burjuvazi egemenliğine dokunulmaksızın, başarılamazdı. Georgi Dimitrof BKP V. Kongresinde şöyle dedi : «Dokuz Eylül Halk Ayaklanması öncelikle, demokratik görevlerin yerine getirilmesini ele almış olsa da, o bizdeki kapitalist sistemin temeldini sarsmadan ve burjuva demokrasisi çerçevesinden çıkmadan gerçekleştirilemezdi. Bizim Dokuz Eylül Ayaklanmamazının başlıca özelliği bundan ibarettir.»

Bulgaristan İşçi Partisi, Vatan Cephesi saflarında, bütün gerçek antifaşist güçleri birleştirmeyi başardı. Bu birleşme Vatan Cephesinin uygulayacağı görevler adına yapıldı, ve buraya en devrimci güçler, kapitalizme karşı savaş yürüten, proletarya diktatörlüğünü kurma uğrunda savaş yürüten güçlerden tutun da en ılım güçlere varıncaya,

yani yalnızca ülkeyi felaketten kurtarma, demokratik özgürlük kurma uğrunda savaşan güçlerin hepsi birleşti. Kısacası, silâhlı savaşa ve Dokuz Eylül Ayaklanmasına işçi sınıfı, yoksul ve orta halli köylüler, halk aydınları, ufak zanaatçı ve tüccarlar, burjuvanın vatansever ve demokratik tabakaları katıldı.

Dokuz Eylül Ayaklanması, Bulgaristan'da sosyalist devrimin temelini attı. Dokuz Eylül 1944 tarihinde faşist diktatörlüğünün hezimetiyle beraber burjuvazi bir sınıf olarak siyasal egemenlikten düşürüldü. Yönetim, başında BİP bulunan işçi sınıfının yöneticiliği altında Vatan Cephesi bayrağı altında birleşmiş olan en geniş halk kitlelerinin eline geçti.

Bulgaristan'da Dokuz Eylül zaferinin, Rus işçi ve köylülerinin Oktobr 1917 tarihinde yaptıklarıyle çok benzeşen yerleri vardı. Rusya'da olduğu gibi, Bulgaristan'da da proletarya ve Parti tarafından yönetilen işçi ve köylüler galip geldi. Rusya'da olduğu gibi, Bulgaristan'da da proletarya diktatörlüğü kuruldu. Fakat Bulgaristan'da devrim başka uluslararası durum ve başka koşullar içinde zafer kazandı. Onun özelliğini de bunlar belirlemektedir. Bulgaristan'da savaş, Sovyet yönetimi kurma değil de, halk demokrasisi yönetimi kurma sloganı altında yürütülüyordu. Halk hükümetine küçük burjuva ve burjuva temsilcileri de giriyordu. Fakat bu ayrıntıların, devrimin sınıfsal özüyle ilişkisi yoktu. Todor Jivkof Partinin VII. kongresinde şöyle dedi : «BKP Merkez Komitesi, Bulgaristan'da yapılan biçimce halk demokrasisi devrimi, daha başladığı andan itibaren yasalılık bakımından ana hatlarıyle Yüce Oktobr Sosyalist Devriminin bir tekrarı olduğunu, onun, Bulgaristan'ın koşullarında Oktobr devrimi davasının bir tekrarı olduğunu, o, Oktobr 1917 tarihinde Rus işçi ve köylülerinin devrimiyle başlayan kapitalizmden sosyalizme dünya çapında büyük geçişin bir kısmı ve belirtisi olduğunu ve daha başladığı andan itibaren sosyalist özü taşıdığını hesabetmektedir.»

SEKİZİNCİ BÖLÜM

HALK DEMOKRASİSİ EGEMENLİĞİNİN KUVVETDİRİLMESİ UĞRUNDA BİP (K) NIN SAVAŞI SOSYALİZM KURUCULUĞUNUN BAŞLANGICI

(9 Eylül 1944 — Aralık 1948 y.)

1. Halk Demokrasisi Egemenliğinin Kuvvetlendirilmesi İçin İlk Tedbirler :

Halk Demokrasisi Egemenliği Proletarya Diktatörlüğünün Biçimidir :

Bulgaristan'da 9 Eylül 1944 tarihinde kurulan halk demokrasisi egemenliği başariyle proletarya diktatörlüğü görevini görmeye başladı. Bu, en devrimci sınıf olan, faşizm ve kapitalizmle savaşta en büyük zorlukları yüklenen işçi sınıfının büyük otorite ve nüfuz sahibi olmasından, devlet ve toplumsal hayatta öncü rolü oynamasından ileri geliyordu. Halk demokrasisi devleti, sömürücü sınıfa karşı savaşta, kapitalist düzeni koruma ve burjuva egemenliğini yeniden kurma uğrunda her türlü yeltenişlere karşı savaşta emekçilere hizmet etmeye başladı. O, kapitalizmden sosyalizme geçiş dönemi devleti olarak ülkenin sosyalizm yolunda gelişmesini sağlamakla görevliydi. Bu onun ana göreviydi ve bu göreve ancak ve ancak kapitalizmin ekonomik köklerini çekip çıkarma, burjuvaziyi sınırlama, sonraları da bir sınıf olarak büsbütün ortadan kaldırma uğrunda amansız savaş yürütmekle başarılabilirdi. Halk demokrasisi egemenliği bu tarihsel görevini ancak ve ancak Sovyetler Birliği ile sıkı işbirliği ve dostluk yapmak

ve etken sosyalist ve antiemperyalist cepheye katılmakla başarabilirdi.

Halk demokrasisi egemenliği kuruluşunun daha ilk günlerinde ön planda gelen antifaşist, antiemperyalist, demokratik ve genel ulusal görevlerin yapılmasıyla beraber sosyalizm kuruculuğu için gereken koşulların yaratılmasına da büyük dikkat ayırdı. Parti, işçi sınıfının yönetim mevzilerini kuvetlendirme ve öncülük rolünü arttırma, işçi sınıfının emekçi köylülerle dostluğunu kavileştirme, halk ekonomisinde özellikle büyük sanayide toplumsal sektörü geliştirme, daha sonraları da kapitalist sömürücü elemanları yoketme, köy ekonomisini sosyalist raylar üzerine kurma v.s. uğrunda savaş yürütüyordu.

Bulgaristan'da proleter diktatörlüğünün yeni bir şekli olan halk demokrasisi egemenliği bu görevlerini somut iç ve dış koşulların dikte ettiği biçim ve tempoda uyguluyordu. İç durumu karakterize eden başlıca koşullar şunlardı : memleketi faşizm ve hitlerci istilasından kurtarma savaşına, işçi sınıfı ve Komünist Partisinden başka, bir sıra da küçük burjuva ve burjuva partileri, yani ülkenin bütün demokratik ve vatansever güçleri katıldı. Bundan dolayı da, çok partili yönetim sistemi kuruldu. Hatta ilk iki yılda komünistler hükümette azınlık teşkil ediyorlardı. Fakat bu, işçi sınıfı ve komünistlerin egemenliği paylaşmaları demek değildi. Onlar, halk kitlelerinin siyasal ve silâhlı gücüne dayanıyor, devlette ve ülkenin bütün toplumsal hayatında yönetmelik rolünü başarıyla gerçekleştiriyorlardı.

Halk demokrasisi egemenliği Vatan Cephesinin 1942 yılında kabul edilen programı adına zafer kazandı. Vatan Cephesi hükümetinin 17 Eylül 1944 tarihli bildirisiyle genişletilip tamamlanan bu programın uygulanması ve böylelikle de sosyalizm kuruluş koşulları yaratılması gerekiyordu. Fakat, halk demokrasisi egemenliği daha ilk günden itibaren sosyalist görevlerin uygulamasına da geçti.

Velev ki ilk yıllarda demokratik görevler daha çok olsa da, onlar devrimin bu döneminde ana içeriğini doldurmuş olmuyordu, onlar, Bulgaristan'da sosyalist nitelikli devrimin gelişmesi yolunda yürütülüyorlardı. Demokratik görevleri sosyalist görevlerle bu türlü birleştirmek ve birincileri ikincilere tabi kılmakla BİP (komünistler) Marksizm - Leninizm yaratıcı şekilde tatbik edilmesine örnek gösterdi. Bu da, o döneme özgü biricik doğru siyasal hareket çizgisini hazırlayıp yürütmesine, yani, Vatan Cephesi aracılığıyla bütün gerçek demokratik ve vatansever güçleri olabildiğince birleştirmesine olanak yarattı.

Halk demokrasisi egemenliği temel görevlerinin somut gerçekleştirme biçimleri ve yolları önemli derecede uluslararası duruma bağlıydı. Bu durum, İkinci Dünya Savaşı sonunda demokrasi ve sosyalizm güçleri lehine kökten değişmişti. Faşist güçleri tam bir hezimet karşısındaydı, onların tutsak ettiği bütün ülkelerde silâhlı savaş gelişiyordu. Bu savaşın başında komünistler bulunuyordu, bu da onların otorite ve nüfuzunu bir kat daha arttırdı. Ulusal kurtuluş hareketi de gelişiyordu. Faşizme ve gericiliğe karşı savaşta temel kuvvet olan Sovyetler Birliği'nin otorite ve nüfuzu artıyor ve kuvvetleniyordu. Savaşın yarattığı büyük zarar ve yıkıntılara rağmen onun gücü zayıflamadı, tam tersine arttı. SSCB, Bulgaristan ve başka ülkelerin halklarına kendi gelişme yollarını kendileri tayin etmeleri için gerekli koşulları yarattı. Kurtarıcı Sovyet Ordusu birliklerinin barış antlaşması imzalanmasına kadar ülkede kalması Bulgaristan için sevindirici bir talihti. İçişlerine karışmaksızın, sadece var oluşları gerici burjuva kuvvetlerini yerinde mıhlıyordu. Ülkede sınıf savaşı, çok keskin olmasına rağmen içsavaş biçimine girmemesinin başlıca nedenlerinden biri de buydu.

Bulgaristan'ın sabık faşist Almanya'nın müttefiki oluşunun uluslararası durumunu karmaşıklaştırıyor ve devrimin temel görevlerinin uygulanması yolunda Parti-

nin savaşını güçleştiriyordu. Bulgaristan yenilmiş bir ülke hesabediliyordu ve bundan dolayı da Müttefikler Kontrol Komisyonu vardı. Bu komisyona, halk yönetimine düşmanca tutumlu emperyalist temsilcileri de giriyordu. Onlar yönetimden düşürülen burjuvazinin gerici ve eski düzeni diriltme yeltenişlerini destekliyorlar, ülkenin içişlerine karışma yeltenişlerinde bulunuyor, barış antlaşması imzalama ve Bulgaristan'ın dış durumunu iyileştirme savaşına engel oluyor ve sürekli zorluklar çıkarıyorlardı.

BİP (k) — Anayurt Savaşının İlhamcı ve Örgütçüsü: Bulgaristan'ın demokratik antifaşist güçlerin saflarına girmesi, onun Hitlerci Almanya'ya karşı savaşa aktif olarak katılmasını gerektiriyordu. Bu katılma uygun bir barış antlaşması imzalanmasında çözümleyici rol oynayacaktı. İkinci Dünya Savaşı tam zaferle sona erdirilmeden bütün halk demokrasili ülkelerde ilerici gelişmeler düşünülemezdi. Georgi Dimitrof 28 Eylül 1944 tarihinde BİP Merkez Komitesine yolladığı mektubunda şöyle yazdı: «Bizim kesinlikle bilmemiz gerekir ki, ülkemizin geleceği, her şeyden önce, şimdi bir halk ve devlet olarak varlığımız, faşist Almanya'nın bir an evvel hezimeti, savaşın bir an evvel bitmesi ve yeni, sürekli ve adil bir barışın imzalanması uğrunda yürütülen genel savaş güçlerine yapacağımız gerçekçi katkıya bağlı olacaktır.» Şu halde devrimin geri kalan bütün görev ve sorunları bu göreve bağlıydı. «Her şey cepheye, her şey zafer için!» slogan buydu. BİP (k) memlekette bütün vatansever güçleri ve kaynakları bu slogan altında seferber etti. Ve bu görevin uygulanmasına derhal, halk demokrasisi egemenliğinin kurulduğu ilk günlerde geçilmesi gerekiyordu, çünkü 10 Eylül 1944 tarihinde Hitlerci ordular, Kula kasabası bölgesine, daha sonra da Köstendil'e girerek ülkeye saldırdı. Onlara ilk olarak Vidin «Georgi Benkovski» partizan müfrezesi ateş açtı, sonraları Lom, Vidin ve Vrasta askeri birlikleri gönüllü komünist ve remsistler yetişti.

Anayurt savaşı ordunun yenilenmesini ve gerçekten bir halk devrimci ordusu haline getirilmesini gerektirdi. Henüz silâhlı ayaklanmanın gidişinde daha askeri kıtalarda Vatan Cephesi askeri komiteleri kurulmuştu, aslında kumandanlığı bunlar ele aldı ve faşist subayların direnme gösterme ve çökmekte olan burjuva - faşist düzeni kurtarma yeltenişleri suya düşürüldü. Partizan kıtaları Bakanlar Kurulunun 10 Eylül 1944 tarihli kararnamesiyle sıra ordusu saflarına katıldı. Onlardan ordunun yeni devrimci birlikleri olarak muhafız birlikleri meydana getirildi. Bu birliklere, Parti ve RMS saflarından seçme başka gönüllüler ve askerler de katıldı. Rütbesi alınan ve halk mahkemesine verilen subayların yerine partizan kumandanları ve birçok BİP (k) ve RMS yönetim militanı geçirildi ve onlara subay rütbesi verildi. BİP (k) Merkez Komitesinin girişimiyle 22 Eylül 1944 tarihinde bakanlık emriyle orduda yardımcı kumandanlık enstitüsü kuruldu. Bütün bunlar eski orduyu önemli derecede yeni, halk yönetiminin desteği haline getiriyor ve onun Anayurt savaşına başarıyle katılmasını sağlıyordu.

Hitlercilerin büsbütün ve kesinlikle hezimeti için vatandaşların savaşa aktif olarak katılması için Partinin çağrısına bütün halk katıldı. Sadece RMS saflarından 40.000 kadar gönüllü çıktı ve cepheye gittiler. Şanlı SSCB mareşalı F. I. Tolbuhin kumandasindaki Üçüncü Ukrayna Cephesine, Hitlerci Almanya'ya karşı savaşmak için üç Bulgar ordusu, yani 450.000 savaşçı bulunan Birinci, İkinci ve Dördüncü Ordular yollandı. Savaşçılara ve onların ailelerine geniş yardım hareketi başladı. İşçi kollektifleri cepheye yardım amacıyla aşırı kuvvetle çalışıyor, fabrika sahiplerinin direnç ve sabotajlarını gideriyor, üretimi arttırıyorlardı, emekçi köylülerse, bir karış işlenmedik toprak kalmaması uğrunda heyecanlı savaş yürütüyorlardı. Halk kitleleri Alman esaretçilerine karşı adil Anayurt savaşı yapıldığını, Dokuz Eylül davasının bu harbin sonucu-

na bağlı olduğunu anlıyor ve ülke tarihinde eşi görülmedik kahramanlık gösteriyorlardı. Yenilenen Bulgar ordusu savaşçıları Bala Palanka, Niş, Stratsin ve başka yerlerde çok ağır koşullar içinde çetin ve kahramanca savaşlarda düşmanı bozguna uğrattı. Makedonya ve Sırbistan'ın kurtuluşunda kendilerine düşen payı verdiler.

Bulgaristan'ın savaşa aktif olarak katılması ve faşizme karşı alınan kesin tedbirler sayesinde 28 Ekim 1944 tarihinde Bulgaristan'la SSCB, ABD ve İngiltere arasında barış antlaşması imzalandı. Antlaşma o zamanki durum içinde mümkün olan en elverişli koşullarla imzalandı, yani Bulgaristan özgür ve bağımsız devlet olarak kaldı.

Balkanların kurtarılmasından sonra 100.000 kişilik Birinci Bulgar ordusu Macaristan ve Avusturya'nın kurtarılması savaşlarına aktif olarak katıldı. Birinci Bulgar ordusu savaşçılarının kahramanlığı Sovyet Ordusu Genel Kurmay Başkanlığının emirlerinde belirtildi. 3 üncü, II inci ve 16 ncı Bulgar piyade tümenleri savaşçıları general Artüşenko'nun kolordusunda şanlı Sovyet savaşçılarıyle beraber 14 günlük çetin savaşlardan sonra, Drava, Sobolç, Drava Polkonya, Drava Çevi ve Seden çiftliği bölgelerinde Hitlerci birliklerini büsbütün bozguna uğrattılar ve onların Dolni Miholats kuzeyindeki yol kesme hareketine katıldı. Birinci Bulgar ordusu kıtaları düşmanı ta Alp dağlarına kadar kovdu. Güneybatı Macaristan'ın ve Avusturya'nın büyük bir kısmını kurtardı. Fakat bu başarılar 15.459 ölü, yaralı ve kayıp savaşçı pahasına kazanıldı.

Yenilenen Bulgar ordusu, Sovyet kumandanlığı tarafından verilen stratejik görevleri şerefle uyguladı ve Hitler Almanya'sının hezimeti uğrunda yürütülen ortak savaşta kendine düşen payı verdi. Bu, uygun bir barış antlaşması imzalayabilmek için güç verdi.

Yeni Halk Demokrasisi Devletinin Kurulması :
Anayurt savaşının başariyle yürütülmesi için halk

kuvvetlerinin seferber edilmesi, memleket için halk demokrasisi devletinin kurulması uğrunda yürütülen kesin savaş koşulları içinde yapılıyordu. Devletin yönetimden düşürülen burjuvazinin direncini boğmak, sosyalizm yolunda ekonomik ve kültürel kuruculuğu örgütleyip yönelmek için bir özel örgüt olarak proletaryaya gene öncülük ediyordu. V. İ. Lenin, burjuvanın kendine özgü yarattığı devlet makinesini yıkmadan, yoketmeden böyle bir özel örgüt kurulmasının düşünülemiyeceğini belirtiyordu.

Burjuva - faşist devletinin yıkılmasına daha silâhlı ayaklanma sırasında başlandı. Bu buhranlı günlerde egemenlik savaşı, yöneticilerin birini düşürüp yerine başkasını getirmekten ibaret değildi. Aynı zamanda bununla beraber, egemenliğin özünde olduğu gibi, onun örgüt biçimlerinde de köklü devrimci dönüm yapılıyordu. Georgi Dimitrof şöyle yazdı : «...Halk kitlelerini kapitalistlerin çıkarına ezme ve sömürme aracı yıkılıyor ve kapitalizmi yoketme emekçileri yavaş yavaş her türlü sömürücülerden kurtarma aleti olarak halk idaresi kuruluyordu.» Keza, Parti, halkın devrimci hamlelerini, egemenliğin yazgısında sonuca götürücü rol oynayan devlet organı ve enstitülerine doğru yöneltti. Daha 9 Eylül 1944 tarihinde faşist hükümet devrildi, Millet Meclisi dağıtıldı, bütün naipler ve mebuslar tutuklandı, monarşi aslında yokedilmişti, fakat dış dünyaya karşı siyasal nedenlerden dolayı naiplik geçici bir zaman için bırakılmıştı. Naipler kuruluna Parti temsilcisi de girdi.

Burjuva - faşistlerin zorbacılık organları, polis ve jandarma kuvvetleri de dağıtılmıştı. Daha 9 Eylül 1944 tarihinde Halk Meclisi kurulmaya başladı. Buna, başlıca partizanlar siyasal mahpuslar, Parti ve rems militanları alındı.

Eski çar ordusu dağıtılmamıştı, fakat kumanda terkibindeki değişiklikler, saflarına partizan kıtalarının katılması ve yardımcı kumandanlık enstitüsünün kurulma-

sıyle o, aslında büsbütün yeni bir halk ordusu, yeni yönetimin ümitli silâhlı dayanağı haline geldi.

Başka bir zorbacı ve zulüm enstitüsü olan mahkeme organlarına da kesin darbeler indirildi. Başında BİP (k) temsilcisi bulunan Adliye Bakanlığı, burasını bir adalet ocağı değil de, halkın hak ve özgürlüğünü ayak altına alan bir yer haline getiren gerici enstitüleri kaldırdı. Bulgaristan'ın İkinci Dünya Savaşına sürüklenmesine neden olan faşist hainleri ve kaatilleri, halk yönetimi tarafından kurulan halk mahkemesi önüne çekildi ve haklı olarak ağır cezalandırıldılar.

Dokuz Eylül Ayaklanması seyrinde köy ve kasabalarda egemenlik Vatan Cephesi komiteleri eline geçti. Aslında, ülkede yeni devrimci düzeni onlar kurup ilân etti, biçimlerini kendileri yarattı, devlet yönetimi organlarına kendi karar ve direktiflerini uygulattılar.

Fakat 9 Eylülden sonra daha ilk günlerde Parti, eski devlet cihazını : Belediye, kaza merkezleri ve vilayet müdürlüklerini dağıtıp onları demokratlaştırmak yoluyla yeni devlet egemenliğinin yerli organlarını kurma hareket hattını kabul etti. Vatan Cephesi Komiteleri devlet yönetimi cihazına girmiyorlardı, fakat devlet organlarının faaliyetine yeni bir içerik veriliyordu, eskiler yerine yeni insanlar, halk temsilcileri getiriliyordu, bunlar Vatan Cephesi Komiteleri tarafından kontrol ediliyor ve onlar periodik şekilde Vatan Cephesi Komitelerine hesap veriyorlardı; yeni görevlere göre bazı devlet daire ve organları kapatılıyor, yerine yenileri açılıyordu. Vatan Cephesi Komiteleri uzun zaman asıl yönetim organları gibi çalışmalarına devam etti. Onların bu rolü, devlet cihazını faşist memurlardan temizleme ve yerlerine yeni halk yönetimine sadık kadrolar tayini sorununda hükümet emriyle tasdik edilip yasalaştırılmıştı. Bütün bunlar, devlet egemenliği organlarının çalışmalarına halkçı yönetim elemanları katıyor, onları proleter diktatörlüğü organları haline sokuyordu.

BİP (k) ve Sosyal Örgütlerin Kitlevileştirilmesi ve Sağlamlaştırılması Halk demokrasisi devletinin ve halk demokrasisi düzeninin kurulmasında Parti örgütleri keza kitlesel örgütler büyük rol oynadı. BİP (k) yeni koşullar içinde yöneticilik rolünü başarıyla gerçekleştirip sağlaması gerekiyordu. 9 Eylül 1944 tarihine kadar Partinin 25.000 üyesi vardı, bunlar tecrübeli devrimci militanlar olsa da, bu kadar kişiyle Parti yöneticilik rolünü başarıyla uygulayamazdı.

Yerli Parti Komiteleri Merkez Komitesinin yöneticiliği altında var olan örgütlerin kuvvetlendirilmesi ve yenilerin kurulması, sayı terkibinin çoğalması, Partinin kitlelerle olan bağlarının kavileşmesi uğrunda geniş faaliyet yürüttüler.

BİP (k) saflarına emekçiler arasından taze kuvvetler girdi. Sadece 6 ay içinde Parti üyeleri 25.000'den 250.000 e çıktı. 1946 yılı sonlarında ise, Partinin 490.000 üyesi vardı. Bütün köy ve kasabalarda işletmelerde, taşıt sisteminde, maden ocaklarında ve dairelerde ilkel parti örgütleri kuruldu.

Partinin kitlevileştirilmesine dair Merkez Komitesinin direktifine rağmen, parti üyelerinin kabul edilmesi alanında hatalara meydan verildi. Bazı yerde üye kabulü cetvel hesabiyle oluyordu, her aday hakkında ayrı ayrı incelemeler yapılmıyor, gereken tavsiyeler istenmiyordu. Bu yolla partiye bazı yabancı, karierist, hatta düşman elemanları girdi. Daha sonraları bu elemanlar temizlendi.

Partinin örgüt bünyesi,ülkenin administritif bölümüne göre değişti. BİP (k) nin il ve ilçe komiteleri kuruldu.

Partinin örgüt durumu sorunları 1945 yılı Şubay ayı sonlarında ve Mart ayının başında toplanan BİP (k) Merkez Komitesi VIII. oturumunda incelendi. Oturum, ilkel parti örgütlerinin sağlamlaştırılması, Parti üyelerinin özellikle yeni kabul edilenlerin siyasal ülküye göre eğitil-

meleri için somut tedbirler aldı. Yeni Parti Tüzüğü kabul edildi ve partinin bundan böyle örgüt ve düşünce alanında sağlamlaştırılması bu Tüzük gereğince yapıldı.

BİP (k) Merkez Komitesinin VIII. oturumu, 9 Eylül 1944 tarihinden sonra yapılan ilk oturumuydu ve onun kararları büyük tarihsel önem taşıyordu. Partinin siyasal durumuna dair kabul edilen kararnamede oturum Parti Merkez Komitesinin VII. oturumundan bu yana yürütülen siyasal hareket çizgisini tasdikledi. VIII. oturum, faşizmin yolunda Vatan Cephesinin büyük önemini belirtti. Ekonomik tedbirlerin gerçekleştirilmesinde daha planlı ve sistemli hareket edilmesi, Vatan Cephesi Programındaki ekonomik tedbirlerin uygulanmasındaki geriliğin ve gevşekliğin likide edilmesi görevini öne koydu.

Partinin VIII. oturumu yeni Merkez Komitesi ve yeni Merkez Kontrol Komisyonu seçti. Merkez Komitesi başkanlığına oybirliği ile halkın önder ve öğretmeni Georgi Dimitrof, Merkez Komitesi sekreteri olarak ta tanınmış parti militanı Trayço Kostof seçildi.

Parti Vatan Cephesinin bundan böyle gelişip kuvvetlenmesine büyük gayret sarfediyordu. 9 Eylül 1944 tarihinde devrimci günlerde köy ve kasabaların hepsinde savaşçı Vatan Cephesi komiteleri kuruldu. 9 Eylül ayaklanması ertesi var olan 7.292 Vatan Cephesi Komitesine 14.120 komünist, 8.682 çiftçi, 2.179 partisiz ve 1.264 sosyal demokrat ve «Zveno» temsilcisi katılıyordu. Vatan Cephesi örgütlerine açık oy hakkiyle kitlesel örgütlerin temsilcileri de katıldı. Bu, Partinin Vatan Cephesindeki yönetim rolünü kuvvetlendiriyordu, çünkü onun bu örgütlerde üstünlüğü vardı.

Yeni düzenin kurulup gelişmesinde başka toplumsal örgütler de büyük rol oynuyordu. İşçi Gençler Birliği (RMS) illegal faaliyetten çıktı ve kısa bir zamanda saflarında 420.000 işçi ve köylü gencini birleştiren kuvvetli bir

siyasi örgüt haline geldi. Remsist gençler Halk Demokrasisi yönetiminin görev ve tedbirlerini uygulama savaşında ön saflarda yürüyordu. RMS, Vatan Cephesi bayrağı altında Bulgaristan Gençler Birliği'nin kurulması uğrunda büyük faaliyet yürüttü.

Dokuz Eylül ayaklanmasından sonra sanayiin çeşitli kollarında 30 sendika birliği kuruldu ve bunlar Genel İşçi Sendika Birliğinde (ORPS) birleşti. Kurucu kongresi günlerinde, yani 16 - 20 Mart 1945 tarihinde ORPS'un 263.742 üyesi vardı, 1945 yılı sonlarında ise, bunların sayısı 437.563'ü buldu ve üretimde çalışan bütün işçilerin 2/3 ünü saflarına alıyordu. ORPS aracılığıyla işçi sınıfının birliği gerçekleştiriliyor, onun yöneticilik rolü ülkenin bütün toplumsal - siyasal alanında artıyordu.

Parti yönetmeliği altında 1945 yılında 200.000 kadın üyesi bulunan Bulgaristan Halk Kadınlar Birliği (BNJS), Bulgar - Sovyet Cemiyeti ve emekçilerin bütün kitlesel ekonomik ve kültür örgütleri kuvetlendi. Onların faaliyeti Halk Demokrasisi yönetiminin kuvvetlenmesine yöneltilmişti.

Vatan Cephesi Programının Gerçekleştirilmesi :

Yeni Halk Demokrasisi egemenliği çetin sınıf savaşı koşulları içinde kuruluyordu. Dokuz Eylül ayaklanması günlerinde burjuva - faşist elemanları ürkmüş, kabuklarına sinmişlerdi. Fakat yönetimden düşürülen burjuva, Vatan Cephesindeki sağcı elemanlara güvenerek derhal Halk Demokrasisi yönetimine karşı savaşlarını aktifleştirdi. Gericilik ilk zamanlarda Vatan Cephesine ve Vatan Cephesi partilerine girme hareket çizgisini tutmuştu. Bu suretle Vatan Cephesinin birliğini ve Partinin yönetmelik rolünü zayıflatacaktı. Yeni yönetime karşı savaşta burjuvazi kendi ekonomik bazından da istifade ediyordu. O, ekonomik hayatın normalleşmesi yolunda uygulanan ted-

birlere karşı sabotaj yapıyor ve bununla emekçiler arasında hoşnutsuzluk yaratıyordu.

Burjuvazi ve emperyalist gericiliğin bu hareket hattının uygulanmasında ilk zamanlarda G. M. Dimitrof'a (Gemeto) büyük güven sağladı. O, Bulgaristan'a dönünce BHÇB'ndeki kulak - kapitalist elemanları teşvik etti ve onların yardımıyla drujbaların faaliyetini Vatan Cephesi Birliğine ve komünistlerle beraber çalışmalara karşı yöneltti. Yenilenen Bulgaristan ordusu Hitlercilere karşı çetin savaşlar yürüttüğü günlerde emperyalizmin temsilci olan Gemeto bozgüncu maksatlarla «barış» «ekmek» ve «özgürlük sloganlarını attı. Gemetocular, Anayurt savaşı zaferle sona erdirileceği bir sırada «barış» sloganını attı. Hitlerci istilasında yağma edilen ekonomiden dolayı emekçilerin sıkıntı çektiği bir sırada «ekmek» dediler, halk mahkemesine çekilen katillere, «özgürlük» istediler.

Parti, devrimin bundan böyle gelişmesine başlıca engel teşkil eden bu tehlikeye karşı başarılı savaş yürütüyordu. O, Vatan Cephesindeki sağcı elemanların kullandıkları sloganların sınıf özünü açığa vuruyordu.

Halk kitlelerine dayanan Parti, 24 Kasım 1944 tarihinde Bakanlar Kurulunun Komünist Bakanlar bulunmadığı bir oturumda çıkardığı 4 numaralı kararnamesini suya düşürdü. Gemetocular ve Vatan Cephesindeki başka sağcı elemanlar bu kararnameyle halk mahkemesi önünde kabahatlı bulunan faşist subayları beraat ettirmek istiyorlardı. Bu yolla halk yönetimine karşı gericilere silâhlı bir dayanak sağlamak ve Anayurt savaşı sırasında yeni zorluklar yaratmak amacını güdüyorlardı. Halk kitleleri, bu kararnameyi çıkaranları ondan vazgeçmeye ve Vatan Cephesi Programını uygulayacaklarına dair söz vermeye mecbur etti. Bununla Parti ve Vatan Cephesi gücü ve nüfuzu tasdik edilmiş oldu. Bulgaristan'da egemenliğin halkın elinde olduğunu, hükümetin ve başka devlet organları-

nın uygulamalarını emekçilerin tayin ettiği kesinlikle belirtildi.

Parti, Gemetocuların halkın azılı düşmanı olduğunu açığa vurdu ve onların İngiliz - Amerikan emperyalizminin desteğine dayandığını, G. M. Dimitrof'un da onların ajanı olduğunu açıkladı. BİP (k), Gemetocuların içyüzünü açığa vururken, BHÇB'nin sağlam elemanlarıyla daha da yakınlaştı, işçi köylü dostluğunu ve Vatan Cephesi birliğini sağlamlaştırdı.

Parti, baş kaldırmakta olan gericiliğe karşı savaş yürütürken aynı zamanda yeni yönetimin ekonomik temelini kurma ve sağlamlaştırma uğrunda büyük gayretler sarfediyordu. Eski kapitalist devletin ve Halk Mahkemesinde mahkum edilen hainlerin bütün işletmeleri toplumsal ve sosyalist sektöre geçti. Kooperatif işletmeleri de bu sektörde bulunuyordu ve bunlar proletar diktatörlüğü koşullarında yapılarını değiştiriyorlardı. 1945 yılında kömür üretiminin yüzde 80'i, birçok maden ocağı, elektrik santrali, askeri zavotlar, demiryolutaşıtı, «Hranoiznos» ticaret işletmesi, bütün kooperatif ticaret cihazı, v.s. sosyalist sektörün elinde bulunuyordu. 1944 yılının daha güzünde TKZS'lerin kuruculuğuna başlandı. Bunların, Bulgaristanın koşullarında köy ekonomisinin sosyalist raylar üstüne kurulmasında en elverişli bir biçimde oldukları görüldü. Bütün bu işletmelerde, işbirliği ve karşılıklı yardımlaşma gibi yeni sosyalist üretim ilişkileri yaratılıyor, insanın insan tarafından sömürülmesi yok ediliyor, emeğe karşı yeni ilişkiler yaratılıyordu.

Toplumsal sektöre dayanan devletin dengeleme rolünü daha başarılı gerçekleştirmeye, kapitalistlerin sömürücülük heveslerini sınırlandırmaya, emekçilerin çıkarına uygun bir ekonomi ksiyaseti gütme imkanları vardı. O, bütün işletmelere hammadde sağlanmasını, bütün sanayi ürünlerinin belli fiatlarla satın alınmasını kendi yönetiyordu. Bu devlet kontrolünden başka işçi kolektifleri de

kendi tarafından toplumsal kontrol (işçi kontrolu) tatbik ediyordu, hammadde ve hazır ürünlerin aşırılmasını önlüyor, emeğin ve sağlık - koşullarının korunmasını sabotaj ve zarar ziyan yapılmamasını gözlüyordu. Kapitalistler artık kendi işletmelerinin mutlak sahipleri ve efendileri değildi.

Fakat bu dönemde Partinin başlıca dikkati, Hitlerci istilasında ve savaş zamanı bozguna uğratılan halk ekonomisini yenilemeye çevrilmişti. Bu alanda Sovyetler Birliği büyük yardım gösterdi. Ondan alınan hammaddelerle otomobil taşıtı harekete getirildi, dokuma, metal, kauçuk sanayi işlemeye başladı. Ve bu yardımı Sovyetler Birliği, savaşı bitirmek ve kendi yıkıntılıklarını tamir etmek için bu gibi hammaddelere en fazla ihtiyaç duyduğu bir sırada yaptı. 1945 yılı Mart ayında SSCB ile Bulgaristan arasında Moskova'da ticaret antlaşması imzalandı. Dokuz Eylül Ayaklanmasının daha ilk günlerinde Sovyet halklarının kardeşçe yardımı, gelişmede bir itici kuvvet olarak harekete geçti.

Fakat ekonomik hayatın yeni baştan kurulması ve normalleştirilmesi uğrunda görevlerin uygulanması savaşında Parti, başlıca iç etkenlere geniş halk kitlelerinin bilincine, onların emek ve devlete karşı olan yeni tavırlarına güveniyordu. Ve bu etken, işçi sınıfının emek ve sosyalist yarışlarının doğmasında, emekçi köylülerin devlete olan borçlarını gönüllü olarak uygulamasında, onların, tek bir karış işlenmedik toprak kalmamalı sloganı uğrunda emek aktifliği ve çabalarında ifadesini buldu. Keza, bu emekçilerin özgürlük kredisine gönüllü olarak katılmasında ifadesini buldu, bu krediyle levin durumu sağlamlaştırıldı, ve memleket bundan böyle gelecek olan enflasyondan kurtarıldı.

2. Halk Demokrasisi Egemenliğinin Sağlamlaştırılması ve Savaş Sonrası Güçlüklerin Yenilmesi :

Almanya'nın 9 Mayıs 1945 tarihinde teslim olması ve Anayurt savaşının zaferle bitmesi Bulgaristan'da halk de-

mokrasisi egemenliğinin bundan böyle gelişip kuvvetlenmesi için elverişli koşullar yarattı. Hitlerci Almanya'ya karşı savaşa katılması ve ateşkes koşullarının yasal yolla uygulanması bulgaristan'a uluslararası durumunu tamamıyle düzenlemesi için geniş imkânlar açtı. Öte taraftan Anayurt savaşının zaferle bitmesi ülkenin iç durumunu sağlamlaştırdı. BİP (k) 'nin otoritesini arttırdı ve onun kitlelerle bağlarını genişletti. Muntazam Millet Meclisi, daha sonraları da olağanüstü Milet Meclisi seçimleri yapılması için gerekli koşullar yaratıldı, bunlar proletarya diktatörlüğünün siyasal alanda kuvvetlenmesi yolunda atılan önemli bir adımdı.

Muntazam Millet Meclisi Seçimleri :

Muntazam Millet Meclisi seçimlerinin 26 Ağustos 1945 tarihinde yapılması tespit edildi. Seçim kampanyasında gerici elemanlar aktifleşti. Bunlar Nikola Petkof'un başkanlığı altında BHÇB'nin sağcı kolunda guruplaşmıştı. Dış yardıma güvenen N. Petkof gurubu hükümeti ve Vatan Cephesini terketti ve açıkça muhalefete geçti. Çeşmeciyef - Lulçef sağcı sosyal demokrat gurubu da Vatan Cephesinden çıktı. Muşanof - Girginof'un eski saray Demokrat Partisi de muhalefetteydi. Böylece kurulan gerici muhalefet emperyalistlerin iftira ve ürkütmelerinin tellalı oldu ve onlar egemenlikten düşürülen burjuvazinin çıkarını koruyordu. Sınıfsal özü bakımından o kulak - kapitalist muhalefeti ve gerici emperyalist güçlerin ajanıydı.

Nikola Petkof'un muhalefeti 26 Temmuz 1945 tarihinde Müttefikler Kontrol Komisyonuna ve Sofya'da İngiliz ve Amerikan elçiliklerine mektup yollayarak alçakça bir hainlik işledi. Bununla, seçimlerin tehir edilmesi ve bu seçimlerin büyük devletler kontrolu altında yapılması için onların müdahalesini istiyordu. Halk bu alçaklığı tiksinti ile karşıladı. Binlerce toplantı ve mitinglerde halk Vatan Cephesini destekledi. Fakat Müttefikler Kontrol Komisyonundaki İngiliz - Amerikan temsilcilerinin memleketin iç

işlerine açıkça ve kabaca müdahalesi sonunda hükümet, seçimleri tehir etti.

Seçimlerin tehir edilmesi, muhalefeti daha da aktifleştirdi. O, dış müdahaleyle ilgili iftiraları, şantajları ve ürkütmeleri daha kaba bir biçimde kullanmaya başladı. Fakat halk kitleleri büyük bir çoğunluk Parti ve Vatan Cephesi ardından geliyordu. Seçimler 18 Kasım 1945 tarihinde tehir edildi. Vatan Cephesi tek listeyle çıktı. 1945 yılı Eylül ayında Radikal Partisi de katıldı. Bütün seçimönü kampanyası, gerici muhalefete karşı bir siyasal hücum haline geldi. Parti, BHÇB ve başka müttefikleriyle hareket birliğini kuvvetlendiriyor ve onlardaki sağlam kuvvetlere yardım ediyordu. Buna, komünistlerin, çiftçilerin ve başka Vatan Cephesi Partileri temsilcilerinin Vatan Cephesi komitelerinde beraber çalışmaları, beraber toplantı, miting ve başka siyasal girişimler tertiplemeleri çok yardım etti.

Seçimler arifesinde, 6 Kasım 1945 tarihinde, halkın önder ve öğretmeni Georgi Dimitrof 22 yıl sınır dışı sürgünden sonra vatanına döndü. Onun dönüşü emekçilerin siyasal aktifliğini ve onların gericilere karşı zaferine inancını arttırdı. Muhalefet büsbütün bozguna uğrama korkusu ve dış müdahaleye meydan verme maksadıyle «boykot» ilân etti, fakat bu manevra da yardım etmedi. 18 Kasımda seçime katılanların yüzde 88'i Vatan Cephesi namzetlerine oy verdi. Emekçiler hain muhalefete, halk aleyhtarı faaliyetine yakışır cevabı verdi. BİP (k) Merkez Komitesi Polibüro üyesi Vasil Kolarof, Millet Meclisi başkanı seçildi. Bütün mebusların sayısı 276 idi. BİP (k) nın sadece 94 mebusu olmasına rağmen o halk kitlelerine ve Vatan Cephesine dayanarak Millet Meclisinde yönetici rol oynadı ve halk demokrasisi egemenliğinin bundan böyle gelişmesinde büyük önem taşıyan bir sıra tedbirler ve yasalar kabul ettirdi.

Seçimlerden sonra, Millet Meclisinin rolü ve yeri, onun Vatan Cephesi ve Parti ile ilişkileri sorununun açıklanma-

sı gerekiyordu. 1945 yılı Aralık ayında yapılan BİP (k) Merkez Komitesinin IX. oturumu bu soruyu cevaplandırdı. Oturum belirtti ki, Millet Meclisi kurulmasiyle Parti, Vatan Cephesi komitelerindeki çalışmalarını asla zayıflatmamalıdır. Halk demokrasisinin kitlesel dayanağı olarak bu komitelerin rolü daha arttırılmalıdır. Georgi Dimitrof, oturumda şöyle dedi : «Biz parlamentodaki çalışmalarımızı ne küçümsemeli, ne de şişirmeliyiz, daima hatırlamalıyız ki halk güçlerinin kökleri parlamento dışındadır.»

IX. oturum BİP (k) nin yönetim rolünün gerçekleştirme yolunu gösterdi. O, işçi sınıfı ve halkın sadık ve namuslu faaliyetçilerinden kurulmalıdır, Parti kadro ve üyelerinin siyasal bilinç seviyesi yükseltilmelidir, devleti ve halk ekonomisini yönetmeye acele kadro yetiştirilmelidir. Oturum bu maksatla, parti üyelerini yoklaması ve onaylaması için Tüzük ve Partide Marksist - Leninist eğitim için kararlar aldı. Bununla beraber, seçimlerden sonra muhalefete karşı savaşın yönleri belirtildi, bu alanda muhalefet tarafından aldatılıp ta arkasından giden köylü ve kasabalı küçük burjuva kitlelerinin ondan koparılması uğrunda çalışılması için bir hareket çizgisi çizildi.

Halk Demokrasisi Egemenliği ve Ekonomik Mevzilerin Kuvvetlenmesi :

28 Eylül 1945 tarihinde, henüz seçimönü savaş devresinde BİP (k) ekonomik siyasete dair bir bildiri yayınladı. Bu bildiride «Bulgaristan'ın mümkün olduğunca kısa bir zamanda modern sanayi ve ziraat memleketi» haline gelebilmesi için ekonomik gelişmenin hızlandırılması sorunu öne konuyordu. Köydeki büyük geriliğin yenilmesi için hükümet emekçi köylülerin durumunu iyileştirmeye yardım gösterme yoluyla köy ekonomisinin gönüllü olarak kooperatifleştirilmesi yolu gösteriliyordu. Devlet ve kooperatif sektörünün teşvik edilmesi ve sağlamlaştırılması hareket çizgisi yürütülüyordu. Yani, partinin ekonomik

siyasetinin özü şundan ibaretti : Köyle kasaba arasında ekonomik kaynaşma yaratılıp kuvvetlendirmek, işçi - köylü birliğinin ekonomik temelini genişletmek ve halk ekonomisinin sosyalist raylar üstüne geçmesini hazırlamaktır.

Parti Millet Meclisini, bu ekonomik siyasetin başarıyla gerçekleştirilmesi, gericiliğe karşı savaş yürütülmesi, devrimci gelişmelerin gittikçe geliştirilmesi yolunda istifade ediyordu. Millet Meclisi, kanunsuz yolla kazanılan emlaka el konması için yasa kabul etti. İhtikarcı kapitalın 1 Ocak 1935 tarihinden bu yana halktan çalıp kaptıklarının büyük bir kısmı yine halka iade edildi. Bununla sanayide ve ticarette büyük kapitalist mülkiyetine yeni bir darbe indirildi.

Toprak mülkiyeti yasası kabul edildi. (toprak reformu). Bir ailenin 200 dekar, Dobruca'da 300 dekar toprak mülkiyetine hakkı vardı. 1948 yılına kadar toprak fonduna 2.241.129 dekar toprak ayrıldı. Bunlardan 1.178.928 dekarı topraksızlara dağıtıldı, kalan kısmı TKZS ve DZS'lere verildi. Toprak reformuyla kulaklara ciddi bir darbe indirildi. O, işçi - köylü birliginin ekonomik ve siyasal temellerinin sağlamlaştırılmasına büyük etki gösterdi.

Genel vergi yasası, sigorta sisteminde devlet monopolu yasaları kabul edildi, savaş zamanı kârları yasası değiştirilip tamamlandı vs. Bunlarla kapitalist mülkiyeti sınırlandırılıyor ve halk iktisadiyatının sosyalist raylar üstüne kurulması oluşumu hızlandırılıyordu.

Bu dönemde ekonomik alanda 1945 yılında eşi görülmedik kuraklığın doğurduğu zorlukların yenilmesine büyük dikkat ayrıldı. Ülkenin birçok bölgelerinde sadece hayvanların değil, insanların da açlıktan kurtulması sorun oluyordu. Var olan zahire ve alafın miktarı saptanıp, doğru bir biçimde bölüştürülmesi uğrunda büyük işler becerildi. Sovyetler Birliği bu defa da kardeş yardımını bizden esirgemedi.

Bulgaristan'da Halk Cumhuriyetinin Kurulması :

Monarşiye karşı Halk Cumhuriyeti için referandumun ve Büyük Millet Meclisi seçimlerinin, halk demokrasisi egemenliğinin kuvvetlendirilmesi ve kesinlikle onaylanmasına büyük yardımı oldu. Onların hazırlık işleri ve 1946 y. yapılması, faşizm ve kapitalist muhalefetin kalıntılarına karşı kesin bir siyasal hücum sloganı altında geçti.

Uluslararası emperyalist gericilikten destek gören muhalefet her türlü halk iktisadiyatı teşebbüsünü köstekliyordu gibi, aynı zamanda konspiratif faaliyete de geçti. Hükümetteki gizli sağcı elemanlardan yararlanarak o, subayları kendi tarafına çekmeye ve orduyu eski düzeni iade etme maksatları uğrunda kullanma yeltenişlerinde bulundu. Partinin teklifi üzere ordunun, Vatan Cephesine düşmanca tutumları olan subaylardan temizlenmesi yasası sunulup kabul edildi. Gericilerin planları suya düşürüldü. Keza Dışişleri Bakanlığı, iktisadi müdürlükler vs. de temizlendi.

Seçimönü kampanyasında burjuva muhalefetinin iki yüzlülüğünü açığa vurma uğrunda geniş siyasal çalışmalar yürütüldü. Halk Cumhuriyeti uğrunda geniş bir halk harekete başlamıştı. Muhalefet, bu halk hareketinin baskısı altında monarşiyi açıkça korumaya cesaret edemiyordu ve burjuva cumhuriyeti sloganını kabullendi.

8 Eylül 1946 tarihinde seçmenlerin yüzde 91.61'i referanduma katıldı, bunlardan yüzde 92,72'si Halk Cumhuriyeti için oy verdi. 15 Eylülde Millet Meclisi açık seçik belirtilen halk iradesine dayanarak Bulgaristan'ı Halk Cumhuriyeti ilan etti ve işçi sınıfının ve halkın sadık evladı Vasil Kolarof'u geçici cumhurbaşkanı seçti.

Büyük Millet Meclisi seçimlerinde gerici muhalefete karşı savaş daha da keskinleşti. Uluslararası gericiliğin desteklediği muhalefet, eğer seçimleri Vatan Cephesi kazanırsa, onunla barış antlaşması imzalanmıyacağını söylüyor, korkutmalar yapıyordu. Zira tam bu sırada Paris'te

barış konferansı yapılıyordu. BİP (k)'nin sunduğu yeni anayasa tasarısına karşı Tırnovo anayasasını öne sürdü ve açıkça kapitalizmin savunusuna geçti.

Seçimönü kampanyasında, yeni anayasa tasarısını halk tarafından incelendi. Anayasanın demokratik ve sosyalist temelleri genişletilmesine dair ilaveler ve teklifler yapıldı.

Halkın iradesi, 27 Ekim 1946 tarihinde Büyük Millet Meclisi seçimlerinde Vatan Cephesinin büyük zaferinde ifadesini buldu. Seçimlere katılanların yüzde 70'den fazlası ona oy verdi. Vatan Cephesi, mebus yerlerinden yüzde 78'ini kazandı.

Her partinin gerçek nüfuzu görülebilmesi için BMM seçimlerinde Vatan Cephesi tek listeyle çıktı fakat seçime katılan Partilerin bültenleri ayrı renkteydi. Bu suretle hayal kurmalara ve aldanışlara son verilip gerçek durumun görülmesi, parlamenter yolla serbest seçimlerde, gizli oy vermeyle BİP (k) nin yönetim rolü tasdik edilmesi lazımdı. Gerçekten de Bulgaristan halkının büyük bir çoğunluğu, yani 2.264.000 seçmen, yahutta bütün oy verenlerin yüzde 53.16'si parti namzetlerine oy verdi. Büyük Millet Meclisinde bütün mebusların yüzde 60'ı komünistti.

Herkesçe kabul edilen parlamenter geleneklere göre, BİP (k) nin başlı başına hükümet kurmağa hakkı vardı. Fakat, Parti, Vatan Cephesi birliğinin kuvvetlendirilmesi lüzumunu gözönünde bulundurarak büyük siyasal olgunluk gösterdi ve hükümetin bütün Vatan Cephesi Partilerinin katılmasıyla kurulmasını teklif etti. Georgi Dimitrof başbakan seçildi. Yerli hükümet organlarında da köklü değişiklikler yapıldı. Bunun, BİP (k) ne olan güvenin ve Vatan Cephesi birliğinin kuvetlenmesinde büyük önemi vardı.

Barış Antlaşmasının İmzalanması :

Büyük Millet Meclisi seçimlerinde kazanılan büyük

başarıyla beraber Bulgaristan'ın bundan böyle gelişmesinde büyük önemi olan barış antlaşması imzalanması sorunu da başarıyla hain muhalefet tarafından gelen bir sıra zorlukları yenmek gerekiyordu. Paris konferansında İngiliz - Amerikan temsilcileri Hitlerci Almanya'ya karşı savaşta bir ülke olarak hakkını inkar ediyorlardı. Basın ve daha bir sıra araçlarla emperyalist gericilik Bulgaristan'a karşı güvensizlik ve düşmanlık havası yaratmaya çalışıyordu. Amerikan ve İngliiz temsilcileri Bulgaristan'a ağır tazminat yükletilmesini ve topraklarından bazı parçalar koparılmasında ısrar ediyorlardı.

Halk demokrasisi egemenliğini devirmeye çalışan gerici kapitalist muhalefet, Bulgaristan halkının ulusal çıkarına aykırı hareket ediyordu. Paris'te Barış Konferansı Bulgaristan sorununu görüşürken o, Bulgaristan'ın düşmanlarına yalan ve iftiralarla dolu mektup ve telgraflar yolluyordu. Bunlar halkın adil davasına ihanet ediyordu.

Bulgaristan'ın ulusal çıkarları, Bulgaristan Barış Konferansı delegesi başkanı Vasil Kolarof tarafından şerefle savunuldu. O, Bulgar ve uluslararası gericiliğin ülke adına savurduğu iftiraların içyüzünü açıkladı ve ağır tazminat yükletilmesi ve Bulgaristan'dan toprak alınmasına yönelik haksız istekleri reddetti.

Paris Barış Konferansında Bulgaristan yalnız değildi. Sovyetler Birliği delegesi ulusal çıkarlarımızı enerjik ve kesin olarak savundu. O, Bulgaristan sınırlarına dokunulmamasını, ulusal bağımsızlığının ve egemenliğinin korunmasında ısrar ediyordu. Bu, hayat verici Bulgar - Sovyet dostluğunun yeni bir belirtisiydi.

10 Şubat 1947 tarihinde imzalanan barış antlaşması halk demokrasisi egemenliğinin büyük bir başarısı ve gerici muhalefete yeni bir darbeydi. Muhalefetin başlıca olanaklarından biri olan emekçileri dış müdahale ve emperyalist devletlerin halk demokrasisi egemenliğini tanımıya-

cağına dair korkutma ve şantaj yapma gücü elinden alındı. Bulgaristan'ın uluslararası durumunun düzenlenmesi, halk kitlelerinin Vatan Cephesi ve Parti etrafında daha sık birleşmesine, ülkenin bundan böyle ekonomik ve siyasal kuruluşuna daha fazla kuvvet ve dikkat ayrılabilmesi için gerekli koşulları yarattı.

3. Geniş Çapta Sosyalizm Kurucuğu İçin Gerekli Koşulların Hazırlanması :

İki Yıllık Halkçı İktisat Planı :

Georgi Dimitrof'un başlık ettiği yeni hükümet 28 Kasım 1946 tarihinde Büyük Millet Meclisine bir bildiri sundu. Bu, ekonomik, toplumsal, siyasal hayatımızın her kolunda harekete geçmek için somut bir program teşkil ediyordu. Bildiriler, halk iktisadiyatında gereken planlamalar yapılması görevini öne konuyordu. Bu maksatla hükümetin iki yıllık halk iktisat planı hazırlayıp kabul etmesi gerekiyordu. Böyle bir plan hazırlandı ve Büyük Millet Meclisi tarafından 1947 yılı Nisan ayında kabul edildi.

Bulgaristan'da planlama sistemi mümkün oldu, çünkü devlet yönetimi işçi sınıfı ile emekçi köylülerin elinde bulunuyordu, çünkü halk demokrasisi egemenliği özel sektörü kontrol ediyor ve toplumsal sektöre dayanıyordu. Aynı zamanda bu sektöre yardımı teşvik ediyor ve genişletiyordu. Toplumsal mülkiyetin kurulması ve genişletilmesi temelinde sosyalizmin objektif ekonomik yasaları gittikçe daha büyük bir kuvetle belirlemeye başladı.

Bulgaristan'ın planlı gelişme yoluna koyulmasında, SSCB'nin kardeş yardımı ve başka halk demokrasili ülkelerle işbirliği çok önemli bir etken oluşturuyordu.

İki yılık iktisat planıyla Parti ve hükümet iki temel göreve öncelik tanıdı : Biri, halk iktisadiyatını yeni baştan düzenlemek, sanayide olduğu gibi, ziraatta da savaş öncesi düzeye ulaşmak, ikincisi de, elektrik verimindeki buhranın, taşkömürü üretimindeki geriliğin giderilmesi

ve köy iktisadiyatının makineleştirilmesine yardım edilmesi için ülkenin hızla endüstrileştirilmesinin temellerini atmaktı. Bu amaçla yeni elektrik santralleri, zavot ve fabrikaların kurulması, köy iktisadiyatı üretimi ise, 1939 yılına kıyasla 1948 yılında yüzde 34 nispetinde artırılması öngörülüyordu.

Bu görevlerin uygulanmasıyla sosyalist kuruculuğunda yeni adımlar atılacak ve Bulgaristan'da sosyalizmin ekonomik ve kültürel temellerinin geniş ölçüde planlı biçimde kurulması için gerekli koşullar yaratılacaktı.

Parti ve halk demokrasisi hükümetinin kuvvet ve dikkati, iki yıllık halk iktisat planı görevlerinin aydınlatılması ve bunların uygulanması uğrunda halk kuvvetlerinin seferber edilmesine yöneltilmişti. Kadro sorunu, onların hazırlığı ve taksimi, köy iktisadiyatı ve sanayide yeni kadroların yükseltilmesi çok önemliydi. Parti bu sorumlu kadro görevini üzerine aldı. Yerli Parti Komiteleri ve örgütleri iktisat planının uygulanması savaşına başlık ediyor ve bu alanda çeşitli girişimler gerçekleştiriliyordu. Bu, onların otoritesini ve kitleler üzerinde nüfuzunu daha fazla kavileştirip sağlamlaştırıyordu.

İşçi sınıfının gücünü seferber etme işinde sendikalar da büyük rol oynadı. Yarış ve hamlecilik tedbirleri onların yöneticiliği altında yapılıyordu. Onlar ayrı ayrı işletmeler, nöbet ve şubeler, ayrı ayrı işçiler ve ustalar aralarında yarış yürütüyorlardı. Onlar emek verimliliğinin artırılması, kalitenin iyileştirilmesi ve emek disiplinin sağlamlaştırılması uğrunda da savaşıyorlardı. Dokuma sanayiinde Maruse Todorova (şimdi tekstil mühendisi) çok tezgahta çalışma atılımına geçti. Birçok işçiler onun örneğini benimseyip işte uyguladı ve bu atılım kitlesel bir hareket haline gelerek bütün tekstil sanayiini sardı. Pernik «Popof dol» maden ocağından Aleksandır Rusino, tanınmış Sovyet madencisi Boriskin'in örneğince taşkömürü üreti-

minde çok cepheli kazım sisteminin temelini attı. Onun örneği de kitlesel hareket haline geldi.

Gençlik te iki yıllık halk iktisat planının uygulanmasına aktif olarak katıldı. Sofya'da merkezi demiryolu işletmesinde genç işçiler ilk üretim brigadasını kurdular. Onların örneğince hemen hemen bütün işletmelerde üretim brigadaları kuruldu ve bunlar iktisat planı görevlerinin uygulanmasında büyük rol oynadı. Gençlik brigadir hareketinin temelleri atıldı. 1947 yılı yazında Pernik Voluyak demiryolunda ve «Hainboğaz» geçidinde 100.000'den fazla genç çalıştı.

1947 yılı Temmuz ayında SSCB ile yeni ticaret antlaşması imzalandı. Bu, iki ülke arasında mal değişimini düzenliyordu. Bu antlaşma gereğince Sovyetler Birliği Bulgaristan'a hammadde, makine, donatım ve başka sanayi ve köy ekonomisi malları tedarik etti. SSCB yardımı iki yıllık halk iktisat palının uygulanmasında ulusal bağımsızlık ve egemenliğin sağlamlaşmasında önemli bir etkendi.

Gerici muhalefet, Parti yönetimindeki emekçilerin iki yılık halk iktisat planının uygulanması uğrundaki gayretlerine karşı kinle gazapla savaş açtı. O, plana düşmanca yanaşıyor ve uygulanmasını suya düşürmeye çalışıyordu. Bu, onu kitlelerden daha da çok soyutladı. Parlamenter yolla egemenliği ele geçirme ve dış müdahale ile ürkütme ve şantaj yapma ümidi kaybeden Nikola Petkof'çuların ve Kosta Lulçefçilerin gerici muhalefeti yeni bir hareket çizgisi tuttular. Halk yönetimine karşı konsprasyon ve suikastçılığa kalkıştılar. Gerici subaylar illegal örgütü yakalandı. Eski yönetimi kurma niyetinde olan güçler bu örgüt aracılığıyla hükümet darbesi yapıp burjuvazi diktatörlüğünü kurmak istiyorlardı. Bu örgütle muhalefet arasında, Vatan Cephesine ve BİP (k)'ne karşı beraber savaşmaya dair söz birliği olduğu tespit edildi. Aynı zamanda karşı muhalefetin, İngiliz - Amerikanların elinde bir alet olduğu görüldü. Muhalefet onların, Bulgaristan'ı

sosyalist cepheden koparma amacını güden siyasetini yürütüyordu. Bu da iki yıllık savaştan sonra muhalefetin kaldırılmasına neden oldu. Onun, yabancı emperyalist güçlerin ajanı, suikastçı, eskiyi iade edici bir kuvvet olarak içyüzü açığa vurulması gaflete kapılan birçok emekçilerin uyanmasına ve yeniden Vatan Cephesi saflarına dönmesine yardım etti. İşçi sınıfı ile emekçi köylüler arasındaki dostluk daha da kavileşti.

Sanayi İşletmelerinin Millileştirilmesi :

Muhalefete karşı saldırı, onun siyasal alanda soyutlanması, sonra da büsbütün bozguna ugratılmasıyla beraber burjuvazinin ekonomik mevzilerine de ciddi darbeler indirildi. Tütün monopolu yasası kabul edildi. Bu yasa gereğince devlet tütün ticaretinde ve tütün işlemindeki özel kapitalı millileştirdi. İspirto monopolunun kurulmasiyle de aynı neticelere ulaşıldı. Devletin, bazı hissedar şirketlerindeki Bulgar vatandaşlarından ve yabancı uyruklulardan hisse senetlerini satın almasıyla da sosyalist sektör genişliyordu.

1947 yılı Eylül sonunda Polşa'da yapılan Avrupa Komünist ve İşçi Partilerinin birinci danışma toplantısı, ülke gelişme perspektiflerinin tamamiyle aydınlatılmasına ve kati sosyalist tedbirlere hız verilmesine büyük yardım etti. Danışma toplantısı uluslararası durumu tahlil etti ve değer biçti. Tecrübe değiştokuşu yapılması ve toplantıya katılan Partilerin faaliyeti düzenlenmesi için danışma bürosu kuruldu ve «Devamlı barış ve halk demokrasisi» gazetesi onun basın organı oldu. Danışma Bürosu, Kömünist Partileri arasındaki kopukluğunu bertaraf edilmesinde, Marksizm - Leninizme ve proleter enternasyonalizmine sadakat temeli üzerine komünist hareketinin ve işçi sınıfının birliği kavileşmesinde olumlu rol oynadı.

BİP (k) Merkez Komitesi 14 Ekim 1947 tarihli oturumunda Danışma Bürosunun kararlarını kabul etti ve

Partinin çalışmalarına dair neticeler çıkardı. Bulgaristanın sosyalizm yolunda gelişmesi tempolarına hız vermek için tedbirler aldı.

Büyük Millet Meclisi 4 Aralık 1947 tarihinde yeni anayasayı kabul etti. O, bizde sosyalist devrimin kazanımlarını yasal yolla takviye etti ve Bulgaristan'ın sosyalizm yolunda bundan böyle gelişmesini sağladı. Niteliği yönünden o, kurulmakta olan sosyalizm anayasasıydı.

Büyük Millet Meclisi anayasaya dayanarak 23 Aralık 1947 tarihinde oybirliği ile özel sanayi işletmeleri ve maden ocaklarının millileştirilmesi yasasını kabul etti. Millileştirme aynı günde bütün memlekette tam bir sıra ve disiplin içinde yapıldı. Kapitalistler şaşıp kaldılar, hiçbir direnç gösteremediler, ne materyal, para ve kıymetli eşyalarını saklayabildiler, ne de makineleri bozabildiler. Sadece büyük işletmeler değil, küçük kapitalist sanayi işletmeleri de millileştirildi.

Millileştirme sayesinde sosyalist sektör sanayie büsbütün egemen oldu. 1948 yılında sanayi üretiminde sosyalist sektörün payı yüzde 91.7 nispetinde arttı. Özel dış ticaret ve toptan ticarette özel sektör likide edildi. Dokuz Eylül Ayaklanmasında başlayan kapitalist özel mülkiyeti ve kasabada kapitalist sınıfının likide edilmesi oluşumu bununla sona erdi. İşçi sınıfının sömürülmesine son verildi ve o, bütün emekçilerle beraber temel üretim araçlarının sahibi sınıf haline geldi. Sanayi alanında sosyalist üretim münasebetleri büsbütün egemen oldu. 1948 yılı Ocak ayında köydeki değirmenler, taraklar ve yağ fabrikaları millileştirildi ve devlet büyük ziraat alet - adevatını satın aldı. Bu ve başka uygulamalarla devlet köydeki kapitalist mülkiyeti sınırlandırıyor, kulaklar köy ekonomisinde ekonomik mevzilerinden itiliyordu.

Millileştirme, Dokuz Eylül Ayaklanması zaferinden sonra BİP (k) nin gerçekaeştirdiği en önemli devrimci dö-

nüşümlerden biriydi. O, halk demokrasisi egemenliğinin ekonomik temellerini son derece kuvvetlendirdi, onu kesinlikle onayladı ve üretim güçlerinin hızla gelişmesi için bütün koşulları yarattı. Millileştirme, işçi sınıfının emekde ve üretim araçlarında yeni tam zaferini sağladı. İşçiler arasında sosyalist yarışları daha da hızlandı. Emek azmi emekçi köylüleri de sardı. Bütün ülkede tertiplenen miting ve toplantılarda işçiler fabrikaları kapitalistlerden daha iyi yöneteceklerine, emek disiplinini sağlamlaştıracaklarına ve üretimi artıracaklarına söz veriyorlardı.

Halkın Siyasal ve İdeolojik Birliği ve Partinin Yönetmelik Rolünün Kuvvetlenmesi :

Bu devrimci tedbirlerin etkisi altında halkın siyasi ve ideolojik birliği hızla kuvetleniyordu. Vatan Cephesi Partilerinde siyasal ve ideolojik gelişme olayı başladı. Onlar, halkın hayat ve refahını iyileştirmek için biricik doğru yol olarak sosyalizmin kurulması gerektiğine gittikçe daha fazla inanıyorlardı.

Bu düşünce gençlik örgütleri tarafından da benimsendi. 3 Kasım 1947 tarihinde iki gençlik kongresi, yani RMS in V. kongresi ve ZMS'in XI. kongresi başka gençlik örgütlerinin yöneticileriyle beraber oturum yaptılar ve tek Halk Gençler Birliği kurulmasını kararlaştırdılar. 21 ve 22 Aralıkta SNM'nin Kurucu Kongresi yapıldı, burada gençliğin sosyalist ve vatanseverlik ruhta eğitilmesi ve sosyalizm kuruculuğuna katılması kararlaştırıldı.

Bulgaristan Halk Çiftçi Birliği, 1947 yılı Aralık ayında yapılan XXVII. kongresinde, sosyalizm kuruculuğu savaşında Komünist Partisiyle beraber cesaret ve kesinlikle yürüyeceğini belirtti ve Birliğin Yüksek Kurulunun 31 Ekim 1948 tarihli oturumunda BHÇB tabaka ve gurupçuluk ideolojisini bırakarak sınıf temeli üzerine, fakir ve orta halli köylülerin partisi olarak gelişmeye başladı.

BİP (k) nin girişimi ve yönetmeliği altında Vatan

Cephesi Birleşik Toplumsal Siyasal örgüt biçimini aldı. Bu, halkın siyasal ve ideolojik birliğinin kuvvetlenmesi alanında büyük bir başarıydı. Vatan Cephesi çerçevesi dahilinde bazı partilerin birleşmesine veya faaliyetine son verilmesine olanak yaratıldı. Örneğin 1948 yılı yazında, Sosyaldemokrat Partisi Marksizm - Leninizmi büsbütün kabul etmek suretiyle üyelerinin BİP (k) ne girmesi kararlaştırıldı. Daha sonraları halk «Zveno» birliği ve Radikal Partisi başlı başına bir örgüt olmaktan kendi istekleriyle vazgeçtiler ,onların üyeleri ise, Vatan Cephesinde kalarak çalışmalarına devam ettiler.

Parti, ülkenin dış durumunu daha da iyileştirme alanında yeni başarılara ulaştı. 18 Mart 1948 tarihinde Bulgaristan'la SSCB arasında Dostluk, İşbirliği ve Yardım Antlaşması imzalandı. Bu antlaşma, Bulgaristan halkının hayati çıkarlarına uygundu ve sosyalist kuruculuğunda yeni görevlerin uygulanmasında önemli bir etken oldu. Böyle antlaşmalar halk demokrasisi ülkelerle de imzalandı.

Merkez Komitesinin 1948 yılı Temmuz ayında yapılan XVI. oturumu, BİP (k) nin yönetim rolünün kuvvetlenmesi ve siyasetinin aydınlatılmasına büyük yardım etti. XVI. oturum, 1948 yılı yazında Bükreş'te yapılan Komünformbüronun ikinci danışma kurulu kararlarının ruhunda da belirtildi ki, Partimizde, işçi sınıfı ve onun komünist öncüsünün yönetmelik rolünün yükseltilmesi gereğinden asla şüphe edilmemiştir. Oturum, Bulgaristan'da Marksizm - Leninizmi teftiş yeltenişleri olmadığını saptadı. Parti, Bulgaristan'daki koşulları gözönünde bulundurarak Marksist - Leninist teoriyi ve SBKP (b) tecrübesini daima kendine kılavuz tutmuştur. Oturum işçi sınıfı ile yoksul ve orta halli köylüler arasında dostluğun daha da kuvetlenmesi, Parti terkibinin iyileştirilmesi, iç parti demokrasisinin genişletilip sağlamlaştırılması, parti üyelerinin Marksist - Leninist bilincinin yükseltilmesi alanında ted-

birler aldı. Oturum V. kongresinin çağrılmasını kararlaştırdı.

XVI. oturumdan sonra ülkede bütün siyasal ve ekonomik hayat V. kongrenin hazırlığı işareti altında geçti. Köy ve kasaba emekçilerini eşi görülmedik bir emek azmi sardı. Sanayi alanında plan fazlasiyle uygulandı, üretim 1939 yılına oranla iki katı arttı. Köy ekonomisi üretimi de arttı, fakat o, kuraklık yüzünden savaş öncesi düzeye hala ulaşamıyordu. Kuraklık bitkileri büsbütün harap etti.

Ekonomik alandaki başarılar emekçilerin yaşayışını iyileştirdi. İşçi maaşları arttı. Bir sıra sosyal tedbirler gerçekleştirildi. Halka mal tedariki iyileşti. Marksist - Leninist ideolojisi emekçiler ve aydınlar arasında hızla yayıldı. Faşist ideolojisi büyük Bulgar şövenizminin içyüzü açınlandı ve halk arasında itibardan düştü. Birçok yeni ilk ve ortaokullar açıldı, gece ortaokulu ve liseleri meydana getirildi, üniversiteye kabul edilen öğrencilerin sayısı çoğaltıldı. Eğitim davasının çözümlenmesine başlandı. Parti üyeleri ve geniş halk kitleleri arasında Marksist - Leninist öğretimi genişletildi. Sosyalist kültür devriminin temeleri atıldı.

BİP (k) nin Dokuz Eylül Ayaklanmasından sonra geçen dört yıl süresinde yürüttüğü doğru siyaseti ve yorulmaksızın örgütçü çalışmaları, işçi sınıfının emekçi köylülerin ve halk aydınlarının savaşçı ve fedakarca emeği, Sovyetler Birliği'nin kardeşçe yardımı Bulgaristan'da geniş ölçüde sosyalizmin kuruluş koşullarını yarattı.

DOKUZUNCU BÖLÜM

BKP GENİŞ ÇAPTA SOSYALİZMİN KURUCULUĞUNUN ÖRGÜTLEYİCİSİDİR. BULGARİSTAN'DA SOSYALİZMİN ZAFERİ

(Aralık 1948 - Haziran 1958)

1. BİP (k) nin V. Kongresi, Sosyalizm Kuruculuğuna Özgü Genel Hareket Çizgisi :

V. kongre, 9 Eylül 1944 zaferinden sonra, Partinin iktidar döneminde yaptığı ilk kongreydi. Kongrenin çağrıldığı 1948 yılı döneminde uluslararası ve iç durumda köklü değişiklikler olmuştu. Geniş çapta sosyalizm kuruculuğuna geçilmesi için gerekli bütün koşullar yaratılmıştı.

Uluslararası Durum :

İkinci Dünya Savaşından sonra dünyada sınıfsal ve siyasal güçlerin orantısında meydana gelen değişiklikler sosyalizm ve demokrasisinden yana gelişmeye devam ediyordu. Emperyalizmin zinciri geniş cepheden kopmuştu. Kapitalist sisteminden başka memleketler de kurtarıldı. Kore Halk Cumhuriyeti kuruldu (Eylül 1948). Çin'de halk devrimi zafere ulaştı ve Çin Halk Cumhuriyeti ilân edildi (Ekim 1949). Demokratik Almanya Cumhuriyeti meydana geldi (Ekim 1949). Demokratik Vietnam Cumhuriyeti Fransız ve emperyalistlerini yendi (Temmuz 1954.) v.s.

Bütün bu zaferler sonucu sosyalist cephe gittikçe kuvvetleniyordu. Sosyalizm yeni bir gelişme aşamasına

girdi. O, bir tek ülke çerçevelerinden çıkına, yavaş yavaş dünya sistemi haline geldi. Bu, adı geçen dönemde uluslararası işçi ve komünist hareketinin ulaştığı en büyük kazanımdı.

Dünya sosyalist sisteminin kurulması ve kuvvetlenmesi, ulusal kurtuluş hareketine büyük etki gösterdi. O, sömürge ve bağımlı ülkelerin halklarına onların bağımsız ve sosyal ilerleyiş savaşında ümitli bir destek oldu. Sömürge esareti sistemi hızla dağılmaya başladı. Bu da «dünya sosyalist sistemi kurulduktan sonra tarihsel önem bakımından ikinci bir olaydı.» Güney Kore, Çin ve Vietnam'dan sonra, Hindistan, Hindiçini, Libya, Sudan, Fas, Tunus ve Mısır bağımsız devlet haline geldiler. 1954 yılında Cezayir Fransız sömürgecilerine karşı silahlı savaşa başladı. Afrika ve Latin Amerika'da ulusal kurtuluş savaşı genişledi. Yeni kurtulan ülkelerden çoğu sömürgeciliğin büsbütün likide edilmesi uğrunda savaşa giriştiler, emperyalizmin bir ihtiyadı olmaktan çıktılar, sosyalist devletlerin ve uluslararası işçi hareketinin dostu oldular.

Sosyalist cephe güçlerinin artması ve ulusal kurtuluş hareketinin gelişmesi emperyalizmin zayıflaması oluşumuna birden hız verdi. Bununla beraber onun gücü, kendi iç çelişkilerinin artmasıyle de zayıflıyordu. Bu çelişkiler, monopolcu kapitalizmin devlet monopolu kapitalizmi haline geçmesine hız verdi ve militarizmi kuvvetlendirdi. Emekçilerin durumu gittikçe kötüleşiyordu. İşsizlik artıyor, en gerekli malların fiatları yükseliyor, reel iş ücreti düşüyordu. Emekle kapital arasındaki çelişkiler keskinleşiyordu. Kitlesel grevler bütün kapitalist dünyayı sarsıyordu.

Bütün bunlar dünya sahnesinde sosyalizmle kapitalizm arasında güçlerin oranında yeni ve nitelik bakımından en büyük değişikliklere neden oldu.

Dünya gelişmesini birbirine karşıt iki sistem, yani

sosyalist ve kapitalist sistemleri arasında yarışmanın gidişi belirlemeğe başladı. Dünya sosyalist sistemi kapitalizmden üstünlüğünü daha bu dönemde gösterdi. Sosyalizm, üretim güçlerine kapitalizmde görülmedik ve mümkün olmayan gelişme hızı ve halk kitlelerinin maddi ve kültür seviyesinin durmaksızın yükselişini sağladı.

Başında ABD'nin bulunduğu gerici güçler dünya sosyalist sisteminin var oluşuyla, sömürgecilik sisteminin dağılmasıyla bağdaşmak istemiyorlardı. Onlar «soğuk savaş» tutuşturmaya, ABD sınırlarından binlerce km uzak ve SSCB ile halk demokrasisi ülkeleri topraklarına yakın askeri üsler kurmağa başladılar, askeri saldırgan blokları örgütlendirildiler. Bununla beraber emperyalistler, Batı Almanya'yı askerleştirme, onu Avrupa'da bir savaş ocağına çevirme kursu tuttular. Uzak Doğu'da ABD Japonya'yı da aynı maksatlarla kullanlanınağa çalışıyordu. ABD, ürkütmelerden doğrudan doğruya saldırıya geçti. 1950 yılında onlar Çin'in Tayvan adasını işgal etti ve Kore Halk Cumhuriyetine saldırdı. Bu haydutça savaş uluslararası durumu çok gerginleştirdi. ABD kuduzca silahlanma yarışına girişti.

Leninci barış siyasetine sadık olan Sovyetler Birliği ve halk demokrasisi ülkeler bu koşullar içinde yeni bir dünya savaşının önlenmesi, silahlı güçlerin azaltılması, atom silahının yasak edilmesi uğrunda enerjik savaş yürütüyor, uluslararası sorunların barışçı yolla çözümlenmesini teklif ediyorlardı. Kore Savaşının (1953) Vietnam'da askeri hareketin durdurulması (1954), Avusturya'nın sürekli tarafsızlık ilân etmesiyle, Avusturya sorununun çözümlenmesi (1955), SSCB, ABD, İngiltere ve Fransız hükümet yöneticilerinin Cenevre görüşmelerinin yapılması (1955) v.s. bu savaşın başlıca başarılarıydı.

Avrupa'da meydana gelmiş olan yeni durum karşısında Sovyet hükümeti ve Avrupa'da halk demokrasi-

li ülkeleri barış ve emniyeti sağlamak için 1955 yılı Mayıs ayında Varşova'da dostluk işbirliği ve karşılıklı yardım antlaşması imzaladılar. Varşova Antlaşması Avrupa'da barışsever ülkelerin savunmasında ve bütün dünyada barışın korunmasında önemli bir etken oldu.

Bu dönem içinde sosyalizm cephesinin ayrılmaz bir parçası olan Bulgaristan, sosyalist sistemin kuvvetlenmesi, halkların savaş tutuşturucularına karşı gelen demokratik hareketinin gittikçe genişlemesi, dünyada barış ve dostluğun korunması uğrunda aktif yardımda bulunuyordu.

Bulgaristan emekçileri, BKP'nin yönetmenliği altında böyle bir uluslararası durum içinde geniş çapta sosyalizm kuruculuğuna devam ettiler.

BİP (k) nin V. Kongresi :

Partinin V. kongresi 18 - 25 Aralık 1948 tarihinde Sofya'da yapıldı. Kongreye gizli oyla 973 delege ve açık oyla da 72 delege katıldı ve bunlar 495 658 parti üyesini temsil ediyorlardı. Delegelerin büyük bir bölümü 1923 yılı Eylül ayaklanmasına, 1941 - 1944 yıllarında silahlı savaşa katılanlardan, toplama kamplarında yatanlardan, emek cephesi öncülerinden oluşuyordu. Kongrenin gündemi şöyleydi: 1 BİP (k) nin siyasal hesap verme raporu, 2. Merkez Kontrol Komisyonunun raporu, 3. Marksist - Leninist eğitim ve ideoloji cephedeki savaş hakkında rapor, 4. Birinci Beş Yıllık Plana dair rapor, 5. Parti Tüzüğünde tamamlama ve değişiklikler yapılması için rapor, 6. Partiye Merkez organlarının seçimi. Kongre yeni Merkez Komitesi ve Merkezi Kontrol Komisyonu seçti. BİP (k), Bulgaristan Komünist Partisi adını aldı.

Georgi Dimitrof'un okuduğu BİP (k) Merkez Komitesinin siyasal hesap verme raporu V. kongrede en önemli yeri alıyordu. Raporda Partinin geçmişine, gelişmesinin başlıca dönemlerine derinden bilimsel analizler ya-

pıldı. Parti tarihinden temel ibret dersler çıkarıldı. Bunların, BKP'nin bundan böyle gelişmesinde ve Parti üyelerinin doğru eğitilmesinde büyük önemi vardı.

Hesap verme raporunda Dokuz Eylül Halk Ayaklanmasının özüne, halk demokrasisi ve halk demokrasisi devletin karakterine, rolüne ve perspektiflerine Leninist mevzilere göre değerlendirme yapıldı. Dokuz Eylül Ayaklanması ülkenin gelişmesinde tarihsel bir dönüm noktası, sosyalizm kuruculuğu yolunu açan bir ayaklanma olarak, halk demokrasisi ise, proleter diktatörlüğünün özel bir biçimi olarak nitelendirildi.

Bulgaristan'da Dokuz Eylül zaferinden sonra meydana gelmiş olan köklü devrimci dönüşüm ve değişikliklere yapılan analizlere dayanarak V. kongre, 15 - 20 yıl zarfında ülkede sosyalizmi kurmak için Partinin genel hareket çizgisini çizdi. Bu hareket hattının asıl özü kapitalizmin likide edilmesi ve ufak mal üretimi usulünün yenileştirilmesi, sosyalist üretim usulünün egemen olması, sosyalist kültür devriminin yapılmasından ibaretti.

Sosyalizm kuruculuğu programında ülkenin endüstrileştirilmesine ve köy ekonomisini sosyalist raylar üstüne kurmaya geniş yer ayrılıyordu. Bulgaristan'ın ekonomik geriliğini acele bertaraf edebilmek için büyük hamleler yapmak gerekiyordu.

Sosyalist endüstrileştirme, her şeyden önce, ağır endüstriyi, yani üretim araçları üretimini geliştirmesi gerekiyordu. Ülkenin ekonomik geriliğinin bertaraf edilmesi, yüksek emek verimliliği elde edilmesi, başka endüstri kollarına gelişme sağlanması, emekçilerin hayat düzeyinin durmaksızın yükseltilmesi ve eninde sonunda sosyalizmin zafere ulaşması ancak bu yolla mümkün olabilirdi.

Bundan dolayı V. kongre, ağır endüstrinin hele de elektrikleştirme, taşkömürü sanayii, maden, metalurji,

kimya ve inşaat sanayiinin geliştirilmesini temel görev olarak öncelik tanıdı. Energetik ve makine kuruculuğu sanayiine özellikle büyük dikkat ayrılıyordu. Kongre üretim aracı üretecek olan bir sıra yeni zavot kurulmasını, eski zavot ve fabrikaların yeni baştan kurulmasını, kararlaştırdı. Bununla Parti, sosyalist sanayiin gelişmesine doğru yön verdi.

Sosyalizm kuruculuğu köy ekonomisinin de yeni baştan kurulmasını gerektiriyordu. Parti, halka bol gıda ve sanayie ham madde sağlayan iyi gelişmiş köy iktisadiyatı olmadan sosyalizm ve komünizm kurulamıyacağını iyi biliyordu. Sanayiin durmaksızın artan ham madde ihtiyaçları ve halkın köy ekonomisi ürünlerine olan ihtiyaçları parça buçuk, az gelişmiş özel sektör ziraatıyla karşılanamazdı. Georgi Dimitrof V. kongrede şöyle dedi: «Halk demokrasisi egemenliği ve sosyalizm kuruculuğu iki ayrı temel üstünde yani, büyük ve birleşik sosyalist sanayii ile parça buçuk, geri kalmış küçük mal üretici köy ekonomisi temelleri üstünde uzun zaman tutunamaz.»

Bundan dolayı Kongre, köy ekonomisini geniş ve kitlesel biçimde sosyalist raylar üstüne kurulmasına başlamasını kararlaştırdı ve bu alanda somut plan hazırladı. Leninin kooperatif planı ve Bulgaristan koşullarına göre uygulanan Sovyetler Birliğinin sosyalizm kuruculuğundaki tecrübesi bu programa temel oluşturuyordu. Yoksul ve orta halli köylüler yavaş yavaş Emek Kooperatif Ziraat İşletmelerine çekilmesi gerekiyordu. Bunlar, toprağın kollektif usulde işlenmesi için ülke koşullarında denenmiş ve hayatta karşılık bulmuş bir kollektif biçimdi. TKZS'lerin kurulması yavaş yavaş, ayrı ayrı bölgelerin koşullarına göre, Lenin'ci gönüllülük ve nesnel ilgi ilkesine uyularak ve toprağın kooperatif usulüne işlenmesinin üstünlüklerini göstererek kurulması gerekiyordu.

V. Kongre, TKZS'lerin köy ekonomisini sosyal raylar üzerine kurma biçimi olduğunu kabul ederek bu sosyalistce kuruluşun ülke koşullarında toprağı peşin millileştirmeden yapılabileceğini belirtti. Yoksul ve orta halli köylülerin Emek Kooperatif Ziraat İşletmelerine, yavaş yavaş çekilmesi, makina traktör istasyonlarının gelişmesi, toprak kirasının yasak edilmesi, toprak alım satımının sınırlandırılması, daha sonralarıda yasaklanması, toprak kiralanmasının azaltılması, daha sonraları koşulların olgunlaşmasıyla da kaldırılması yoluyla toprağın millileştirilmesi sorunu çözümlenmiş olacak toprak emekci köylülere ebedi olarak kullanılmaya bırakılacaktır.

Sosyalizm kuruculuğu yalnızca sosyalist ekonominin kurulup geliştirilmesinden ibaret değildir. O, aynı zamanda sürekli sosyalist kültür devrimi yapılmasını, bilimin, sanat ve kültür kollarının Marksizm - Leninizm temelleri üzerine yeni baştan kurulmasını, okuma yazma bilmemezliğin likide edilmesini, eğitim davasının yeni baştan kurulmasını, insanların bilincinden geçmişin kalıntılarının temizlenmesini, insanlarda sosyalist bilincin yaratılıp geliştirilmesini de gerektirir.

Bunu gözönünde bulunduran Partinin V. Kongresi kültür devrimi sorunlarını iyice inceledi ve Marksist - Leninist eğitim ve ideolojik cephede savaş için özel bir kararname kabül etti.

Sosyalizmi kurma görevi Partinin yönetim ve örgüt rolünün artırılmasını gerektiriyordu. Bununla ilgili V. Kongre, Partinin bundan böyle gelişip kuvvetlenmesine, Parti örgütlerinin ve komünistlerin aktiflik ve savaşçı yeteneklerinin artırılmasına, Partinin örgüt ve siyasal çalışmalarının iyileştirilmesine büyük dikkat ayırdı.

Birinci Beş Yıllık Halk İktisadi Planı :

V. Kongrenin kabül ettiği halk iktisadiyatının ge-

lişmesine dair beş yıllık devlet halk iktisat planı kararnamesi (1949 - 1953) sosyalizmin temellerini kurmak için somut bir programdı. Bu kararname, Millet Meclisinin onayladığı planın temeline girdi yasalaştı.

Birinci beş yıllık halk iktisat planın incelenip kabül edilmesi son derece önemli bir olaydı. Parti, ülkenin gelişmesi için böyle planı ilk defa olarak hazırlayıp uyguluyordu.

Birinci beş yıllık halk iktisat planında, V. Kongrede ülkenin endüstirileştirilmesi hareket çizgisine uygun olarak sanayinin üretim programı merkez yeri alıyordu. Planda sanayi üretiminin hacmi 1953 yılı sonuna kadar 1948 yılına oranla 2.2 katı, savaş öncesi 1939 yılına oranla ise 3.8 katı artması öngörülüyordu. Sanayi ile köy ekonomisi arasındaki orantı 1948 yılında 30/70 iken 1953 yılında 47/53, hafif sanayi ile ağır sanayi arasındaki orantı ise, 70/30'dan 55/45 olarak değişmesi gerekiyordu. Ülkenin ihtiyaç ve imkanlarına göre elektirik üretimi, taş kömürü üretimi, renkli metaluriji, ağır kimya sanayii, makina sanayii, inşaat materyalleri v.s. üretimine üstünlük veriliyordu. Bununla beraber hafif sanayi işletmelerinin yeni baştan kurulmasına ve genişletilmesine büyük dikkat ayrılıyordu.

Sanayinin gelişmesinde hızlı tempolar sağlanabilmesi için büyük sermaye yatırımları öngörülüyordu. Halk iktisadıyatındaki bütün sermaye yatırımlarının % 40'ı sanayie ayrılıyordu. Sanayie ayrılan sermaye yatırımını 100 kabül edersek bunun yaklaşık % 83'ü ağır sanayie % 17'side hafif sanayie bölünüyordu.

Birinci Beş Yıllık Planda köy ekonomisi alanında işlenir toprağın ve ziraat işletmelerinin büyük bir bölümünün kooperatifleştirilmesi temel görev olarak öne konuyordu. 1953 yılı sonuna kadar Emek Koperatif Ziraat İşletmeleri çiftci köylülerin % 60'ının birleştirilmesi öngörülüyordu. İşlenen toprağın büyük bir bölümünün

kooperatifleştirilmesi ve makineleştirilmesi ve daha yüksek düzeyde agroteknik araçlar kullanılması temeli üzerine zahire bitkileri mamullerinin artırılması, endüstri bitki arazilerinin genişletilmesi, hayvancılığın bundan böyle geliştirilmesi öngörülüyordu.

Birinci Beş Yıllık Halk İktisadi Planında teknik işleyişin ve emek verimliliğinin artırılmasına, sıkı bir tasarruf rejimi güdülmesine, ürünlerin maliyet değerinin ucuzlatılmasına, kalitenin iyileştirilmesine büyük yer veriliyordu.

Halkın maddi ve kültür durumunun iyileştirilmesi öngörülüyordu. Milli gelirin 1939 yılına oranla 2 katından çok artması gerekiyordu.

V. Kongrenin aldığı kararlar işte böyleydi. O Partinin ve halkın tarihine Bulgaristan'da sosyalizmi kurmak için Parti genel çizgisini hazırlayan ve temellendiren bir kongre olarak girdi.

2. Sosyalist Endüstrileşme ve Köy Ekonomisinin Sosyalist Temeller Üzerine Yeni Baştan Kurulması Savaşı :

Parti V. Kongresinde, ülkede sosyalizmin kuruluş programının kabül edilmesi henüz bir başlangıçtı. Bu programın gerçekleştirilmesi için geniş çapta örgüt çalışmaları yürütülmesi, kitlelerin siyasal ve üretim aktifliğinin artırılması, ülkenin yönetimine yeni emekci tabakaların çekilmesi gerekiyordu.

Parti ,Devlet Cihazı ve Kitlesel Örgüt Çalışmalarının Yeniden Düzenlenmesi :

Parti, V. Kongre kararlarını uygularken kendi çalışmalarını yeni baştan düzenleme alanında bir sıra tedbirler aldı. BKP Merkez Komitesi denetiminde halk iktisadiyatının temel kollarında çalışmalar için şubeler açıldı, ensrüktör cihazı genişletilip kuvvetlendirildi,

Merkez Komitesi Parti örgütcüleri enstitüsü kuruldu. 1949 yılı Eylül'ünde Parti Sancak Komiteleri kuruldu.

V. Kongrenin kabül ettiği yeni tüzük gereğince, Parti örgütlerinin örgüt yapısı içinde bir sıra değişiklikler yapıldı ve onların görevleri ayanlaştırıldı. Daha büyücek işletme ve dairelerde genel zavot ve genel daire parti komiteleri kuruldu, iş yerlerinde parti gurupları meydana getirildi. Üretimin sonuç verici noktalarına komünistler yollandı. İşletmelerde administratif ve ekonomik yönetimin çalışmaları üzerinde parti kontrolü sıkılaştırıldı. Yeni görevlere göre, Partinin ajitasyon - propoganda çalışmalarında da yenilik yapıldı. Ajitasyon cihazı genişletilip iyileştirildi, komünistlerin eğitimi, Marksist Leninist öğretimi sağlam temeller üzerine kondu. Bütün bunlar ve başka tedbirler Parti organ ve örgüt çalışmalarının iyileşmesini, iktisat ve kültür kuruculuğunda Partinin yönetim rolünün artmasını sağladı.

Parti, halk demokrasisi çalışmalarının islah edilmesi, devlet organlarının sosyalizm kuruculuğunda örgüt rolünün iyileştirilmesi konusunda da büyük kaygılar gösterdi. Yeni bakanlıklar açıldı, sanayi işletmeleri yeni baştan kuruldu ve büyütüldü, halk kurulları kuruldu.

Sendikaların, DSNM ve Vatan Cephesinin çalışmalarıda yeniden düzenlendi. Sendikaların dikkati, emek disiplininin sağlamlaştırılmasına, sıkı tasarruf rejimi güdülmesine, emek verimliliğinin artırılmasına, sosyalist yarışlarının genişletilmesine yönetildi. DSNM ve Vatan Cephesi örgüt ve eğitim çalışmalarını bir hayli iyileştirdi. 1949 ve 1950 yıllarında gençlik, inşaat yerlerine 300000 heyecanlı brigadir yolladı.

V. Kongre kararlarını gerçekleştirme savaşında BKP Merkez Komitesinin 1949 yılı Haziran ayında yapılan oturumu büyük rol oynadı. Haziran oturumu 1949 yılı Mayıs ayında yapılan halk danışmanları seçimlerinde Partinin çalışmalarını inceledi, köylerde Parti çalışmalarını

gözden geçirdi ve köylü üreticiler özellikle orta halli köylüler arasında ki çalışmalarda ciddi zayıflıklara ve hatalara meydan verilmiş olduğunu saptadı. Bu hatalar işçi sınıfıyla emekci köylüler arasındaki dostluğu aksaklığa uğratacak hale gelmişti. Köylülerin çıkardığı üründen mal olan kısmın hepsini çok ucuza satın almakla onlar arasında ki nesnel ilişki ilkesi bozulmuştu. Köy ekonomisi ile sanayi arasındaki mal değişiminde de ciddi kusurlar vardı. Kooperatifleştirme alanında da gönüllülük ilkesi bozulmuştu. Oturum bütün bu zayıflıkları açıkladı ve bertaraf edilmeleri için tedbirleri önerdi.

Haziran oturumu ertesi, halk ve parti, büyük kayıba uğradı. 2 - Temmuz - 1949 tarihinde Bulgaristan halkının önder ve öğretmeni, yılmaz poleter, uluslararası devrimci komünist hareketinin tanınmış militanı Georgi Dimitrof öldü. Parti Merkez Komitesi komünistlere ve halka bir çağrı yayınladı. Çağrıda şöyle deniyordu: «Partimiz ve bütün Bulgaristan halkı, Vatan Cephesinin kurucusu ve yönetmeni, akıllı devlet adamı ve Halk Cumhuriyetinin örgütcüsü, ülkemizde sosyalizm kuruluşunun örgütcü ve ilhamcısı olan büyük önder ve öğretmenini kaybetti.»

Parti ve halk ölümsüz önder ve öğretmeni ile vedalaşırken onun vasiyetlerini mutlaka yerine getireceklerine yemin ettiler.

Georgi Dimitrof'un ölümünden sonra Bakanlar Kurulu başkanlığına Vasil Kolarof seçildi ve o, Parti ve devlet yöneticisi olarak çok büyük gayret gösterdi.

Georgi Dimitrof tarafından cesaret ve mertlik ruhu ile eğitilen Parti, emekçileri sosyalizmin kuruluş savaşına daha büyük bir enerji ile yöneltti. İşçiler, kooperatifciler ve özel çiftciler beş yıllık halk iktisat planının uygulanması uğrunda yorulmaksızın çalışıyor, sosyalist yarışlar düzenliyorlardı. İşletmelerden pek çoğu 1949 yılı planını vadesinden önce uyguladı. Köy ekono-

misi planıda tamamlandı. Köy ekonomisi makinaları çoğaldı, yeni Makina Traktör İstasyonları kuruldu, zahire bitkilerinin özellikle sanayi bitkilerinin ekim alanları genişletildi.

23 - Ocak - 1950 tarihinde Partinin ve sosyalizmin kurucularından tanınmış yönetici ve örgütcü uluslararası işçi hareketinin tanınmış militanı Georgi Dimitrof'un en yakın arkadaşı ve sadık savaş yoldaşı Vasil Kolarof öldü. Bu ölüm, Parti ve halk için yeni bir ağır kayıptı.

Vasil Kolarof'un ölümünden sonra Parti ve toplumsal hayata, Marksizm - Leninizme yabancı olan Vılko Çervenkov'un kişiye tapma yöntemleri yavaş yavaş sokulmağa ve yerleşmeğe başladı. Kişiye tapma döneminde parti hayatında ve yönetiminde Lenin'ci ilkeler ve normlar kabaca bozulmağa, kollektiflik, Parti içi demokrasi, eleştiri ve öz eleştiri ayak altına alınmağa başladı. Partinin toplumsal örgütleri ve halk kitlelerinin rolü küçümseniyor, sosyalist yasallık çiğneniyordu. Ülke ekonomisinin, bilim ve kültürün gelişmesinde hata ve kusurlara meydan veriliyor, devletin ve ekonominin yönetimi aşırı derecede merkezleştiriliyordu. Bütün bunlar parti çalışmalarını ve emekçilerinin savaşlarını engelliyordu.

Sosyalist Endüstrinin Kurulması :

Sosyalist endüstrinin kurulması, her şeyden önce ağır endüstrinin geliştirilmesi sosyalizm kuruculuğunda temel ve sonuca götürücü etkendir. Endüstrileşme, halk iktisadiyatında kapitalizmden miras kalan geriliğin bertaraf edilmesi için kapitalizmden sosyalizme geçiş döneminin en zor görevlerinden biri olan özel küçük mal üretimini sosyalist temeler üzerine kurma oluşumunun başarıyla çözümlenmesi için olanaklar yaratır.

Ülkenin endüstirileşmesi için büyük araçlar sağlanması gerekiyordu. Fakat ekonomideki gerilik ve ekonominin yoksul oluşu bu sorunun çözümünü güçleştiri-

yordu. Kapitalist devletler ağır sanayiyi, ülkelerindeki emekcileri gaddarca sömürmek, sömürge halklarını soymak ve savaş tazminatlarıyla kurar. Bir sosyalist devlet olan Bulgaristan, ilke yönünden bu gibi araç kaynaklardan yararlanamazdı.

Sosyalizmin kuruluşu ve endüstirileşme için gerekli araçlar her şeyden önce iç kaynaklardan sağlanıyordu. Devlet fabrika ve zavotlarından, taşıttan, bankalardan, iç ve dış ticaretten alınan ve önceleri kapitalistlerin cebine giden kârlar şimdi sanayinin gelişmesi için kullanılıyordu. Kapitalist sömürücülüğünden kurtulan köylüler halk demokrasisi devletine kendi emeği ile olduğu gibi maddi araçlarlada yardım edebilirdi ve onların bu işten çıkarı vardı. Her geçen yılla artan halk biriktirmeleri bir tür onun maddi ve kültür düzeyini yükseltme kaynağıydı.

Bütün bu kaynaklardan ve araçlardan uygun bir biçimde yararlanılması gerekiyordu. Bununla ilgili olarak parti ve hükümet bir sıra örgütcü ve mali uygulamalarda bulundu. Mali - kredi sisteminin çalışmaları düzenlendi. Sosya - kredi ve denetleme biçimleri uygulandı. Bu tedbirlerle beraber Parti örgütleri emek verimliliğinin artırılmasına, malların maliyet değerlerinin ucuzlatılmasına, sosyalist birikimlerinin artmasına başlıca etken olan tasarruf yapılması için emekçiler arasında geniş örgüt siyasal çalışmalar yürütüldü.

Ülke kaynak toplarken yalnız iç kaynaklardan yararlanmakla kalmıyor, başka sosyalist ülkelerin öncelikle Sovyetler Birliğinin yardımınada dayanıyordu. rinci Beş Yıllık Plan süresince Sovyetler Birliği Bulgaristana çok elverişli koşullarla bir kaç kere uzun vadeli kredi verdi. Bu krediler sanayi donatımı, tepeden tırnağa fabrika veya zavot kuruluşları şeklinde verildi. Bunlar ülkenin endüstirileşmesini kolaylaştırıyor ve h landırıyorlardı.

Parti, ülkenin endüstirileşmesi için gerekli araçları sağlarken örgüt çalışmalarında sanayinin kuruluş temposunu hızlandırmaya yöneltiyordu. O, işçi sınıfının dikkat ve güçlerini Dimitrofgratda Metaluriji Zavodu ve TES «Maritsa - 3» «V. İ. Lenin» Devlet Metaluriji Zavodu ve TES «Republika» gibi büyük sanayi kuruluşları ile «G. Dimitrof», «Aleksandır Stamboliyski», işletmelerin kuruluşlarına yöneltti. Yeni kuruluşlar Parti, sancak, ilçe ve kent komitelerinin gözetimi altında bulunuyordu. Parti örgütleri kuruluş yerlerinde örgütcülük ve siyasal çalışmalar yürütüyorlardı. Bu örgütler, ülkenin çeşitli yerlerinden, genellikle köylerden gelen kurucuları örgütlendiriyor, genç emek kollektiflerini birleştiriyor ve kuruculuk görevlerinin uygulanması uğrunda onları sosyalist yarışlara çağırıyorlardı. Komünistler Dimitrofcu Halk Gençler Birliği en zor bölgelerde çalışıyor, yeni yöntemlerin örgütcüsü ve girişimcisi oluyorlardı. Kurucu ve montajcılar planlarını uygularken büyük kahramanlık ve ustalık gösteriyorlardı.

Sanayi işletmelerinde ve taşıt sisteminde parti örgütlerinin siyasal çalışmaları iyileştiriliyordu Üretim planlarının uygulanması ana görev oldu. Komünistler bu planları sırayla inceliyor, tedbirler alıyor ve bu tedbirlerin uygulanmasını denetliyorlardı. Parti, üretimde Sovyet ilerici yöntemlerini, Bulgaristan'da öncü ve yenicilerin tecrübesini halklaştırmak için siyasal ve örgütcü çalışmalar yürütüyordu. Maden ocaklarında çok cepheli kazım sistemi, devri yöntem, hızlı galeri v.s. kazım usulleri, makina yapımcılığı ve metal işleme işletmelerinde hızlı ve güçlü metal kesme usulleri uygulanıyordu. Dokuma sanayiinde çok tezgahta çalışma usulü geniş ölçüde rağbet buldu. Üretimde Sovyetlerin ve Bulgaristanın gelişmiş yöntemlerini uygulama konusunda sosyalist yarışlar aldı yürüdü ve işçilerin büyük kısmını sardı. Bir çok fabrikalarda yarışlar topluluklar arasında oluyordu.

BKP yöneticiliği altında emekcilerin ülkeyi sanayileştirme savaşı iyi sonuçlar verdi. Birinci beş yıllık plə. süresinde sanayi üretiminin hacmi 1948 yılına oranla 2.1 kere savaş öncesi 1939 yılına oranla ise 4.3 kere artı. Genel sanayi ürünleri ile genel köy ekonomisi ürünleri arasındaki oran değişti. Sanayi üretiminin hacmi köy ekonomisi üretiminin hacmini geçti. Makina yapımı, elektirik sanayii, gemi yapımı, maden çıkarma, seliloz ve kimya sanayii, siyah ve renkli metaluriji gibi yeni sanayi kolları işletmeye açıldı. Bu sanayi kolları 9 Eylülden önce ya hiç yoktu yada çok cılızdı. Dimitrovgırat, Rudozem, Madan, Kırçalı gibi yeni endüstiri merkezleri kuruldu.

Birinci beş yıllık plan sırasında ülkenin endüstirileşmesindeki başarılarda, Sovyetler Birliğinin verdiği yardımın ve öbür sosyalist ülkelerle yapılan işbirliğinin büyük payı vardı. «V. İ. Lenin» Devlet Metaluriji Zavodu, Dimitrovgrat'ta Kimya Kombinesi, «Maritsa 3» Termo Elektirik Santrali, Kırcalide Kurşun - Çinko zavodu gibi büyük işletmeler Sovyet yardımı ve Sovyet makinaları ile kuruldu. Sanayi işletmelerinin yeni baştan donatılmasında da Sovyet tekniği sonuca götürücü rol oynadı.

Köy Ekonomisinin Sosyalist Temeller Üzerine Kurulması :

Gelişmekte olan sosyalist sanayinin ihtiyaçlarını gidermekte geciken köy ekonomisinin sosyalist temeller üzerine kurulması için Parti büyük faaliyet yürüttü. 1950 yılı başlarında köy ekonomisinin genel ürünleri ve hele de bunun mal olarak ayrılan kısmı daha savaş öncesi 1939 yılı düzeyini aşamıyordu. Ülkede 1601 TKZS vardı ve bunlarda 156000 aile birleşiyordu. Bu aileler köylülerin % 14.2'sini oluşturuyor, TKZS ler ise işlenen toprağın % 13.6'sını kaplıyordu. Aynı dönem içinde ise, sosyalist sanayinin payı % 96'ya çıktı ve genel sanayi

ürünleride 1939 yılı düzeyini 2.5 katı geçti. Bütün bunlar sanayiye ham madde halka yiyecek sağlama işinde büyük zorluklar yaratıyordu.

1950 yılına doğru Bulgaristanda köy ekonomisini kitlesel biçimde kooperatifleştirmek için en gerekli koşullar yaratıldı.

Proleter diktatörlüğünün bir biçimi olarak halk demokrasisi egemenliği artık oturmuştu. İşçi sınıfı ile emekci köylüler arasındaki savaşcı dostluk gittikçe kuvvetleniyordu. Büyük kapitalist mülkiyet likide edilmişti.

Sosyalist sanayide ulaşılan başarılarda köy ekonomisinin kitlesel halde kooperatifleştirilmesine temel oldu. Her yıl köye gittikce daha çok tarım makinaları gönderiliyordu. Geniş bir Makina Traktör Ağı İstasyonu kuruldu. Halk demokrasisi egemenliği köyde sosyalist sektöre geniş siyasal, ekonomik ve örgütlenebilme yardımı yapabilecek duruma gelmişti.

Toprak reformu, büyük tarım aletlerinin, değirmenlerin uluslaştırılması kulak meyhanelerinin ve bakkal dükkanlarının kapatılması, yarıcılığın kaldırılması gibi köyde kulak ve başka tabakaları sınırlandırma ve geriletme çalışmaları köylü kitlelerinin TKZS lere girmesinde büyük rol oynadı.

Köy ekonomisinin kitlesel kooperatifleştirilmesi için gereken koşulların yaratılmasına TKZS ve DZS'lerin çalışmalarındaki olumlu tecrübede büyük yardım etti. Köylüler büyük tarımın ve kollektif emeğin bireysel bölük pörçük tarımdan üstün olduğunu kendi gözleriyle görüyorlardı.

Sovyetler Birliğinin var oluşu, onun sosyalizm ve kolhoz kuruculuğunda dünya çapındaki tecrübesi ve Bulgar Halkına verdiği kardeşce yardım da köy ekonomisinin kitlesel olarak kooperatifleştirilmesini kolaylaştıran önemli etkenlerden biriydi.

1950 yılı Nisan ayında yapılan TKZS'lerin İkinci Ulusal Konferansı köylülerin kitle halinde TKZS'lere girmesi için gerekli koşulların hazırlanmasına çok yardım etti. Bu konferans, köy ekonomisinin sosyalist temeller üzerine kurulması alanında bu zamana kadar biriken tecrübeyi genelleştirdi ve bu ekonominin bundan böyle gelişmesi için önemli kararlar aldı. Konferans TKZS'lerin örnek tüzüğünü kabul etti. Bu tüzük Sovyetler Birliğinin Kolhoz Tüzüğü temel olarak alınıp Bulgaristan köyünde sosyalizmin kuruluş tecrübesine dayanılarak hazırlanmış olup şu temel ilkeleri içeriyordu. TKZS'lerin kuruluşunda gönüllülük ilkesine sıkı sıkıya uyulması, temel üretim araçlarının genelleştirilmesi, bireysel yardım işletmelerin korunması, emeğin dürüst biçimde örgütlendirilmesi ve ödenmesi, kooperatif içi demokrasiye titizlikle uyulması gibi. TKZS'lerin şu özelliğide tüzükde ifadesini buldu: Toprak üzerinde kişisel mülkiyet korunur ve kooperatifciler kooperatife kattıkları tarlalara karşı kira alırlar.

1950 yılının güzünde köylü çiftcilerin koperatifleşmesi konusunda kitlesel bir hareket başladı. Bu dönemde TZS'ye yalnız yoksul köylüler değil orta halli çiftcilerde girdi. BKP Merkez Komitesi, Parti örgütlerini gelişmekte olan kooperatif hareketine önderlik etmeğe çağırdı. Yerli parti örgütleri köylüler arasında geniş örgüt ve siyasal kitlesel faaliyet yürüttü. TKZS'ye önce komünist köylüler girdi, yoksul ve orta halli köylüleride arkalarından götürdüler. Emekci köylüler kooperatif işletmelerine köyce ve bütün ilçe birden girdiler.

Köy ekonomisinin kitlesel kooperatifleştirilmesi ile beraber kulaklara karşıda çetin bir sınıf savaşı yürütülüyordu. Sınıf düşmanları TKZS'lere, Partiye halk yönetimine karşı kuduzca bir propoganda yürütüyorlardı. Türlü türlü baltalayıcı dedikodular yayılıyor, köy ekonomisi ile ilgili görevlerin yürütülmesi sırasında sa-

botajlar yapılıyor, köylüler hayvanlarınızı boğazlayın diye kışkırtılıyor, onların TKZS'ye girmesini engellemek, köy ekonomisinin koperatifleşmesini suya düşürmek için her şey yapılıyordu.

1950 yılı sonlarına doğru Emek Kooperatif Tarım İşletmeleri işlenir toprağın % 51.1'ni, köylü ailelerinin % 47.9'nu kaplıyordu. Ülkenin bazı bölgelerinde toprağın % 90 - 95'i kooperatifleştirilmişti. Bu, Partinin köyde sosyalizmin kuruluş savaşında ki büyük başarılarından biriydi. Yüz binlerce çiftci TKZS üyesi oldu, bunlar köylerin sosyalist emekcileri oldular. 1950 yılı, köy ekonomisinde büyük dönüm yılı oldu.

Köylülerin kitle halinde sosyalizm yoluna koyulmaları, BKP'nin sosyalizmin kuruluşu uğrunda güttüğü doğru siyasetin, köylerdeki geniş girişiminin, Leninci kooperatif planının ülke koşullarında yaratıcı biçimde uygulanmasının, böyle bir dönüşümün gerçekleştirilebilmesi için gerekli koşulların yaratılması uğrunda partinin gösterdiği büyük kayguların bir sonucuydu.

Köy ekonomisini sosyalist temeller üzerine kurma savaşında Bulgaristan Halk Çiftci Birliği, BKP sadık müttefiki olarak çalıştı. Örgütlü çiftciler ve onların drujbaları, köy ekonomisinin kooperatifleştirilmesi, Parti siyasetinin köyde uygulanması yolunda güçlükleri bertaraf etmek savaşında aktif olarak katıldılar.

Köy ekonomisinin kitlesel koperatifleştirilmesi sürecinde bir sıra yanlışlara düşüldü ve Parti siyasetinde değiştirmeler yapıldı. Bunlar orta halli köylülerin bir bölümü arasında hoşnutsuzluklar doğuruyordu. Her şeyden önce, kooperatifleştirmede Leninci gönüllülük ilkesi bozuluyordu. Bazı yerlerde sabırla örgütcülük ve aydınlatma çalışmaları yerine kabaca amirane hareketler ve zorlamalar yapıldı. Halk yönetimi düşmanları, özellikle kulaklar bu yanlışlardan yararlanmaya çalıştılar. Bir sıra yerlerde onlar köylüleri TKZS'lere karşı

ayakandırmaya, halk demokrasisi egemenliğine karşı ayaklandırmaya, halk demokrasisi egemenliğine karşı kışkırtmaya yeltendiler. Köylüleri koperatif hayvanlarını ve tarım aletlerini yağmalamaya, işe gitmemeğe, TKZS'lerden çıkmağa zorluyorlardı.

Parti Merkez Komitesi, kooperatif hareketindeki yanlışlıkları düzeltmek ve düşmanın bu yanlışlıklardan yararlanma yeltenişlerini durdurmak için kesin tedbirler aldı. 1 Mart 1951 tarihinde Merkez Komitesi özel bir kararname yayınladı. Bu kararname köy ekonomisi kooperatifleştirilirken açığa çıkan zayıflıkların temizlenmesi, Partinin siyasal çalışmalarının bundan böyle iyileştirilip genişletilmesi ve partinin emekci kitlelerle olan bağlarının sağlamlaştırılması için Parti komite ve örgütlerini derhal tedbir almakla görevlendiriyordu. Düşmanın meydan verilen zayıflık ve yanlışlardan yararlanma yeltenişleri açığa vuruldu.

Köy ekonomisinin koperatifleştirilmesindeki dönüşümden sonra Parti, dikkatini TKZS'lerin örgüt, iktisat ve siyasal bakımdan sağlamlaştırılması yönüne çevirdi. Bu görevlerin uygulanmasında bir sıra kaçınılmaz objektif ve sübjektif güçlüklerin bertaraf edilmesi gerekiyordu. Makinalar yeterli değildi, TKZS'leri yönetecek ve doğru emek örgütü kurabilecek yeterli kadrolar, muhasebeci, brigadir, makinist v.s. yoktu. Bundan başka kooperatifcilerde mülkiyetcilik alışkanlıklarını likide edip yerine yeni kollektifcilik ruhu yaratmak gerekiyordu.

Komünistlerin, TKZS'nin bütün kollarına doğru dürüst biçimde dağıtılması, brigada ve zvenolarda parti gurupları kurulması uğrunda büyük kaygular gösterildi. İlçelerden pek çok komünist köye işe yollandı. TKZS'lere kadro yetiştirmek için bir yıllık ve iki yıllık okullar, muhasebeci, brigadir v.s. hazırlamak için kurslar açıldı. Kısa zamanda 1000'den fazla tarım uzmanı, yak-

laşık 4000 traktörcü, muhasebeci ve diğer gerekli uzmanlar yetiştirildi.

TKZS'lerin kuruluş ve faaliyetini örnek tüzüğe göre yürütme uğrunda geniş çapta örgütcülük ve siyasal çalışmalar yürütüldü. Sovyetler Birliğinden bir çok traktör, kamyon, traktör pulluğu ve başka büyük tarım aletleri getirildi. Ruse Stara Zagoradaki tarım araçları zavotları genişletildi. Bütün bunlar köy ekonomisinin kooperatifleştirilmesindeki başarıları sağlamlaştırdı. Fakat kişiye tapma konusunda işlenen yanlışlar TKZS'lerin kuvvetlendirilmesi ve köy ekonomisinin geliştirilmesi uğrunda partinin çalışmalarını güçleştiriyordu. Nesnel ilgi üzerine olan Lenin ilkesi bozulmuştu. 1952 ve 1953 yıllarında köy ekonomisi ürünlerinin satınalma fiyatları yaklaşık iki katı ucuzlatılmıştı. Mal olarak ayrılan ürünlerin hemen hepsi devlet tarafından teslimat yoluyla alınıyordu. Köy ekonomisi çalışmalarında sürekli olarak uygulanan şablonculuk da tarımsal üretime büyük zararlar getiriyordu. Bu durum, köy ekonomisinin geri kalmasına, TKZS'lerin gelişmesinin yavaşlamasına neden oluyordu.

BKP'nin VI. Kongresi İkinci Beş Yıllık Plan :

Birinci beş yıllık plan süresi içerisinde ulaşılan başarılar, ülkenin sosyalizm yolunda gelişmesinde daha elverişli koşullar yarattı. Böyle bir durum içinde 25 Şubattan 3 Mart 1954 tarihine kadar Sofya'da BKP'nin VI. kongresi yapıldı. Kongreye gizli oy kullanan 735 ve açık oy kullanan 173 delege katıldı ve bunlar 368 148 parti üyesini 87 159 aday üyeyi temsil ediyordu. Kongre, BKP Merkez Komitesinin ve Merkezi Kontrol Komisyonunun hesap verme raporlarını dinledi ve inceledi. Bulgaristan Halk Cumhuriyetinin 1953 - 1957'deki gelişmesi için ikinci beş yıllık planla ilgili direktiflerini inceledi ve kabül etti. Tüzük değişikliği için ayrı bir rapor

okundu ve kabul edildi. VI. Kongre BKP'ne yeni yönetim organları seçti.

Bulgaristan Halk Cumhuriyetinin gelişmesi için ikinci beş yıllık plan direktiflerinde sosyalizmin bundan böyle kurulması görevleri özellikle ele alındı. Bunlar her şeyden önce, birinci beş yılık planda belli bir gerileme sezilen yahutta ülkede sosyalizmin maddi - teknik temelinin bundan böyle kurulmasında büyük önem taşıyan görevlerdi.

İkinci beş yıllık planda, sanayi alanında elektirikleşme ve taş kömürü üretiminin, en gerekli tüketim mallarının ve sanayinin başka kollarının gittikce gelişmesinin sağlanması öngörülüyordu. Sanayi üretimi hacminin yaklaşık % 60 artması gerekiyordu. En önemli sanayi kollarının üretimi şöyle artmalıydı: elektirik enerjisi 2 katı, taş kömürü % 89, makina yapımı ve metal işleme yaklaşık, % 83, kimya sanayiyi % 93, inşaat malzemesi % 80 v.s.

Batak su gücü kaskadı, VTS «Studen kladenets» bir sıra yeni elektirik santrallerinin kuruluşu, TETS, «Republika», «Maritsa 3» v.s. nin genişletilmesi öngörülüyordu. Kırcalide Kurşun Çinko Zavodu, «V. İ. Lenin» Devlet Metalurji zavodu işletmeye açılmalıydı.

Köy ekonomisinde, tarımdan yüksek ve dayanıklı gelir sağlanması, köy ekonomisi hayvanlarının sayı ve verimliliğinin artırılmasına merkezi görev olarak öncelik tanındı. Köy ekonomisinin mal üretimi önemli derecede artırılmalıydı. Bu artışla, sanayiye daha çok ham madde ve halka bol tüketim malı sağlanacaktı. Bununla beraber, yeni TKZS'ler kurulması, TKZS, DZS ve MTS'lerin genişletilmesi ile köy ekonomisinin sosyalist temeller üzerine kurulmasına devam edilmeliydi.

Bu görevlerin uygulanabilmesi için büyük finansman kaynakları gerekiyordu. Sermaye yatırımlarının bi-

rinci beş yıllık plana oranla yaklaşık iki katı, ulusal gelirin ise % 50'den fazla artması öngörülüyordu.

BKP'nin VI. kongresi, genel Parti çizgisini, yani sosyalizmin stratejisini onaylamasına rağmen kongrenin kararlarında yönetimle ilgili yöntemlerde kişiye tapma gibi yanlışlıkların izleri görüldü. Bunun içinde bu kararlarda genel hareket çizgisinden sapmalar vardı. Her şeyden önce ikinci beş yıllık planın ana görevi yanlış olarak belirlenmişti. «En yakın zamanda emekcilerin maddi ve kültürel refahını yükseltmek için tüketim malları üretiminin olabildiğince artırılması.» isteniyordu. Bulgaristandaki üretim güçlerinin o zamanki gelişme düzeyinde, sosyalizmin maddi teknik temelinin henüz kurulmadığı bir dönemde bu görevlerin başarılması olanaksızdı. Bununla ilgili olarak ulusal gelir birikimlerinin göreli payı İkinci Beş Yıllık Planda oldukça azaldı, buda üretim güçlerinin gelişmesine ciddi etki gösterdi. Ülkenin endüstrileştirilmesi gecikti. 1953 - 1956 yıllarında, endüstrileşme hızı Birinci Beş Yıllık Plana oranla iki katı daha yavaştı. Makina yapımı, kimya enerjisi ve ağır makina yapımının iş kollarının gelişmesi ciddi surette geriledi.

Parti kongre kararlarının yerine getirilmesi uğrunda örgütsel siyasal çalışmalar yürüttü. Emek verimliliğinin artırılması ana görevlerden biriydi. BKP'nin yöneticiliği altında bütün ülkede emek verimliliğinin artırılması, malların maliyet değerinin azaltılması hareketine girişildi. Bu hareket, Sofyada en büyük on işletmenin 4 Nisan 1954 tarihinde bütün memleketde sanayi, taşıt ve kuruculuk işçilerine, mühendis ve teknikerlere yayınladığı çağrıdan sonra özellikle arttı.

Taşkömürü üretimi, halk iktisadiyatının artan ihtiyaçlarından geri kalıyordu. Bu geriliğin bertaraf edilmesi, İkinci Beş Yıllık Planın başarıyla yürütülmesi için önemli bir koşuldu. BKP Merkez Komitesi ve Bakanlar

Kurulu bu önemli görevin yürütülmesi uğrunda somut tedbirler aldılar. Taşkömürü sanayinin temel üretim oluşumu daha fazla makineleştirildi, madenci kadroları yetiştirildi, madencilerin kültür ve yaşayış koşulları iyileştirildi. Maden ocaklarındaki Parti örgütleri kuvvetlendirildi ve komünistlerin üretimdeki öncülük rolü artırıldı. Elektrik enerjisi üretimini artırma, elektirik üretimi ile halk iktisadıyatının elektirik enerjisine olan ihtiyacı arasındaki orantısızlığın bertaraf edilmesi için tedbirler alındı.

Parti, köy ekonomisinin, sanayinin gelişmesinden ve halkın durmaksızın artan ihtiyaçlarından geri kalmasını bertaraf etme savaşında da emekcilerin güçlerini seferber ediyordu. Bu alanda BKP Merkez Komitesinin 1955 yılının Ocak ayında yapılan oturum büyük önem taşır. Oturum, Emek Kooperatif Ziraat İşletmelerinin bundan böyle gelişip kuvvetlenmeleri, köy ekonomisi üretiminin çoğaltılıp ucuzlatılması, koperatifçilerin nesnel ilgisinin artırılması için tedbirler aldı. Köy ekonomisi, Parti ve halk kurulları yönetmenliğinin iyileştirilmesi amacı ile köylere 2.700 yetiştirilmiş Parti ve devlet işcisi ile tarım uzmanı yolladı. Parti komitelerinin çalışmalarıda islah edildi. Bu komitelerde, TKZS ve MTS parti örgütlerine daha iyi yardım etmek amacı ile enstrüktör gurupları kuruldu. TKZS'lerin sorunları daha sık tartışılmağa ve Parti örgütlerinde incelenmeğe başlandı.

Bütün bu tedbirler olumlu sonuçlar verdi. TKZS'de komünistlerin ve kooperatifcilerin aktifliği arttı, köy ekonomisi işleri daha kısa vadelerde ve daha yüksek agroteknik düzeyde yürütülmeğe başladı. Köy ekonomisine yeni teknik araçlar getirildi. Sadece 1953 - 1954 yıllarında 4856 yeni traktör, 788 kombayn ve binlerce başka makine ithal edildi. Bu gayret ve çabalara rağmen köy ekonomisinde dönüm yapılamadı; geri kalmakta devam ediyordu, çünkü bazı temel sorunlar özellikle ön

planda gelen koperatifcilerin nesnel ilgi sorunu uygun biçimde çözülememişti.

Halk iktisadıyatıyla beraber kültür devrimide gelişiyordu. Yaşlı halk arasında okuma yazma bilmezliğin ve yarım okur yazarlığın ortadan kaldırılması için ülkede geniş bir genel halk hareketi başladı. Birçok gece ilk ve orta okulları açıldı. Eğitim sisteminde sosyalizmin kuruluş görevlerine göre islahatlar yapıldı. Bilim, sanat ve kültür Marksizm - Leninizmin temelleri üzerine kuruluyor ve bu alanda başarılar kaydediliyordu. Partinin, kitle örgütlerinin ve halk demokrasisi devletinin geniş çapta yürüttüğü ideolojik çalışmalar sayesinde emekcilerin sosyalist bilinçleri artıyor, burjuva ideolojisi yeniliyor, yeni zamanın, sosyalist toplumun insanı yaratılıyordu.

3. Bulgaristan'da Sosyalizmin Zaferi :

1956 yılına doğru emekcilerin sosyalist toplum kuruculuğu savaşında yeni büyük başarılara ulaşıldı. Fakat kişiye tapma ve onunla ilgili Marksizme aykırı çalışma ve yönetim yöntemleri ülkenin sosyalizm yolunda gelişmesinde ciddi engeller yaratıyordu. Bu engellerin bertaraf edilmesi, ülkede yönetim ve yöneltim gücü olarak Parti çalışma yöntemlerinde köklü bir dönüşüm yapılması gerekiyordu. Bu önemli görevlerin başarılması için SBKP'nin XX. kongresinden sonra BKP Merkez Komitesinin Nisan oturumu kararlarıyla gerekli koşullar yaratıldı.

BKP Merkez Komitesinin Nisan Oturumu :

BKP Merkez Komitesinin Nisan oturumu 2 - 6 Nisan 1956 tarihinde yapıldı. Oturum, Todor Jivkov tarafından okunan SBKP XX. kongresi ve onun BKP'ne verdiği ibret dersine dair Politbüronun raporunu dinledi.

Nisan oturumu, XX. kongresinin SBKP'ne olduğu kadar bütün dünya komünist hareketinede olan tarih-

sel önemini belirtti, kongrenin dünyada toplumsal gelişmenin en önemli sorunlarıyla ilgili yeni teorik ve siyasal yargılarını kabul etti, bu yargıların bütün dünya Komünist ve İşçi Partileri için proğram niteliği taşıdığını, onların büyük pratik önemini belirtti ve bu yargıların Bulgaristan koşullarına uygulanarak Parti ve hükümet girişimlerine temel olmaları kararlaştırıldı. SBKP XX. kongresi Y. V. Stalini putlaştırmanın tamamiyle giderilmesi ve bu putlaştırmanın zararlı kalıntılarının toplumsal hayatın bütün kollarında likide edilmesini, Parti hayatında Lenin normlarına büyük titizlikle uyulmasını kollektif yönetimin sağlamlaştırılmasını, Parti içi demokrasisinin geliştirilmesi ile ilgili kararlar aldı. Oturum bu kararların büyük önemini belirtti.

SBKP XX. kongresi kararları ve onlardan alınan dersin ışığı altında Nisan oturumu Parti çalışmalarını inceledi ve onun girişimlerine ve ülkenin gelişmesine dair tarihsel önemi olan sonuçlar çıkardı.

Nisan oturumu BKP ve ülkenin sosyalizmin kuruculuğu konusunda ulaştığı başarılar konusunda hesap verdi ve şunu da belirtti ki eğer Partide ve bütün toplumsal hayatımızda son yıllarda Vilko Çervenkof'u putlaştırma ve aynı zamanda çalışmalarda ve yönetimde Marksizme aykırı zararlı yöntemler gelişmemiş olsaydı, bu başarılar, şüphesizki, daha büyük olurdu. Kişiyi putlaştırma, BKP'nin geleneksel çalışma yöntemlerini bir hayli bastırmıştı. Parti hayatında Leninci ilke ve normlar bozuldu. Parti içi demokrasi, kollektiflik, eleştiri ve öz eleştiri ayaklar altına alındı. Bütün bunlar Parti ve devletin örgütlerdeki ideolojik ve iktisadi çalışmalarına zararlı etkisini gösterdi.

Bütün bunları gözönünde bulunduran Nisan oturumu, putlaştırmayı, çalışma ve Marksizme aykırı yöntemleri yoketmek, Partinin ve onun kollektif yönetimi

olan Merkez Komitesinin yönetimde ağırlığını artırmak, Parti çizgisinde ve yönetiminde Leninci ilke ve normlara yeniden dönmek ideolojik çalışmaları iyileştirmek, sosyalist yasallığı kuvvetlendirmek için tedbirler aldı.

Nisan oturumu, halk iktisadiyatı yönetimini ve kültür alanında çalışmaları iyileştirmek, toplumsal örgütlerin rollerini artırmak ve sosyalist demokrasiyi genişletmek, emekcilerin maddi kültürel refahını iyileştirmek ile ilgili sorunları inceleyip ardı sıra çözümlemeleri için Parti Merkez Komitesine teklif sunmasını politbüroya görev olarak verdi.

Nisan oturumu, sosyalist yasallıkta kişiyi putlaştırma ile ilgili yapılan kabaca tahrifleri ayıpladı ve onların ortadan kaldırılması, mahkeme savcılık organlarının sağlamlaştırılması, sosyalist yasallığın korunması ve daha yüksek düzeye çıkarılması için tedbirler aldı. Kişiyi putlaştırma döneminde haksız yere mahkum edilen, Parti ve devlet militanlarının mahkeme kararlarını denetlemek için bir komisyon kuruldu. Bunun sonucu olarak, kabahatsız olarak cezalandırılan bütün parti üyelerinin Parti ve mahkeme yolu ile bütün hak ve onurları geri verildi. Kişiyi putlaştırma dönemi kurbanlarından tanınmış Parti ve devlet yöneticisi Politbüro üyesi ve BKP Merkez Komitesi Sekreteri Trayça Kostof da beraet etti.

Nisan oturumu, Parti ve ülkenin gelişmesinde tarihsel önem taşır. Oturum, BKP'nin hayat ve faliyetinde, Bulgaristan'da sosyalist toplumun kurulmasında yeni bir aşama açtı.

Nisan oturumundan sonra, Merkez Komitesi ve bütün Parti olanca gücüyle onun kararlarını gerçekleştirmeye başladılar. Parti örgütleri oturumun kararlarını esaslı olarak incelediler ve kayıtsız şartsız kabul ettiler, Bu kararların ışığı altında Parti ve devlet organlarının çalışmalarındaki hatalar, zayıflıklar ve kusurlar kes-

kin eleştiriye tutuldu ve organların iyileştirilmesi konusunda geniş faaliyet yürütüldü. Merkez Komitesi ve yerli Parti komite ve örgütlerinin bütün dikkatleri çalışmaların üslup ve yöntemlerinin kesinlikle islah edilmesine, Parti hayatı ve yönetimine Leninci ilke ve normların iade edilmesine çevrilmişti. Sancak, ilçe, kent ve bölge komiteleri tecrübeli kadrolarla kuvvetlendirildi. Parti örgütlerinin ve her komünistin sorumluluğu artırıldı. Merkez Komitesi çalışmalarında Parti ve ülkenin hayatında çözüm bekleyen sorunları ön plana koyuyordu. Bütün bunlar, Partinin, Parti örgütleri ve parti üyelerinin öncü rolünün artmasına, girişkenliklerinin artmasına yardım etti.

Nisan oturumu kararları uygulanırken aynı zamanda küçük burjuva kıpırdanışlarına karşı da savaş yürütülüyordu. Bir çok yerlerde kararsız küçük burjuva elemanlar, kişiyi putlaştırmayı kesin olarak mahkum edelim sloganı altında sosyalist başarıları küçümseme, emekçilerin Partiye ve onun dürüst genel çizgisine olan inancını sarsma yeltenişlerinde bulundular. BKP küçük burjuva belirtilerini ayıpladı ve kesinlikle rededdi ve kendi saflarını Merkez Komitesi etrafında daha sıkı birleştirdi.

Parti, ekonomik alanda kişiyi putlaştırma kalıntılarını likide etmek için faaliyet yürüttü. Her şeyden önce sanayinin gelişmesindeki sorunlar ve ana yönler aydınlatılmalı, ülkenin endüstrileştirilmesindeki gerilik bertaraf edilmeliydi. Ağır sanayi daha hızlı tempolarla gelişmeye başladı. Maden çıkarma, siyah ve renkli metalurji, kimya ve ağır makina sanayisinin gelişme hızı arttı.

Köy ekonomisindeki geriliğin bertaraf edilmesinde büyük titizlik gösterildi. Her şeyden önce TKZS'lerin kuvvetlendirilmesi Emek Koperatif Ziraat İşletmelerinin ve kooperatifcilerin tarım ürünlerinin artırılması konusuna nesnel ilgi duymaları sağlandı.En önemli tarım ürün-

lerinin devlet teslimatı ve serbest satış fiyatları yükseltildi. Koperatifcilerin emeğinin ödenmesinde yeni ve daha ilerici normlar uygulandı.

Parti ve hükümet, emekcilerin maddi durumunu iyileştirme uğrunda bir sıra uygulamalarda bulundular. Bazı kategorilerdeki küçük maaşlı işçi ve memurların aylıkları yükseltildi. Cumartesi ve bayram öncesi günlerde iş saatleri azaltıldı. Yemekhane masraflarının bir kısmını devlet üzerine aldı, yemekler ucuzlatıldı. İşçi ve memurların küçük emeklilik aylıkları büyük oranda yükseltildi ve çocuk zamları artırıldı.

Parti, sosyalist demokrasiyi genişletip mükemmelleştirme ve aşırı merkeziyeti bertaraf etme uğrunda aktif faaliyet yürüttü. Demokratik egemenliğin yüksek organı olarak Millet Meclisinin rolü artırıldı, halk kurullarının hakları genişletildi. Yerli önem taşıyan işletme, faaliyet ve hizmetler halk kurularının yönetim ve kontrolüne bırakıldı. Sosyalizmin kuruculuğunda Vatan Cephesi, Sendikalar, DSNM ve kitlesel örgütlerin rolü artırıldı.

Nisan oturumundan sonra Parti, ideoloji cephesindeki zayıflık ve kusurlarıda bertaraf ediyor, yanlış yönetim yöntemleri kaldırılıyor, ideolojik çalışmalarda Lenin ilkeleri egemen oluyordu. Teori alanında doğmatizm doktirincilik ve şematizim başarıyla bertaraf ediliyordu. İdeolojik çalışmalarda sosyalizmin kuruluş pratiği arasında daha sıkı bağlar oluşturuldu.

Nisan oturumu kararlarının hayati gücü her geçen gün yeni baştan olaylar tarafından desdekleniyordu. Fakat bu kararların gerçekleştirilmesi kolay olmuyordu. Kişiyi putlaştırmayla ilgili esti çalışma yöntemlerine alışmış olanlar, oturumun kararlarıyla bağdaşamıyor, bu kararların uygulanmasına engel oluyorlardı.

1957 Yılında Yapılan Moskova Toplantısı :

BKP sosyalizmin kuruluşu ile ilgili ivedi sorunları

çözümleme, Nisan oturumu kararlarını gerçekleştirme uğrunda savaş yürütmekle beraber aynı zamanda uluslar arası komünist hareketinede aktif olarak katılıyordu. Parti, çalışmalarıyla komünist hareket birliğinin kavileşmesine, sosyalist cebhe saflarının sıkılaşmasına yardım ediyordu.

Parti, 1957 yılının Kasım ayında Moskova'da toplanan Komünist ve İşçi Partileri temsilcilerinin toplantısına aktif olarak katıldı. Moskova Toplantısında uluslar arası durumun ve dünya komünist hareketinin güncel sorunları incelendi ve bir bildiri ile bir barış manifesti kabul edildi.

Bildiride, dünya güçleri orantısında sosyalist cephelehine olan köklü dönüşümlerin Marksist Leninist incelenmesi ve çağdaş dönemin bilimsel tanımı yapıldı. Sovyetler Birliğindeki ve halk demokrasisi ülkelerindeki sosyalist kuruluş tecrübesi dünya işçi ve komünist hareketi ve ulusal kurtuluş hareketleri tecrübesi genelleştirildi. Gelecekteki tarihsel yönleri belirlendi. Sosyalist devrimin, ve sosyalizmin kuruluşunun ana sorunları aydınlatıldı. Her. ülkenin özelliklerinin, devrimi gerçekleştirme ve sosyalist toplumu kurma konusunda çeşitli biçim ve yöntemler yarattığı belirtildi. Fakat bu çeşitliliğe rağmen devrimci oluşumun genel ve her ülkede uygulanması zorunlu olan yasalarıda vardır. Bu genel yasalar şunlardır: **Ne biçimde olursa olsun devrim yapılırken ve proleter diktatörlüğü kurulurken emekci kitleler ve işçi sınıfı tarafından, onun özü olan Marksist - Leninist parti tarafından yönetilir;** işçi sınıfının, temel köylü kitlelerle emekcilerin başka tabakaları ile ittifakı; ekonomide temel ıslahatlar; sosyalist kültür devrimi yapılması; sosyalizm davasına sadık çok sayıda aydının yetiştirilmesi; ulusal baskının likide edilmesi ve halklar arasında eşitlik ve dostluk kurulması; sosyalist başarıların iç ve dış düşmanların saldırısından korunması;

bir ülke işçi sınıfının başka ülke işçi sınıfı ile dayanışması - proleter enternasyonalizmi. Bildiride, uluslararası komünist ve işçi hareketindeki revizyonizm ve doğmatizmle kesin savaş yürütülmesi gereği belirtildi. Burjuva ideolojisinin bir belirtisi olan revizyonizm büyük bir tehlike olarak belirtildi. Revizyonizmin işçi sınıfının devrimci gücünü felce uğrattığı ve kapitalizmin korunmasına veya iade edilmesine çalıştığı belirtildi. Şu veya bu parti gelişmesinin ayrı ayrı aşamalarında doğmatizmin ve sekterliğin ana tehlike olabileceği de belirtiliyordu.

Komünist Partileri, sosyalist ülkelerin ve uluslararası komünist hareket birliğinin sosyalist devrimin görevlerinin başarıyla çözümlenmesinin sosyalizmin ve komünizmin kurulmasında bir teminat olduğu oy birliği ile kabul edildi.

Komünist ve İşçi Partileri temsilcileri toplantısı, Barış Manifesti ile bütün dünyadaki iyi niyet sahibi insanların hepsine, güclerini barışı korumak için birleştirmeleri çağrısında bulundu.

BKP Merkez Komitesi 1957 yılının kasım ayı oturumunda Bildiriyi ve Barış Manifestini oy birliği ile onayladı ve gelecekte Partinin, sosyalizmin kuruluş çalışmaları ve barışı koruma savaşı için sonuçlar çıkardı.

Bildiri ve Barış Manifesti bütün uluslar arası komünist hareketine savaş bayrağı ve faaliyet programı oldu.

Tam Zafere Ulaşan Sosyalizmin Kongresi :

2 - Haziran - 1958 tarihinde BKP'nin VII. Kongresi açıldı. 967 delege 476.548 Parti üyesini ve 16.708 Parti aday üyesini temsil ediyordu. 36 ülkenin Komünist ve İşçi Parti temsilcileri kongreye konuk olarak katıldılar.

Kongre, Parti yönetim organlarının hesap verme

raporlarını inceledi. Bulgaristan Halk Cumhuriyetinin 1958 - 1962 yıllarındaki gelişmesini kapsıyacak olan Üçüncü Beş Yıllık Planla ilgili direktifler kabul etti ve Parti Merkez Komitesi ile Kontrol Komisyonunu seçti.

Merkez Komitesi birinci sekreteri Todor Jivkov yoldaş tarafından okunan hesap verme raporunda, Bulgaristanın uluslararası ve iç durumunun Marksist - Leninist incelenmesi, V. ve VI. Parti kongreleri arasındaki geçilen yolun bilançocu yapıldı, ülkenin sosyalist gelişmesinin perspektifleri çizildi.

VII. kongre, SBKP'nin XX. kongresinde ve Komünist ve İşçi Partileri Temsilcileri Toplantısında uluslararası gelişim için yapılan değerlendirmelere ve verilen hükümlere oy birliği ile katıldı ve Partinin Nisan çizgisini onayladı.

Kongre ülkenin sosyalizmin kuruluşunda ulaştığı başarıların hesabını verdi ve şu sonuçlara vardı. Sosyalist üretim ilişkileri artık bütün halk ekonomisine egemen olmuştur; kapitalist üretim ilişkilerinden sosyalist üretim ilişkilerine geçiş sona ermiştir; insanın insan tarafından sömürülmesi ebediyen yokedilmiştir. Üretim araçları üzerinde sosyalist toplumsal mülkiyetin iki biçimi olan devlet ve kooperatif mülkiyeti halk demokrasisi egemenliğinin sarsılmaz bir temeli haline gelmiştir.

İkinci halk iktisadi planının uygulanması emekcilerin büyük bir başarısıydı. 1957 yılında sanayi ürünleri 1939 yılına oranla yaklaşık 8 katı çoğaldı. Halk ekonomisinin genel üretiminde, sanayi ürünleri birinci sırayı aldı. Köy ekonomisi alanında özellikle Nisan oturumundan sonra büyük başarılara ulaşıldı. Ortalama gelir arttı, tarımsal üretimde emeğin verimliliği arttı. Emekcilerin maddi kültürel durumu iyileşti. Ulusal gelir % 50 arttı.

Parti bireysel köy işletmelerinin biran önce kooperatifleştirilmesi uğrunda geniş faaliyet yürüttü. Nisan

oturumundan sonra yaratılan elverişli koşullar ve yürütülen siyasal ve örgütsel çalışmalar sonucu köy ekonomisinin kooperatifleştirilmesinin 2 - 3 yıl içinde sona erdirilmesi için BKP Merkez Komitesinin ivedelek tanıdığı görev vadesinden önce uygulandı. 1958 yılının Haziran ayı başında koperatifleştirilmesi gereken işlenir toprağın % 92'si kooperatifleştirildi. Bulgaristan köylüleri Sovyet köylülerinden sonra dünyada ikinci olarak köyde sosyalizm kuruculuğunun tam zaferine eriştiler.

Köy ekonomisinin sosyalist temeller üzerine kurulması Bulgaristan halkının tarihsel başarısıydı. Köy ekonomisinin tamamiyle kooperatifleştirilmesi ile sosyalist devrimin en güç görevlerinden biri, yani köylerin kapitalist gelişme yolundan yavaş yavaş ve köylülerin bireysel işletmeler yolundan büyük sosyalist işletmeler yoluna geçirilmesi görevi çözümlendi. Bulgaristan'daki kooperatif düzeninin başarısı ülke sınırlarını aştı uluslararası işçi ve komünist hareketine büyük bir katkı oldu.

Birinci ve İkinci Beş Yıllık Planlar süresi içerisinde, ekonomik ve kültürel alanda meydana gelen köklü değişimler toplumun çehresinde ve sınıfsal yapısında, sınıf güçlerinin orantısında ve sınıfların kendi özünde köklü değişimlere neden oldu. Sömürücü sınıflar artık yok edilmişti. Sanayi, ticaret ve kredi sisteminde kapitalist kalmadı. Köylerde kulaklar bir sınıf olarak ortadan kalktı.

İşçi sınıfının durumu kökden değişti. Sosyalist sanayinin gelişmesi işçi sınıfını sayıca çoğalttı, göreli ağırlığını ve toplumda yönetici rolünü artırdı.

Köyde kooperatif düzeninin zaferi sonunda yeni bir sınıf meydana geldi, kulak - kapitalist sömürüsünden ebediyen kurtulmuş köylü koperatifciler sınıfı türedi. Kooperatif işletmelerinde bireysel mülkiyetcilik eğilim

ve nüfuzu yavaş yavaş bertaraf ediliyor, koaperatifci köylülerin sosyalist bilinci artıyor ve gelişiyordu.

Bulgaristan aydınlarının yapısı da değişti. Eski aydınların ana kökü Partinin sosyalizmin kuruluş siyasetini kabul etti. Öte yandan işçi sınıfı ve kooperatifci köylüler arasından yeni ve kalabalık bir aydınlar ordusu yetişiyordu.

Sosyalizmin kuruluşunda ulaşılan başarıların temeli üzerinde işçi sınıfı ile kooperatifci köylüler arasındaki dostluk kavileşti, halkın sosyal, siyasal ve ideolojik birliği, Komünist Partisi etrafında ki sımsıkı bağlılığı arttı.

Bulgaristan'da sosyalizmin zafere ulaştığını ve üretim güçlerinin gelişme düzeyini gözönünde bulunduran VII. kongre, maddi teknik temelin daha fazla geliştirilmesi ve emekcilerin sosyalist bilincinin yükseltilmesi yoluyla sosyalist toplumun bundan böyle kurulmasını, gelecek dönemde ana görev olarak ele aldı. Bu görev, emekcilerin artan maddi ve kültürel ihtiyaçlarının daha tam olarak tatmin edilmesi için gerekli koşulların yaratılmasını istiyordu.

Bu görevin başarılması, üretim güçlerinin hızla gelişiminin sağlanmasını, ülkenin endüstürileştirilmesinin sürdürülmesini, ulusal ham madde bazının genişletilmesini ve köy ekonomisindeki gelişimin aynı hızla sürdürülmesini gerektiriyordu. Üçüncü beş yıllık sanayi bölümünde, ağır sanayinin, her şeyden önce ağır makina sanayinin, siyah ve renkli metaruluji, kimya, elektirik üretimi, taş kömürü sanayii ve inşaat metaryalleri üretimine ana görev olarak öncelik tanınıyordu. Bununla beraber hafif sanayi ve besin sanayinin geliştirilmesinede dikkat ayrılıyordu. Köy ekonomisinde, enaz emek ve araç sarfiyle çok ürün alınması, TKZS'lerin ekonomisinin kuvvetlendirilmesi ve gelirlerinin artırılması için topraktan makinalardan ve başka temel üretim araçla-

rından tam olarak istifade edilmesi uğrunda savaş yürütülmesi gerekiyordu. Ulusal gelir % 50, emekçilerin gerçek geliri en az % 30 artmalıydı.

VII. kongre, Nisan oturumuna ve Merkez Komitesinin Marksizme Leninizme yabancı olan kişilerin putlaştırılmasına karşı, Leninci hayat normalarını ve yönetim ilkelerini iade etme, Parti ve ülkenin gelişmesinde güncel sorunların çözümü uğrunda yürüttüğü faaliyete yüksek değer biçti. Sosyalist kuruculuğunun yeni görevleri, toplumun bütün kesimlerinde Partinin yönetici rolünün dahada artırılmasını, devlet ve toplumsal örgütlerin faaliyetinin geliştirilip mükemmelleştirilmesini, bu faaliyetin üretimle ve halkın hayatıyla sımsıkı örülmesini gerektiriyordu.

VII. kongre, BKP ve halkın tarihine tam zafere ulaşan sosyalizm kongresi, ülkenin sosyalist gelişmesinde yeni bir aşama açan, gelişmiş sosyalist toplumu kurma aşamasına ulaşan bir kongre olarak geçti.

ONUNCU BÖLÜM

BKP GELİŞMİŞ SOSYALİST TOPLUM KURUCULUĞUNUN ÖNCÜSÜDÜR.

(1958 - 1966)

1. Uluslararası Durum ve BKP'nin Dış Siyaseti Uluslararası Gelişmenin İki Çizgisi :

Ellinci yılın sonlarına doğru dünya sosyalist sistemi, gelişmesinde yeni bir aşamaya girdi. Sovyetler Birliği sosyalizm kuruculuğunu bitirdi ve geniş çapta komünizm kuruculuğuna geçti. Avrupa halk demokrasisi ülkelerinde sosyalist üretim ilişkileri genellikle zafere ulaştı ve gelişmiş sosyalist toplum kuruculuğuna geçildi. Yeni düzen bütün sosyalist sistemde tam ve son zafere ulaştı. Sadece Sovyetler Birliğinde değil, başka başka sosyalist ülkelerde de kapitalizmin geri gelmesinin sosyal ekonomik olanakları likide edildi.

Üretim alanında işbirliği, sosyalist ülkeler arasında temel işbirliği biçimine dönüştü. Uluslararası emek bölümü temeli üzerine ayrı ayrı üretimlerde uzmanlaşma başladı. SİV (Ekonomik Yardımlaşma Konseyi) çerçevesi içinde koperatifleşme hızlandırıldı.

Varşova Antlaşması kavileşti. Bu antlaşma, sosyalist cephenin, ilerici hareketin ve dünya barışının korunmasında güçlü bir etken oldu.

Sovyetler Birliği ve başka sosyalist ülkeler dünyanın her bucağından barışsever ve ilerici güçlerle be-

raber genel ve tam silahlanma uğrunda daha enerjik savaş yürütmeye devam ettiler.

Ulusal kurtuluş hareketlerinin darbeleri, dünya sosyalist sistemi güçlerinin artışı ve sosyalist devletlerin yardımıyla daha bir sıra ülkede sömürgecilik rejimi yıkıldı. Kapitalist ülkelerde sınıf savaşı devam ediyordu. Monopollere ve gericiliğe karşı işçi - köylü hareketi ve genel demokratik hareket hızlandırıldı. İşçi sınıfı ve başka emekçilerin barış, ulusal bağımsızlık ve sosyal ilerleyiş savaşının başında komünist ve işçi partileri bulunuyordu. Bir sıra ülkelerde Marksist - Leninist partiler kuruldu.

Kapitalizmin genel buhranın gelişmesi yeni aşamaya girdi. Maddi teknik temelin gelişmiş olmasına rağmen belli başlı emperyalist devletlerin üretimi yavaş tempolarla gelişiyordu. En gelişmiş kapitalist devletlerin ekonomisinde de buhran olayları baş gösterdi.

Uluslararası buhranın kısa bir zaman için hafiflemesinden sonra saldırgan emperyalist güçler uluslararası durumu tekrar germeye ve savaşlar açabilmek için kışkırtmalarını artırdılar. Amerikan monopolleri ve Amerikan militaristleri saldırganlığın belli başlı ilhamcılarıydı. Avrupada barışı en fazla tehlikeye sokanlar ise öc alma tutkusu ile yanan Batı Almanyalı militaristlerdi.

Gerici emperyalist çevreler provakasyonlarına devam ediyor ve dünya devrimci hareketinin akıncı gelişimini durdurma yeltenişlerinden vaz geçmiyorlardı. Onlar, Kongonun yasal hükümetine saldırdılar ve onun Başbakanı Patrik Lumumba'nın öldürülmesini örgütlediler. Emperyalistler Laos ve Vietnamı dize getirmek ve saldırgan bloka katmak için oradaki vatansever güçlere şiddetli baskı yaptılar.

ABD, 1961 yılı ilkbaharında Küba'ya karşı askeri

müdahalede bulundu. Fakat sosyalist cephenin gücüne dayanan Küba halkı saldırganları çarçabuk tepeledi. 1962 yılında ABD Karaip denizinde tekrar ağır bir buhran yarattı. Sovyetler Birliği ve başka sosyalist ülkelerin enerjik yardımı sayesinde buhran bertaraf edildi.

ABD'deki en gerici çevrelerin, uluslararası gerginliği hızlandırma yeltenişleri bitmiyordu. 1963 yılı Kasım ayında «Kuduzlar» diye adlandırılan aşırı sağcılar başkanları John Kenedi'yi öldürdüler.

Yeni başkan Johnson, ABD'nin Güney Vietnama karşı «iğrenç» savaşı ve Amerikan hava filosunun Demokratik Vietnam Cumhuriyetini barbarca bombardımanlarıyla adını tarihe kan damlalarıyla yazdı.

Amerikan emperyalizmi öbür kuzey yarım küresi devletlerinin iç işlerine de en kaba biçimde karışıyordu. 1964 yılında Kıbrıs'ta çarpışmalar oldu. Bu çarpışmalar Yunanistan'la Türkiye arasındaki ilişkileri gerginleştirdi. 1965 yılında da küçük Dominik Cumhuriyeti Amerikan saldırısının kurbanı oldu.

Endonezyada en gerici çevreler komünistlere karşı kanlı saldırılar düzenlediler. Bu kitle halindeki cinayetleri de örgütlüyen Amerika Birleşik Devletleri idi. Endonezya o zamanlar yürümekte olduğu demokratik gelişme yolundan saptırıldı. Hindistanla Pakistan arasında 1965 yılında başgösteren anlaşmazlıkta da emperyalizmin parmağı vardı. Sovyetler Birliği iki ülke arasında ateşin kesilmesi için mümkün olan her şeyi yaptı. Hindistan ve Pakistan önderleri arasında yapılan Taşkent toplantısı Sovyet hükümeti tarafından düzenlendi. Toplantı bir bildiri ile sona erdi. Bu bildiri gereğince dünyanın bu kısmında barış kuruldu.

Bütün sosyalist cephede, saldırıya kurban olan halklarla geniş ölçüde dayanışma hareketi yürütülüyordu. Sovyetler Birliği ve öbür sosyalist ülkeler tarafın-

dan yardım sayesinde bu halkların ulusal bağımsızlığının korunması için gerekli koşullar yaratılıyordu.

1960 Yılında Yapılan Moskova Toplantısı :

1960 yılının Kasım ayında 81 Komünist Partisinin katıldığı Danışma Toplantısı yapıldı. Bu partiler saflarında 36 milyon komünisti birleştiriyordu. Bulgaristan Komünist Partisi delegeside toplantıya aktif olarak katıldı.

Toplantı 1957 yılında kabul edilen dünya komünist hareketinin genel stratejisini daha da geliştirdi. Yeni değerlendirmeler, toplantının bütün dünya halklarına yayınladığı Açıklama ve Çağrıda ifadesini buldu.

Toplantı, sosyalist ülkelerde Marksist - Leninist partilerini, üretici güclerini dahada geliştirilmesi, kapitalizmle ekonomik yarışmada sosyalizmin zaferinin sağlanması için yaratılan elverişli koşullardan yararlanmakla görevlendirildi.

Moskova Toplantısı, halkların yeni bir dünya savaşı tehlikesine karşı savaşının bundan böyle genişletilmesi görevlerini belirtti.

Ulusal kurtuluş devrimlerinin gelişmesindeki başarı ve persfektifleri inceleyen Toplantı şu sonuca vardıki, şimdiki tarihsel durum içinde yeni kurtulan ülkelerin bir çoğunda ulusal demokrasili bağımsız hükümet kurmak için gerekli koşullar yaratılmaktadır. Bu ülkelerin geriliğini bertaraf etme ve emekçilerin yaşam koşullarını iyileştirme yolu, kapitalistce olmıyan gelişme yoludur.

Dünya sahnesindeki güçlerin yeni orantısı, kapitalist ülkelerdeki Komünist ve İşçi Partileri için önde duran tarihsel görevlerin çözümüne yeni olanaklar açtı. Sermaye ile emek arasındaki temel sınıf çelişkilerinin keskinleşmesi ile beraber, bir avuç monopolist ile halkın bütün tabakaları arasındaki çelişkilerde keskinleşi-

yordu. Bu keskinleşme, ulusun bütün demokratik ve vatansever güçlerini monopollere karşı, barış, demokrasi ve sosyalizm uğrunda savaşda birleştirme olanakları yaratıyordu. Bundan dolayı en ağır darbe, kapitalist monopollerine ve devlet monopolü kapitalizminin bütün sistemine çevrilmişti.

Moskova Toplantısı, dünya komünist hareketinin toplumsal oluşumda en nüfuzlu bir kuvvet ve en önemli bir etken haline geldiğini belirtti. Toplantı, Komünist Partileri arasında yeni işbirliği biçimleri hazırladı.

Çinde Mao Ze - Dun gurubu Moskova Toplantısının çizdiği yoldan yürüyeceği yerde uyuşmazlık yolunu tutdu. 1963 yılında bu gurup «Uluslararası komünist hareketinin genel stratejisi için teklifler» hazırladı. Bu tekliflerde Komünist Partileri tarafından kabül edilen genel stratejiye karşı konuyordu. Çin önderleri, dünya komünist hareketini parçalamak için her şeyi yapıyorlar ve bununla objektif olarak emperyalizmin ekmeğine yağ sürüyorlar.

Komünist Partilerinden pek çoğu Çin önderlerini dünya komünist hareketinin genel çizgisine sokmak için çabalar gösterdiler. 1965 yılı Mart ayında Komünist ve İşçi Partilerinin Danışma Toplantısı yapıldı. Toplantıya katılanlar, anlaşmazlığın bertaraf edilmesi ve dünya komünist hareketi birliğinin kavileştirilmesi konusunda fikir birliğine vardılar. Fakat Mao - Ze - Dun gurubu, kardeşce işbirliği yapılmasına dair bu denemeleri de terslikle karşıladı.

BKP'nin Dış Siyaseti :

Sovyetler Birliği ve öbür sosyalist ülkelerle dostluk ve kardeşlik BKP'nin ve Bulgaristan Halk Cumhuriyetinin dış siyasetinde sarsılmaz bir temel teşkil ediyordu. Bu dostluk, Bulgaristanın SSCB'ye ve SSCB'-

nin Bulgaristana gidip gelen Parti - hükümet yetkililerinin karşılıklı ziyaretleriyle dahada geliştirildi.

Bulgaristan Halk Cumhuriyeti Asya, Afrika ve Latin Amerika halklarının sömürgecilik esaretine karşı, ulusal bağımsızlık ve sosyal ilerleyiş uğruna olan savaşlarıyla olan dayanışmasını tekrar tekrar belirtmiştir.

Bulgaristan Komünist Partisi ve Bulgaristan Halk Cumhuriyeti Balkan halkları arasındaki dostluğun kavileştirilmesi, Balkanların atomsuz bölge, barış bölgesi haline getirilmesi, komşu kapitalist ülkelerle olan pürüzlü sorunların barış yoluyla çözümlenmesi uğrunda büyük gayret sarfetti.

Bulgaristan'la Romanya arasındaki kardeşce işbirliği ve ilişkiler sağlamlaştırıldı. İki ülke arasında bilimsel, teknik ve kültürel ilişkiler genişletildi. Yugoslavya ile karşılıklı ilişkilerde iyileşti, ekonomik, bilimsel, teknik ve kültürel bağlar sağlamlaştı.

1960 yılında Bulgaristan Komünist Partisi ile Arnavutluk Emek Partisi arasında karşılıklı ilişkiler kötüleşti. Buna, Arnavutluk Emek Partisi liderinin çağımızın temel sorunlarına karşı yürüttüğü sekterce maceracı tutum, dünya Komünist ve İşçi Partilerinin büyük bir kısmına karşı güttüğü düşmanca siyaset neden oldu.

Bulgaristan Halk Cumhuriyeti kapitalist komşuları Yunanistan ve Türkiye'ye karşı barış içinde yanyana yaşama siyaseti güdüyordu. Bulgaristan hükümeti, pürüzlü sorunların görüşmeler yoluyla çözümlenmesi, iyi komşuluk ilişkilerinin kavileşmesi, bu ülkelerle ekonomik ve kültürel bağların geliştirilmesi için elinden gelen her şeyi yapıyordu.

Sosyalizmin kuruluşundaki başarıları ve aktif olarak barış içinde yanyana yaşama siyaseti gütmesi Bul-

garistanın uluslararası otoritesini artırıyordu. Bulgaristanın başka ülkelerle diplomatik ticaret ve kültürel bağları genişledi. Afrika, Asya ülkeleriyle bağları gittikce gelişti. Tunus, Malezya, Endonezya, Güyan, Cezayir, BAC ve başka ülkelerde birçok Bulgar uzmanı çalışıyordu. Bulgaristanın yüksek okullarında Arap ülkelerinden ve başka ülkelerden birçok üniversiteli öğrenim yapıyordu. Bulgaristanın etraflı başarıları komşu kapitalist ülkelerini ve Asya, Afrika ülkelerini gittikce daha çok etkiliyordu.

2. Üçüncü Beş Yıllık Planın Vadesinden Önce Uygulanması :

Hızlı Gelişme Stratejisi :

BKP'nin VII. kongresi emekçiler arasında yeni emek azmi yarattı. Onların arasında Üçüncü Beş Yıllık Planın kısa vadelerle uygulanması düşüncesi doğdu. Bu düşünce, ülkede bütün işçi ve kooperatifcileri sardı. Emekçiler arasında Üçüncü Beş Yıllık Planın vadesinden önce uygulanması hareketi aldı yürüdü.

Halk kitlelerinin ekonomik görevlerini kısaltılmış sürelerde uygulanması hareketi Parti çalışmalarında ön plana geçti. Gereken koşulların var olduğunu saptadıktan sonra Parti, Beş Yıllık Planın 3 - 4 yılda uygulamak düşüncesini ortaya attı.

Emekçiler bu düşünceyi inceliyor ve büyük görevlerin uygulanabilmesi için önerilerde bulunuyorlardı. İnceleme iki ay sürdü. 1959 yılı Mart ayı başında Millet Meclisi, Halk İktisadiyatını Hızla Geliştirme Yasasını kabul etti.

Hızlı gelişmenin ilk temel tedbirlerinden biri kooperatif işletmelerini geliştirmekti. Bu alanda koşullar olgunlaşmıştı. TKZS'leri büyütme hareketi derhal bütün ülkeyi kapladı. Var olan 3.457 TKZS'den 700 büyük işletme meydana geldi. Her birinde ortalama 70.000 dk

toprak vardı. Bir çok TKZS'de koperatifciler rentayı gönüllü olarak kaldırdı.

TKZS'lerin hızla ve başarıyla büyütülmesi sosyalist üretim ilişkilerinin gelişmesinde yeni ve büyük bir adımdı. Büyütme Bulgaristan köylerinin sosyalizm yolunda ilerlemesinde yeni bir aşama oldu. Kooperatif işletmelerinin büyük sosyalist mülkiyeti, TKZS'lerin maddi - teknik temelinin hızla kurulmasına ve kooperatifcilerin emeğini daha iyi örgütlendirme olanaklar yaratıyordu.

Ve Bu Olanaklarda Gerçekleşiyordu :

Var olan teknik ve kooperatifcilerin emeğinden istifade edilerek her TKZS'nin maddi - teknik temelinin bundan böyle kurulması uğrunda çalışılıyordu. Yeni toprak işlendi. Otlak ve çayırlar iyileştirildi. Yeni uzun ömürlü bitkiler yetiştirildi. Yamaç yerlere teraslar kuruldu. 1958 yılı kışında 1959 yılı baharında bütün kooperatifci ve uzmanlar hidromelioratif kuruculuğu uğrunda seferber edildi.

Kooperatifcilere avans verme ve TKZS'lere kredi sağlama sisteminde düzeltmeler yapıldı. Bu düzeltmeler üretimin artması ile nesnel ilgininde artmasını sağlıyordu.

Devletle TKZS'ler arasında karşılıklı ekonomik ilişkiler değişti. 1 - Mayıs - 1959 tarihinde devlet teslimatı sistemi ve makina traktör istasyonlarına ve değirmenlere ayniyatla ödeme sistemi kaldırıldı tarımsal ürünleri mukavele ile alma sistemi saptandı.

Toprağın, makinelerin ve işgücünün kooperatifcilerin eline geçmesi amacı ile MTS'lerde değişiklikler yapıldı, tarım makinaları TKZS'lere satıldı.

Sosyalist sanayinin hızla gelişmesi uğrunda da geniş faaliyet yürütüldü. Başkent işçi ve memurları ilk olarak girişimi ele aldı ve 1959 yılı planını süresinden

önce uygulacaklarına ve halk iktisadiyatına planı aşan ürün vereceklerine, planı aşan kâr sağlıyacaklarına ve kuruculuğu ucuzlatacaklarına dair söz verdiler. Sofya işçilerinin girişimi bütün ülke emekçileri tarafından sürdürüldü. Onlar beş yıllık planı süresinden önce uygulama uğrunda savaş yürüteceklerine dair söz verdiler.

Üçüncü Beş Yıllık Planı kısaltılmış sürelerde uygulamak için, işletmeler ve kooperatif işletmeleri arasında yarışmalar başladı.

Gabrovada işçi gençler arasında hamleci komsomol emeği hareketi brigadaları kuruldu. Yeni hareket «Çalışalım okuyalım, komünistçe yaşayalım!» sloganı çabucak memlekete yayıldı.

Ağır sanayiin bundan böyle gelişmesi, onun ham madde bazasının genişletilmesi, üretimin uzmanlaştırılması ve kooperatifleştirilmesi ve sanayide teknik ilerleyişin hızlandırılması sorunlarının incelenmesi bütün halka sunuldu. BKP Merkez Komitesinin 26 - 29 Ocak tarihli oturumu genel halk incelenmesinden elde edilen sonuçları genelleştirdi ve görevlerin daha başarılı uygulanması uğrunda tedbirler kaydetti.

İşçi sınıfı ve teknisyen aydınlar Parti çağrısına cevap olarak 1960 yılı planını vadesinden önce uygulayacaklarına söz verdiler. Bu, beş yıllığın üçüncü yılıydı, çözümleyici rol oynuyordu. Görevlerin zamanından önce uygulanması uğrunda ülkenin endüstri merkezleri arasında yarışmalar aldı yürüdü.

Devlet, İktisat ve Parti Yönetiminde Değişiklikler : Gelişmiş sosyalist toplum kuruculuğu devlet, iktisat ve Parti yönetiminde islahat yapılmasını gerektirdi. Bu zamana kadar var olan devlet cihazı kuruluşu ve iktisat ve devlet yönetimi örgütü kapitalizmden sosyalizme geçiş dönemindeki duruma göre ayarlanmıştı. Bu dönemde onlar sosyalist endüstrinin kurulması, köy

ekonomisinin koperatifleştirilmesi ve kültür devriminin yapılması savaşında olumlu rol oynadı. Fakat memleket artık gelişmiş sosyalist toplum kurma dönemine girmişti. Var olan devlet ve iktisat yönetiminin kuruluşu, biçim ve yöntemleri artık yeni görevlere uygun değildi. Ve bu görevlerin acele ve başarılı uygulanmasına engel oluyorlardı.

BKP Merkez Komitesinin 1959 yılı Ocak ayında yapılan geniş oturumu bütün bunları gözönünde tutarak devlet, iktisat ve Parti yönetiminin çözümlenmesi zorunlu olan sorunlarını inceledi, bundan sonra da Millet Meclisinde görüşüldü. Ve bununla ilgili özel yasa kabul edildi. Bu temele dayanarak yönetimde bazı ara organlar kaldırıldı. Var olan ilçe ve sancakların yerine yönetim ve ekonomik uygunluk esasına dayanan 30 sancak kuruldu.

Sancakta temel yönetim birimi olarak belediye kaldı. Belediye, birleşik TKZS ile Belediye Halk Kurulu devlet egemenliğinin yerli organıdır. Köy ekonomisi alanında sancağın iktisat üretim birimi olarak TKZS, sanayi alanda ise, sanayi işletmesi kaldı.

Devlet ve ekonomi yöneticiliğinin islah edilmesi, halk demokrasisi devletin ekonomik - örgütcülük faaliyetini hızlandırdı. İşçilerin, üretim yönetimine daha fazla katılması sağlandı. Ülkenin iktisadi hayatında toplumsal örgütlerin hak ve sorumluluğu arttı. Merkezî planlama, malî yardım sağlama ve hesap verme sistemleri iyileşti. Bakanlar Kurulunda da değişiklikler yapıldı. Sosyalist devletin yüksek yürütme ve yönetim organı olarak rolü genişletildi.

1959 yılı Nisan ayında sancak, kent, bölge ve köy halk kurullarına halk danışmanları, halk hakimleri ve mahkeme üyeleri seçimi yapıldı. Seçmenler Vatan Cephesi adaylarına oy verdi. Bu seçimlerde islahattan sonra halk egemenliğinin yerli organları kurulmuş oldu.

Devlet yönetimi ve iktisat yöneticiliğinin yeni istemlerine ve ülkenin yeni toprak bölgesine uygun olarak Parti yöneticiliğinde de değişiklik yapıldı. Kurucu konferanslar tertiplendi. Sancak, kent ve belediye Parti örgütleri kuruldu.

Yapılan değişiklikler sonucu, yerli Parti ve devlet organlarının rolü ve önemi de büyüdü. Parti Sancak Komiteleri ve Sancak Halk Kurulları kuvvetlendi. Belediye Parti Komitelerinin rolü, faaliyeti ve görevleri tayin edildi.

İktisat ve devlet kuruculuğu sorunlarıyla beraber kültür devrimi görevleri de çözümleniyordu. Hızlı ekonomik gelişme istemleri öğretim sisteminin de değiştirilmesini gerektiriyordu.

Parti Merkez Komitesi ve Bakanlar Kurulu öğretim sisteminde değişiklikler yapılmasına dair bir tasarı kabul etti. Bu tasarı, gençliğin öğretim ve eğitiminin üretici emekle daha sıkı bağlanmasını sağlıyordu. Tasarının temel ilkeleri halkın incelenmesine sunuldu.

3 Temmuz 1959 tarihinde Millet Meclisi, okulun hayatla daha sıkı bağlanmasına ve Bulgaristan Halk Cumhuriyetinde halk eğitiminin daha da geliştirilmesi için bir yasa kabul etti. Bulgaristan'da öğretim sisteminin gelişmesinde yeni bir dönem başladı.

Parti, ideolojik cephenin yeni istemlere uygun bir biçime sokulması uğrunda büyük faaliyet gösterdi. Propaganda ve ajitasyon sosyalist kuruculuğunun pratik görevleriyle bağlatılıyordu. Ekonomik ve teknik bilgilerin daha geniş yayılması sağlandı. Ateistik propaganda hızlandırıldı.

Halkın kahramanca emeği ve Partinin yürüttüğü hızlı gelişme hareket çizgisi sayesinde Üçüncü Beş Yıllık Plan üç yılda uygulandı. 1962 yılında tamamlanması planlanan işler ana hatlarıyla 1960 yılında uygulandı.

Beş yıllıkta öngörülen genel toplumsal mamulat 1960 yılında alındı. Ulusal gelir yaklaşık olarak yüzde 40 arttı.

1960 yılında sanayiin temel görevleri hatta fazlasıyla uygulandı. Sanayi mamulleri, halk iktisat planında 1957 yılına oranla yüzde 60 artması öngörülmüşken yüzde 68 artış kaydetti.

Köy ekonomisi alanında da büyük başarılara ulaşıldı. 1962 yılında ulaşılması öngörülen bazı temel bitkilerin ortalama geliri ve hayvancılığın verimi 1960 yılında alındı. Köylülerin satılık mamul üretimi arttı. 1960 yılında, beş yıllık plan sonunda satın alınması beklenenden daha çok köy ekonomisi ürünü satın alındı.

Üçüncü Beş Yıllık Planın ana hatlarıyla üç yılda uygulanması, emekçilerin maddi kültürel durumunu iyileştirdi. İşçi ve memur maaşları arttı. Köylülerin geliri çoğaldı. Halkın satın alma gücü arttı. İşçi ve memurların konut koşulları iyileşti. Köylerde 92 000'den fazla yeni ev kuruldu.

3. Ülkenin Hızlı Gelişmesinde Yeni İlerleyiş :

Dördüncü Beş Yıllık Halk İktisat Planı :

Üçüncü Beş Yıllık Planın uygulanması ülkenin ekonomik gelişmesini hızlandırdı. Bulgaristan halkı Dördüncü Beş Yıllık Planın uygulanmasına 1963 yılında başlayacağı yerde 1961'de başladı.

Sanayi alanında, ülkenin endüstrileşmesi öngörülüyor ve metal, neft, neft mamulleri ve suni gübre üretimine ve yeni elektrik üretimi güçlerinin kuruluşuna büyük yer veriliyordu. Seri halinde üretim yapan gelişmiş ve uzmanlaşmış makine kuruculuğunun temellerinin atılması görevine öncelik tanınıyordu.

Sosyalizmin maddi - teknik temelinin bundan böyle kurulmasında köy ekonomisinin, ve özellikle hayvancı-

lığın, sosyalist toplum çerçevesinde uzmanlaştığı kolların büyük payı vardı. Tütün, üzüm, meyva ve sebze üretiminin çok hızlı tempolarla gelişmesi gerekiyordu. Köy ekonomisi üretimi, başlıca ziraat ve hayvancılıkta ortalama gelir ve verimin artırılması yoluyla gerçekleştirilmeliydi.

Dördüncü Beş Yıllık Planın, uygulanmasına daha 1961 yılının ilk günlerinde başlandı. Parti örgütlerinin yöneticiliği altında sanayi işletmeleri, kooperatif işletmeleri, inşaat bölgelerinin vs. emek kollektifleri üretim planlarını fazlasıyla uygulama yolunda durmaksızın yeni yeni rezervler arıyordu.

Halk iktisadiyatında yeni rezervler bulma ve tasarruf yapma savaşına «Rabotniçesko Delo» gazetesi büyük yardım gösterdi. «Her santim, her gram, her santimetre, her dakika uğrunda savaş!» sloganını attı. «Rabotniçesko Delo» gazetesinin girişimi emekçiler tarafından büyük bir ilgi ile karşılandı.

Hammadde, enerji para araçları ve zaman tasarrufu uğrunda geniş faaliyet yürütüldü. İşçiler yıllık planlarının fazlasiyle uygulanacağını vaadettiler.

1961 yılının Mart ayında Parti ve ekonomi yöneticilerinin Danışma Toplantısı yapıldı. Mart Danışma Toplantısının merkezinde emek verimliliğinin artırılması sorunu duruyordu. Emek verimliliği ile iş ücretinin artışı arasındaki uygunsuzluğun nedenleri bulundu ve bunların bertaraf edilmesi için tedbirler alındı.

Sanayi işçileri bir sıra yeni atılımlar gerçekleştirmeğe başladı. Sanayi işletmelerindeki artık ve döküntülerden istifade ediliyordu. Yeni yerli ham maddeler bulunuyordu. Halk iktisadiyatına ithal mallarından milyonlarla levalık döviz tasarrufu yapılıyordu.

Hamleci komünist emeği ve örneklik sosyalist emeği brigadaları hareketi geniş ölçüler aldı. Aynı görev-

ler peşinde koşan Komsomol ve Sendikalar genel bir komünist emeği hareketinde birleşmeyi kararlaştırdılar. Sanayi işçilerinin bu hareketine TPK ve TKZS kooperatifcileri de davet edildi.

Öncü tecrübenin uygulanması sosyalist yarışlarında merkez yeri alıyordu. Yarışların örgütlendirilmesinde sendikalar gittikçe daha büyük rol oynuyordu. Onlar, emek verimliliğinin artırılması ve üretimin yönetimine gittikçe daha fazla katılmaları için emekçileri seferber ediyordu.

Sosyalizmin maddi teknik temelinin kurulmasını hızlandırma ve daha fazla metal üretme savaşında Kremikovtsi Metalurji kombinesinin kuruculuğuna hız verildi. Burası birinci dereceli ulusal önem taşıyan bir kuruculuk yeri olarak ilân edildi. Komsomol, Metalurji kombinasının şefliğini üzerine aldı ve bütün ülkeden üyelerini buraya işe yolladı.

Bulgaristan, bilimsel sosyalizmin maddi - teknik temelinin kuruculuğuna gittikçe daha yakından ve daha aktif olarak yardım etmeğe başladı. Bilimsel teknik devrim, Bulgaristan'da bilim ve teknik ilerleyişin gelişmesine etkisini gösteriyordu. 1962 yılı Eylül ayında etraflı incelemeler ve hazırlıklardan sonra teknik ilerleyişe hız verilmesine ve ülkenin ekonomik hayatıyla sıkı bağlanan bilimin bundan böyle gelişmesine dair geniş bir program hazırlandı.

Köy ekonomisi alanında da sosyalizmin maddi teknik temelleri kuruluyordu.

1961 yılı Nisan ayında BKP Merkez Komitesinin oturumu köy ekonomisinin durumunu inceledi ve köylerde çalışmaların iyileştirilmesine dair tedbirler aldı. Keza BHÇB üyelerinin köy ekonomisinin gittikçe gelişmesi savaşına daha aktif katılmaları konusunda onlara yeni görevler verdi. Dağlık ve yarı dağlık bölgelerde geri

kalan TKZS'lere yardım edildi. Köylülerin nesnel ilgisini çekmek, köy ekonomisinin birçok kollarında üretimi artırmak için tedbirler alındı.

1961 yılı Mayıs ayında köy ekonomisinde öncü gençlerin Ulusal Danışma Toplantısı, köyde sosyalizmin maddi teknik temelinin kuruculuğunda daha aktif olarak katılmalarına dair gençlere çağrıda bulundu.

Örgütcülük ve Siyasal Çalışmaların Hızlandırılması :

1961 yılı Ekim ayında yapılan SBKP'nin XXII kongresi Bulgaristan Halk Cumhuriyeti hayatının bütün alanlarına büyük etki gösterdi. Kongre, kabul ettiği komünizm kuruculuğu programıyla Marksizm - Leninizm teori ve pratiğinin gelişmesinde yeni bir aşama açtı. XXII kongre, SBKP'nin XX kongresinin çizdiği hareket çizgisinin daha da geliştirdi ve Sovyetler Birliğinde Y. V. Stalinin putlaştırılmasına karşı yürütülen savaşın kalıntılarını bertaraf etmek için tedbirler kaydetti.

1961 yılı Kasım ayında BKP Merkez Komitesinin oturumu yapıldı. Oturum SBKP XXII kongresinin çalışmaları ve Bulgaristan Komünist Partisinin bu kongreden alacağı ibret dersi için raporu dinledi ve SBKP XXII kongresinden ülke için tam sonuçlamaların BKP'nin VII kongresinde yapılmasını kararlaştırdı.

BKP Merkez Komitesinin Kasım oturumu SBKP XXII kongresinin yaptığı değerlendirmeler ve sonuçlamaları onayladığını bildirdi ve bu kongrenin tarihsel kararlarının zengin bir tecrübe ve bilgi hazinesi olduğunu, Bulgaristan Komünist Partisinin memleketi sosyalizm ve komünizm yolunda daha başarılı yönetebilmesi için bu hazineden ibret dersi alması gerektiğini belirtti. Oturum, kongre kararlarının ışığı altında, Parti ve halkın 1956 yılı Nisan oturumu kararlarının uygulanma-

sı savaşındaki büyük başarılarını belirtti ve Partinin Nisan hareket çizgisini daha da geliştirdi.

1961 yılı sonunda ve 1962 yılı başında dördüncü Millet Meclisi, halk danışmanları, hâkim ve mahkeme üyeleri seçimlerine hazırlık yapıldı. Seçim kampanyası, sosyalizm kuruculuğundaki başarılar, zayıflıklar ve kusurlar ülkenin toplumsal - ekonomik gelişmesi için perspektifler üstüne bir açık konuşma biçimini aldı. Seçimler 25 Şubat 1962 tarihinde yapıldı. Seçmenler, sosyalizmin maddi - teknik temelinin kuvvetlendirilmesi siyasetini onayladı. Onlardan yüzde 99'dan fazlası Vatan Cephesi adaylarına oy verdi.

1962 yılı Nisan ayında yapılan BHÇB XXX. kongresi de SBKP'nin yeni programını selamladı ve örgütlü çiftçilerin BKP yolunda hızlı gelişme siyasetini hayata geçirmek için var gücüyle çalışacaklarını belirtti.

Loveç sancağında «1962 yılında köy ekonomisi birincilerine ulaşalım ve onları geçelim» sloganı altında yeni bir girişim doğdu. Öncü tecrübenin kitlesel biçimde yayılması düşüncesi bu girişimin merkezini oluşturuyordu. Loveç sancağı emekçilerin girişimi bütün memlekette başka üretim kollarına da yayıldı ve «Öncülere varıp geçelim» sloganı altında kitlesel bir hareket halini aldı.

1962 yılı ilkbahar sonunda ve yaz başlarında kuraklık birçok ziraat bitkilerini tehlikeye düşürdü. Bununla ilgili BKP Merkez Komitesi Politbürosu Haziran ayında ülkede Parti devlet ve ekonomi militanlarını Danışma Toplantısına çağırdı. Haziran toplantısı, kuraklıkla geceli gündüzlü savaşa ve köy ekonomisi zararlarının giderilmesi için tedbirler aldı. Tütün üretiminin geniş ölçüde geliştirilmesi, öbür üretim kollarında maddi üretim programının artırılmasına yön verildi. Planlı sosyalist ekonomi tabiat afetine karşı savaşta çeşitli yollar bulma yeteneği gösteriyordu.

Nisan oturumu hareket çizgisini sapmaksızın gerçekleştiren ve imkanları gözönünde bulunduran Parti ve hükümet 1962 yılı Temmuz ayında bir sıra köy ekonomisi ürünlerinin fiatlarıyla maliyet değerleri arasında daha tam bir orantı yarattı. Et ve başka hayvan mamullerinin, bazı sebze ve meyvaların devlet satın alma fiatlarını yükseltti. Bazı köy ekonomisi üretimlerinin parakende fiatları artırıldı. Bu ve buna benzer başka tedbirler çok önemliydi. Bunlarla, köy ekonomisinde dayanıklı nesnel ilgi yaratılması, köy ekonomisinin büsbütün verimli bir kol haline getirilmesi amacı güdülüyordu.

1962 yılının Kasım ayı başlarında BKP Merkez Komitesinin oturumu oldu. Nisan oturumu davasının sonuna kadar gerçekleştirilmesinde bu oturum büyük rol oynadı. Oturum Vilko Çervenkof ve Anton Yugofun parti ilkelerine aykırı ve parçalayıcı faaliyetini mahkûm etti. Onlar, Nisan oturumu hareket çizgisinin tatbikine karşı geliyor, parçalayıcı faaliyet yürütüyor, Parti ve hükümete büyük güçlükler yaratıyorlard.. Oturum bunları cezalandırdı. Vilko Çervenkof Partiden çıkarıldı. Anton Yugof ise Merkez Komitesi terkibinden ve sorumlu devlet işinden çıkarıldı.

4. BKP VIII Kongresi ve Kongre Kararlarının Gerçekleştirilmesi Uğrunda Savaş :

BKP VIII Kongresi :

BKP VII kongresi 5 - 14 Kasım 1962 tarihinde Sofya'da yapıldı. Kongreye gizli oyla 1002 delege, açık oyla 44 delege katıldı. Ve bu delegeler 528 674 parti üyesini ve 22 413 parti aday üyesini temsil ediyorlardı. 63 kardeş Komünist ve İşçi Parti temsilcileri ve Afrika'dan üç Demokratik Parti delegesi kongreye misafir olarak katıldı.

VIII kongre, Merkez Komitesi birinci sekreteri Todor Jivkof yoldaşın okuduğu BKP Merkez Komitesinin hesap verme siyasal raporu incelendi. Rapor üstüne Kararname ve Bulgaristan Halk Cumhuriyetinin 1961 - 1968 yılları sırasında gelişmesine dair Direktifler kabul etti. Kongre uluslararası durumu inceledi ve Bulgaristan Halk Cumhuriyetinin dış siyaseti çizgisini çizdi.

Hesap verme raporunda X Nisan oturumundan bu yana geçilen yolun bilançosu yapıldı, bu devredeki zorluklar, ibret dersleri ve büyük başarılar belirtildi. Ülkenin hızlı ekonomik gelişmesi yolunda ulaşılan sonuçlar açık seçik gösterildi, sanayide, taşıt sisteminde ve kuruculukta ulaşılan yüksek tempolar belirtildi ve temel görevler kaydedildi. Köy ekonomisi alanındaki çalışmaların hesabı verildi ve bu alandaki gelişmenin temel çizgileri çizildi. Daha etkili devlet yönetimi uğrundaki savaş, halkın maddi ve kültürel düzeyini yükseltme çalışmaları gözden geçirildi.

VIII kongre, Partinin kişiyi putlaştırmanın kalıntılarını bertaraf etme ve Parti hayatında Leninci normlarını ve Parti yönetiminde Leninci ilkeleri iade etme savaşını inceledi. Bu, 1956 yılında Nisan oturumundan sonra başlayan kişiyi putlaştırmaya karşı ve Parti birliğini kavileştirme savaşının son aşamasıydı.

Kongre 1960 yılında yapılan Moskova Danışma Toplantısının kararlarını ve SBKP Programını kayıtsız şartsız destekledi ve uluslararası komünist hareketinin birliğini yaratıcı Marksizm - Leninizm mevzilerine dayanarak sağlamlaştırmayı BKP'nin en yüksek enternasyonal borcu olduğunu resmen bildirdi.

VIII kongre Bulgaristan Halk Cumhuriyetinin 1961 -1980 yılları içinde gelişmesine dair Direktifler kabul etti. Bu Direktiflerde ülkenin yirmi yıl içindeki gelişmesinin temel yönleri belirlendi. Sosyalizmin maddi tek-

nik temel kuruculuğunun tamamlanması ve yavaş yavaş komünizmin maddi teknik temelinin kurulmasına geçilmesi, sosyalist toplum ilişkilerinin geliştirilmesi, halkın komünist bilincinin yükseltilmesi temel görev olarak öne kondu.

Drektiflerde, halk ekonomisine kudretli enerjik baz kurulması, insan başına elektrik enerjisi üretimi 1960 yılında 592'den 1980 yılında 5700 kilovat saata çıkarılması görevi öne kondu. Metalurji, ülkenin siyah metal ihtiyaçlarını giderebilecek derecede geliştirilecektir. 1980 yılında 4 - 4.5 milyon ton dökme demir, 4.5 - 5 milyon ton çelik ve 3.5 - 4 milyon prokat demiri üretilecektir.

Makine yapımı, Bulgaristan gelişmiş bir makine yapan ülke düzeyine çıkabilecek derecede geliştirilecektir. 1980 yılına kadar makine yapımı ve metal işleme mamulleri 16 - 17 kat artırılması, kimya sanayii, halk iktisadiyatına ham madde bazası ve onu büsbütün kimyasalaştırmaya gerekli materyalları sağlamalıdır. Kimya ve kauçuk sanayiinin genel üretimi yaklaşık 25 kat artırılmalıdır. İaşe ve gıda sanayiinin halka ve ihracata gereken malları bol bol temin etmesi öngörülür. Taşıt sistemi hızla geliştirilmeli ve teknik donatımlar yapılmalıdır. Köy ekonomisi ulusal ekonomimizin yüksek verimli ve yüksek gelirli bir kolu haline getirilmelidir.

Direktifler, üretim ve kültürün bütün kollarına yeter sayıda ve iyi hazırlıklı kadrolar, uzmanlar sağlanması görevini öne koydu. Yirmi yıl içinde bilim ve teknik ilerleyiş yüksek düzeye ulaşmalıdır. Emek verimliliğinin artırılması sayesinde toplumsal üretimin hızla gelişmesi sağlanmalıdır. Direktiflerde, halkın hayat düzeyinin kesinlikle yükseltilmesi de öngörülüyor.

VIII kongre, toplumsal ilişkilerin gelişme programını da hazırladı. Sosyalizmin maddi teknik temeli kuru-

culuğunun tamamlanması döneminde mülkiyet biçimleri sorunu da aydınlatıldı. Şimdi var olan üretim araçları üzerinde sosyalist mülkiyet biçimleri, yani devlet ve kooperatif mülkiyeti biçimleriyle komünizme doğru başarıyla gidilebilir. Bu iki sosyalist mülkiyet biçimi, daha sonraları gelişme seyrinde birbirine yakınlaşacak ve ilerde tek komünist mülkiyeti şeklinde birleşeceklerdir.

Geleceğin yirmi yılı içinde halk demokrasisi devleti de önemli değişikliklere uğrayacaktır. Gittikçe daha fazla demokratikleşme onun başlıca gelişme yönüdür. Ve bu gelişme yönü ilerde de böyle kalacaktır. Yavaş yavaş halk demokrasisi devleti, proleter diktatörlüğü devletinden genel halk sosyalist devleti haline gelecektir.

Genel perspektif yıllarında toplumun her alanında BKP'nin yöneticilik rolü artacak. O, işçi sınıfının Partisi olma halinden çıkarak gittikçe bütün halkın partisi haline gelecek. Bu oluşum, sosyalizm kuruculuğunun sona ermesiyle ve ülkenin komünizme doğru geçişiyle sona erecektir.

Sosyalizm kuruculuğu tamamlanırken ve yavaş yavaş komünizme geçme döneminde meslek birlikleri, komsomol, Vatan Cephesi ve başka toplumsal örgütler büyük rol oynayacak. Onlar gelişip kuvvetlenecek, çalışmaları, toplumsal gelişmenin doğuracağı yeni görevlere uygun yeni nitelik alacaktır.

Bulgaristan Halk Çiftçi Birliği BKP'nin müttefiki olarak siyasi bir parti olarak çalışmalarına devam edecek. O, «... halkın BKP yönetimi altında barış ve sosyalizm uğrunda yürüttüğü genel savaşa katılmaya devam edecektir.»

BKP VIII. kongresi, halkın komünist eğitimi, yeni insanın yetiştirilmesi uğrunda çalışmaları için Partinin temel görevlerini tayin etti. Yeni insanın yetişmesi, toplu-

mun bütün üyelerinde Marksist - Leninist dünya görüşü yaratma konusu Partinin çalışmalarını hızlandırmasıyle mümkün olacaktır. Şimdi egemen olan Marksist - Leninist ideoloji bütün halkın ideolojisi olacak. Yeni insanın yetiştirilmesi her şeyden önce insanların emek eğitimiyle gerçekleştirilecek. İnsanlarda emeğe karşı komünist davranışı yaratılacak ve emeksiz yaşayamaz bir hale getirileceklerdir. Herkeste yavaş yavaş komünist ahlâkın özü yaratılacaktır. Bu oluşum temeli üzerine SBKP'nin yeni programında hazırlanan komünizm kurucularının ahlâk kuralları meydana getirilecektir. Sosyalist kültür gelişecektir.

BKP VIII. kongresi Parti Tüzüğünde bir sıra değişiklikler ve tamamlamalar yaptı. Bu tamamlamalarda, yönetimde kollektiflik yönetiminin ve Parti içi demokrasisinin gelişmesi sağlanıyor, komünistlerin öncülük rolü, ve sorumluluğu, sosyalizm kuruculuğunda ilkel Parti örgütlerinin rolü ve sorumluluğu v.s. daha da arttırılıyordu.

BKP VIII. kongresi ülkenin ve Partinin tarihinde önemli yer tutar. Onun kararları BKP Merkez Komitesinin Nisan oturum çizgisinin zaferini, bu çizginin devamını ve bundan böyle gelişmesini gösterir. Kongre, sosyalist toplum kuruculuğunun tamamlanması ve yavaş yavaş komünizme geçilmesine dair Parti ve halkı somut programla silâhladı.

Sosyalizmin Madd - Teknik Temeli Kuruculuğunun Tamamlanması Uğrunda BKP'nin Çalışmaları :

Parti, VIII. kongreden sonra dikkatini, her şeyden önce sanayinin hele de enerji, metalurji, kimya ve makine yapımı sanayiinin hızlı gelişmesi yoluna çevirdi. O, bu alanda beliren engel ve zorlukları bertaraf etmek için çeşitli tedbirler alıyordu.

Bir sıra önemli elektrik santrallerinin, birinci derecede «Maritsa - İztok» santralinin kuruculuğuna hız verildi.

Bu, elektrik tedarikindeki güçlüklerin acele bertaraf edilmesi için gerekli koşulları yaratıyordu.

Parti, üretim planlarının fazlasıyla uygulanması uğrunda emekçileri seferber ediyordu. Bu alanda komünist emek hareketi büyük rol oynadı. Bu hareket, sosyalist yarışlarının yeni ve daha olgun bir biçimi olarak kendini kabul ettiriyordu. O, daha yüksek emek verimliliği savaşını, insanların kültürünü, teknik bilgisini ve komünist bilincini yükseltme kaygularıyle birleştiriyordu. 1946 yılı Mayıs ayında komünist emeği hareketine katılanların ilk ulusal danışma toplantısı yapıldı.

Parti henüz doğmuş olan teknik ilerleyişi ve sosyalist brigadaları da kuvvetlendirdi. Bu brigadalar, bilimsel, teknik ve üretim kadrolarının bilgisini birleştiriyor ve teknik ilerleyişin önemli görevlerini kısa bir zamanda çözümlüyordu. Makine yapımcılığında hafif sanayideki teknik ilerleyiş sosyalist brigadaları, üretimde kademe usulü, üretim oluşumlarının makineleştirilme ve otomatikleştirilmesiyle ilgili bir sıra sorunlar çözümlendi, var olan makinelerin mükemmelleştirilmesine ve büyük ekonomik efektifliği olan yeni makine ve donatımlar yapılmasına yardım ettiler.

Sanayi ürünlerinin kalitesini iyileştirme yolunda geniş faaliyet yürütüldü. Bu sorun bir zorunluluk haline, geldi, çünkü sanayi ürünlerinin hele de makine kuruculuğu ürünlerinin gittikçe daha büyük bir bölümü ihraç ediliyor. Dış pazarda ise, bu malların kendini kabul ettirebilmesi için mutlaka dünya seviyesinde kaliteli olması gerekir.

Ürünlerin kalitesini iyileştirmeyle ilgili bir sıra örgütçülük ve tekniksel tedbirler alındı. 1964 yılı Haziran ayında işletmelerde kaliteyi kontrol amacıyla Devlet teknik kontrol müfettişliği kuruldu. Aynı zamanda sanayi ürünlerinin kalitesiyle ilgili ulusal danışma düzenlendi.

VIII. kongreden hemen sonra Parti, sosyalist ülke-

ler arasında emek bölümü sorununun çözümlenmesiyle ilgili makine yapımının geliştirilmesine büyük hızla girişti.

BKP Merkez Komitesi makine yapımının geliştirilmesi sorunlarını Ekonomik Yardımlaşma Konseyine sundu. Kardeş Parti ve ülkeler temsilcileri BKP tarafından öne konan soruna iyi niyetle yanaştılar ve onu desteklediler. Bulgaristan'ın makine yapımının hangi kollarında uzmanlaşacağı saptandı.

Makine yapımının gelişmesi ekonominin temel sorunu haline geldi. Merkez Komitesi, onun gelişimini, Sovyetler Birliği makine yapımı ile sıkı bağlantı koşulları içinde yapılmasına doğru yöneltti. Bulgaristan ekonomisiyle Sovyet ekonomisi arasında gittikçe sıkı bağlar kuruluyordu. Sovyetler Birliği ile Bulgaristan Halk Cumhuriyeti arasındaki kardeşçe dostluk yeni bir aşamaya girdi.

Dördüncü beş yıllık halk iktisadı planı yıllarında, Bulgaristan'ın Osmanlı esaretinden kurtuluşundan sonra 75 yıl süresinde kurulan ve 1960 yılına kadar istifade edilmekte olan üretim fonlarından daha fazla bir üretim fonu kuruldu.

1965 yılında sanayi üretiminin genel hacmi, 1960 yılına oranla ulusal gelirin yaklaşık yarısı sanayiden elde edildi. «A» gurubu ile «B» gurubu üretimleri arasındaki orantı 1960 yılında tüketim malları üretimi lehine 47.2/52.8 idi. Dördüncü beş yıllık plan sonunda bu orantı, üretim araçları lehine 52.8/47.2 olarak değişti. Bulgaristanda sanayii, sosyalist ekonomide tek egemen kol haline geldi.

Parti, sosyalist köy ekonomisinin geliştirilmesi yolunda büyük gayretle çalışıyordu. Her şeyden önce o, VIII. kongrenin zahire sorunu için direktifine uygulamaya girişti. Bununla ilgili birçok hidromelioratif tesisler yapıldı. 1963 yılı Mayıs ayında «Topolnitsa» su kavşağı ve sulama sistemi işletilmeye açıldı. Bu, Bulgaristan'da en büyük

sistemlerinden biriydi. Haziran ayında Rabi (Vidin sancademokrasisi devleti, proleter diktatörlüğü devletinden genel halk sosyalist devleti haline gelecektir.

Parti, öncü tecrübe değiş tokuşu örgütledi ve köy ekonomisi üretiminde öncülerin başarılarına ulaşma hareketini destekledi. DKMS Merkez Komitesinin girişimiyle 1963 yılı Şubat ayında; 1962 yılındaki mısır üretiminde öncü gençlerin Cumhuriyet tartışması düzenledi. Zahire sorununun çözümü için Partinin öne koyduğu birinci dereceli görevin uygulanması uğrunda köylü gençler nasıl çalışmalı, sorunu tartışmanın ana konusu olmuştu.

1965 yılı Kasım ayında BKP Merkez Komitesi Politbürosu bütün ülkenin köy ekonomisi aktifini inceledi. İnceleme 1966 yılında 6.400.000 tona ulaşması kararlaştırılan zahire üretiminin arttırılmasıyle ilgili olarak düzenlenmişti.

Köy ekonomisindeki güçlükleri bertaraf etmek ve zahire sorununu çözümlemekle ilgili BKP Merkez Komitesi, artan üretimle köylü emekçilerin nesnel ilgisinin daha da artmasına dair tedbirler aldı. 1964 yılı Ocak ayında ve 1966 yılı Şubat ayında bazı köy ekonomisi üretimlerinin satın alma fiyatları yükseltildi. 1965 yılı Eylül ayında zahire, yem bitkileri, ayçiçeği, fasulya, pirinç bitkilerinin ödülle satın alınma sistemi için gerekli sağlam temel yaratıldı. Bu ödül sistemi TKZŞ ve DZS yöneticilerine üretimi daha doğru örgütlendirmesi ve bu bitkilerden dayanıklı gelir sağlama olanakları yaratıyordu.

Bitkicilik alanında sarfedilen gayretler iyi sonuçlarla ödüllendirildi. Üçüncü beş yıllık planda senede ortalama 4.347.000 ton zahire alınmışken, dördüncü beş yıllık planda bu üretim 4.780.000 tona çıktı.

Parti ve bütün köy ekonomisi emekçilerinin 1965 yılında üretimi artırma gayretleri özellikle büyük semereler verdi. Bu yılda kuraklığa rağmen 5.400.000 ton zahire alındı. Bulgaristan'da bu kadar fazla zahire bereketi gö-

rülmüş şey değildi. Bu, zahire probleminin çözümlenmesinde ileriye doğru atılmış önemli bir adımdı.

Fakat bu da ziraat alanındaki başarıların tavanı değildi. Parti, daha 1966 yılında kooperatifçileri 6.400.000 ton zahire üretimi yolunda örgütlendirdi. Bu görev 500.000 ton fazlasıyle uygulandı.

VIII. kongreden sonra Parti, hayvancılığın gelişmesi uğrunda büyük gayret ve zaman sarfetti. Her şeyden önce sürü hayvancılığının geliştirilmesi alanında çalışılıyordu. Bununla beraber kooperatifçilerin kişisel işletmelerindeki hayvancılığa da ciddi dikkat ayrılıyordu. Velev ki verimli hayvanların sayısı yalnız koyunculukta artmış olsa da, hayvan cinslerinin iyileştirilmesi, hayvan ürünlerinin bundan böyle uzmanlaştırılıp yoğunlaştırılması alanında büyük başarılara ulaşıldı.

Sosyalist Toplum İlişkilerinin Mükemmelleştirilmesi: Parti, Bulgaristan'da sosyalizmin maddi teknik temeli kuruculuğunun tamamlanması uğrunda çalışmalarıyle beraber sosyalist toplum ilişkilerinin gittikçe geliştirilmesi ve mükemmelleştirilmesi alanında da büyük faaliyet gösteriyordu.

VIII. kongreden hemen sonra, Parti ve devlet organlarında değişiklikler yapılmaya başladı. Bu organların yeni taleplere uygun olmaları gerekiyordu. Değişiklikler Merkez Komitesinden ve hükümetten başladı. Bakanlar Kurulu Başkanlığına Todor Jivkof yoldaş seçildi. O, aynı zamanda BKP Merkez Komitesinin birinci sekreteriydi. Sanayide ihtisaslı ve yetki yönetim sağlanmasıyla ilgili metalurji ve kimya, makine kuruculuğu, hafif ve gıda sanayii kollarında ayrı komiteler kuruldu, daha sonraları bu komiteler bakanlık haline getirildi. Merkez Komitesi ve Bakanlar Kurulu nezdinde ideolojik komisyonlar kuruldu. Devlet ve Parti kontrolü birleştirildi. Sanayi ve Köy Ekonomisi Kurulu kuruldu.

İnşaatta ve taşıt sisteminin yönetim organlarında değişiklikler yapıldı. Ticaretin örgüt yapısı ve yönetimi yeni baştan kuruldu. İç Ticaret Bakanlığı, ona özgü olmayan bazı fonksiyonlardan serbest bırakıldı. Parti Merkez Komitesi ve Bakanlar Kurulu yönetimindeki Parti ve devlet denetimi ile beraber sancaklarda da Parti ve devlet denetimi müfettişliği kuruldu. İşletmelerde, inşaat yerlerinde, TKZS ve DZS'lerde ticaret örgütleri, dairelerde, küçük kentlerde, mahalle ve köylerde toplumsal yolla halk denetimi komisyonları seçiliyor ve derhal çalışmaya başlıyorlardı.

Yerli organların gerçekleştirildiği denetimdeki sırasızlığın bertaraf edilmesi ve onun daha derli toplu ve daha etkili olması, yerli organlarda Parti yönetimi iyileştirilmesiyle ilgili 1965 yılı yazında küçük Parti örgütlerindeki Parti kontrolu komisyonları kaldırıldı. Onların fonksiyonları halk kontrolü komisyonlarına geçti. 1966 yılı Nisan ayında Parti ve Devlet Denetimi Komitesi değiştirildi. Devlet Denetimi Komitesi oldu.

27 Şubat 1966 tarihinde Beşinci Millet Meclisi seçimleri, sancak, kent, bölge ve köy halk danışmanları, halk hakimleri ve mahkeme üyeleri seçimleri yapıldı. Millet Meclisinde temsilcilik sistemi iyileştirildi. Bu zamana kadar olduğu gibi, 25.000 kişiye değil de 20.000 kişiye bir halk mebusu seçildi. Bütün seçmenlerin yüzde 99.63'ü seçimlere katıldı ve bunlardan yüzde 99.85'i oylarını Vatan Cephesi adaylarına verdiler.

Parti, halk demokrasisi devlet organlarını mükemmelleştirme uğraşısı ile beraber kendi ekonomik ve örgütçülük fonksiyonlarını geliştirme alanında da çalışıyordu. Halk ekonomisine, sosyalist toplumda yürürlükte olan ekonomik yasalara tastamam uyabilecek yeni bir yönetim sistemi kurmaya başladı.

1963 yılı Ekim ayında BKP Merkez Komitesi birinci

sekreteri Todor Jivkof yoldaşın Politbüroya sunduğu raporunda halk ekonomisinde yeni yönetim sisteminin temel ilkeleri işlenip açıklanmıştı. 1964 yılı Ocak ayında bunlar incelendi ve BKP Merkez Komitesi Politbürosu ve Bakanlar Kurulu tarafından kabul edildi, 1 Nisan 1964 tarihinde yeni yönetim sistemi, bir sıra sanayi, kuruculuk, ticaret, taşıt ve köy ekonomisi işletmelerinde denenmeğe başladı.

1965 yılı başında, yeni sistem ekonomik hayatın birçok kollarında uygulandı. Denemeler bu sistemin temel ilkelerini, onun hayat gücünü ve büyük üstünlüklerini onayladı. Yeni yönetim sistemi teknik ilerleyişe, materyal, emek ve mali kaynaklardan daha tam olarak faydalanmaya, emek verimliliğini ve ekonominin efektifliğini daha çabuk artırmaya olanaklar yaratıyordu.

Halk ekonomisinde yeni yönetim sisteminin belli başlı nitelikleri şunlardır : Burada muhasebe daha tam ve daha ayandır, objektif ekonomik yasaların talepleri daha tam olarak ele alınır, yönetimde ekonomik manivelalar geniş ölçüde ve kademeli uygulanır. Yeni yönetim sistemi toplumun çıkarlarıyle emek kolektiflerinin ve ayrı ayrı emekçilerin çıkarlarını ekonomik hesap temeli üzerinde daha tam olarak birleştirir, işçi maaşını, ekonomik faaliyetin sonuçlarıyla bağlar, maddi ve manevi teşviklerden daha tam olarak istifade eder. Aşırı merkeziyeti bertaraf eder ve ekonomik hayatı geniş ölçüde demokratikleştirir. Şirketlerin ekonomi kurulları ve işletmelerin üretim komiteleri aracılığıyla kollektif yönetim biçimi kuvvetlenir, emekçiler halk ekonomisi yönetimine daha aktif olarak katılır.

Halk ekonomisinde yeni yönetim sisteminin büsbütün ve sabırla kurulup uygulanması ve ekonomik mekanizmanın gittikçe mükemmelleştirilmesi, bütün Parti, devlet, ekonomi ve bilim kadrolarının, bütün partinin ve bütün halkın kollektif zekasından tecrübe ve bilgisinden yararla-

nılmasını gerektiriyordu. Bundan dolayı da, biriken tecrübe temeli üzerinde 4 Aralık 1965 tarihinde halk ekonomisinde yeni yönetim sisteminin temel prensiplerine dair BKP Merkez Komitesi Politbürosunun tezleri halk tarafından incelenmesi için yayınladı. İnceleme bütün Partiyi ve bütün ülkeyi harekete getirdi. 1966 yılı Nisan ayında Merkez Komitesinin oturumu yapıldı ve yeni yönetim sisteminin denenmesinden ve incelemelerden elde edilen sonuçlar gözden geçirildi.

VIII. kongreden sonra partinin yöneticilik rolü gittikçe artıyordu. Merkez Komitesi bu alanda durmaksızın çalışıyordu. 1964 yılı Mayıs ayında toplanan Merkez Komitesi ayrıca bu sorunla ilgilendi.

Mayıs oturumu, Partiyi, örgütçülük ve siyasal çalışmalarını kesinlikle iyileştirmeye, Parti hayatında Leninci ilkeleri ve normaları kesinlikle uygulamaya, Parti organlarında ve Parti örgütlerinde şablonculuğu ve formalizmi bertaraf etmeye ve onları kitlelerin gerçek siyasal yöneticileri haline getirmeye yöneltti.

Parti, yalnız işçi sınıfının öncüsü rolünü değil, herkesçe tanınan halk yöneticisi rolünü de en yüksek düzeyde uygulamasıyla ilgili Merkez Komitesi onun yapısının doğru biçimde ayarlanması uğrunda tedbirler aldı. Parti saflarına girecekler dikkatle yoklanarak seçiliyordu. Bununla beraber parti, komünist niteliklerini kaybetmiş olan üyelerden saflarını sistemli surette temizliyordu.

Parti bilim ve teknik ilerleyişin hayata geniş ölçüde girmesiyle kadroların ekonomik, teknik bilgisinin ve genel kültürünün yükseltilmesinin gerektirdiğini görüyordu ve bu gerekçenin tatmin edilmesi için bir sıra girişimlerde bulunuyordu. Parti işçilerinin öğrenimini arttırma uğrunda çalışmalar aktifleştirildi. Yüksek Parti Okulunda sıralı ve gıyabî öğretim sistemi yeniden konuldu. Gelişmiş sosyalizm kuruculuğu oluşumunda Parti kadrolarına karşı

olan talepler arttığı için bu öğrenim sistemi onların hazırlığını iyileştiriyordu.

BKP yönetim rolünün gittikçe arttırılması, ideolojik çalışmaların düzeyini yükseltme sorunuyla sımsıkı bağlıydı. Parti bu çalışmaların örgüt ve içeriğini somut olarak inceledi ve onların hayatla daha sıkı bağlanmasına yön verdi. 1965 yılında ajitasyon cihazı geliştirildi. Ajit gruplar kaldırıldı. Siyasal çalışmalar bütün Parti, devlet ve ekonomik aktifin davası haline geldi.

Dimitrofçu Komünist Gençler Birliğinin çalışmaları iyileştiriliyordu. O, parti ve hükümet kararlarının uygulanması uğrunda gençlerin kuvvetlerini gittikçe daha iyi seferber ediyordu. Gençlik brigadir hareketi doğdu ve bu ortaokul ve üniversiteli gençler arasındaki kitlesel bir hareket haline geldi.

Parti, Vatan Cephesinden de tam bir destek buluyordu. 1963 yılında yapılan Vatan Cephesi V. kongresi. BKP VIII. kongresi kararlarının ışığı altında anlamlı sonuçlamalar yaptı, yeni insanın yetiştirilmesi savaşında Vatan Cephesinin rolünü ve sosyalist demokrasinin gelişmesinde onun yerini belirledi.

Geelişmiş sosyalist toplum kuruculuğu savaşında meslek birlikleri de geniş faaliyet yürüttü. 1964 yılı ilk yazında onların kuruluşunda, yapısında ve görevlerinde değişiklikler yapıldı. Branş usulü yönetim kuvvetlendirildi, meslek birliklerinin yapısı devlet ve ekonomik organlarında yapılan değişikliklere göre uygulandı. Onların örgütçü ve eğitici çalışmaları iyileştirildi. Bu alanda 1966 yılı Mayıs ayında yapılan meslek birlikleri VI. Kongresi büyük rol oynadı.

Sosyalist kültür de gelişiyordu. Bütün ideolojik çalışmalar Parti VIII. kongresinin kararları ruhuna göre yönetilmeye başladı.

Okullarda, yüksek okul dairelerinde öğretim, bilim ve

eğitim çalışmalarının geliştirilmesine devam edildi. 1964 yılı Temmuz ayında parti Merkez Komitesi ve Bakanlar Kurulu öğretim sisteminde ulaşılan başarıların bilançosunu yaptı. Meydan verilen zayıflık ve kusurları inceledi ve bundan böyle iyileştirmeler yapılmasında dair tedbirler aldı. Meslek - teknik okullarının yönetimi sağlamlaştırıldı, genç uzmanlar daha dürüst şekilde planlaştırılıp faydalanılıyordu. Öğrenciler arasında öğretim eğitim çalışmaları iyileştiriliyordu. Parti ve hükümet okullarının maddi durumunu iyileştirme alanında tedbirler alındı.

Güzel sanatlar ve çeşitli kültürel daireler daha büyük ilerleyiş kaydetti. Yaratıcı birlikler ve yaratıcı aydınlar Parti VIII. kongrenin edebiyat ve güzel sanatlar alanında kararlarını gerçekleştirme uğrunda geniş faaliyet yürüttüler. Parti ve devlet organlarının ideolojik saldırıya karşı girişimleri iyileştiriliyordu.

BKP VIII. kongresinden sonra, halkın hayat düzeyi yükseltme alanında bir hayli girişimlerde bulunuldu. Dördüncü beş yıllık plan süresince tüketimle mal fondu arasındaki düzensizlik bertaraf edildi. Birikimler azaltıldı ve tüketim çoğaltıldı. Bu, başlıca toplumsal tüketimin artması hesabına halkın hayat seviyesi sezilir derecede yükseltildi.

Merkez Komitesi ulusal gelirin artığını kaydederek beşinci beşyıllık planda halkın hayat seviyesini yükseltmek için yeni program hazırladı. Beşinci beşyıllık planının ilk iki yılında, bütün dördüncü beşyıllık planda ulaşılanlar kadar bir artış öngörülüyordu.

5. BKP IX. Kongresi

Merkez Komitesi, parti tüzüğü gereğince 1966 yılı Kasım ayında BKP Merkez Komitesinin IX. sıra kongresi çağırılmasını kararlaştırdı.

Yeni Parti Kongresi çağırılması haberi yeni emek azmi doğurdu. Başkentte sanayi, kuruculuk, ticaret ve köy ekonomisi kollarından yirmi işletmenin kollektifi, 1966

yılı halk ekonomi planının fazlasıyla uygulama, Parti IX. kongresini layıkiyle karşılama uğrunda bütün emekçilere çağrıda bulundu. Bu çağrıya bir çok emek kolektifleri katıldı. Kongre şerefine ekonomi planını fazlasıyla uygulama uğrunda ülkenin her bucağında yarışlar başladı.

1966 yılı Temmuz ayı sonunda BKP Merkez Komitesinin, halk ekonomisinin 1966 - 1970 yıllarında geliştirilmesiyle ilgili BKP IX. Kongresi direktiflerinin tasarısı yayınlandı ve halk tarafından incelenmeye sunuldu. Tasarı, sancak komiteleri çalışmalarında ve hesap verme - seçim konferanslarında merkez yeri alıyordu. Bu konferanslarda kongreye delegeler seçiliyordu.

Kongrenin temsilcilik özünün kuvvetlendirilmesiyle ilgili Parti Merkez Komitesi, delege seçimine dair yeni normlarda tasdikledi. Yeni normlara göre gizli oy kullanan bir delege 600 yerine, 400 parti üyesini açık oy kullanan bir delege 600 yerine 400 parti aday üyesini temsil ediyordu.

BKP IX. kongresi 14 Kasım 1966 tarihinde Sofya'da çalışmalarına başladı. Bu en büyük kongrelerden biriydi. Seçilen 1534 delegeden (1430 u gizli oyla, 104 açık oyla) 1526 sı katıldı. Bu delegeler 571 005 üye ve 40 174 aday üye olmak üzere toplam 611 179 komünisti temsil ediyordu. Kongreye 73 kardeş Komünist ve İşçi Partisi, Devrimci Demokrat ve Sosyalist Parti ve akımların delegeleri misafir geldi.

IX. kongre Merkez Komitesi birinci sekreteri Todor Jivkof tarafından okunan BKP Merkez Komitesinin hesap verme raporunu dinledi, inceledi ve bunun üzerine kararname kabul etti.

Kongre uluslararası durumu etraflı olarak inceledi ve beşinci beşyıllık plan müddetinde Bulgaristan'da sosyalist kuruculuğunun daha da geliştirilmesi alanında önde duran görevler üzerine çevrildi.

Kongre, beşinci beş yıllık planın temel görevini şöyle tayin etti: «sosyalizmin maddî - teknik bazını bundan böyle kurma, sosyalist toplumsal ilişkileri mükemmelleştirme, emekçilerin sosyalist bilincini yükseltme yoluyla Bulgaristan Halk Cumhuriyetinde sosyalist toplum kuruculuğuna devam edilmeli ve bunun sonucu halkın hayat düzeyi yükseltilmelidir.»

Yeni beşyıllık planla ilgili kabul edilen direktiflere göre 1970 yılında ülkede ulusal gelir, 1965 yılına oranla yaklaşık yüzde 50 artacaktır. Bütün halk ekonomisinde üretim fontları yüzde 90 artacaktır. Genel sanayi üretimi yüzde 30 dan fazla bir artış kaydedecektir. Tüketim fondu yaklaşık yüzde 40, halkın gerçek geliri ise yüzde 30 dan fazla artacaktır.

Halk ekonomisinde bütün kolların kesin olarak entansifleştirilmesi beşinci beşyıllık planda öne konuyordu. Bu, parti genel çizgisinin gerçekleştirilmesinde yeni bir an oluşturur ki, halk ekonomisinin gelecek yıllarda gelişmesi bir dereceye kadar buna bağlıdır. Bu, aslında insan emeği verimliliğinin artırılması, bu ürünün üretiminde hammadde, materyal, yakıt ve emek tasarrufu yapılması, temel fontların faydalanılmasında iyileştirmeler yapılması demektir.

Entansifleştirme, emeğin toplumsal verimliliğindeki geriliğin acele ortadan kaldırılması için gerekli koşulları yaratacaktır. Beşinci beşyıllık plan zarfında maddi üretimde çalışan bir kişinin üretim fontları yüzde 70 den fazla, emeğin elektrikle donatımı ise, iki katı artacaktır.

Beşinci beşyıllık planda ekonomide yapısal değişimler yapılması öngörülür. Sanayi ile köy ekonomisi üretimleri arasında orantı değişecek, bu orantı 1965 yılında 74/26 iken, 1970 de 79/21 olacaktır. Sanayiin kendisinde de ilerici yapısal değişimler başlayacaktır.

Parti, IX. kongresinde ilerde de üretim araçları üre-

timini üstünlükle geliştirme, ve makine yapımı, kimya, enerji ve metalurji gibi sanayiin ilerici kollarının göreli payını önemli oranda artırma çizgisine devam edeceğini belirtti. Bu sanayi kolları 1965 yılında planlanan genel mamulun yüzde 35.8 ini vermişti, 1970 ise yüzde 48 ini vereceklerdir.

Öne konan görevlerin gerçekleştirilmesi ülkede ana çizgilerle çağdaş endüstrinin kurulmasına olanak yaratacak, Bulgaristan gelişmiş bir sanayi ve makina üretici ülke haline gelecektir.

Partinin IX. kongresi köy ekonomisinde de önemli görevler kaydetti. Beşinci beşyıllık planda zahire sorunu büsbütün çözümlenmelidir. Zahire bitkileri sorununun çözümünden sonra yem bitkileri sorunu da çözümlenmelidir.

Toplumsal hayvancılığın verimliliği ve rantabilitesi, keza bütün köy ekonomisinin rantabilitesi arttırılmalıdır. Köy ekonomisi işlerinin makineleştirilmesi ve elektrikleştirilmesi genişletecek, beşyıllık planda öngörülen kimyalaştırma, melioratif kuruculuğu ve sulama sistemleri üretimi bir hayli artacaktır.

Yeni beşyıllık plan zarfında, köy ekonomisinde yavaş yavaş endüstri metotları uygulama ve onu devamlı surette entansifleştirme, köy ekonomisi üretimi özünü yavaş yavaş sanayi üretimi özüne benzetme yoluyla köy ekonomisinin efektif bir biçimde gelişmesine büyük dikkat ayrılıyor.

BKP IX. kongresi, halk ekonomisinde yeni yönetim sistemini, ülkenin sosyalist kuruculuğuna hız verecek olan bir etken olarak değerlendirdi. Kongre, bu sistemin daha da geliştirilmesi ve yeni sistem prensiplerini yavaş yavaş maddi üretim dışındaki çevrelerde de kullanılması uğrunda öne bir sıra görev koydu.

Kongre, teknik ilerleyişle, bilim ve öğretimin gelişme-

sine hız verilmesi sorununa büyük dikkat ayırdı. O, beşinci beşyıllık planın halk ekonomisinin bütün kollarında hızla teknik ilerleyiş planı haline getirilmesi görevini öne koydu.

IX. kongre halkın hayat düzeyini yükseltmeyle ilgili parti çalışmalarını incelerden belirtti ki, yeni üretim sisteminin işe koşulmasıyle emekçilerin gelirini arttırma sorununa ilkesel olarak yeni bir anlayışın başlangıcı konmuş olmaktadır. İlerde maddi üretimde çalışan bir işçi, memur ve köylü kooperatifçi geliri önemli derecede realize edilen ürün hacminin arttırılmasına ve kalitesinin iyileştirilmesine, üretimin rantabilitesine ve ekonomik faaliyetin sonucuna bağlı olacaktır.

BKP IX. kongresi, sosyalist toplumsal ilişkiler gibi karmaşık bir sorunu da gözden geçirdi. Sosyalist üretim ilişkilerinin mükemmelleştirilmesi, öteki üst kurum toplumsal ilişkilerin hepsinin gelişmesine baz teşkil edecektir.

Parti IX. kongresinde, bizzat kendi gelişmesini de çeşitli yönlerden inceledi. VIII. kongreden bu yana onun bütün hayatı, bütün girişimleri 1956 yılında yapılan Nisan oturumu hareket çizgisinin yeni bir zaferiydi. Partiyi, örgütün bir yüksek biçimi olarak tanımlayan Marksist Leninist teoriyi gözönünde bulunduran kongre, Parti komite ve örgütlerinden daima siyasal yönetmen olarak hareket etmelerini, parti faaliyetinin bilimsel özünün artırılmasına kollektif çalışma yöntemlerinin daha da sürekli olarak uygulanmasına dikkati çekti.

Kongre, Partinin nicelik ve nitelik yapısını da inceledi. Onun 611 179 üyesi vardı. Bu yapıyla o, sosyalizm kuruculuğunda yöneticilik faaliyetini tamamiyle gerçekleştirebilecek bir durumdaydı. İşçiler bütün üyelerin yüzde 38.41 ini, köylü kooperatifçiler yüzde 29.21 ini oluşturuyordu. İlerde de Partide temel sosyal grubu işçiler oluşturacaktı. O, işçi sınıfının Partisi olarak kalıyordu.

IX. kongre gelişmiş sosyalist toplum kuruculuğunda Vatan Cephesi, Meslek Birlikleri, Dimitrofçu Komünist Gençler Birliği ve başka toplumsal örgütlerin artan rolüiü belirtti. Parti, kitlelerle bağlarını onlarla kavileştirilip geliştiriyordu.

Kongre, daha savaşçı ve amaca yöneltilmiş ideolojik çalışmalar yürütülmesi görevini öne koydu ve bu çalışmaların sosyalizmin maddî - teknik temelinin kuruculuğunun tamamlanmasının ihtiyaçları, sosyalist toplumsal ilişkilerin mükemmelleştirilmesi ve yeni insanın yetiştirilmesiyle daha sıkı bağlatılmasını arzuluyordu. İdeolojik hayatın yönetiminde gittikçe demokratikleştirme yapılması için hareket çizgisi belirlendi.

Bu durumda, halkın vatanseverlik ve enternasyonalist eğitimi daha büyük bir önem taşıyordu. Kongre bu sorunu inceledi ve edebiyat, sanat ve kültür alanında görevler öne koydu.

IX. kongre Parti Tüzüğünde bazı değişiklikler yaptı. Partide aday üyelik süresi kaldırıldı. Partinin Kolektif zekâsı ve tecrübesi daha tam olarak istifade edilmesiyle zekâsı ve tecrübesinden daha tam olarak istifade edilmesiyle ilgili tüzüğe yeni bir madde eklendi. Bu maddede, Merkez Komitesinin gerektiğinde önemli güncel sorunları incelemek için iki kongre arasında Parti Ulusal Konferansı çağırması öngörülür. Kent, belediye ve bunların ayarında zavot, daire, yüksek okul ve başka parti örgütlerinin yıllık hesap verme - seçim toplantılarının süresi bir yıldan iki yıla çıkartıldı.

Kongre, Partiye yeni Merkez Komitesi ve Yeni Merkezi Kontrol - Teftiş Komisyonu seçti.

IX. kongre, Bulgaristan Komünist Partisinin, Bulgaristan'da gelişmiş sosyalist toplum kuruculuğu savaşında büyük rol oynadı.

BULGARİSTAN
HALK
CUMHURİYETİ
ANAYASASI

BİZLER.

Özgürlük ve insan hakları uğrunda halk egemenliği ve toplumun sosyalistce yeni baştan kurulması uğrundaki yüzyıllık savaşların örsünde dövülerek oluşan yüce devrimci geleneklerin mirascıları.

Bulgaristan halk cumhuriyeti vatandaşları.

Bulgaristan komünist partisi'nin yönetmeliği altında ve kurtarıcı sovyet ordusunun kesin yardımıyle, vatan cephesi saflarında birleşen işçi sınıfı, emekçi köylüler ve halk aydınları tarafından kazanılan 1944 yılı tarihsal dokuz eylül sosyalist devrimi;

Halk demokrasili devletimizin başarılı gelişmesi;

Bulgaristan komünist partisi ile Bulgaristan halk çiftçi birliği arasında tarihsel olarak meydana gelmiş düşünce ve eylem birliği;

Üretim araçları üzerinde toplumsal mülkiyetinin tam egemenliğini sağlayan ve insanın insanı sömürmesini sonsuza dek yok eden sosyalizmin zaferi;

Özgür halkın kahramanca emeğiyle kurulan, halk refahının durmaksızın artması koşullarını sağlayan gelişmiş çağdaş sanayi ve modern kooperatif köy ekonomisi;

Eğitim bilim ve kültür alanında ulaşılan büyük başarılar.

TEMELİ ÜZERİNDE

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği ve sosyalist topluluğunun diğer ülkeleri ile işbirliği ve yardımlaşmaya;

Uluslararası komünist ve işçi hareketinin ve dünyanın bütün ilerici güçlerinin desteğine

DAYANARAK

Ülkemizde Bulgaristan komünist partisi'nin yönetmenliğinde ve onun programını gerçekleştirme yolunda gelişmiş sosyalist toplumu kurmaya, kendi emeğimizle sosyalist mülkiyeti, halkın maddi ve manevi zenginliğini derinleştirmeye, hür insan kişiliğinin çok yanlı gelişmesi için gittikçe daha elverişli koşullar yaratmaya;

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği ve diğer kardeş sosyalist ülkelerle sarsılmaz birlik, dostluk ve etraflı işbirliğini sağlamlaştırıp geliştirmeye;

Halkların bağımsızlık ve sosyal ilerilik uğrundaki haklı savaşını desteklemeye;

Dünya barışının sağlamlaştırılması, yeryüzündeki bütün halkların anlaşmaları davasına yardım etmeye

KESİNLİKLE KARARLI OLARAK

Bulgaristan Halk Cumhuriyetinin 1947 yılı anayasasının önemini

GÖZÖNÜNDE BULUNDURARAK

Ve onun temel ilkelerini, yurdumuzda sosyalist toplum kuruculuğunun yeni aşaması açısından

GELİŞTİREREK

BU

ANAYASAYI

Genel Halk Oylamasıyle

KABUL ETTİK

BÖLÜM I.

TOPLUMSAL - POLİTİK KURULUŞ

Madde : 1

1 — Bulgaristan Halk Cumhuriyeti, işçi sınıfı başta olmak üzere, kent ve köy emekçilerinin sosyalist devletidir.

2 — Toplumda ve devlette yönetici güç Bulgaristan Komünist Partisi'dir.

3 — Bulgaristan Komünist Partisi, Bulgaristan Halk Cumhuriyetinde gelişmiş sosyalist toplum kuruculuğunu, Bulgaristan Halk Çiftçi Birliği ile kardeşce bir sıkı işbirliği içinde yönetmektedir.

Madde : 2

1 — Bulgaristan Halk Cumhuriyetinde bütün egemenlik halktan doğar, halka aittir.

2 — Halk, egemenliği, serbestçe seçilen temsil organları - Halk Meclisi ve Halk Kurulları vasıtasiyle veya doğrudan doğruya gerçekleştirir.

Madde : 3

1 — Devlet, halkın çıkarlarını ve sosyalist kazanımlarını koruyarak; memleketin toplumsal - ekonomik gelişmesini planlı biçimde yöneterek; halkın refah, eğitim ve sağlığının durmaksızın iyileşmesi, aynı zamanda bilim ve kültürün etraflı olarak gelişmesi için koşullar yaratarak;

İnsanın serbestce gelişmesini sağlayarak, haklarını garanti ederek ve onurunu koruyarak;

Ulusal bağımsızlığın, devlet egemenliğinin ve memleketin toprak bütünlüğünün savunulmasını örgütliyerek ;

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği ve diğer sosyalist ülkelerle dostluk, işbirliği ve yardımlaşmayı geliştirip sağlamlaştırarak;

bütün ülkeler ve halklarla barış ve anlaşma politikası güderek halka hizmet eder.

2 — Devlet, ödevlerini yerine getirirken toplumsal örgütlere gittikçe daha geniş ölçüde dayanır.

Madde : 4

1 — Gelişmiş sosyalist toplum kuruculuğunda devletin başlıca gelişme yönleri şunlardır :

demokrasiyi durmaksızın genişletmek;

devlet cihazının örgüt ve eylemini yetkinleştirmek;

devlet organlarının çalışmaları üzerinde halk kontrolünü kuvvetlendirmek.

2 — Sosyalist devlet, sosyalist toplumun komünist topluma dönüşmesine yardım eder.

Madde : 5

Toplumun politik sisteminde kuruluş ve çalışma temeli olan ana ilkeler şunlardır : halk egemenliği, egemenlik birliği, demokratik merkeziyetcilik, sosyalist demokratizm, yasallık ve sosyalist enternasyonalizm.

Madde : 6

1 — Temsil organları genel, eşit ve dolaysız seçim hakkı kullanılarak gizli oylama usulüyle seçilirler.

2 — Halk Meclişinin vekâlet süresi beş, halk kurullarınınsa iki buçuk yıldır.

3 — Cins, milliyet, ırk, din, öğrenim, zanaat, hizmet veya toplumsal durum ve mülkiyet durumuna bakılmaksızın, tamamiyle yasaklananlar hariç, Bulgaristan Halk Cumhuriyetinin on sekiz yaşını doldurmuş her vatandaşı seçme ve seçilme hakkına sahiptir.

4 — Temsil organları seçimi usulü kanunla belirlenir.

Madde : 7

1 — Halk vekilleri ve kurul üyeleri kendi seçmenleri önünde sorumludur ve onlara hesap verirler. Seçildikleri sürenin bitiminden önce de geri alınabilirler.

2 — Halk tarafından seçilenlerin geri alınmaları kanunla belirlenmiş usule göre, seçmenlerin kararıyle olur.

Madde : 8

1 — Bulgaristan Halk Cumhuriyeti tamamiyle Anayasa ve memleketin kanunları gereğince yönetilir.

2 — Anayasaya ve kanunlara titizlikle uymak, bütün devlet organlarının, görevli kişilerin, toplumsal örgütlerin ve vatandaşların esas ödevidir.

3 — Yasallığı sağlamlaştırmak, suçları ve kanun ihlâllerini önlemek, devletin, toplumsal örgütlerin ve vatandaşların ödevidir.

Madde : 9

1 — Anayasada öngörülen hak, özgürlük ve ödevler, bunların gerçekleşme koşulları ve usullerinin kanunla belirlendiği kaydedilmiş değilse, Anayasa gereğince kullanılır ve yerine getirilir.

2 — Hak ve özgürlükler toplum çıkarlarının zararına kullanılamaz.

Madde : 10

1 — Toplumsal örgütler, halkın çeşitli tabakalarını birleştirerek sosyalist kuruculuğa çeker, onların özgül çıkarlarını dile getirir ve savunur, sosyalist bilinçlerini yükseltmek için çalışırlar.

2 — Toplumsal örgütler, devlet organlarına, ödevlerini yerine getirmelerinde gittikçe daha çok yardım ederler.

3 — Toplumsal örgütler kendilerine bırakılmasına razı oldukları devlet işlerini de yaparlar.

Madde : 11

Vatan Cephesi, işçi sınıfı, emekçi köylüler ve halk aydınları birliğinin canlı timsalidir; halk egemenliğinin toplumsal dayanağıdır; halkın yurtseverlik ve komünizm ruhunda eğitilmesi ve emekçilerin memleket yönetimine çekilmesi için yığınsal bir okuldur.

Madde : 12

Bulgaristan Halk Cumhuriyeti, bağımsızlığının ve etraflı gelişmesinin başlıca koşullarından biri olan dünya sosyalist topluluğuna mensuptur.

BÖLÜM : II

TOPLUMSAL - EKONOMİK KURULUŞ

Madde : 13

1 — Bulgaristan Halk Cumhuriyetinin ekonomik sistemi sosyalist sistemidir. Bu sistem, üretim araçları üzerinde toplumsal mülkiyete dayanır, insanın insanı sömürmesi olanağını kaldırır ve komünist ekonomiye doğru planlı olarak gelişir.

2 — Sosyalist ekonominin gelişmesi, toplumun ve özgür insan kişiliğinin etraflı ilerleyişi için, sosyalist demokrasinin genişlemesi, halkın refahı ve yurdun yükselişi için temeldir.

3 — Bulgaristan Halk Cumhuriyetinin ekonomisi, dünya sosyalist ekonomi sisteminin bir parçası olarak gelişir.

Madde : 14

Bulgaristan Halk Cumhuriyetinde mülkiyet biçimleri şunlardır : Devlet (genel halk) mülkiyeti, kooperatif mülkiyeti, toplumsal örgütler mülkiyeti ve kişisel mülkiyet.

Madde : 15

1 — Devlet (genel halk) mülkiyeti sosyalist mülkiyetin yüksek biçimi olup, birleşik bir fon meydana getirir; kooperatif ve toplumsal örgütler mülkiyetinin sosyalist karakterini belirler ve özge bir himaye altına alınır.

2 — Toplumsal mülkiyet biçimleri, birleşik genel halk mülkiyeti halini almak üzere, tedricen gelişir ve yaklaşırlar.

Madde : 16

1 — Ürünler ve fabrikalar, bankalar, yeraltı servetleri, doğal enerji kaynakları, nükleer enerji, ormanlar, meralar, sular, yollar, demiryolu, su ve hava ulaştırması, posta - telgraf - telefon, radyo ve televizyon devlet (genel halk) mülkiyetidirler.

2 — Kooperatifler ve toplumsal örgütler, kanunun öngördüğü hallerde, üretim araçları ve diğer mallar edinebilirler.

Madde : 17

1 — Devlet, iktisadi ve diğer örgütler kurarak; kullanım ve yönetim için mal-mülk verdiği devlet - kooperatif işletmelerine katılarak ve bu örgütlerin kendilerine verilen ya da edindikleri hakları kullanma yolundaki eylemleri vasıtasıyle mülkiyet hakkını gerçekleştirir.

2 — Devlet, kooperatif ve toplumsal örgütlere ve vatandaşlara, belirli devlet mülklerinden faydalanma hakkı verebilir.

3 — Kooperatif örgütlerinin ve vatandaşların ormanlardan, meralardan, sulardan ve taş vs. ocaklarından faydalanmaları kanunla düzenlenir.

Madde : 18

Devletin iktisadi örgütleri, eylemleri işletme hesabı ilkelerine göre yürütürler.

Madde : 19

1 — Kooperatif mülkiyeti, birlikte iktisat eylemi yürütmek için gönüllü olarak kooperatif birliklerinde ve kooperatifler arası örgütlerinde birleşen emekçi kollektiflerine aittir.

2 — Kooperatif mülkiyet hakkı toplumun ve kooperatifçilerin çıkarına uygun olarak kullanılır.

Madde : 20

1 — Toplumsal örgütlerin mülkiyeti, onların amaçlarına ulaşmasına, bu arada devlet organları tarafından ken-

dilerine bırakılan eylemlerin gerçekleştirilmesi ve aynı zamanda toplumsal çıkarların sağlanmasına hizmet eder.

2 — Toplumsal örgütler, kanunla izin verilen hallerde, kendi amaçlarına uygun iktisat eylemi yürütebilirler.

Madde : 21

1 — Bulgaristan Halk Cumhuriyeti vatandaşları, kendilerinin ve ailelerinin ihtiyaçlarını karşılamak için kullanılan mülk ve eşya üzerinde kişisel mülkiyet hakkına sahiptirler.

2 — Kişisel mülkiyet şunları da kapsar : Küçük üretim araçları kooperatifçilerin ve diğer emekçilerin kişisel istifadeleri için kendilerine bırakılan topraktan aile işletmeciliğiyle elde ettikleri ürün, emekçilerin yardımcı çalışmalarda kullandıkları küçük üretim araçları ve bu çalışmaların ürünleri yardımcı çalışmalarda sahip olunabilecek küçük üretim araçlarının türü vesayesi kanunla belirlenir.

3 — Devlet, yurttaşların konut ihtiyaçlarını gidermek maksadıyla, devlet arazisi üzerinde yapı kurma hakkı verir ve kredi açar.

4 — Devlet, emekle ve yasal yollarda edinilen kişisel mülkiyeti ve artırmaları korur.

5 — Kişisel mülkiyet hakkı, yalnız kanunla ya da mülk sahibinin rızası ile yükümlenebilir, veya kısıtlanabilir.

6 — Vatandaşlar kişisel mülkiyeti ve diğer mülk edinim haklarını toplumun zararına kullanamaz.

Madde : 22

1 — Devlet, vatandaşların durmadan artan maddi ve kültürel ihtiyaçlarını gittikçe daha tam karşılamak maksadıyla, halk ekonomisini ve toplumsal hayatın diğer alanlarını toplumsal - ekonomik gelişme birleşik planları temeli üzerine yönetir.

2 — Devlet, bu eyleminde, emek kollektiflerinin, bilim kurumlarının ve toplumsal örgütlerin girişim ve yaratıcı çalışmalarına dayanır ve manevi teşviklerinden kollektif bireysel maddi ilgilendirmelerden yararlanılır.

3 — Toplumsal - ekonomik gelişme planlarını hazırlar ve uygularken, devlet bilim ve tekniğin ulaşımlarından, emek kaynaklarından, maddi kaynaklardan ve uluslararası sosyalist iş bölümünün üstünlüklerinden etkin olarak faydalanır.

4 — Devlet bütçesini toplumsal ekonomik gelişme birleşik planı temeli üzerinde hazırlanır.

Madde : 23

1 — Devlet, kooperatifleri ve kooperatif birliklerini teşvik eder, eylemlerine yardımcı olur.

2 — Devlet, emek - kooperatif tarım işletmelerini her bakımdan destekler.

Madde : 24

Emekçi kollektifleri, iktisat eylemi yönelimini doğrudan doğruya seçtikleri organları vasıtasiyle de katılırlar.

Madde : 25

Vatandaşlar, kendi emekleri ve aile üyelerinin emekleriyle ve kanun tarafından belirlenen koşullar içinde, tarımla, sanatçılıkla ve başka iktisat işleriyle uğraşabilirler. Bu vatandaşların ne gibi üretim araçlarına sahip olabilecekleri kanunla belirlenir.

Madde : 26

1 — Bilim, edebiyat ve sanat yapıtlarının gelir farkı, aynı zamanda bilim adamlarının ve rasyonalizatörlerin hakları devlet tarafından korunur.

2 — Devlet, kooperatif ve toplumsal örgütler, müelliflerin bilim adamlarının ve rasyonalizatörlerin yaratıcı eylemlerini geliştirmek ve yapıtlarından toplumun ekonomik ve kültürel gelişmesi yolunda yararlanmak için gerekli koşulları yaratır.

3 — Müellifler bilim adamları ve rasyonalizatörler haklarını, toplumsal çıkarlara aykırı olarak kullanamazlar.

Madde : 27

1 — Miras hakkı tanınır ve garanti edilir.

Madde : 28

Devlet vatandaşların, kooperatiflerin ve toplumsal örgütlerin malları üzerindeki mülkiyet hakkını, devlet ve toplum ihtiyaçları düşüncesiyle ve adil bir ödeme karşılığında kaldırabilir ya da sınırlayabilir. Bu hakkı kaldırma usulü ve ödeme tarzı kanunla belirlenir.

Madde : 29

1 — Devlete ayrı türlerden iktisat eylemi yürütmesi için kanunla olağanüstü hak tanınabilir.

2 — Dış ticaret sırf devletin hakkıdır.

Madde : 30

1 — Esas doğasal servet ve üretim aracı sıfatıyla toprak, toplum için en yararlı biçimde korunur ve kullanılır.

2 — Emek kooperatif - tarım işletmeleri, kooperatifçilerin, başka kişilerin ve örgütlerin verdikleri veya devletin kendilerine bıraktığı topraklardan karşılıksız olarak faydalanırlar.

3 — İşlenir köv ekonomisi topraklarının, meraların, ve ormanların aidatı kanun tarafından belirlenen yolla değiştirilebilir.

Madde : 31

Doğanın ve doğasal zenginliklerin, suyun, havanın, ve toprağın, aynı zamanda kültür anıtlarının gözetilmesi ve korunması devlet organları ve kurumlarının kooperatiflerin ve toplumsal örgütlerin ödevi ve her vatandaşın borcudur.

Madde : 32

1 — Emek esas toplumsal - ekonomik etkendir.

2 — Bulgaristan Halk Cumhuriyetinde «Herkesten kabiliyetine göre, herkese emeğine göre» sosyalist prensibi uygulanır. Vatandaşların ihtiyaçlarını gidermek için ayrılan toplumsal ödenekler sürekli olarak arttırılır.

3 — Devlet, vatandaşların emek vasıflarının ve üre-

tim tecrübelerinin arttırılmasına ilgi gösterir. Emeğin korunması kanunla düzenlenir.

Madde : 33

1 — Devlet, toplumun birimsel yönetimini, bilimsel - tekniksel ilerlemeyi, ekonominin ve kültürün etraflı yükselişini sağlamak amacıyla, bilim ve tekniğin gelişmesi için gereken koşulları yaratır.

2 — Bilim ve tekniğin ulaşımlarının toplumsal hayatın bütün alanlarında kökleştirilmesi, devlet organlarını, ekonomik ve diğer toplumsal örgütlerin ve bütün vatandaşların ödevidir.

BÖLÜM III

VATANDAŞLARIN ESAS HAK VE ÖDEVLERİ

Madde : 34

Bulgaristan vatandaşlığı kanunla belirlenen yolla elde edilir ve yitirilir.

Madde : 35

1 — Bulgaristan Halk Cumhuriyetinin bütün vatandaşları kanunlar önünde eşit haklara sahiptirler.

2 — Haklarda milliyet, köken, din, cins, ırk, öğrenim, toplumsal ve maddi durum ayırımına dayanan hiç bir imtiyaz veya kısıtlamaya meydan verilmez.

3 — Devlet, vatandaşların eşitliğini ve onların haklarını kullanmaları ve ödevlerini yerine getirmek için gereken koşulları ve olanakları yaratarak sağlar.

4 — Irk, milliyet, veya din mensubiyeti yüzünden insana karşı nefret telkin edilmesi veya insanın aşağılanması yasaktır ve cezalandırılır.

Madde : 36

Bulgaristan Halk Cumhuriyetinde kadın ve erkek eşit haklara sahiptir.

Madde : 37

Anne - Kadına devlet, ekonomik ve toplumsal örgütler tarafından, doğumdan önce ve sonra ücretli izin, parasız ebe ve sağlık yardımı, doğum evleri, hafifletilmiş çalışma sağlanarak, çocuk yuvaları, komünal ve sosyal hizmet kuruluşları, toplumsal yemekhane ağı genişleterek özel bir himaye ve ilgi gösterilir.

Madde : 38

1 — Nikâh ve aile devletin himayesi altındadır.

2 — Yalnız resmi nikâh yasaldır.

3 — Karı - Koca, nikâhta ve ailede eşit hak ve ödevlere sahiptirler. Ana - Babaların, Çocuklarının yetişmesini ve komünist eğitime ilgi gösterme hakları vardır ve bu ilgi zorunludur.

4 — Nikâh dışı doğan çocuklar nikâhlı aile çocuklarıyla aynı haklara sahiptirler.

Madde : 39

1 — Gençliğin komünist ruhta eğitimi bütün toplumun ödevidir.

2 — Aile, okul, devlet organları ve toplumsal örgütler, gençliğin entellektüel moral, estetik, kültürel ve fiziksel gelişmesine, onun emek eğitimine ve poli - teknik öğrenimine özel bir ilgi gösterirler.

3 — Gençlik özel bir himaye gürür.

Madde : 40

1 — Vatandaşlar çalışma hakkına sahiptirler.

2 — Her vatandaşın serbestce meslek seçme hakkı vardır.

3 — Devlet, çalışma hakkını, sosyalist - toplumsal - ekonomik sistemi geliştirerek sağlar.

Madde : 41

1 — Emek nicelik ve niteliğine göre ödenir.

2 — Emekçiler, bilim ve tekniğin ulaşımlarını kök-

leştirilmesi suretiyle garanti edilen tehlikesiz ve sağlığa elverişli çalışma koşulları hakına sahiptirler.

Madde : 42

1 — Vatandaşların dinlenme hakkı vardır.

2 — Bu hak, emek ücreti azaltılmaksızın ve diğer emek haklarına dokunulmaksızın çalışma süresinin azaltılmasiyle, yıllık ücretli izinle ve durmadan artan istirahat evleri, kulüpler, halk kütüphaneleri, kültür evleri ve diğer dinlenme ve kültür merkezleri ağı ile sağlanır.

Madde : 43

1 — Vatandaşların hastalık, kaza, analık, sakatlık, ihtiyarlık, veya ölüm ve çocuk bakımı gibi nedenler yüzünden çalışamaz oldukları ve aynı zamanda kanunda belirlenen hallerde, sigorta, emekliye ayrılma veya yardım alma hakları vardır.

2 — Bu hak, birleşik toplumsal sigorta vasıtasıyla ve sigortaların finansmanı için ulusal gelirden gerekli ödeneklerin ayrılmasıyle gerçekleştirilir.

3 — Sigortadan yararlananlar toplumsal sigortanın yönetimine katılırlar.

Madde : 44

Yakınları olmayan veya yakınlarının bakımından yoksun olan çocuklar, ergin olmayanlar, çalışmayanlar ve ihtiyarlar, devlet ve toplumun özel himayesi altında bulunurlar.

Madde : 45

1 — Vatandaşların, kanunla belirlenen koşullarda, her tür ve dereceden öğretim kurumlarında parasız öğrenim görme hakları vardır.

2 — Öğretim kurumları devletindir.

3 — Öğrenim, çağdaş bilimin ulaşımları ve Marksizm - Leninizm ideolojisi temeline dayanır.

4 — Temel öğrenim zorunludur.

5 — Devlet, genel orta öğrenimin gerçekleştirilmesi için koşullar yaratır.

6 — Devlet, öğrenimi teşvik eder, öğretim kurumlarının çalışma koşullarını her bakımdan iyileştirir, özel kabiliyetlere sahip öğrencileri kendilerine burs vererek isteklendirir.

7 — Bulgar asıllı olmayan vatandaşlar, zorunlu Bulgar dili öğreniminden başka, kendi dillerini de öğrenme hakkına sahiptirler.

Madde : 46

1 — Bilim, sanat ve kültür alanında yaratıcılık halka hizmet eder ve komünist ruhta gelişir.

2 — Devlet, yüksek öğretim kurumları, bilimsel araştırma enstitüleri, basımevleri, kütüphaneler, müzeler, sanat galerileri, tiyatrolar, sinemalar, radyo ve televizyonlar meydana getirerek, bilim, sanat ve kültürün gelişmesine özel bir ilgi ve dikkat gösterir.

Madde : 47

1 — Devlet, iyileştirici - koruyucu ve diğer sağlık kurum ve hizmet kolları örgütleyerek halkın sağlığına etraflı bir ilgi gösterir.

2 — Devlet ve toplumsal örgütler, halk arasında sağlık eğitim ve kültürü yayar, beden eğitimi ve turizmin gelişmesini teşvik ederler.

3 — Her vatandaşın parasız sağlık yardımı görme hakkı vardır.

4 — Devlet ve toplumsal örgütler, çocukların ve henüz erginliğe ermemiş gençlerin sağlığına özel bir ilgi gösterirler.

Madde : 48

1 — Kişinin özgürlük ve dokunulmazlığı garantilidir.

2 — Mahkemenin veya savcının kararı olmadan, hiç kimse 24 saatten fazla tutuklanamaz.

Madde : 49

Konut dokunulmazdır. İçinde oturanın rızası olmadan konuta veya bölümlerine kimse giremez, kanunun öngördüğü haller ve koşullar hariç, arama da yapamaz.

Madde : 50

Her vatandaş, kişisel ve aile hayatına kanunsuz olarak karışılmasına, namusuna ve lekesiz adına el uzatılmasına karşı savunma hakkına sahiptir.

Madde : 51

Seferberlik, savaş durumu ya da mahkeme veya savcının müsaade ettiği haller hariç, mektuplaşma, telefon konuşmaları ve uzak haberleşme gizliliği dokunulmazdır.

Madde : 52

1 — Vatandaşlar ekonomi - dışı amaçlar güden politika, meslek, kültür, sanat, din, bilim, spor vb. örgütleri kurabilirler.

2 — Vatandaşlar ortak ekonomi eylemi için kooperatiflerde birleşebilirler.

3 — Bulgaristan Halk Cumhuriyetinin sosyalist düzenine ve vatandaşların haklarına karşı yöneltilmiş, faşist veya başka anti-demokratik ideolojileri yayan örgütler yasaktır.

4 — Toplumsal örgütler ve kooperatifler, birlik veya başka kurumlar meydana getirebilirler.

Madde : 53

1 — Vatandaşlara vicdan ve mezhep özgürlüğü sağlanır. Onlar, ibadette bulunabilir ve din aleyhinde propaganda yapabilirler.

2 — Kilise devletten ayrıdır.

3 — Çeşitli dinsel toplulukların hukuk durumu, maddi geçim sorunları ve iç kuruluş ve kendi kendini yönetme hakları kanunla düzenlenir.

4 — Kiliseyi ve dini politik amaçlar için kötüye kul-

lanmak ve aynı zamanda dine dayanan politik örgütler kurmak yasaktır.

5 — Din, Anayasanın ve kanunların yükümlediği ödevlerin yerine getirilmesinden vazgeçmeye dayanak olamaz.

Madde : 54

1 — Vatandaşlar söz, basın, toplantı, miting ve gösteri hürriyetine sahiptirler.

2 — Bu hürriyetler, vatandaşlara bunun için gereken maddi koşullar yaratılarak sağlanır.

Madde : 55

Vatandaşlar, dilekçe, şikâyet ve teklifler sunma hakkına sahiptirler. Bu hak, kanunun belirlediği usulle gerçekleştirilir.

Madde : 56

1 — Devlet, kendi organlarının ve görevli kişilerin kanunsuz hareketlerinden veya kanun - dışı hizmet eylemlerinden doğan zararlardan sorumludur.

2 — Her vatandaş, görevleri sırasında işledikleri suçlardan dolayı devlet memurlarının mahkemeye verilmesini isteme hakkına sahiptir.

3 — Vatandaşların, kanunla belirlenen koşullara göre hizmetlerini kanunsuz yapmakla sebep oldukları zararlardan ötürü görevli kişilerden ödenti isteme hakları vardır.

Madde : 57

Yabancı ülkelerde bulunan Bulgar vatandaşları Bulgaristan Halk Cumhuriyetinin himayesinden faydalanırlar ve ona karşı da ödevlerini yerine getirmek zorundadırlar.

Madde : 58

Vatandaşlar, Anayasaya ve memleket kanunlarına tam ve iyiniyetle uymak ve bunların hükümlerini yerine getirmek zorundadırlar.

Madde : 59

1 — Çalışma yeteneğine sahip her vatandaş, kabiliyetlerine ve ihtisasına göre topluma faydalı bir işle meşgul olmak zorundadır.

2 — Çalışma ödevlerini yerine getirmek, sosyalist toplumun her üyesi için bir şeref sorunudur.

Madde : 60

Vatandaşlar, sosyalist düzenin dokunulmaz temeli olan sosyalist mülkiyeti korumak ve çoğaltmak, yurdun politik, ekonomik ve savunma gücünü artırmaya, halkın kültür ve refahını geliştirmeye katkıda bulunmak zorundadırlar.

Madde : 61

1 — Vatanın savunulması her vatandaş için yüce ödev ve şeref sorunudur.

2 — Vatana ihanet ve hayinlik halka karşı işlenen en ağır suçlardır. Bunlar kanunun olanca şiddetiyle cezalandırılır.

Madde : 62

Askerlik hizmeti, kanun gereğince bütün vatandaşlar için zorunludur.

Madde : 63

1 — Her vatandaş barışın korunmasına ve sağlamlaşmasına yardım etmek zorundadır.

2 — Savaş kışkırtıcılığı ve propagandası yapmak, barış ve insanlık aleyhinde işlenen ağır suçlar olarak kanunla yasaklanır ve cezalandırılır.

Madde : 64

Vatandaşların vergi yükümlülüğü, gelirine ve mal - mülk durumuna göre kanunla belirlenir.

Madde : 65

Bulgaristan Halk Cumhuriyeti, emekçilerin haklarını savunmalarını, ulusal kurtuluş savaşına katılmaları, ilerici siyasal, bilimsel ve sanatçı eylemde bulunmaları,

ırk ayrımına karşı veya barışı koruma uğrunda savaşmaları yüzünden kovuşturulan yabancılara sığınma hakkı tanır.

BÖLÜM IV

HALK MECLİSİ

Madde : 66

1 — Halk Meclisi, halkın iradesini ve egemenliğini dile getiren en yüksek temsil organıdır.

2 — Halk Meclisi, devlet egemenliğinin en yüksek organıdır.

Madde : 67

Halk Meclisi, devletin yasama ve yürütüm eylemini birleştirir ve en yüksek kontrolü gerçekleştirir.

Madde : 68

Halk Meclisi, bölgelerde eşit sayıda nüfusa göre seçilen 400 halk vekilinden ibarettir.

Madde : 69

1 — Seçildiği süre bitince, Halk Meclisinin vekâletine son verilir.

2 — Halk Meclisi, vekâlet süresi geçmezden önce de kendi kendini dağıtabilir. Bu durumda yani Halk Meclisi seçilinceye kadar fonksiyonlarını yerine getirmeye devam eder.

3 — Eğer vekâlet süresi savaş veya diğer olağanüstü durumlar sırasında biterse, Halk Meclisi bu müddeti uzatabilir. Vekâlet süresi, savaş ilân edildiği veya seçimler sırasında diğer olağanüstü olaylar baş gösterdiği zamanda uzatabilir. Bu hallerde, yeni Halk Meclisi seçimi, vekâletin uzatılmasını gerektiren sebeplerin kalkmasından sonraki 6 ay içinde yapılır.

4 — Halk Meclisi, vekâletini diğer önemli sebeplerle de 1 yıla kadar uzatabilir.

Madde : 70

1 — Halk Meclisi seçimleri, vekâletinin bitmesinden en geç 2 ay sonra yapılır.

2 — Yeni seçilen Halk Meclisi, seçim gününden en geç 1 ay sonra toplantıya çağırılır.

Madde : 71

1 — Halk Meclisi, Büyük Devlet Konseyi tarafından yılda en az 3 defa toplantıya çağrılır.

2 — Devlet Konseyi, halk vekillerinin beşte birinden çoğunun isteği üzerine de Halk Meclisini toplantıya çağırır.

Madde : 72

Yeni seçilen Halk Meclisinin ilk toplantı dönemi en yaşlı halk vekili tarafından açılır. Onun başkanlığında, Halk Vekilleri, Halk Meclisi Başkanı ve Başkan Yardımcılarını seçerler.

Madde : 73

1 — Halk Meclisi Başkanı :

a) Halk Meclisi oturumlarını yönetir.

b) Halk Meclisi toplantılarının gündem tasarısını teklif eder.

c) Halk Meclisi tarafından kabul edilen dökümanların metinlerini imzası ile onaylar.

ç) Halk Meclisinin uluslararası ilişkilerini örgütler.

2 — Halk Meclisi Başkanı, bu eylemlerin yürütülmesini Başkan Yardımcısına da havale edebilir.

Madde : 74

1 — Halk Meclisi Halk Vekilleri seçimlerin yasal olup olmadığını kendisi yoklar. Bu maksatla ilk toplantıda kendi içinden bir yoklama komisyonu seçer. Bu komisyon, seçimlerden sonra en geç ikinci toplantı döneminde seçimlerin yasal olup olmadığı hakkında vardığı sonucu Halk Meclisi önünde açıklar. Komisyon, bunu Halk Vekilleri kısmî seçimlerinde de yapar.

2 — Halk Meclisi, Kanun ihlâli ile yapıldığını tesbit ederse, seçimi iptal eder.

3 — Halk Vekilleri Halk Meclisi önünde and içerler.

Madde : 75

Halk Meclisi, iç örgütünü ve çalışma usulünü bir yönetmelikle kendisi düzenler.

Madde : 76

1 — Halk Meclisi kendi genel kurulu içinden kendi organları olarak daimî ve geçici komisyonlar seçer. Bunların çalışmalarını yönetir ve kontrol eder.

2 — Komisyonlar, çalışmaları hakkında Halk Meclisi önünde sorumluluk taşır ve hesap verir.

3 — Daimî komisyonlar, Halk Meclisinin çalışmalarına yardım eder, onun adına Bakanlıkları ve diğer kurumları ve yersel devlet organlarını denetler.

Halk Meclisinin kabul ettiği kanunların ve diğer işlemlerin yerine getirilmesine yardımda bulunur.

4 — Geçici komisyonlar, daimî nitelik taşımıyan sorunlar için, aynı zamanda inceleme ve anketler için seçilir.

5 — Bütün devlet organları, görevli kişiler toplumsal örgütler ve vatandaşlar komisyonlara onların çalışmaları ile ilgili gerekli bilgi ve belgeleri vermek zorundadırlar.

Madde : 77

Halk Meclisi, Bulgaristan Halk Cumhuriyetinin biricik yasama organıdır ve toplumsal gelişmenin planlı biçimde yönetiminin en yüksek örgütçüsüdür.

Madde : 78

Halk Meclisi :

1 — Devletin iç ve dış politikasının en yüksek yönetimini gerçekleştirir.

2 — Anayasayı kabul eder ve değiştirir.

3 — Hangi sorunların ve ne suretle referandumla çözümleneceğini belirler.

4 — Kanunları kabul eder, değiştirir ve iptal eder.

5 — Kanunların ve diğer işlemlerin yerine getirilmesini ilişkin tedbirler alır.

6 — Memleketin toplumsal - ekonomik gelişmesiyle ilgili genel planları ve bunların gerçekleştirilmesine dair hesap verme raporlarını kabul eder.

7 — Devlet bütçesini ve hükümetin bir önceki bütçesinin uygulanışı hakkında verdiği hesabı kabul eder.

8 — Vergileri koyar ve ölçülerini belirler. Devlet örgütlerinden alınacak vergilerin ölçüsünü belirlemeyi Bakanlar Kuruluna havale edebilir.

9 — Genel af çıkarır.

10 — Savaş ilân etme ve barış imzalama sorunlarını çözer.

11 — Silâhlı Kuvvetler Başkomutanını tayin eder ve görevinden çıkarır.

12 — Halk Cumhuriyetinin sınır değişikliği sorunlarını çözer.

13 — Uluslararası antlaşmaları onaylar ve hükümsüz bırakır.

14 — Bakanlar ve Bakanlık ayarında diğer daireler meydana getirir, kapar, birleştirir, adlarını değiştirir.

Bakanlık ayarında devlet - toplum organları da kurabilir.

15 — Devlet konseyinin, Bakanlar Kurulunun, halk kurullarının, mahkemelerin ve savcılığın ödevlerini ve örgütlemelerini belirler.

Bakanlar Kurulu sistemi içinde, onun devlet idaresi, yönetim ve koordinasyon organlarını kurabilir ve bunlardan hangisinin aldığı kararların hükümet işlemi gücünde olduğunu belirler.

16 — Devlet Konseyinin, Bakanlar Kurulunun, Yüksek mahkemeyi ve Halk Cumhuriyetinin Başsavcısını seçer ve görevinden serbest bırakır.

17 — Anayasa ve Kanunlara uyulmasında yüksek denetimi gerçekleştirir.

18 — Devlet organlarının çalışmaları üzerinde yüksek denetimi uygular.

19 — Belirli devlet işlerinin yapılmasını, buna rıza gösteren toplumsal örgütlere bırakabilir.

Madde : 79

1 — Halk Meclisi kanunlar, kararlar çıkarır, beyannameler ve çağrılar yayınlar.

2 — Halk Meclisinin kanun ve kararları bütün devlet organları, toplumsal örgütler ve kişiler için zorunludur.

Madde : 80

1 — Yasama inisyatifi hakkı, Devlet Konseyine, Bakanlar Kuruluna, Halk Meclisi daimî komisyonlarına, halk vekillerine, Yüksek Mahkemeye ve Başsavcıya aittir.

2 — Vatan Cephesi Millî Şûrası'nın, Meslek Birlikleri Merkez Şûrası'nın, Dimitrofçu Komünist Gençler Birliği Merkez Komitesi'nin ve Merkez Kooperatif Birliği Yönetim Kurulu'nun şahsında toplumsal örgütlerin de kendi eylemleriyle ilgili sorunlarda yasama inisyatifi hakları vardır.

Madde : 81

Halk Meclisi, bütün halk vekillerinin yarıdan fazlasile oturum yapabilir.

Halk Meclisi, Anayasal başka bir çoğunluğu gerektirmediği takdirde, hazır bulunan halk vekillerinin basit çoğunluğuyla kararlar alır.

Madde : 82

Halk Meclisinin oturumları açık olur. Önemli devlet çıkarları gerekçesiyle bazı oturumların kapalı yapılmasını kararlaştırabilir.

Madde : 83

1 — Kanun tasarıları ayrı oturumlarda yapılan iki oylamayla kabul edilir. Kanun tasarısı, birinci oylamada kabul olunduktan sonra, ikinci oylamaya sunulmadan

önce tamamlayıcı olarak görüşülmek üzere ilgili komisyonlara gönderilir.

2 — Halk Meclisinin kararları ile, istisnai hallerde, kamu tasarısı tamamlayıcı olarak görüşülmek üzere komisyonlara gönderilmeden, her iki oylamada bir oturumda yapılabilir.

Madde : 84

1 — Halk Melicsince kabul edilen kanunlar, kararlar, beyannameler ve çağrılar, kabul edilişinden en geç 15 gün sonra, Devlet Konseyi tarafından Resmî Gazetede yayınlanır.

2 — Kanun, eğer kendisinde başka bir vade belirtilmemişse, yayınlanmasından üç gün sonra yürürlüğe girer.

3 — Halk Melisinin diğer işlemleri kendisi tarafından kabul edildikleri andan itibaren yürürlüğe girer.

Madde : 85

1 — Halk Meclisi kanunların Anayasaya aykırı olmamalarını sağlar.

2 — Kanunun Anayasaya aykırı olup olmadığını ve çıkarılmasında Anayasanın gerektirdiği koşullara uyulup uyulmadığını sadece Halk Meclisi kararlaştırır.

Madde : 86

Halk vekilleri, çalışmalarında genel ulusal çıkarları ve seçmenlerinin çıkarlarını kılavuz edinirler.

Madde : 87

1 — Halk vekilleri, Bakanlar Kuruluna veya üyelerine sorular yöneltme hakkına sahiptirler. Bu soruların cevaplandırılması zorunludur.

2 — Toplantıda yöneltilen sorulara, aynı toplantıda veya Halk Meclisinin kararıyla gelecek toplantı döneminde cevap verilir.

3 — Toplantı dönemleri arasında yöneltilen sorular, gelecek toplantıda cevaplandırılır.

4 — Halk Meclisi uygun görürse, sorular görüşme konusu yapılabilir ve karar alınabilir.

Madde : 88

Halk vekilleri tutuklanamazlar ve onlara karşı cezaî kovuşturma açılamaz. Bu sadece ağır suçlar işlendiği hallerde ve ancak Halk Meclisinin, onun toplantı döneminde olmadığı zaman da Devlet Konseyinin müsaadesiyle yapılabilir. Ağır suç işleme sırasında yakalananı tutuklamak için müsaade istenmez. Bu hallerde, hemen Halk Meclisi, onun toplantı halinde olmadığı zaman da Devlet Konseyi haberdar edilir.

Madde : 89

Halk vekillerinden, Halk Meclisinde ileri sürdükleri düşüncelerinden ve kullandıkları oylardan ötürü ceza ve disiplin sorumluluğu aranamaz.

BÖLÜM : V
DEVLET KONSEYİ

Madde : 90

1 — Bulgaristan Halk Cumhuriyeti Devlet Konseyi, devlet egemenliğinin daimî çalışma halinde bulunan yüksek organıdır. Bu organ, karar alma ve alınan kararları uygulama işlerini birleştirir.

2 — Devlet Konseyi, Halk Meclisinin yüksek organı sıfatiyle, yasama eyleminin yürütme eylemiyle birleştirilmesini sağlar.

3 — Devlet Konseyi, bütün eylemi hakkında Halk Meclisi önünde sorumluluk taşır ve hesap verir.

Madde : 91

Devlet konseyi, Halk Meclisinin kanun ve kararlarından doğan esas ödevlerin yerine getirilmesini Anayasa çerçevesinde örgütler ve kontrol eder; Bakanlar Kurulunun ve diğer devlet organlarının çalışmaları üzerinde genel yönetim ve kontrolü yürütür, devlet idaresinin esas so-

runları üzerinde kararlar alır, yürütme ve düzenleme eylemini gerçekleştirir.

Madde : 92

1 — Devlet Konseyi, başkan, başkan yardımcıları, sekreter ve üyelerden oluşur.

2 — Devlet Konseyi, Halk Meclisinin ilk toplantısında halk vekilleri arasından salt çoğunlukla seçilir.

3 — Devlet Konseyinin vekâleti, yeni seçilen Halk Meclisinin Devlet Konseyini seçmesine kadar sürer.

4 — Devlet Konseyi üyeleri Halk Meclisi önünde and içerler.

Madde : 93

Devlet Konseyi :

1 — Halk Meclisi ve halk kurulları seçimlerinin yapılacağı tarihi belirler.

2 — Halk Meclisinin hangi sorun üzerinde ve ne tarzda referandum yapılacağını kararlaştırdığı hallerde, referandumun tarihini belirler.

3 — Halk Meclisini toplantı dönemine çağırır.

Vekâleti sona eren Halk Meclisini, vekâletin uzatılması sorununu görüşmek için toplantıya çağırır.

4 — Yasama inisyatifi hakkını kullanır.

5 — Halk Meclisine sunulan kanun tasarılarından hangilerinin halk tarafından görüşüleceğini kararlaştırır.

6 — Halk Meclisi tarafından kabul edilen işlem metinlerini Resmî Gazete'de yayınlar.

7 — Halk Meclisinin kanun ve kararlarından doğan temel sorunlar hakkında buyrultular ve diğer hukukî belgeler çıkarır.

8 — Kanunların ve normatif buyrultuların herkes için zorunlu yorumunu yapar.

9 — Memleketin savunma ve güvenliğinin genel yönetimini gerçekleştirir.

10 —Devlet Savunma Komitesi üyelerini tayin eder ve görevden çıkarır.

11 — Silâhlı Kuvvetler Yüksek Komuta Heyetini tayin eder ve görevden çıkarır. Yüksek askerî unvanları verir.

12 — Bulgaristan Halk Cumhuriyetini uluslararası ilişkilerinde temsil eder.

13 — Bakanlar Kurulunun teklifiyle, Bulgaristan Halk Cumhuriyetinin başka ülkelerdeki diplomatik ve konsolosluk temsilcilerini tayin eder, geri çağırır ve görevden serbest bırakır.

14 — Uluslararası antlaşmaları onaylar ve hükümsüz bırakır.

15 — Diplomatik rütbeleri ve konsolosluk derecelerini kararlaştırır.

16 — Bakanlar ayarında olmayan daireler meydana getirir ve kapar, yönetmenlerini tayin eder ve görevlerinden alır.

17 — Bakanlar Kurulunun, bakanlıklar ve diğer daireler yönetmenlerinin çalışmalarını kontrol eder.

18 — Halk Meclisinin çıkardığı kanunların, kabul ettiği diğer belgelerin, aynı zamanda kendi yayınladığı belgelerin tam uygulanmasını kontrol eder.

19 — Bakanlar Kurulunun, bakanlıklar ve diğer daireler yönetmenlerinin kanuna aykırı veya yanlış işlemlerini yürürlükten çıkarır.

20 — Halk kurullarının ve onların yürütme ve düzenleme organlarının kanuna aykırı veya yanlış işlemrini yürürlükten çıkarır.

21 — Af hakkını kullanır.

22 — Devlete olan ve toplanamayan borçları bağışlar.

23 — Nişan ve madalyalar ihdas ve bunlarla taltif eder.

24 — Onursal unvanlar ihdas eder ve bunları layık olanlara verir.

25 — Yönetsel - karasal birimler meydana getirir ve

kapar. Belediye sınırlarını, şehir ve sancakların bölgelerini değiştirir, bunların merkezlerini belirler.

26 — Bulgaristan vatandaşlığı verir, iade eder ve geri alır.

27 — Sığınma hakkı verir.

Madde : 94

Devlet Konseyi, 93. madde gereğince kendisine verilen yetkilerden başka, Halk Meclisinin toplantı dönemleri arasındaki devrelerde :

1 — Devletin iç ve dış politikasının genel yönetimini gerçekleştirir.

2 — Ertelenmez hallerde, kanunların şu veya bu hükmünü, buyrultu çıkararak değiştirir veya tamamlar.

Devlet yürütme ve düzenleme eylemine değgin ilkesel karakterli sorunlar hakkında buyrultular çıkarır.

Devlet Konseyi, bu madde uyarınca çıkardığı buyrultuları onaylamak üzere Halk Meclisinin gelecek toplantısına sunar.

3 — Bakanlar Kurulunun veya üyelerinin çalışmaları hakkında hesap verme raporları dinler ve gereken kararları alır.

4 — Bakanlar Kurulu başkanının teklifi üzerine, Bakanlar Kurulunun şu veya bu üyesini görevinden alır ve tayin eder. Devlet Konseyi, bu kararını, onaylamak üzere Halk Meclisinin gelecek toplantısına sunmak zorundadır.

5 — Silâhlı Kuvvetler başkomutanını tayin eder ve görevinden alır. Bu karar, onaylanmak üzere Halk Meclisinin gelecek toplantısına sunulur.

6 — Halk kurullarının ve devlet yürütme ve düzenleme organlarının çalışmalarının genel yönetim ve koordinasyonunu gerçekleştirir.

7 — Savcılığın çalışmaları üzerinde genel kontrol uygular.

8 — Genel ve kısmî seferberlik, askerî veya başka olağanüstü durum ilan eder.

9 — Diğer memleketlerle birlikte kollektif savunma tedbirleri alır.

10 — Bulgaristan Halk Cumhuriyetine karşı bir silâhlı saldırı olduğu, ya da ortak savunmayla ilgili uluslararası ödevin hemen yerine getirilmesi gerektiği zaman, savaş hali ilan eder. Devlet Konseyi, bu durumla ilgili kararları görüşülmek üzere, Halk Meclisini toplantıya çağırır.

Madde : 95

1 — Buyrultular çıkarır. Bunlarla, kanun kaldırabilir veya değiştirebilir, ya da yasama bakımından düzene konmamış durumları düzenler. Devlet Konseyi bu buyrultuları onaylamak üzere Halk Meclisinin gelecek toplantısına sunar.

2 — Toplumsal - ekonomik gelişme alanında genel plan ve bütçeleri, aynı zamanda bunların uygulanmasına dair hesap verme raporlarını kabul eder.

3 — Bakanlar Kurulunu ve üyelerini, Yüksek Mahkemeyi ve baş savcıyı seçer ve görevinden alır.

Madde : 96

Devlet Konseyi Başkanı :

1 — Devlet Konseyi çalışmalarını örgütler ve yönetir.

2 — Memlekette yabancı diplomatik temsilcilerin güven ve geri alınma mektuplarını kabul eder.

3 — Devlet Konseyi, kanunla belirlenen hallerde ve usule göre, bazı yetkilerinin kullanılmasını Devlet Konseyi Başkanına havale edebilir.

Madde : 97

1 — Devlet Konseyi buyrultular çıkarır, kararlar, çağrılar ve beyannameler kabul eder.

2 — Devlet Konseyinin normatif buyrultuları, eğer buyrultunun kendisinde başka vade belirtilmiyorsa, Resmî Gazete'de yayınlanmalarından üç gün sonra yürürlüğe girer.

3 — Devlet Konseyinin diğer işlemleri, bunlarda başka vade belirtilmiyorsa ,kabul edildikleri günden itibaren yürürlüğe girer.

BÖLÜM : VI
BAKANLAR KURULU (HÜKÜMETİ)

Madde : 98

Bakanlar Kurulu (Hükümet), devlet egemenliğinin yüksek yürütüm ve düzenleme organıdır.

Madde : 99

1 — Bakanlar Kurulu, Bakanlar Kurulu Başkanından, Bakanlar Kurulu Başkan Yardımcılarından, Bakanlar ve Bakan ayarında daire yönetmenlerinden oluşur.

2 — Bakanlar Kurulu üyeleri, ilgili bakanlık veya daireyi yönetirler. Halk Meclisinin kararıyla, Bakanlar Kurulunun belirli üyeleri doğrudan do,ruya bakanlık yahut daire yönetmiyebilirler.

Madde : 100

Bakanlıkların ve bakanlık ayarındaki diğer dairelerin sayısını, türünü, adını Halk Meclisi belirler.

Madde : 101

1 — Bakanlar Kurulu Başkanını ve onun teklif üzerine başkan yardımcılarını ve Bakanlar Kurulunun diğer üyelerini Halk Meclisi seçer.

2 — Halk vekili olmayan kişiler de Bakanlar Kurulu üyesi olabilirler.

3 — Bakanlar Kurulu üyeleri Halk Meclisi önünde andiçerler.

Madde : 102

1 — Bakanlar Kurulu, çalışmalarını Halk Meclisinin yönetim ve denetimi, Halk Meclisi toplantı döneminde olmadığı zamanlar da Devlet Konseyinin yönetim ve denetimi altında gerçekleştirir.

2 — Bakanlar Kurulu bütün çalışmaları hakkında Halk Meclisine karşı sorumludur ve her yıl onun önünde hesap vermek zorundadır.

3 — Halk Meclisi toplantı döneminde olmadığı zaman, Bakanlar Kurulu, Devlet Konseyi karşısında sorumludur ve ona hesap verir.

Madde : 103

Bakanlar Kurulu :

1 — Devletin iç ve dış politikasının yürütülmesini örgütler.

2 — Yasama inisyatifi hakkını kullanır.

3 — Memleketin toplumsal - ekonomik gelişmesine ilişkin genel plan tasarılarını hazırlar ve Halk Meclisine sunar.

4 — Yıllık devlet bütçesi tasarısını hazırlar ve Halk Meclisine sunar.

5 — Memleketin toplumsal - ekonomik gelişmesine ilişkin genel planların ve devlet bütçesinin uygulanmasını örgütler, yönetir ve kontrol eder.

6 — Vatandaşların hak ve ödevlerinin gerçekleştirilmesi için gerekli koşulları sağlar.

7 — Memlekette asâyiş ve güvenliği sağlar.

8 — Silâhlı Kuvvetlerin genel yönetimini gerçekleştirir.

9 — Uluslararası antlaşmalar imzalar.

10 — Halk Meclisince onaylanması gerekmiyen uluslararası antlaşmaları onaylar ve hükümsüz bırakır.

11 — Bakanlıkların ve diğer dairelerin çalışmalarını doğrudan doğruya yönetir, koordine ve kontrol eder.

12 — Halk kurulları yürütüm komitelerinin çalışmaları üzerinde yönetim ve denetimi gerçekleştirir.

13 — Halk Meclisinin ve Devlet Konseyinin karar ve işlemlerinin aynı zamanda kendi zarar ve işlemlerinin yerine getirilmesini örgütler.

14 — Bakanların ve diğer daire yönetmenlerinin kanuna aykırı veya yanlış karar ve işlemlerini yürürlükten çıkarır.

15 — Halk kurulları yürütüm komitelerinin kanuna aykırı veya yanlış karar ve işlemlerini yürürlükten çıkarır.

16 — Halk kurullarının kanuna aykırı veya yanlış karar ve işlemlerinin yerine getirilmesini durdurur ve bunların yürürlükten kaldırılması için Devlet Konseyine başvurur.

Madde : 104

1 — Bakanlar Kurulu kararnameler, buyruklar ve kararlar çıkarır.

2 — Bakanlar Kurulunun normatif karar ve işlemleri Resmî Gazete'de yayınlanır ve bunlarda başka bir tarih belirlenmiyorsa, yayınlandıkları tarihten üç gün sonra yürürlüğe girer. Bakanlar Kurulunun diğer işlemleri, bunlarda başka bir vade belirlenmiyorsa, kabul edildikleri günden itibaren yürürlüğe girer.

Madde : 105

Bakanlar Kurulu, idare kollarını doğrudan doğruya kendi yönetimi altına alabilir; bu amaçla bakanlık düzeyinde olmayan komisyonlar, kurullar, genel müdürlükler ve daireler meydana getirir.

Madde : 106

Bakanlar Kurulu üyeleri, Halk Meclisi, Devlet Konseyi ve Bakanlar Kurulu karar ve işlemleri gereğince, ilgili bakanlık veya diğer daireleri yönetirler.

Madde : 107

1 — Bakanlar ve bakanlık ayarındaki daire yönetmenleri, yetki sınırları çerçevesinde talimat vermek, halk kurullarının ilgili özel organlarının kanuna aykırı veya yanlış karar ve işlemlerini durdurmak hakkına sahiptirler.

2 — Onlar, aynı koşullarda, halk kurulları yürütüm komitelerinin karar ve işlemlerini de durdurmak hakkına sahiptirler. Eğer yürütüm komitesi durdurulan karar ve işlemi yürürlükten çıkarmazsa, anlaşmazlığı Bakanlar Kurulu çözer.

Madde : 108

1 — Bakanlar ve diğer daire yönetmenleri yönetmelik, yönerge, direktif ve buyruklar çıkarırlar.

2 — Yönetmelik, yönerge ve direktifler, bunlarda başka bir tarih gösterilmemişse, Resmî Gazete'de yayınlandıktan üç gün sonra; buyruklar da, başka bir vade gösterilmediği takdirde, çıkarıldıkları günden itibaren yürürlüğe girerler.

BÖLÜM : VII
HALK KURULLARI

Madde : 109

1 — Bulgaristan Halk Cumhuriyeti toprakları belediyelere ve sancaklara bölünür. Sofya yönetsel - karasal bölgelere ayrılır.

2 — Kanunla daha başka yönetsel - karasal birimler de kurulabilir.

Madde : 110

Belediyelerde, bölgelerde ve sancaklarda devlet egemenliği ve öz yönetim organları, belediye, bölge ve sancak halk kurullarıdır.

Madde : 111

1 — Halk kurulları, kurul üyelerinden meydana gelir. Kurul üyeleri çalışmalarında genel halk çıkarlarını, sancaklarda ve belediyelerdeki ahalinin çıkarlarını ve aynı zamanda kendi seçim bölgelerindeki ahalinin çıkarlarını gözönünde bulundururlar.

2 — Kurul üyesi seçiminde temsil normları kanunla belirlenir.

Madde : 112

Halk kurulları kendi topraklarında devlet politikasını gerçekleştirirler; genel devlet ödevlerinin yerine getirilmesi için çalışır ve yersel önemi olan sorunları çözerler.

Madde : 113

Halk kurulları, karar alma ve uygulama işlerini birleştirirler.

Madde : 114

1 — Halk kurulları, yetki sınırları çerçevesinde, kendi topraklarında, ekonominin, sağlık ve sosyal yardım, kamu ve yaşam, kültür ve eğitim hizmetlerinin gelişmesini yönetirler.

2 — Halk Kuruları, eylemlerini, genel devlet çıkarlariyle, yersel çıkarları, yönetsel - karasal birimlerin kompleks gelişmesiyle ilgili branş ve alan çapında planlamayı doğru biçimde bağdaştırmak suretiyle gerçekleştirirler.

3 — Halk kurulları, kendi toplumsal ekonomik gelişme plan ve bütçelerini, genel devlet toplumsal - ekonomik gelişme planına ve devlet bütçesine uygun olarak hazırlar ve kabul eder, bunların gerçekleştirilmesini örgütler ve kontrol ederler.

4 — Halk kurulları, yetki sınırları çerçevesinde, kendi topraklarındaki ekonomik örgütlerin ve aynı zamanda dairelerin çalışmalarını yönetir, koordine ve kontrol ederler.

5 — Halk kurulları, yetki sınırları çerçevesinde, asa-

yişin bozulmaması, kanunlara uyulması, vatandaş haklarının, sosyalist mülkiyetin korunması ve ülkenin savunma kabiliyetinin artırılması için gereken ilgiyi gösterirler.

Madde : 115

Halk kurulları, kararlar, yönergeler, yönetmelikler, direktifler çıkarırlar.

Madde : 116

Sancak halk kurulları yılda en az dört defa, belediye ve şehirdeki bölge halk kurulları da yılda en az altı deha toplantıya çağırılırlar.

Madde : 117

Halk kurulları, kendi yönetsel - karasal birimlerinde ve belirli yerleşme merkezlerindeki ahalinin çıkarlariyle ilgili olan ve yetkili çerçevesine giren daha önemli sorunları çözümlerken, halka danışma ve bu cümleden olarak referandum yapma kararı alabilirler.

Madde : 118

1 — Halk kurulları, yürütüm komiteleri seçer ve görevlerinden alır, daimi ve geçici komisyonlar ve ihtisas organları kurarlar.

2 — Kurul üyeleri arasından seçilen yürütüm komitesi, halk kurulunun yürütme ve düzenleme organıdır.

3 — Komisyonların üye kadrosu halk kurulu tarafından seçilir ve görevden serbest bırakılır.

Madde : 119

Sancak ve belediyelerde halk kurulları sistemi dışında yürütme ve düzenleme organları, ancak kanunla meydana getirilebilir.

Madde : 120

Halk kuruları, eylemlerinde, ahalinin girişimine ve geniş ölçüde katılmasına dayanır, siyasal, meslekî ve diğer toplumsal örgütlerle sıkı işbirliği halinde çalışırlar.

Madde : 121

Halk kuruları, seçmenler önünde, çalışmaları hakkında yılda en az bir defa ve kanunla belirlenen usul ve tarzda hesap verirler.

Madde : 122

Halk kurulları, kendi organlarının çalışmalarını yönetir ve kontrol eder, bu organların kanuna aykırı veya yanlış karar ve işlemlerini yürürlükten çıkarırlar.

Madde : 123

Üst kademe halk kurulları alt kademe halk kurullarını yönetir ve çalışmalarını kontrol ederler.

Madde : 124

1 — Üst kademe halk kurulları alt kademe halk kurullarının kanuna aykırı veya yanlış karar ve işlemlerini yürürlükten çıkarabilirler.

2 — Üst kademe halk kurullarının yürütüm komiteleri, alt kademe halk kurullarının kanuna aykırı veya yanlış karar ve işlemlerini durdurabildiği gibi, bu halk kurulları yürütüm komitelerinin kanuna aykırı veya yanlış karar ve işlemlerini de yürürlükten çıkarabilirler.

3 — Bir halk kurulunun kanuna aykırı veya yanlış karar ya da işlemini durduran organ, bunun yürürlükten çıkarılmak üzere, ilgili daha üst kademe devlet egemenliği organına sunar.

4 — Bakanlar ve diğer daire yönetmenleri ile sancak halk kuruları yürütüm komiteleri arasında başgösteren anlaşmazlıkları Bakanlar Kurulu çözümler.

BÖLÜM : VIII
MAHKEME VE SAVCILIK

Madde : 125

1 — Mahkemeler Bulgaristan Halk Cumhuriyetinde adaleti gerçekleştirir. Anayasa tarafından belirlenen

toplum ve devlet düzenini, sosyalist mülkiyeti, vatandaşların hayatını, hürriyetini, şerefini, haklarını ve yasal çıkarlarını ve keza sosyalist örgütlerin haklarını ve yasal çıkarlarını mahkemeler savunurlar.

2 — Mahkemeler, sosyalist yasallığı sağlamlaştırır, suçların ve diğer kanusuzlukların önlenmesine yardım eder, vatandaşları yurda ve sosyalizm davasına bağlılık, kanunlara ve emek disiplinine bilinçle uyma ruhunda eğitilirler.

3 — Mahkemeler, kanun çerçevesinde, yönetim organlarının ve yargı hakkı makamlarının karar ve işlemleri üzerinde adli gözetimi gerçekleştirirler.

Madde : 126

1 — Bulgaristan Halk Cumhuriyetinde Yüksek Mahkeme, sancak mahkemeleri, bölge mahkemeleri ve askerî mahkemeler vardır.

2 — Belirli cinsten davalar için kanunla daha başka adalet organları da kurulabilir.

3 — Olağanüstü mahkemeler kurulmasına müsaade edilmez.

Madde : 127

1 — Yargılamaya, kanunda başka şey öngörülmemişse, mahkeme üyeleri katılırlar.

2 — Davalara bakılırken, mahkeme üyeleri yargıçlarla aynı haklara sahiptirler.

Madde : 128

Yargıçlar ve mahkeme üyeleri seçimle görevlendirilir; seçildikleri dönemin bitiminden önce de görevden alınabilirler.

Madde : 129

1 — Yargıçlar ve mahkeme üyeleri ödevlerini yaparlarken bağımsızdırlar ve sadece kanuna tabi olurlar.

2 — Kararlar ve hükümler halk adına verilir.

Madde : 130

Mahkemeler bütün vatandaşlara ve tüzel kişiliklere karşı kanunları tam ve aynı biçimde uygularlar.

Madde : 131

Mahkemelerin kuruluşu, bağlılığı ve yetkileri, mahkemelerin bölgelerini belirleme usulü, davalara bakılma yolları, yargıçların ve mahkeme üyelerinin seçilme koşul, usul ve süreler, hesap vermeleri ve görevden alınmaları kanunla düzenlenir.

Madde : 132

1 — Yüksek mahkeme en yüksek adalet organıdır, ve beş yıl süreyle seçilir. Bütün mahkemelerin eylemi üzerinde en yüksek adli gözetimi Yüksek Mahkeme gerçekleştirir ve bunlar tarafından kanunların tam ve aynı biçimde uygulanmasını sağlar.

2 — Yüksek Mahkeme, kanunda başka şey öngörülmüyorsa, yargı hakkı makamlarının eylemi üzerinde de adli gözetimi gerçekleştirir.

3 — Yüksek Mahkeme, eylemi hakkında Halk Meclisine karşı toplantı dönemleri arasında da Devlet Konseyine karşı sorumludur ve onlara hesap verir.

Madde : 133

1 — Bakanlıklar ve diğer daireler, yersel devlet organları, ekonomik ve toplumsal örgütler, görevli kişiler ve vatandaşlar tarafından kanunların tam ve aynı biçimde uygulanması üzerindeki gözetimi başsavcı gerçekleştirir.

2 — Savcılık, vatandaşların haklarını ve yasal çıkarlarını savunur. Suçlara ve diğer kanunsuzluklara karşı savaş örgütleyip yürütür, bunları ortadan kaldırmak için tedbirler alır ve suçluları sorumlu tutar.

3 — Savcılık, Bulgaristan Halk Cumhuriyetinin bağımsızlığına ve egemenliğine ,aynı zamanda, politik ve ekonomik çıkarlarına zarar getirici suçlar işleyenleri mah-

kemeye vermek ve cezalandırılmalarını sağlamak için, bilhassa uyanık bulunmak zorundadır.

4 — Savcılık, kanuna aykırı karar ve işlemlerin yürürlükten çıkarılması ve ihlâl edilen hakların iadesi için tedbirler alır.

Madde : 134

1 — Başsavcı beş yıl için seçilir. Bu süre bitmezden önce de görevinden alınabilir.

2 — Diğer savcılar, başsavcı tarafından tayin edilir ve görevlerinden alınırlar ve ona bağlıdırlar.

3 — Başsavcı, Halk Meclisi karşısında sorumludur ve savcılığın eylemi hakkında onun önünde, toplantılar arasında da Devlet Konseyi önünde hesap verir.

Madde : 135

1 — Savcılar görevlerini yaparken bağımsızdır ve sadece kanuna göre hareket ederler.

2 — Savcılığın örgütlenmesi ve eylemin gerçekleştirilmesi usulü kanunla düzenlenir.

Madde : 136

1 — Suçlar ve bunlara verilen cezalar, ancak kanunla belirlenir.

2 — Bir eylemin ceza gerektirir suç olduğuna hükmeden veya ceza sorumluluğunu artıran kanun geriye işlemez.

3 — Cezalar kişisel ve işlenen suça göredir.

4 — Suç ancak belirlenmiş mahkemeler tarafından cezaya bağlanabilir.

Madde : 137

1 — Davalar görülürken nesnel gerçeğin ortaya çıkması sağlanır.

2 — Kanunun başka türlü öngördüğü haller dışında, bütün mahkemelerde davalara açık olarak bakılır.

Madde : 138

1 — Adalet gerçekleştirilirken vatandaşların savunma hakları vardır.

2 — Sanık savunma hakkına sahiptir.

BÖLÜM : IX

ARAMA - MÜHÜR - BAYRAK - BAŞKENT

Madde : 139

Bulgaristan Halk Cumhuriyetinin arması daire biçimindedir. Ortasındaki gök mavisi fonda dişli çark üzerinde bir aslan doğrulmuştur. Fon, iki yanından ortaları ulusal üç renkli kordele ile bağlı buğday başaklariyle sarılıdır. Aslanın üst kısmında beş köşeli kızıl yıldız vardır; alt kısmında, başakların birleştiği yerde kırmızı şerit üzerinde yaldızla Bulgar devletinin kuruluşu ve Bulgaristan'da sosyalist devrimin zaferi yılları yazılıdır.

Madde : 140

Devlet mühründe devlet armasının simgesi, onun etrafında «Bulgaristan Halk Cumhuriyeti», alt kısmında da «devlet mührü» yazıları bulunur.

Madde : 141

Bulgaristan Halk Cumhuriyetini bayrağı, yatay durumda beyaz, yeşil ve kırmızı olarak üç renklidir. Sol üst köşede beyaz renk üzerinde devlet arması vardır.

Madde : 142

Bulgaristan Halk Cumhuriyetinin başşehri Sofya'dır.

BÖLÜM : X

ANAYASANIN HAZIRLANMASI VE DEĞİŞTİRİLMESİ

Madde : 143

1 — Yeni Anayasanın kabul edilmesi ve yürürlükteki Anayasanın değiştirilmesi, Devlet Konseyinin ,hükümetin

veya halk vekillerinin en az dörtte birinin teklifi üzerinde olur.

2 — Yeni Anayasa tasarısı ve yürürlükteki Anayasanın değiştirilmesine ilişkin kanun tasarısı, Halk Meclisine sunuluşlarından en az bir ay ve en çok üç ay sonra gündeme alınır.

3 — Bunlar, bütün halk vekilerinin üçte ikisinin oyu ile kabul edilir.

4 — Yeni Anayasa ve yürürlükteki Anayasanın değiştirilmesine ilişkin kanun, Resmi Gazete'de yayınlandıkları günden itibaren yürürlüğe girer.

GEÇİCİ HÜKÜM

Beşinci Halk Cumhuriyeti Prezidyumu, gelecek Halk Meclisi tarafından Devlet Konseyi seçilinceye kadar, Devlet Konseyine ait yetkileri gerçekleştirir.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BİRİNCİ BÖLÜM. Bulgaristan'da Marksist Partinin kurulması 5

1. Bulgaristan'da sosyalist hareketin başlangıcı 5

2. Marksistlerin BSDP deki opürtinistlere karşı 1900 yılına kadar savaşı 15

3. Obştodeloculuğa karşı savaş. Bulgaristanda devrimci marksist parti 31

İKİNCİ BÖLÜM. 1904 - 1917 yıllarında Dar Sosyalistler Partisi 42

1. İşçi hareketinin gelişmesi 42

2. BİSDP nin düşünce ve örgüt bakımından sağlamlaşması 49

3. BİSDP nin savaş yıllarında durumu 55

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM. Partinin bolşevikleşmeğe başlaması (1917 - 1923) 75

1. Büyük Oktobr Sosyalist Devriminin Bulgaristan'da devrimci harekete doğrudan doğruya etkisi 75

2. BİSDP savaş sonrası devrim gelişiminin öncüsü 84

3. BHÇB yönetimi yıllarında BKP (d. s.) nin yabancı kapital akımına ve faşizme karşı savaşı 95

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM. BKP, Antifaşist Eylül Ayaklanmasının örgütcü ve yöneticisidir. Ayaklanmadan sonraki silâhlı savaş çizgisi (1923 - 1925) 111

1. Faşist diktatörlüğüne karşı silâhlı savaş 111

2. Antifaşist Eylül Ayaklanması 116

3. Ayaklanmadan sonra Bulgaristan Komünist Partisi 125

4. Aşırı solcu sapmalar 135

BEŞİNCİ BÖLÜM. Kapitalizmin sınırlı sağlamlaşması ve antifaşist hareketin gelişme yıllarında BKP nin çalışmaları (1925 - 1935) 140

1. Legal savaşın ilegal savaşla birleştirilmesi 140

2. Partide solcu sekterlik 151

3. Georgi Dimitrof Laibzig Mahkemesinde 159

4. 19 Mayıs 1934 tarihli hükümet darbesi ve solcu sekterliğin sonu 164

ALTINCI BÖLÜM. Faşizme ve savaşa karşı yeni Leninici hareket çizgisi. Halk Cephesi kurulması (1934 - 1939) 172

1. Uluslararası ve iç durum 172

2. Yeni Leninici programın hazırlanıp kabul edilmesi 176

3. BKP Merkez Komitesi VII. oturum kararlarının uygulanması 183

YEDİNCİ BÖLÜM. Halk demokrasisi egemenliğini kurma savaşı (1939 - 1944) 201

1. Savaşa karşı savaş, barış ve tarafsızlık 201

2. Silâhlı savaş hareket çizgisi 208

3. Silâhlı savaşta dönüm 216

4. Yönetim alma savaşı 224

SEKİZİNCİ BÖLÜM. Halk demokrasisi egemenliğinin kuvvetlendirilmesi uğrunda BİP (k) nin savaşı (9 Eylül 1944 - Aralık - 1948) ... 234

1. Halk demokrasisi egemenliğinin kuvvetlendirilmesi uğrunda ilk tedbirler 234

2. Halk demokrasisi egemenliğinin yerleşmesi ve savaş sonrası güçlüklerin yenilmesi 247

3. Geniş çapta sosyalizmin kuruluşu için gerekli koşulların hazırlanması 255

DOKUZUNCU BÖLÜM. Bulgaristan'da sosyalizmin zaferi. (Aralık 1948 - Haziran 1958) ... 263

1. BİP (k) nin V. kongresi 263

2. Sosyalist endüstirileşme ve köy ekonomisinin sosyalist temeller üzerinde yeni baştan kurulması 271

3. Bulgaristan'da sosyalizmin zaferi 286

ONUNCU BÖLÜM. BKP gelişmiş sosyalist toplum kuruculuğunun öncüsüdü. (1958 - 1966) ... 297

1. Uluslararası durum ve BKP nin dış siyaseti 297
2. Üçüncü beş yıllık planın vadesinden önce uygulanması 303
3. Ülkenin hızla gelişmesinde yeni ilerleyiş 308
4. BKP nin VIII. kongresi ve kongre kararlarının gerçekleştirilmesi uğrunda savaş 313
5. BKP IX. kongresi 326

BULGARİSTAN HALK CUMHURİYETİ ANAYASASI 332

Bölüm I : Toplumsal - Politik Kuruluş 337

Bölüm II : Toplumsal - Ekonomik Kuruluş 337

Bölüm III : Vatandaşların Esas Hak ve Ödevleri 342

Bölüm IV : Halk Meclisi 349

Bölüm V : Devlet Konseyi 356

Bölüm VI : Bakanlar Kurulu 360

Bölüm VII : Halk Kurulları 363

Bölüm VIII : Mahkeme ve Savcılık 366

Bölüm IX : Arma - Mühür - Bayrak - Başkent 370

Bölüm X : Anayasanın Hazırlanması ve Değiştirilmesi 370

Geçici Hüküm 371

Bulgaristan Komünist Partisi Tarihi, yüzyıllar boyu beraber yaşadığımız bir halkın Osmanlı egemenliğinden kurtulduktan sonra gerçekleştirdiği devrimlerin öyküsüdür.

Uzun tarihi içerisinde değişik koşullar altında savaşını sürdürebilmek için değişik yöntemler uygulamak zorunda kalan Bulgaristan Komünist Partisi, geniş bir tecrübî bilgi birikimine sahiptir. Marksizm Leninizmin ilkeleri ve mücadele yöntemleri, kitapta Bulgaristan Halkının devrimci mücadelesi anlatılırken olaylar içerisinde verilmektedir. Kitap, işte bu niteliğinden ötürü «Halk İçin Bilimsel Ders Kitabı» alt başlığını taşımaktadır.

Bulgaristan Halk Cumhuriyeti Anayasası, Bulgaristan Halkının ekonomik ve siyasal savaşını bu savaşın ürünlerinden biriyle örneklendirmek için yayınevi tarafından kitaba eklenmiştir.

bulgaristan komünist partisi tarihi

ders kitabı

Fiyatı : [illegible]

kızılırmak